הארץ

1.20 ש"ח יום ו' י"ז באב תשמ"ו, 22 באוגוסט 1986 VOL. 68/20463 AUGUST 22 1986

כולל מע"מ ובאילת 1.05 ש"ח

חתימת הסכם השכר בשירות הציבורי – כנראה ביום א'

משמעות קידום הדירוג בהסכם השכר: תוספת 10%

מאת יהודית וינקלר
כתבת "הארץ"

הסכם המסגרת בשירות הציבורי גובש בעיקרו במו"מ מרתוני, שני משך אל שעות הבוקר כאן בהריים יום חמישי. טכס החתימה הרשמי ייערך ככל הנראה ביום א'. במרכז ההסכם – קידום בדרגה לכל עובדי הציבור ועובדי המדינה, תוך קיצור תקופת השהייה בדרגה והתחייבות מצד הממשלה לקדם את בעלי הדרגות הבכירות, במסגרת הערכה מחודשת של התפקידים והתקנים. בדרגות הנמוכות תינתן התחייבות מצד הממשלה לקבוע את רצפת השכר על סך 450 שקל החל מה־1 בספטמבר.

על פי הערכה גסה, הקידום בדירוג יעניק לעובדי המדינה ועובדי הציבור כ־10 אחוז תוספת ברוטו לשכרם.

לאחר חצות נמשכו הדיונים בבניין הוועד הפועל של ההסתדרות בתל־אביב, במטרה להגיע לחתימה בראשי תיבות.

ההסכם זה שהוא מן הקצרים מב־חינת תחולתו, מספטמבר ועד מארס 87, ילווה בשורה של נספחים בחתימת שר האוצר משה ניסים, נציב שירות המדינה אברהם נתן והממונה על השכר באוצר הלל רוזאי. הללו יתנו ערבויות בכתובות להסתדרות ביחס ליציבות המחירים, שער המטבע והסכמה מצד הממשלה, כי השקט התעשייתי המוטל על ההס־תדרות חל אך ורק כאותם סעיפים שייכללו בהסכם הזמנים ויאפשר לאיגודים המקצועיים חופש מאבק בשורה של נושאים שלא הגיעו לכלל גיבוש לפי שעה.

עיקרו של ההסכם מבטיח קידום בדרגה לכל עובדי הציבור והמדינה החל מה־1 בספטמבר וביחס לאותם עובדים שהיו אמורים לקבל דרגה גם ללא ההסכם בתקופה הזו מובטח כי יקודמו בדרגה נוספת תוך שנה לכל היותר מיום תוקפו של ההסכם. אשר לאיוש הדרגות הפרישות 12 ו־13 המקבילות להן בשירות ה־ציבורי השנה הבנה המבטיחה הערכה מחודשת של התפקידים שבאמצעותה ניתן יהיה לפתוח את הדרך בפני העובדים המדורגים בדרגה 11 להתקדם במעלה סולם הדירוג.

שר האוצר משה ניסים אמור לצרף להסכם מכתב בו תינתן התחייבות להאריך את הפיקוח על המחירים עד מארס 87, לשמור על יציבות שער הדולר ולהמליץ בפני הממשלה לדון בשנה הבאה על מתן סמך להבראה והקלות מיסוי עבור עבודת משמרות. כמו כן תינתן התחייבות מצד הממשלה לשמור על רמת הסיבסוד של המצרכים החיו־ניים.

הממונה על השכר באוצר הלל רוזאי אמור לצרף להסכם נספח המבטיח את יישום ההסכם במוסדות הציבור המתאימים ביחס לעובדים סוציאליים, אחיות ועובדי הוראה וכן בחברות ממשלתיות, תאגידים וב־מערכת הביטחון.

הודעות המשותפות העוסקות עיין בגיבוש מדיניות הנוגעת לקיצור שעות עבודה בשירות הציבורי והממשלתי וכן ביחס להר־חבת הכשרות של הגימלאים יצור־פו בעתיד כחלק בלתי נפרד מההסכם במגזר הציבורי והממשלתי.

מצוד אחר דוקרי שני המטיילים בנחל קלט

מאת אורי ניר
כתב "הארץ" בשטחים

כוחות מוגברים של צה"ל ומשמר־הגבול ממשיכים בחיפושים אחר שני צעירים ערבים שדקרו את זוג המטיילים בוואדי קלט אתמול. הדוקרים מתרכזים במערות הסמו־כים למקום האירוע עצמו וחוזרים, השרויים בעוצר מאז אתמול.

אחד מהצעירים שנדקרו נפצע קל ושולח בלילה לביתו. השני, שמצבו הוגדר קל עד בינוני, עדיין מאושפז בבית החולים הדסה בהר הצופים בירושלים.

שני הצעירים, כבני 21, יצאו אתמול לטייל באיזור ואדי קלט, כשהם לובשים מדי צה"ל. השניים, שביקשו כי שמותיהם לא יפורסמו, סיימו לא מכבר את שירותם הצבאי. הם עשו את דרכם מסביבת עבאתא למינזר של וואדי קלט, ועצרו בדרך למנוחה. שני ערבים התקרבו אליהם, פתחו עמם בשיחה, ואף כיבדו אותם בסיגריות. כעבור שעה קלה החליטו הצעירים להמשיך בטיול והחלו לאסוף את חפציהם.

לפתע נעץ אחד משני הערבים סכין בגבו של אחד מהמטיילים. הדוקר הצליח להמלט מהתוקף, שדקרו רק בקצה להב הסכין. הוא וחברו החלו להיאבק עם התוקפים. במהלך המאבק נדקר גם המטייל השני, בחלק העליון של ביטנו, בידו ובכתפו. חברו, שנפצע באורח קל, רץ במורד הוואדי לעבר קבוצה של מטיילים, תוך שהוא ממשיך להיאבק בעזרת אבנים עם התוקף השני, שלא היה חמוש בסכין.

משהבחין הצעיר כי לא יוכל להדביק את קבוצת המטיילים, מיהר לעבר יישוב סמוך, ונתקל ברכב בתכונה צבאית שהסיע אותו ואת חברו למתקן צבאי. שם, קיבלו השניים טיפול ראשוני, ופונו לבית החולים בירושלים.

שני המטיילים הצליחו לספק לחוקרי המשטרה תיאור מפורט של שני התוקפים. הם מסרו, כי אחד מהם נמצא מאבק בסכין. בידי המשטרה נמצאים מוזרת התקיפה. בעזרתם מקווים התוקפים לאתר את הדוקר ואת חברו.

נאטמו חדרי חשודים בפעילות חבלנית בגדה

מאת אורי ניר
כתב "הארץ" בשטחים

בכפר תוסאן שליד בית־לחם אטמו אתמול כוחות הביטחון שלו־שה חדרים בבתיהם של שלושה צעירים החשודים בפעילות חבלנית. השלושה חשודים כי הניחו מוקשים בדרך המובילה להתנחלות הדר ביתר, מערבית לתל גילה, ושניים מהם נאשמים בחברות בארגון עויין, בגיוס אנשים להתארגנות בפעילות חבלנית ובאחזקת נשק שלא כחוק.

שלושת החשודים, הם רדואן המאמרה ויאסר המאמרה, שני אחים כבני 20 שנה, ועדנאן שאוושה בן 16. לפי החשד הניחו השלושה מוקשים בראשית חודש יוני ליד ההתנחלות הסמוכה לכפרם. הם נעצרו כעבור שבועיים בידי כוחות הביטחון, עם עוד כמה מבני הכפר ששוחררו בינתיים.

לפני ארבע שנים נחשפה בכפר חוליה דומה.

מרוקו מכחישה הצהרת פרס על מגעים חדשים עם ישראל

ראבט (עי"ט) מרוקו הכחישה אתמול רשמית את הצהרותיו של ראש הממשלה שמעון פרס, שלפיהם במשדר "מוקד", לפיהן המגעים בין ישראל ומרוקו "נמשכים ויימשכו בעתיד".

בהודעה קצרה ציין משרד ההסב־רה המרוקאי, כי "שום מגע בין שתי המדינות לא נערך מאז הפגישה שנערכה באיפראן ב־22־23 ביולי, בין המלך חסן ורה"מ פרס". משרד ההסברה גם הכחיש את דבריו של פרס, בעניין "שיתוף פעולה יעיל" בין ישראל ומרוקו בתחום החקלאות, וקבע, כי "שום שיתוף פעולה מאיזה סוג שהוא אינו מתנהל בין שתי המדינות".

משרד החינוך הודיע למוסדות התרבות על קיצוץ 10 אחוז ויותר בהקצבתו

מאת סופר "הארץ"
לענייני תרבות

משרד החינוך והתרבות הורה למוסדות התרבות המקבלים הקצבה מתקציבו להיערך לקיצוץ של 10 אחוז מן ההקצבה, עד סוף שנת הכספים הנוכחית, ולקיצוץ של 4 אחוזים בהקצבה לשנת הכספים הבאה. מנהלי מוסדות התרבות הכריזו על כינוס חירום ב־4 בספט־מבר, כדי לגבש תוכנית פעולה למניעת הקיצוץ העלול, להערכתם, להביא להתמוטטות המוסדות.

במקביל נודע על כוונת משרד האוצר לדרוש קיצוץ של 5 אחוזים נוספים מן ההתרמה החודשית למוס־דות התרבות, בגין הגזרה של 5 אחו־זים בתשלומי ביטוח הלאומי על ידי מעסיקים.

הודעת משרד החינוך לקיצוץ 10 אחוז באה בעקבות החלטת הממשלה על קיצוצים בתקציבי המשרדים השונים. שר החינוך והתרבות יצחק נבון העלה בישיבה זו את סכנת הפגיעה במוסדות התרבות. הוסכם על דעת ראש הממשלה ששר האוצר ושר החינוך יפגשו בעניין, אך הפגישה טרם נקבעה. בשל העדר אפשרות, להערכת נבון, לקצץ בסעיפים אחרים בתקציב משרד החינוך יצאה הוראה לקצץ בתקציבי התרבות. למורת רוחו השר, שבעבר שלא יקוצץ בתרבות ואף יעלה את חלקה בתקציב משרדו.

פקידי האוצר מודעים לפגיעה במוסדות התרבות, אך הם נחושים בהחלטתם שלא להיכנע, שכן להערכתם אין דרך אחרת לשכנע את משרד החינוך לבצע את הקיצוץ הנדרש ממנו. הבעייה מחריפה כיוון שטרם נפתרה בעיית הזרמת ההקצבה למוסדות התרבות על רקע קיצוץ קודם בתקציב משרד החינוך. נבון, התנה אז את הסכמתו לקיצוץ זה בכך שהמוסדות יוחזרו על חלק מתוספת דו"ח עצינוי.

צירוף כל הקיצוצים הללו עלול לגרום להפסקת העברת ההקצבות למוסדות התרבות. חלקם מממנים כבר עד 80 אחוז מתקציבם מהכנסה עצמית ותרומות. הדבר יפגע במיוחד בעשרות מוסדות קטנים שאין להם הכנסה עצמית, והוא עשוי להביא לחיסולם.

עיריית ת"א מתכננת חניונים מתחת לרוב הגנים הציבוריים

בין השאר – מתחת לגן העצמאות, גן לונדון, שד' רוטשילד ודוד המלך ★ דובר העירייה: הגנים לא ייפגעו

מאת חיים הנדוורקר
סופר "הארץ"

בעיריית תל אביב מתגבשת תוכנית להקים חניונים מתחת למרבית הגנים הציבוריים ולחלק מה שדרות בתל־אביב מגרשי חנייה תת־קרקעיים. לצורך זה יהרסו פינות הירק, כמתוכנן לגבי גן מאיר. גורמים המעורים בנושא אומרים, כי אם תוגשם התוכנית היא תכניס כספי רב לקופת העירייה – אך ידרוש זמן רב עד אשר יוקמו החניונים, ועד אז תסבול העיר מקשיי חנייה חמורים.

התוכנית, הנמצאת בשלבי תכנון ראשוניים, כוללת כ־20 גנים ושדרות, כמו גן העצמאות, גן לונדון, חלק משדרות רו־טשילד ושד' דוד המלך. יצויין, כי עיריית תל־אביב וקרן תל־אביב לפיתוח השקיעו בשנים האחרונות כספי רב, ובכלל זה כספי תרומות, בפיתוח הגנים. על פי התוכניות, יוקמו לאחר השלמת החניונים, גנים. אולם לא ברור מה יהיה אופיים.

בהקמת חניונים כאלה, יוסף הצורך בהקמת חניונים קטנים יותר מתחת לפרוייקטים בעיר. הכוונה היא לגבות כספי מיזמי פרוייקטים אלה, וליעדו להקמת חניוני גנים.

דובר עיריית תל־אביב, בני כהן, אומר, כי פתרון בעיית החנייה לא יבוא על חשבון הגנים. הוא מזכיר, כי מתחת להייד פארק בלונדון ובבוסטון מתחת לפארק הלאומי, פועלים חניוני ענק. לדבריו, גם אם יוחלט בסופו של דבר לבצע את התוכנית, הרי שהגנים לא יי־פגעו.

בן מאיר שינה דעתו: ימליץ לדחות ביצוע החניון בגן מאיר

לחץ של אנשי מפלגת ה־עבודה בת"א הביא אתמול לשינוי עמדת ח"כ דב בן מאיר, ראש אגף התנועה בעירייה, בקשר לתוכנית החניון מתחת לגן מאיר. בן מאיר ימליץ בפני ראש העירייה, כי תוכנית החניון תהיה בעדיפות נמוכה. בש־עתו, תמך בן מאיר בתוכנית בהתלהבות.

בתגובה אמר דובר העי־רייה, בני כהן, כי הרעיון להקים חניון מתחת לגן מאיר היה של אגף התנועה. עם זאת, ציין, מדיניות העירייה להקים את החניון לא השתנתה.

נגד האינטרס הציבורי

לפני זמן לא רב, אסר משרד התחבורה על גורמי התעופה להתחרות ביניהם במתן הנחות. עתה אסר משרד האוצר (באישור ועדת הכספים) על גורמי הבי־טוח להתחרות ביניהם בגזלת הפרמיות. בשני המקרים ה־תוצאה היא אותה התייקרות מיידית.

כך נמשך מבצע הקרטליזציה של המשק הישראלי. במקום תחרות ופעילות הפועלת לטובת הצרכן, מצליחים אינטרסנטים שונים "להעלות" מחירים, ובמ־קום להתייעל, לצבור רווחים מונופוליסטיים.

את מי משרתת איפה מדיניות משרדי האוצר והתחבורה? את האינטרס הפרטי או את ה־אינטרס הציבורי?

אנו תובעים ביטול הקרטלים וה־מונופולים והנהגת תחרות חו־פשית במשק הישראלי.

שינוי מפלגת המרכז

עובדי העיתון "אל־מוקיף" מול דלתות נעולות במשרדי המועצה לענייני ציבור (תצלום: רחמים ישראלי)

משרדי המועצה לענייני ציבור במזרח י־ם נסגרו

צו הסגירה של האלוף אור – בעקבות הדפסת כרוזים נגד רשאד א־שאווה בבית הדפוס של בטאון המועצה ★ ראשי המועצה טוענים כי הצו חל רק על בית הדפוס

מאת אורי ניר,
סופר "הארץ"

ראשי המועצה לענייני ציבור, שמשרדיה במזרח־ירושלים נסגרו אתמול בפקודת אלוף פיקוד המרכז, יתכנסו היום לישיבת חירום, וישקלו עתירה לבג"צ נגד הצו. ראשי המועצה הסבירו אמש, כי לטענתם צו הסגירה חל רק על בית הדפוס של בטאון המועצה, נסגר כל הבניין בו היא פועלת, והשבתה פעילותה. אחד מראשי המועצה, חנא סניורה, טען אמש, כי נציג דובר צה"ל מסר לו, שהפעולה שנקטה המשטרה במ־קום היתה מוטעית, וכי יש כוונה לפתוח מחדש את משרדי המועצה, ולהותיר רק את בית הדפוס נעול.

ההחלטה לסגור את בית הדפוס של "אל־מוקיף" התקבלה לאחר שכוחות הביטחון תפסו במקום גלופה של כרוזי הסתה נגד ראש עיריית עזה לשעבר, רשאד א־שאווה. הכרוזים הופצו באלפי עות־קים ברצועת עזה. עובד של בית הדפוס, שנחקר בעניין זה במשטרה, הודה בהדפסת הכרוזים, אך אמר שעשה את המעשה בלחץ איומים על חייו.

הפועל, נביל דקידק, סיפר אתמול לסופר "הארץ" כי לפני כש־לושה שבועות פנה אליו איש שאינו מוכר לו, אמר לו שהוא מתנועת ברצועת עזה והורה לו להדפיס נוסח של כרוז, תוך איומים על חייו.

כשעה לאחר שהסתיימה מלאכת ההדפסה, והצעיר שאיים עליו הסתלק עם אלפי הכרוזים, פרצה המשטרה לבית הדפוס ומצאה בו את הגלופה. עובד בית הדפוס אישר את דבריהם של ראשי המועצה לענייני ציבור, חנא סניורה, זוהיר ארדאיים, זיאד אבו־זיאד, ומוסטפא נתשה, כי לא היתה להם כל מעורבות או ידיעה על הדפסת הכרוז.

אתמול בבוקר הקיפו כוחות גדו־לים של משטרה ומשמר הגבול את בניין "אל־מוקיף", השייך למועצה לענייני ציבור. שישה מעובדי המשרד, וביניהם מזכירת המערכת של העיתון "אל־מוקיף" נצטוו לצאת מהמבנה, ולנעול אותו. על דלת הבניין הודבק צו הסגירה, חתום בידי אלוף פיקוד המרכז, אהוד ברק. הצו, המסתמך על תקנות ההגנה לשעת חירום משנת 1945, מורה על סגירת בית הדפוס וכל השטחים המובילים אליו למשך שלושה חודשים.

ראשי המועצה לענייני ציבור אמרו אתמול, כי אם הצעד אכן מכוון נגד בית הדפוס של "אל־מוקיף", הרי שהם מבינים אותו, אף שאינם מסכימים עמו. ואולם, לאור העובדה שכל משרדי המועצה נסגרו, אין הם יכולים אלא להסיק מכך שמנסים להתנכל להם אישית ולהכפיש את שמם. אחד מראשי המועצה, עורך "אל־פג'ר" חנא סניורה, גינה בחריפות את "הניסיון הקונספירטיבי" לקשור את שמות חברי המועצה עם הכרוז. לדבריו, "ישראל הופכת למדינה שבה השב"כ הוא המכתיב את המדיניות לשלטונות". עמיתו, זיאד אבו־זיאד אמר כי אינו יכול אלא להרשים שהשלטונות מנסים להתנכל לו ולחבריו.

פרס ייפגש עם הנשיא רייגן ב־15 בספטמבר

הפגישה תתקיים לאחר פסגת פרס־מובארק

מאת צבי בראל
שליח "הארץ" בארה"ב

וואשינגטון (מיוחד ל"הארץ") בממשל האמריקאי מצפים למפגש של ראש הממשלה, שמעון פרס, עם הנשיא רייגן בוואשינגטון ב־15 בספטמבר.

לשכת ראש הממשלה פנתה ישירות למחלקת המדינה, כדי לארגן את הביקור, ורק מאוחר יותר נכנסה השגרירות בוואשינגטון לתמונה.

כתאריך ראשון לביקור נקבע ה־16 בספטמבר, אך הבית הלבן ביקש לשנות את המועד וביקש מישראל תאריכים חלופיים. לשכת ראש הממשלה הציעה את התאריכים 15 ו־16 בספטמבר ו־25 בו, ולבסוף נקבע כי ראש הממשלה יועד עם הנשיא רייגן ב־15 בחודש. חילופי התאריכים הקשו לקבוע מועד סופי בגלל העובדה שסגל הבית הלבן נמצא עתה בקליפורניה בחופשה עם הנשיא רייגן וכי בספטמבר צפוי שפע של ביקורים של ראשי מדינה הבאים לעצרת הכללית של האו"ם.

שולץ נוטה לבוא לאזור לקראת חתימת שטר הבוררות

בואו תלוי במידה רבה בהסכמת ירדן לפתוח בשיחות הכנה לקראת שיחות בהשתתפות פלשתינים ★ דובר מחלקת המדינה: הדיווחים על הביקור אינם מדוייקים ★ טמיר הגיש למובארק ניירות המפרטים רעיון "עזה תחילה" והאצלת סמכויות

מאת עקיבא אלדר,
וצבי בראל
כתבי "הארץ"

שר החוץ האמריקאי, ג'ורג' שולץ, נוטה לבוא לאזור, לקראת החתימה על שטר הבוררות בעניין טאבה. מלשכת ראש הממשלה נמסר אתמול, כי אין עתה כל סיבה לעי־כובים במגעים לקראת החתימה על השטר – בעוד, שבמשרד החוץ מרגישים, כי טרם הושגה הסכמה בין ישראל ומצרים בעניין זהות שלושת הבוררים הבין־לאומיים.

בואו של שולץ לאזור תלוי במידה רבה בהסכמת ירדן לפתוח בשיחות הכנה עם פקידים ישראלים, מצרים ואמריקאים, לקראת שיחות בדרג גבוה יותר, בהשתתפות נציגים פלשתינים. הנשיא מובארק קיבל את הסכמתו של המלך חוסיין, לנ־סות פעם נוספת לשכנע את יאסר ערפאת, לקבל עליו את התנאים לשיתוף אש"ף במו"מ. בירושלים מניחים, כי ערפאת לא ישנה את עמדתו בנושא ההכרה בהחלטות האו"ם 242 ו־338, ולפיכך יוכרע בי־מים הקרובים אם אמנם מנהיגי ירדן ומצרים מוכנים לחדש את תהליך השלום עם ישראל, ללא השתתפות אש"ף. גורמים מדיניים בירושלים אמרו, כי החלטתו של שולץ לבוא לאזור תלוייה במידה מכרעת בהחלטה זו של ירדן ומצרים.

דובר מחלקת המדינה בוואשינג־טון דחה את האפשרות ששר החוץ ג'ורג' שולץ יבקר במזה"ת לרגל חתימת שטר הבוררות או לכבוד פסגת פרס־מובארק. "הדיווחים על כך אינם מדוייקים", אמר הדובר והוסיף, כי אינו מוכן להתייחס לשאלה מתי יגיע זמן מתאים למזכיר המדינה לבקר באזור. "השאלה מדוע כן או מדוע לא יבקר המזכיר היא רלוואנטית לגבי כל יום בשבוע ואיני רוצה להיכנס לכך".

מקורות במחלקת המדינה אישרו, כי המלצה לבקר באזור מונחת על שולחנו של שולץ זה מספר חו־דשים. מנגד קיים החשש שביקור בעת הזאת עלול לעורר ציפיות רבות באזור ובעולם, שיפעלו כבומרנג נגד שולץ והממשל בכלל – אם לא תחול תזוזה בתהליך לאחר ביקורו באזור.

במגעים עם משרד החוץ

הוסרו המכשולים האחרונים המעכבים חוק הערוץ השני

המועצה הציבורית שתפקח על הרשות תורכב משמונה עובדי מדינה ושבעה נציגי ציבור

מאת לילי גלילי
סופר "הארץ"

ועדת השרים לעניין הרשות השנייה לרדיו ולטלוויזיה (המכונה יותר כ"הערוץ השני") הגיעה אתמול להסכמה על הרכב המועצה הציבו־רית שתפקח על הרשות.

בכך הסירה ועדת השרים את המכשול העיקרי, שעיכב את הבאת הצעת החוק להפעלת הערוץ השני בפני הממשלה.

על פי המוסכם, יהיו במועצה הציבורית שמונה עובדי מדינה ושבעה נציגי ציבור – כמו נציג לשלטון המקומי, נציג אחד ללשכת התיאום של הארגונים הכלכליים ונציג אחד להסתדרות. האחרים יהיו מומחים בעלי ניסיון בתחומי העיתונות, הרדיו והקולנוע, החינוך הספרות והאמנות. נציגים אלה ייקבעו על ידי הממשלה מתוך הסכמה בין חבריה.

עוד הוכנה בישיבה אתמול פיצוי לרשות השידור על אובדן הכנסות אפשרי מהפעלת הערוץ השני. השרים החליטו, כי בחוק הערוץ השני ייקבע כי הטלוויזיה תורשה לשדר משדרי חסות, שאינם מעו־גנים כיום בחוק רשות השידור. שר החינוך יצחק נבון טען בישיבה כי יש לחפש דרכים לשתף את הטלוי־זיה החינוכית בהקמת הערוץ.

נושא הפיצוי לעתונות הכתובה לא סוכם בישיבת ועדת השרים אתמול ויובא להחלטת מליאת הממשלה. אם לא יהיו עיכובים נוס־פים, יובא חוק הערוץ השני להכרעת הממשלה בתוך השבועות הקרובים ויוגש אחר כך לכנסת כהצעת חוק ממשלתית.

חדשות הארץ

שיחת היום

עם: ניצב יהושע כספי, נציג משטרת ישראל בארה"ב

על: מעצרם של 5 סוחרי סמים ישראלים בארה"ב (עמ' 2)

★

נדחתה פרישת נתן; לא ידוע מי יהיה נציב שירות המדינה החדש (עמ' 3)

★

השירות לאיכות הסביבה מתנגד להסבת תחנות כוח מפחם למזוט (עמ' 5)

★

שרות הארץ

מזג האוויר

(ע). ירושלים 17־29, הר כנען 19־32, טבריה 22־31, צפת 18־29, טבריה 22־31, עפולה 23־33, השומרון 21־31, תל־אביב 20־30, נתב"ג 20־32, יריחו 24־32, באר־שבע 18־34, אילת 24־39. גובה הגלים 40 עד 80 ס"מ.

חם לך?
VIRO
מזגן רב מפוצל ששקט
טל. 052-451074

שערי הדולר

	שער הדולר	השינוי בש"ח
יציג	1.4911	−0.0003
נוסעים	1.7723	−0.0063
שחור	1.5600	–

שער הסל

יציג	1.4972	−0.0026

בגליון זה 26 עמודים
בצרוף 49 עמודי מוסף
העתון מופיע ב־3 חלקים

ערך את העמוד: אור נוגד

הלוח האדום
הארץ חדשות
מתפרסם היום בעמודים
7א', 8א', 9א'
11ג', 12ג', 13ג', 14ג',
15ג', 16ג', 17ג', 18ג'

שוק ההון /

יהודה שרוני

התייצבות באפיקים הסולידיים

שבוע המסחר בבורסה, עמד בסימן של הרישומת המצופה בשוק ההון, השוויקה באפיקי ההשקעה הסולידיים, שהחלה כמו הודעה על הצמדת השקל לסל, נבלמה. ה־משקיעים חזרו ורכשו אגרות חוב ששעריהם עלו ב־3 אחוזים בממוצע.

מרד האפס מהשבוע שעבר, ההערכות כי יציאת הממשלה משוק ההון תשפיע באופן חיובי על הבורסה, עודדו את הסוחרים לרכוש מניות.

שערי המניות החופשיות עלו השבוע ב־4.63 אחוז בממוצע.

אמריכנתא

מהפכה בענף הבנייה

משכנתא ארוכת טווח נוסח אמריקה.

עד 45,000 ש"ח – ל־17 שנה

אמריכנתא בשיכון ופיתוח

מה זה אמריכנתא?

לראשונה מוצעת לך משכנתא גדולה לתקופה ממושכת ובתנאי החזר כל כך מתקבלים על הדעת. שיכון ופיתוח חוגגת היום 25 שנה להקמתה, מציעה לך במכירה חופשית הזדמנות חד־פעמית לרכוש דירה בדרך קלה יותר ובתנאי החזר מפתיעים.
קנה היום דירה בשיכון ופיתוח.
קנה היום כי תנאים שכאלה לא מציעים לך כל יום.

אמריכנתא בשיכון ופיתוח

קנית דירה בשיטה אמריקנית

למה "אמריכנתא" היא משכנתא בנוסח אמריקה? בפעם הראשונה בישראל אתה מקבל הלוואה גדולה לטווח ארוך. הסכום הראשוני שאתה צריך לשלם אינו גדול וההחזר החודשי גם הוא סביר. הסדר כזה מאפשר לך להכנס לדירה גדולה ולשלם במשך הזמן, לאט לאט. הכל יכולים לקנות היום דירה בשיטה זו, כי זו פעם ראשונה שתוכנית כזאת מוצעת לכל רוכש במכירה חופשית.

באזור המרכז*
רמת אביב ג' – רח' נורדאו 4, 4½ ו־5 ח'.
גבעתיים – גבעת קוזלובסקי – 4 ו־4½ ח'.
קרית אונו – נווה אשכול, דימון – 3 ו־5 ח'.
הרצליה – רח' מבדבלאן – 4 ח'.
חולון – קרית שרת – 3½–4½ ח' ודירות גג.
יהוד – רח' וייצמן – 4 ח'.
רמלה – נווה יונתן – בתים דו־קומתיים וקוטג'ים – 4 ח'.
אלפי מנשה – בתים מדורגים – 3½ ח'.
אשדוד – רובע ד' – 5 ח'.
פרטים ותנאי מכירה: ת"א: בית אליהו, רח' אבן גבירול 2 טל' 03-250918

באזור ירושלים*
רמות אלון – 4 ח'.
פסגת זאב – 4 ח', דירות גג וקוטג'ים 5 ח'.
מעלה אדומים – 2, 3, 3½, 4 ו־5 ח'.
פרטים ותנאי מכירה: ירושלים: רח' בן הלל 15, טל' 02-231321-3

באזור חיפה*
כרמליה – 6 ח'.
רמת הדר – 4 ח'.
שער הכרמל – 4 ח'.
יקנעם עלית – דירות מדורגות – 4½ ח'.
קרית ים – 3½ ו־4 ח'.
פרטים ותנאי מכירה: חיפה: רח' י.ל. פרץ 32, טל' 04-674161

* רשימת הדירות המשתתפות במבצע והיקף המבצע בכפוף למלאי החברה.

באזור באר־שבע*
באר־שבע – רובע ט' קוטג'ים 4 ח'.
ערד – רובע חלמיש – 4 ו־5 ח'.
פרטים ותנאי מכירה: באר־שבע "מרכז הנגב", שד' הנשיאים טל' 057-37406, 057-77406

אתם זוג צעיר?
תוכלו לנצל את הסיוע המוגדל לזוגות צעירים מטעם משרד הבינוי והשיכון (בתוקף מ־1.8.86 עד 30.9.86) לקנות דירה מרווחת בשיכון ופיתוח.
רשימת הדירות המיועדות לזוגות צעירים נמצאת במשרדי החברה.

המבצע לתקופה ולכמות מוגבלת של דירות – כל הקודם זוכה.

שיכון ופיתוח
קניה בטוחה בחברה אמינה

יומר סומר כהן (יעקבסון)

صكنا من الاهل

صكنا من الأمل

ראיתי שמעתי

נשיא חדש לרפובליקה הדומיניקנית
סגן שר החוץ, רוני מילוא, השתתף השבוע בטקס ההשבעה של הנשיא החדש של הרפובליקה הדומיניקנית. מילוא ייצג שם את ישראל לצידם של ראשי מדינות ובהם נשיאים מאמריקה הלטינית. הנשיא החדש, יואקין בלגר, מנהיג מפלגת המרכז, שהוא קשור קשרות עם מילוא הביע כי רגשי הידידות שהוא רוחש לישראל, יאפיינו גם את יחסה של ממשלתו לישראל.
א. לב

יין ישמח לבב אנוש — ואת היקב שלו
סיפור הצלחתם של יקבי רמת הגולן היה כבר לשם דבר. בזכות כמה 'משוגעים לדבר' שהעזו לנסות "משהו חדש" תוך נסיון להתעורות בעסקים כמו כרמל מזרחי, קם היה מפעל שוויק במסגר בעולם היינות. במעט מהודלתו זכה היין במדליות בתחרויות בינלאומיות ומדי שנה גדל היקב בהיקף של 30 - 40 אחוזים, כך שהשנה יקלוט כבר כ–1,500 טונות ענבים. מתוך עשרה סוגי יינות שנועדו להימכר ב–1986 אזלו כליל שמונה, והשניים הנותרים עומדים לאזול עוד לפני תחילת מילוי הבקבוקים החדשים בנובמבר 1986.
באווירה שהתקיימה במלון הילטון בתל־אביב, הציגו את עצמם מנכ"ל היקב שמשון ולגר וצוותו במטרה להשוף כמה יינות מבציר 1985. אחד מהם, יין המופק מענבי סוביניון בלנק מעורבים עם מעט ענבי סמיון, אף נשלח לנשיא ארה"ב, רונלד רייגן, והוגש למנגו, ג'ורג' בוש, לראש ממשלת בריטניה מרגרט תאצ'ר וכמו עם לכל אורח חשוב הגעיע לישראל.
כמו כן הוצג הגמלא' הזוי יבש שזכה במדלית ארד בלונדון בשנה שעברה. יין אחר אותו רצו להציג הוא הקברנה סוביניון 83 שזכה במדלית ארד בתחרות בלונדון ב–1985 — אך הוא אזל לחלוטין.
ע.ר.

הרפתקאות אמין והאריה המרושע
נורווגיה נבחרה כמדינה הראשונה בה הוחל בהפצת ספר לילדים המודפס על נייר משובח ומעוטר באיורים צבעוניים ר שמו: "הרפתקאות הנער אמין והאריה המרושע". הספר הופיע בהוצאת "שלום צעיר" בברלין המזרחית, תורגם לנורווגית ב סיוע משרד אש"ף באוסלו ונמכר במחירים זולים.
הספר מגולל בפני ילדי נורווגיה את תולדות 13000 השנים בהם חיו הפלשתינאים בפלשתינה, איש תחת גפנו ותחת תאנתו. את האידיליה הפרו הציונים, שבאו לפלשתינה הד
הלו מתנכלים לתושביה הש־לויים. בדף 62 מספר אמין איך בוקר אחד, בחודש יוני 1967, החלו מטוסים אמריקאיים ל־המטיר פצצות מתחרות הבינים על ראשי ילדי בית־הספר בו לומד אמין. לאחר מכן גורשו מבתיהם כל תושבי כפרו. גור מים יהודיים וישראלים פתחו במסע ציבורי למנוע את המשך הפצת ספר התעמולה בין ילדי נורווגיה.
קופנהאגן
אליהו הצבי

מינוי חדש במשרד החוץ
ועדת המינויים של משרד החוץ מינתה אתמול את ד"ר עודד ערן (45) למנהל מחלקת צפון אמריקה. ערן יחליף את אהרן בנבמוך היוצא בימים אלה ללוס אנג'לס לשמש קונסול כללי. בשנה האחרונה שימש ערן מזכיר ועדת החוץ והבטחון של הכנסת לשם השאל עם שובו מארה"ב לאחר שהיה איש הקשר לקונגרס בשגרירות ישראל בוואשינגטון.
א. לב

שנה למות מיכאל אלבין
בבית העלמין בקרית שאול נערכה אתמול אזכרה לאיש העסקים מיכאל אלבין ז"ל, במלאת שנה למותו. באזכרה נכחו כמה עשרות אנשים ובהם אלמנתו, גליה, אמו גניה אלבין, שר התיירות, אברהם שריר, אישי משק וכלכלה ואישי ציבור.
ג.ל.

מיכאל אלבין ז"ל

טאבה תוצף בעורכי־דין
עתידו המשפטי של אזור טאבה אינו מראיע, בשלב זה, את עורכי הדין בישראל. אתמול נודע, כי כ־150 מהם יטלו חלק בהשתלמות קיץ, שתערך במלון "אביה סונסטה" שבשטח טאבה במצבה, בין ה־24 ל־28 באוגוסט. בנוסף להשתתפותם באירועי חברה, בילוי ונופש הם יאזינו להרצאות מפי ראשי מערכת המשפט בישראל.
זו הפעם השניה שהשתלמות מסוג זה נערכת במלון בטאבה. לפני ארבע שנים התקיים במקום אירוע דומה, המשתכנים המשתתפים עם בני משפחותיהם, נהנים ממחירים מיוחדים.
זהר בלומנקרנץ

בעריכת עידית רוזנבלום

פעוטה נפטרה לאחר שקיבלה חיסון משולש
מאת נורית אמיתי, סופרת "הארץ"

מנכ"ל משרד הבריאות, פרופ' דן מיכאלי, הורה אתמול לבצע נתיחה שלאחר המוות בגופתה של פעוטה בת שלושה חודשים שנפטרה בירושלים, לאחר שאושפזה בבית חולים, ככל הנראה בעקבות חיסון שקיבלה.
התינוקת קיבלה לפני כעשרה ימים חיסון משולש. לאחריו הידרדר מצבה עד כדי תרדמת, ואתמול נפטרה. המנכ"ל הורה לבדוק את הקשר בין מתן החיסון וההידרדרות במצב הילדה.
ד"ר עלמה אבני, ראש שירותי בריאות הציבור, הורתה להוציא מהשימוש את כל מנות החיסון מסדרת הייצור ממנה נלקחה המנה שניתנה לילדה.
הפעוטה, דנה קפינסקי מירושלים, חוסנה בתחנה לבריאות המשפחה שליד משרד הבריאות.
דובר משרד הבריאות הדגיש, כי אין חשש במתן חיסונים אלה וציין, כי בשבע השנים האחרונות בוצעו 60 אלף חיסונים כאלו, מהם הגיבו בצורה קשה חמישה תינוקות. כמו כן אירע מקרה מוות אחד, שלא הוברר אם היה קשור לחיסון. מכל מקום, הדגיש הדובר, שמואל אלגרבלי, כי יעילות החיסון הוכחה במניעת מחלות.

שר החוץ הצרפתי נועד עם נציג אש"ף
קאי ד'אורסיי: יש לשתף את אש"ף במגעי השלום
מאת יואב מוקד, סופר "הארץ" בצרפת

פאריס (מיוחד ל"הארץ") צרפת מתמידה בעמדתה, לפיה יש לשתף את אש"ף במגעי השלום המזרח־תיכוניים, "כדי לאפשר לפלשתינים לממש את זכויותיהם להגדרה עצמית". כך הבהיר אמש דובר משרד החוץ בפאריס, בעקבות שיחה בין נציג אש"ף בצרפת איברהאים סוס לבין שר החוץ ז'אן־ברנאר ריימון.
במקביל להבהרה פרסם משרד החוץ הצרפתי הבהרה רשמית, שאינה מאזכרת במפורש את אש"ף, ומסתפקת בחזרה על מה שמתואר כ"נוסחת המינימום" בעמדות הצרפתיות של הקהיליה הארופית: הכרה בזכות כל המדינות באזור לשלום ולביטחון והכרה בזכויות העם הפלשתיני להגדרה עצמית, "על כל המשתמע מכך".
הפגישה בין סוס לבין ריימון — השלישית תוך ארבעה חודשים — נערכה על־פי "בקשתו הדחופה" של ראש המשרד הפאריסאי של אש"ף. היא נועדה ליישב את החורים בין צרפת לבין הנהגת אש"ף, בעקבות התבטאויותיו האחרונות של ראש הממשלה ז'אק שיראק. ראש הממשלה הביע בשבוע שעבר (בראיון שפורסם ב"ידיעות אחרונות" והוצג אחר־כך בפאריס כ"שיחה לא מחייבת") התנגדות להקמת מדינה פלשתינאית והסתייגויות באשר לבלעדיות הייצוג של אש"ף במתנה הפלשתינאי.
מקורות ישראליים בפאריס הדגישו אמש, כי מדות ההבהרות האחרונה מקפידה שלא להתכחש לתוכן המהותי של הצהרות שיראק. יתר על כן, נראה שבקשותיהם של דיפלומטים ערביים ונציג אש"ף לקבל "ארגעות" מהדרגים הבכירים ביותר נדחו.
סוס הבהיר בצאתו מלשכת שר החוץ, כי הוא שבע רצון להלוטין מהשיחה. הוא אמר, כי ההתרגשות סביב ההצהרות האחרונות של שיראק מאורגנת על־ידי עתונות מסויימת.

גופת תושב הגדה נמצאה ליד צור בחר
מקורות בטחוניים: נפגע ממטען חבלה שעסק בהכנתו ★ המשפחה: האיש נרצח

מאת אודי ניר, סופר "הארץ" בשטחים

גופת תושב הכפר קטנה שבגדה, עיסא מוחסן שמאסנה, נמצאה בסוף השבוע שעבר ליד מבנה אשפה בקרבת הכפר צור בחר, בדרך להר־דיון. מקורות בשטחים מסרו, כי האיש נהרג כתוצאה מהתפוצצות מטען חבלה, שעסק בהכנתו.
גירסה זו אינה רשמית, והועלתה סברה שהאיש נרצח.
שמאסנה היה כלוא משך שמונה שנים בגין עבירות בטחוניות, (שוחרר לפני כארבע שנים). קרוביו מסרו כי גופתו נתגלתה בבוקר ביום שישי שעבר, יומיים לפני שהיה אמור להינשא. הוא נעדר מביתו כבר מתחילת השבוע שעבר. ביום שישי שעבר, לאחר שנמצאה גופתו, הודיעה משטרת מרחב יהודה למשפחה, כי האיש נמצא מת, כנראה עקב התפוצצות של מטען חבלה שבו טיפל.
בני משפחתו של ההרוג ומכתאר הכפר, שנלקחו למכון הפתולוגי באבו־כביר לזהות את הגופה, טוענים שהגוויה היתה שלמה, וניתן היה להבחין בנקב כעין זה של כדור רובה באיזור הלב. לפיכך הם סבורים שהאיש נרצח בנסיבות מסתוריות. עם זאת מסרו בני משפחתו של שמאסנה כי פניו היו מרוסקים ואחת מידיו מעוותת.
רק קומץ של בני משפחת ההרוג הורשה להשתתף בלוויה, שהתקיימה בפקודת שלטונות הביטחון ביום שני, באישון לילה.
התקהלות בכפר פוזרה בידי [illegible]
עוד נמסר מאנשי הכפר כי ביום ראשון נכנסו כוחות גדולים של צבא ושל משמר הגבול לכפר, ופיזרו התקהלות של בני הכפר בידיות באבנים, תוך שימוש באלימות. לדבריהם, היכו אנשי כוחות הביטחון כמה מאחיו של ההרוג וצעירים אחרים מבני הכפר, וכן נשים אחרות. הם מסרו כי במהלך התקרית נרגמו באבנים כלי רכב של כוחות הביטחון. סופר "הארץ" שהיה בקטנה בסוף השבוע, מוסר כי דרכי הגישה לכפר נחסמו, וגורמים זרים לא הורשו להיכנס לתוכו. ביום שלישי שעבר קיימו בני הכפר כעין לוויה סמלית להרוג.
עיסא שמאסנה, כבן שלושים, עבד במפעל לייצור נעליים שבבעלות אבי ארסתו בעיירה אל־בירה ליד רמאללה. לדברי בני משפחתו, פרצו כוחות הביטחון לבית ששכר באל־בירה לקראת נישואיו, ערכו חיפוש במקום והשחיתו רכוש רב. אמש אי־אפשר היה להשיג את תגובת דובר צה"ל לטענותיהם של בני המשפחה.

בית משפט בניו יורק פסל מועמדות הירשפלד לסגן מושל
מאת שלמה שמיר, סופר "הארץ" בניו יורק

ניו יורק (מיוחד ל"הארץ") אברהם הירשפלד, מולטי מיליונר ישראלי לשעבר שהכריז על התמודדותו במירוץ על כהונת סגן מושל מדינת ניו יורק, פרץ אמש בבכי במסיבת עתונאים שכינס, כדי להגיב על החלטת בית משפט בניו יורק שפסל את מועמדותו בגלל פגמים טכניים ברשימות החתימות שהגיש כדי לתמוך במועמדותו.
הירשפלד טען כי מועמדותו נפסלה בגין חוק בחירות מסובך ובגלל רשלנות מצד עורך הדין ששכר להגשת החתימות.
פסילתו של הירשפלד, שעד כה השקיע לפי אחד האומדנים שני מיליון דולר במסע הבחירות שלו, נחשבת לניצחון למושל קומו ולמועמד המועדף, סטן לאנדין. פרשנים בניו יורק אמרו אמש כי ניצחון זה עשוי להפוך למכשלה לקומו ולמועמדו אם יזכה הירשפלד בערעור שהגיש. פרשנים אלה מציינים כי המאבק הקשה שהמושל קומו ולאנדין מנהלים נגד הירשפלד עורר רגשי סימפטיה להירשפלד, בעיקר משום שלאנדין מסרב להתמודד עם הירשפלד בפומבי בנושאים הנידונים במערכת הבחירות והמעניינים את הבוחרים. הירשפלד הבהיר כי יערער בכל הערכאות האפשריות.

איש רשת הסמים הישראלית בניו יורק נמלט ונלכד שנית
מאת שלמה שמיר, סופר "הארץ" בניו יורק

ניו יורק (מיוחד ל"הארץ"). אחד מחמשת הישראלים שנעצרו על ידי משטרת ברוקלין כחשודים בניהול רשת של הברחה וסחר סמים, ניסה אמש להימלט אך נלכד כעבור רגעים אחדים.
הדבר אירע בבית חולים במנהטן, אליו נלקחו החמישה לבדיקות ולטיפול. אחד מהם התחזה כמי שנתקף בכאבים ועורר מהומה שהעסיקה את השומרים. שמעון כהן ניצל את ההזדמנות והצליח להשתחרר מהאזיקים והתחיל רץ לעבר הרחוב. שוטרים שדלקו אחריו לכדו אותו כעבור דקות אחדות.
משטרת ברוקלין מחפשת אחרי דיילת אחת שהיתה שותפה להברחת הסמים לניו יורק. לא נמסרה זהות חברת התעופה המעסיקה את הדיילת.
חוקרים במפלג הסמים של משטרת ברוקלין אמרו כי חמשת העצורים מתייחסים למעצרם בקלילות ומפגינים ביטחון עצמי. אחד החוקרים סיפר, כי העצורים מתנהגים כאילו הפסידו במשחק אך יוכלו בשלב הבא, הם משוכנעים, כי העונש הצפוי ביותר שיוטל עליהם יהיה גירוש מארצות הברית.
באחרונה הוחמרו העונשים המוטלים בניו יורק על סוחרי סמים, בעיקר כאשר הם מסומאים זר. החמישה הגיעו לארצות הברית לפני חמש שנים ושילמו סכומי כסף לנשים מקומיות כדי להנשא להן בנישואין פיקטיביים ולקבל על ידי כך אזרחות אמריקאית.
אחד מהעצורים, בן ישעיהו, נשוי לאישה בישראל.

עוד שיא עולמי למז' גרמניה באליפות העולם בשחיה במדריד
מדריד (מיוחד ל"הארץ") השחיינית סילויה גרזש מגרמניה המזרחית קבעה אמש שיא עולמי חדש במשחה 100 מטר חזה. היא שיפרה ב־0.018 השנייה את שיאה הקודם שבו קבעה זמן של 1:08.11 דקה. הקדימה את השיאנית העולמית ב־200 מטר זילקה הורנר.
גרמניה המזרחית זכתה במדליית הזהב העשירית שלה כאשר קורנליה גרוסלר בת ה־15 ניצחה במשחה ל־100 מטר פרפר ב־59.51 שניות.
הפתעה גדולה היתה גם במשחה 200 מטר לגברים כאשר השיאן העולמי והאלוף האולימפי ויקטור דייויס מקנדה סיים שני אחרי ההונגרי בן ה־17 יוזף סאבו, שהציב שיא אירופי — 2:14.27 דקות.
ריינר הנקל מגרמניה המערבית ניצח במשחה 400 מטר חופשי בזמן של 3:50.05 דקות. הכוכב הסובייטי הוותיק ולדימיר סלניקוב דורג חמישי בלבד. ארה"ב ניצחה במשחה השליחים 4x100 מטר חופשי ב־3:19.89 דקות.

ירדן: נסייע לחברת החשמל במזרח י־ם
מאת סופר "הארץ"

ירדן התוותה תוכנית מפורטת במטרה להעניק סיוע כלכלי ומוסרי לחברת החשמל המזרח ירושלמית. כך אמר אתמול השר לענייני השטחים בממשלת ירדן, מרואן דודין בראיון לרדיו מונטה קרלו.
השר אמר שממשלת ירדן הרכיבה ועדה ממשלתית מיוחדת לעניין זה והיא נחושה בדעתה לסייע לחברה לשמור על זכויות שנרכשו בתחילת המאה.
(ראה ידיעה בעמוד 3)

הליגה לזכויות האדם בצרפת נגד דוקטוראט של טלאס בסורבון
מאת יואב מוקד

פאריס (מיוחד ל"הארץ") הליגה למען זכויות האדם בצרפת מחתה באוזני שר האוניברסיטאות הצרפתי נגד כוונתו של שר ההגנה הסורי מוסטפה טלאס, להגיש עבודת־דוקטורט באוניברסיטת הסורבון בפאריס.
במחאתה מצטטת הליגה למען זכויות האדם סידרה של התבטאויות אנטישמיות המיוחסות לטלאס.

אמש במחול / נתן מישורי
הישג בולט
"סינדרלה" בביצוע הבאלט הישראלי. כוריאוגרפיה: ברמה ימפולסקי. מוסיקה: סרגי פרוקופייב. תפאורה ותלבושות: לידיה פינקוסביץ'.

סיפורה של סינדרלה הוא פשוט ופרטיו אינם מרובים, הוא נותן על כן הן מבחינת הרגשים הפיוטיים של טוב ורע, שכר ועונש, יפה ומכוער והן מבחינת העיצובים הסיפוריים־דרמטיים־תנועתיים, לרמיזתם היותר של מגישיו. כשמדובר בבאלט, דומה שאין זה אלא סיבפי לעטר את הסיפור בשפע של מחולות, אולם ברור עם זאת, שככל שחזק הקשר הסיבתי בין המחולות לסיפור, לדמויות הפועלות ולרגשותיהם, כן תהיה חזקה והומוגנית יותר התוצאה.
לזכותה הגדולה של הכוריאוגרפית ברמה ימפולסקי יאמר, ראשית, שאפילו כששעשו ולא נוצלו דיים הניגודים שבין טוב ורע וסינדרלה של סינדרלה היה סימלי בלבד, הושם דגש חזק על יופי אמתותי, על, הכיבה ועשיית דברים באהבה רבה, שניה, שאפילו אהבת המחול לשמו, הביאה אותה בתמונת היער הראשונה ליצור פרקי סולו, דואטים ואנסאמבלים יפים, מרשימים ולעתים מבריקים, אשר חסרונם היחיד הוא שאין הם תורמים די לעלילה ואף לא להתפתחות הרגשית שבליבת הגיבורים. הצליחה ימפולסקי ליצור בתמונת הפתיחה ובשתי תמונות הסיום איזון מסוים בין פנטומימה למחול. וזהו הישג כוריאוגרפי מלא, והחשוב במיוחד ל"להקה ש'סינדרלה' היא לה, בסך הכל, ההפקה הבימתית המלאה השניה של באלט קלאסי באורך מלא.
הוסיפו לזאת את מחולה המצוין של ונדי לאקינג (סינדרלה) את הישגים הקטנים של ג'ומי אלן ונגי כהן והנסיכות, את לוליינותו של גארי פיינגולד, קפיציותו של כריסטופר שראר, את מידת הצגילות של עמי דסקל (הנסיך) את חיזיונה של נעמה ליליין ה"שפירית" ועוד ועוד והמסקנה היא שלהקה כולה, יש כאן גם הישג ריקודי בולט.
לא הכל המוגעי ובעל הבינו צרוף במבנה התפאורה והתלבושות של לידיה פינקוסביץ'. אף הופי הוא רב ומרהיב עין והינו חלק בלתי נפרד מן המופע הישה.

שולץ נוטה לבוא לאזור
(סוף מעמוד 1)
האמריקאי דובר על כך ששטר הסדרות יתחם בין ה־5 ל־10 בספטמבר והמלך, כי שולץ יבוא לאזור לקראת מועד זה וישתתף בטכס החתימה על השטר. בנכללה הצעה כי שר החוץ האמריקאי ישתתף גם בפסגה בין פרס למובארק, הצפויה מיד לאחר החתימה.

טמיר הציע רעיון "עזה תחילה" למובארק
בבירות שהגיש מנכ"ל משרד ראש הממשלה אברהם טמיר לנשיא מובארק כהכנה לפסגה פרטו תרכובות ישראליות ישנות, כגון "עזה תחילה" הצגלה סמכויות לתושבי השטחים.
אתמול דיווח ראש הממשלה לממלא מקומו, יצחק שמיר, על המגעים האחרונים עם הנשיא מובארק ועם מזכיר המדינה האמריקאי.
שמיר מחה קצרות על כך שטמיר הועלם במהלך ביקורו במצרים מהשגריר משה ששון. פרס הסביר את נסיבות המקרה והבהיר, כי אין בכוונת משרד ראש הממשלה לפגוע במעמדו של השגריר.

מובארק: סכסוך טבה — על סף פתרון
קהיר (ע"צ) נשיא מצרים חוסני מובארק הביע שלשום, כי הסכסוך בין טאבה בין מצרים וישראל נמצא "על סף פתרון". הוא דיבר באוזני ראשי המשלחות לוועידת הבלתי מזדהות בקהיר.
עם זאת הדגיש מובארק, כי בעיית פלאשתין היא יסוד שאלת המזה"ת. ואמר, כי מצרים "משתדלת בכוח האפשר לפתור אותה".
לדבריו, קהיר מקיימת מגעים עם אש"פ, ירדן, ישראל, ארה"ב "ואפילו הסובייטים" כדי להגיע לכלל פתרון.

שיחת היום / גדעון אלון
עם: ניצב יהושע כספי, נציג משטרת ישראל בארה"ב (טלפונית לניו־יורק)
על: מעצרם של 5 סוחרי סמים ישראלים בניו־יורק

מרבית העבריינים שנתפסים בארה"ב — ללא עבר פלילי בארץ

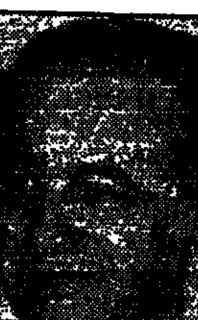

אלו פרטים ידועים לך על הכנופיה הישראלית שנתפסה?
משטרת ניו־יורק מודעת שהם הבריחו ארצה בכל שבוע כמות הרואין ששוויה 100 אלף דולר שנמכרה בשוק תמורת מיליון דולר. אינני יודע באיזו מידה זה מדוייק. אבל ידוע לי שהמשטרה עוקבת אחריהם חודשים ארוכים. היתה פעולת עיקוב ומודיעין שנמשכה 9 — 10 חודשים.
בעתונים בארץ נכתב שייתכן שיש קשר בין הכנופיה שנתפסה לבין רצח בנו של יוסקאי בארה"ב לפני שלושה שבועות. יש לכך בסיס?
אין שום קשר. הנושא שלך עם מרוזי, בנו של יוסקאי, טופל על ידי יחידה של האף־בי־איי והנושא הנוכחי טופל על ידי משטרת ניו־יורק.
אני מבין שהישראלים שנתפסו, אינם מהווים תופעה יוצאת דופן של עבריינים ישראלים בארה"ב?
למרבה הצער זו לא. כמעט שלא עובר חודש או חודשיים שלא מתפרסמת פרשה כזו באזור ניו־יורק.
מה הסיבה להתגברות הפשיעה הישראלית בארה"ב?
הישראלים הצליחו לבוא לארה"ב "שטח מהיר" קל למדי בתחום הסחר בסמים, בהשוואה לשוק המצומצם בישראל. כאן יש להם שוק פתוח שמאפשר להם לגרוף רווחים גדולים מאד מסחר בסמים.
על פי הידיעות בארץ, ניתן להתרשם שבארה"ב סיקרו בהרחבה את לכידתם של הישראלים. זה ודאי לא משפר את התדמית שלנו בארה"ב.
ודאי שזה לא נעים. זה עושה רושם מאוד שלילי. בכלי התקשורת גם קשורים לעיתים מקרים כאלה בעבריינים אחרים הנוגעים לישראל. כשדיווחו בטלוויזיה על פרשת הסמים, סיפרו על ישראלים שניסו בביטול להתגייד ציור אפסי ולהעביר לארץ.
יש לך הערכה לגבי מיספר התופעה של עבריינים ישראלים בארה"ב?
לא יכולה להיות הערכה כזו. אבל מתברר שהפעילות של הגופים העוסקים בלוחמה בסמים בארה"ב, התחזקה מאוד באחרונה, במשאבים, ציוד וכוח אדם. מה גם שלפני כמה ימים הנשיא רייגן הכריז שיש לראות בסמים את האויב מס' 1.
העבריינים הישראלים הפועלים בארה"ב הם בעלי עבר פלילי?
מרבית העבריינים הנתפסים פה, אינם בעלי עבר פלילי ואינם דמויות מוכרות בארץ. אלה בחורים צעירים, שנכנסו לארה"ב באופן בלתי חוקי. בדרך כלל הם מתגנבים מקנדה ומקסיקו.

השעה שעת ערב שובבה
בראשית היו שמים וארץ
(כך אומרים)
בחוף יונה בשבת הים
אני לוגם כוסית עשית
השמש אינה נוטה לשקוע
בארץ של שמים מאירים
ואנשים אנוכיים
ראשי המשובב על נשר יושב
מחפש עקבות ראשונים
שידעו לבוא לחלום ולהשיע

פנחס כהן גן

האו"ם יפטר 1700 פקידים
מאת שלמה שמיר

ניו יורק (מיוחד ל"הארץ") כ־1,700 פקידים יפוטרו ממנגנון האו"ם במסגרת הארגון מחדש עליה המליצה ועדת יעוץ מיוחדת שמונתה אשתקד על ידי עצרת האו"ם. מסקנות הוועדה פורסמו אמש בניו־יורק והן כוללות 70 המלצות ליעול וחיסכון בעבודות המנגנון. באו"ם עובדים כ־11 אלף פקידים.
התקציב השנתי של האו"ם עומד על 841 מיליון דולר. בשנים האחרונות סובל הארגון מגירעון גדל והולך ומקשיים כספיים ניכרים, שהחריפו בעקבות החלטת הקונגרס האמריקאי לקצץ בתמיכה באו"ם בשיעור של 70 מיליון דולר מתוך 210 מיליון דולר שארה"ב מקציבה לארגון.
ועדת היעול המליצה על קיצוץ דראסטי במספר הכינוסים הבינלאומיים שהארגון מקיים, על ביטול מחלקות שונות במזכירות הארגון ופיטורים של פקידים בכירים.

מגמה מעורבת לדולר באירופה
לונדון (א"פ). מגמה מעורבת היתה אתמול בשערי הדולר באירופה.
המטבע האמריקאי התחזק לעומת הלירה שטרלינג ובסוף יום המסחר נמכרה לירה שטרלינג אחת ב־1.4970 דולר לעומת 1.5045 דולר שלשום.
הדולר נמכר אתמול ב־2.0480 מארק גרמני לעומת 2.0487 שלשום.
לעומת זה נמכר הדולר ב־6.7095 פראנק צרפתי לעומת 6.6875 שלשום.

4 נהרגו בתקריות בדרא"פ
יוהנסבורג (ע"ה). ארבעה שחורים נוספים נהרגו בתקריות אלימות בדרום אפריקה, מסרה אתמול הממשלה.

עורך את המהדורה: אורי גונדר

פיס
בהגרלת הביפוס מטעם של מפעל הפיס מס. 34/86 שהתקיימה ביום 21/08/86 זכו הכרטיסים הבאים: בהגרלה הרגילה והגורלית כרוז הגדול זכה כרטיס מס. 148654 בסך כולל של 260,000.00 ש"ח
מקסימום פרס ראשון בשבוע הבא יהיה 260,000.00 ש"ח
בסך 11,000.00 ש"ח זכה המספר: 105519.
בסך 5,000.00 ש"ח זכו המספרים: 620312 843863.
בסך 275.00 ש"ח זכו המספרים: 005092; 028245; 086477; 106399; 124363; 192468; 217601; 238115; 250276; 265711; 343048; 348655; 374501; 389601; 397495; 418302; 460152; 480257; 497744; 614524; 634818; 652968; 675974; 697234; 728996; 805261; 805526; 865692; 869933; 875645; 889977; 895724.
בסך 130.00 ש"ח זכו הכרטיסים שמספריהם מסתיימים ב: 4405; 9114.
בסך 20.00 ש"ח זכו הכרטיסים שמספריהם מסתיימים ב: 368; 758.
בסך 15.00 ש"ח זכו הכרטיסים שמספריהם מסתיימים ב: 165; 303; 545.
כל הכרטיסים שמספריהם מסתיימים בספרה 1 זכו בסך של 2.20 ש"ח.
בסך 4.40 ש"ח זכו המספרים התלת־ספרתיים: 031; 106; 126; 159; 744; 268; 350; 405; 419; 427; 428; 444; 492; 372; 383; 584; 650; 655; 688; 717; 585; 880; 921; 927; 958; 984.
בסך 2.20 ש"ח זכו המספרים הדו־ספרתיים: 03; 96; 117-114; 20; 26; 30; 31; 36; 37; 39; 42; 53; 58; 65; 66; 69; 71; 73; 76; 88; 89; 90; 94.

חגיגה של נופש ב־35 שקל
לאדם בחדר זוגי כולל לינה, ארוחות בוקר וכל המיסים

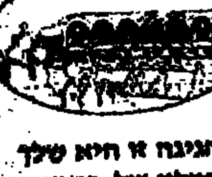

חגיגה זו היא שלך במלון של חמישה כוכבים בניהול הרשת הבינלאומית
חוויות קולינריות בינלאומיות. בוקר צהריים וערב. והחדר - פינוק אמיתי.
נוף מרהיב של ירושלים ושל מדבר יהודה.
לרשותך מגרש טניס ובריכת שחיה מחוץ למלון
חגיגה זו - שלך: התקשר איתנו עוד היום.
HOTEL INTER•CONTINENTAL Jerusalem
הר הזיתים ת.ד. 19866 ירושלים טל' 282551-02

NON-RESIDENT AMERICAN UNIVERSITY DEGREES
It is possible – *it is honestly possible* – to earn good, usable Bachelor's, Master's, Doctorates, even Law Degrees from recognized American universities, without ever going to America. The time involved can be quite short, and the cost surprisingly low. *May I air mail you free information, without obligation?* Dr. John Bear, 9301 N. Highway 1, Suite 978, Mendocino, CA 95460, U.S.A. Telephone: (707) 937-4226

המעלות של אל על

	ממוצ' מינימום	ממוצ' מכסי'	הטמפרטורות אתמול		
אמסטרדם	10	15	מ"ח	9	19
אתונה	23	32	בהיר	20	73
בוקרשט	16	25	כ"ד	—	—
בריסל	10	19	מעונן	11	24
וינה	15	18	גשמים	16	20
ז'נבה	12	20	מ"ח	10	21
לונדון	13	18	מ"ח	13	18
ליסבון	17	23	בהיר	16	28
מדריד	20	29	מ"ח	16	32
ניו־יורק	20	29	מ"ח	20	28
פאריס	14	20	מ"ח	—	—
פרנקפורט	10	19	מ"ח	15	20
ציריך	15	20	גשמים	—	—
קהיר	24	35	בהיר	23	35
קופנהאגן	11	16	גשום	10	17
רומא	22	28	מ"ח	22	30
שטוקהולם	12	17	מעונן	12	16

אל על EL AL

למשפחת רבינוביץ
כואבים איתכם את מותו של יקירכם, ידידנו
בן־ציון רבינוביץ ז"ל
סטימצקי בע"מ
ההנהלה והעובדים

משפ' רבינוביץ
וצוות עובדי גד הפצה
אתכם באבלכם הכבד במות
בן־ציון
דליה וישראל פלד
צוות אנשים ומחשבים

בצער וביגון אנו מודיעים על פטירת בעלי, אבינו וסבנו היקר
לודויג שפר ז"ל
ההלויה תצא היום יום שישי י"ד באב תשמ"ו (22.8.86) בשעה 11.00 מבית העלמין בכפר סמיר, חיפה
נפגשים ליד השער הראשי
המשפחה

יקירתנו
מינה נאור
אימנה
ההלויה תתקיים היום יום שישי י"ז במנחם אב תשמ"ו 22.8.86 בשעה 11.30 בבית העלמין "הירקון" בגבול חולון בתים. נפגשים ליד השער הראשי.
אבלים: בעלה: אמנון נאור
בנה וכלתה: גד ורורית נאור
בתה וחתנה: לי ויובל רוזי
אחותה וגיסה: אילנה ודניאל זקס וילדיהם
הנכדים: עומר, גילי ויונתן
וכל המשפחה

נפלה עטרת ראשנו
בצער רב אנו מודיעים על פטירת ראש משפחתנו בעלי, אבינו וסבנו היקר באדם
קמיל בזבז
ב"ר אליהו ז"ל
ההלויה תצא ביום ראשון י"ט באב תשמ"ו 24/8/86 בשעה 10.30 לפנה"צ מבית הכנסת "היכל חיים" רח' אופנהיימר 5, נוה אביבים, תל־אביב לבית העלמין בקרית שאול
אוטובוס יעמוד לרשות המלווים
המתאבלים: אשתו: לינדה
בתו וחתנו: יונה וריימונד כסקי ומשפחתה
בתו וחתנו: מירי ועמנואל טאובי ומשפחתה
בנו וכלתו: אלי ונואל ומשפחתו
בנו וכלתו: רפי ואליס ומשפחתו
בתו: שולי בזבז ומשפחתה
בתו וחתנו: דני ואלן בן שמול ומשפחתה
ישבים שבעה בבית המנוח רח' לוין 2, נוה אביבים

עדות ראייה / עטאללה מנצור

9 דקות נדרשו לח"כ שליטא ללמוד את סוגיית "שטח 9": אפשר להחזיר, אבל קודם לברר למי

הדרך לא אבה אתמול לחברי הכנסת של הליכוד. הם הגיעו למועצה האזורית משגב באיחור של שעה. בני שליטא שהקיפים להגיע הביע את חששו כי "סיירת דוד לוי" הגיבה מחשש מים בפני חבריו. העובדה כי דוד לוי יצא נגד חברי סמלנתו הגיבה רבים מהם, רק שבעה עסקנים של הליכוד, ששה חברי כנסת וראש עיירת צפת, הגיעו לסיור הסיעה בשיתוף נציגי השלטון המקומי. ישראל קניג, שהוצג כמדריך הסיור נשא הרצאה קצרצרה. כמה דקות בלבד. הח"כ חיים קופמן מנסה לברר את מספר "הפיאודלים" שמפלגת העבודה עשתה עמם עיסקה. קניג מודה כי אינו יודע. אבל מוכן להעריך כי המספר מגיע לכשבעים. הדברים אינם מתעים מקופמן להצהיר בראיון לטלוויזיה האמריקאית שמפלגת העבודה עשתה עיסקה עם הקו־מוניסטים לטובת מספר מיעו־טים, וסיבכה את ביטחון המדי־נה. "הקומוניסטים הצביעו עם המערך בהצבעת אי אמון לממשלת הליכוד ולמען בחירת חיים הרצג כנשיא המדינה. עתה הם נהנים כגנבים בלילה ומחזירים אדמות לפיאודלים". הח"כ הזקן גיוקר: אלה כראה פיאודלים קטנים ביותר.

והח"כ בני שליטא למד את העובדות על שטח תשע תוך תשע דקות. אין הוא רואה מניעה כי יוחזרו אדמות לער־בים. אבל רק על פי שיטת המקל והגזר. קודם יש לברר למי מחזירים.

הוסכם על הכפלת הסחר בין ישראל וצרפת

בין שר התעשיה הצרפתי המבקר בארץ ובין השר אריאל שרון

מאת צבי זרחיה
סופר "הארץ" לענייני כלכלה

תעשיינים ישראלים ישותפו בפר־ויקטים אירופיים גדולים כמו למשל פרויקט יוריקה שהוא הפרויקט המקביל ל"מלחמת הכוכבים". כך הוחלט אתמול בדיונים שנערכו בין שר התעשיה של צרפת אלן מדלן ועמיתו הישראלי אריאל שרון.

השר מדלן ומארחו השר שרון הסכימו להכפיל את היקף הסחר בין שתי המדינות והגברת היזמות הפרטיות בתחומי התעשיה המחקר והפיתוח התעשייתי. השר אריאל שרון הדגיש בדיונים כי צרפת מהווה יעד חשוב בסחר עם ישראל והיא ממוקמת במקום הרביעי בין יעדי הסחר הישראלי. אשתקד, הסתכם היצוא הישראלי למדינה זו ב־263 מיליון דולר בעוד שהיבוא ממדינה זו עמד על 505 מיליון דולר.

השר שרון דרש כי מול הרכישות של ממשלת ישראל מצרפת, שהסת־כמו אשתקד ב־80 מיליון דולר, חייבות להיות רכישות מקבילות של ממשלת צרפת בישראל על בסיס מסחרי. השר שרון הביא כדוגמא את רכישות כלי הרכב של ממשלת ישראל ואמר כי ממשלת צרפת חייבת לעודד את יצרני הרכב לרכוש בישראל חלפים וחלקי חי־לוף אם הם אכן עומדים בתחרות.

זוהר בלומנקרנץ מוסר: "הארץ" לענייני תיירות מוסיף:

שר הסחר והתיירות של צרפת אלן מדלן, ייפגש היום בירושלים עם עמיתו שר התיירות והמשפטים אברהם שריר. השניים ידונו בנושא השקעות מצרפת בתחום התיירות בישראל ובין היתר יועלו הצעות לקיים שבועות לאומיים הדדיים בשתי המדינות, השתתפות באירועי פולקלור, ארגון סיורים לימודיים לקבוצות של עיתונאים וסוכנים ועוד.

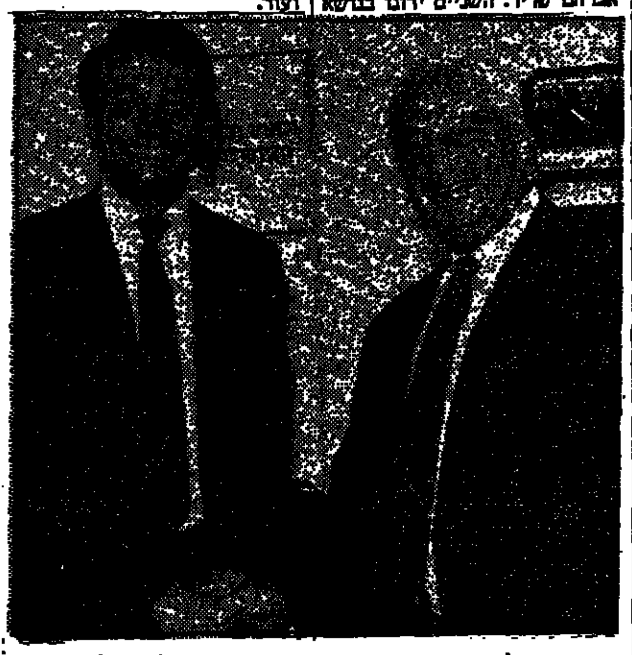

השר אריאל שרון ושר התעשיה הצרפתי אלן מדלן המבקר בישראל (צילום: זום 77)

מחקר שהוזמן ע"י משרד החינוך מצא "למורים הזדהות גבוהה עם מקצועם"

מאת נורית אביתר
סופרת "הארץ"

המורים מגלים רמת הזדהות גבוהה למדי עם תפקידם, כך קובע מחקר חדש שהוזמן על ידי משרד החינוך ובוצע על ידי ד"ר ... מבית הספר לחינוך באוניברסיטה העברית בירושלים. המחקר קובע כי ההזדהות הגבוהה של המורים עם מקצועם באה לידי ביטוי בתפיסת תפקידים כייעודי הדורש סטנדרטים מוסריים גבוהים ומאפשר להשפיע על תלמידים.

אולם המורים אינם חשים שמ־קצועם זוכה להערכה ציבורית ראויה, מועצת ד"ר ... ומוסיפה ... בראש סדר העדיפויות לגבי מורים עומד ... התפקיד ... חשיבות נמוכה בתודעת המורים.

עוד נטען במחקר כי רמת ההזדהות הגבוהה ביותר השתקפה אצל המורים שציינו את תנאי העבודה הדיונציאליים כחופשות ושכר, כחשיבות ראשונה במעלה. מורים שייחסו חשיבות גבוהה יותר לחינוך התלמידים, ... המקצוע. במחקר השתתפו 875 מורים שהיוו מדגם מייצג.

שר החקלאות: אינני שלם עם ההחלטה להקים עיר חדשה במודיעין

(עו). שר החקלאות, אריה נחמקין, אמר אתמול, כי אין הוא שלם עם ההחלטה להקים עיר חדשה במו־דיעין. והוא מתייחס בהבנה ואהדה לדרישתם של ראשי עיריות רמלה ולוד להפנות את האוכלוסיה החזקה העתידה לבוא לעיר במודיעין אל עריהם המשוועות לפיתוח חברתי וכלכלי.

שר החקלאות וצמרת מינהל מקרקעי ישראל סיירו אתמול ברמלה ובלוד, ועמדו מקרוב על הבעיות של ערים אלה.

בעת שסייר בשכונת הרכבת בלוד, שם מתגוררים בני־מיעוטים בתנאים תת־אנושיים, הביע נחמקין את הדעה, שכדי לפתור את הבעיה הזאת יש לרכז את הטיפול בידי משרד אחד. הוא ציין שנשיא המדינה, מבקר המדינה, שרי הפנים, השיכון וועדות כנסת שונות כבר ביקרו במקום והודיעו — אך לא יכלו לגבש תוכנית לפתרון הבעיה, והוכחה היסטורית המוצאת את ביטוייה בתנאי המגורים המחרידים במקום זה.

לדעת נחמקין, יש להקים ועדה שבה יהיו מיוצגים משרדי השיכון, החקלאות האוצר, אשר תבדוק על לוד ורמלה כערים מועדפות ותוכל להפנות אליהן את המשאבים הד־רושים לקליטת אוכלוסיה חזקה, במקום להקים עיר חדשה במודיעין.

ראש עיריית רמלה, מרים רבי, וראש עירית לוד, מקסים לוי, הו־דיעו לשר, שבכוונתם להילחם בהחלטה בדבר הקמת עיר במודיעין. הם הצהירו, שברמלה ובלוד ניתן למצוא את השטחים שיתאימו לקליטת האוכלוסיה העשויה לבוא במודיעין.

נדחתה פרישת נתן; לא ידוע עדיין מי יהיה נציב שירות המדינה החדש

מאת צבי זרחיה
סופר "הארץ" לענייני כלכלה

עדיין לא הוחלט מי יהיה הנציב החדש של שירות המדינה. עקב כך נדחתה במספר שבועות פרישתו מתפקיד של הנציב הנוכחי אברהם נתן. נתן אמור היה לצאת בימים אלה לשמש כציר כלכלי בלונדון.

באחרונה הועלו שמותיהם של ד"ר אהרן כפיר אחיו של שר התחבורה חיים קורפו הדר פרלש־טיין המשמש כיום כסגן נציב שירות המדינה. אולם, עד כה באמור שר האוצר לא החליט מי יהיה הנציב הבא.

באוצר מחפשים גם מנהל חדש למחלקת השכר במשרד. זאת לאחר פרישתו של הממונה על השכר הילל רוזאי. רוזאי יכנס באמצע ספטמבר לתקופת חפיפה בתפקידו החדש כמנכ"ל חברת מל"מ מע־רכות. נראה שעד למציאת הממונה החדש יכהן רוזאי בשתי המשרות.

באחרונה הוחלט שלא לאייש את משרת המישנה לממונה על התקציבים באוצר. המישנה הנוכחי אברהם סגפורי פורש בסוף החודש הבא לעסקי ייעוץ כלכלי. תפקידו כמרכז צוות הבטחון באגף ה־תקציבים יאויש על ידי אילן פלטו שנמנה עם חברי צוות זה.

בינתיים גם נדחתה כניסתו לתפ־קיד של היועץ הכלכלי המיועד של שר האוצר ד"ר דוד קליין. עדיין לא ברור אם קליין יכנס בסופו של דבר לתפקיד.

גורמים בכירים באוצר מסרו אתמול כי גם לא הוחלט מי יהיה יו"ר המועצה המייעצת של בנק ישראל. באחרונה התקיימו מגעים בין שרי האוצר והכלכלה בעניין. במערך הובעה בעבר התנגדות למינוי של הח"כ לשעבר שלמה לורינץ למשרת היו"ר. בליכוד אומרים כי התנגדותו של המערך הוסרה ובקרוב יאושר המועצה החדשה המייעצת של בנק ישראל.

בעקבות פשיטת פקידי ההוצאה לפועל

הנהלת חברת החשמל המזרח ירושלמית תובעת פגישה דחופה עם שר האנרגיה

מאת אודי ניר
סופר "הארץ"

הנהלת חברת החשמל המזרח־ירו־שלמית פנתה למשרד האנרגיה בבקשה לקיים פגישה דחופה עם השר משה שחל עקב פשיטת פקידי ההוצאה לפועל על משרדי החברה ביום שלישי השבוע. כפי הנראה מתכוונים קברניטי החברה לחזור בשינויים קלים, על הצעותיהם בדבר מכירת היכיון על חלק מהאזורים שבתחום היכיון שלהם. ותמורת התחייבות ממשלתית לכסות את חובות החברה המזרח־ירושלמית לחברת החשמל לישראל.

משרד האנרגיה אינו שולל הסדר

ממשרד האנרגיה נמסר, כי הצ־עות כאלה נדחו בעבר, ואם לא יי־כנסו בהן שינויים של ממש, הן עתי־דות להידחות שוב. בלשכתו של שר האנרגיה הכחישו אתמול נמרצות את הידיעות שהפיצו גורמים ב־כירים בחברה המזרח־ירושלמית, לפיהן עמדו הצדדים לחתום על הסכם בדבר ויתור על חלק מאיזורי היכיון תמורת מחיקת חובות ממ־שלתית. "אין כל סיכום, ולא עמד להיחתם כל סיכום בעניין זה", אמר אתמול דובר המשרד, אבישי אמיר. הוא הבהיר, כי פרקליט החברה, שלמה תוסיה־כהן, אכן הציע לשנות את מעמדם של כמה מאזורי היכיון של החברה תמורת מחיקת החוב. אך השר שחל דחה את הצעותיו על הסף.

לסופר "הארץ" נודע כי פרקליטי החברה הציעו לוותר על זיכיונה בשתי שכונות בירושלים שתושביהן יהודים, תמורת צמצום של מעמדה של החברה הישראלית בכל הנוגע לשירותים, גביה, אחזקה וכו', אך בלי שתשלומי הלקוחות יועברו לרשותה. השר שחל דחה כאמור את ההצעה. כעבור זמן הציעו פרקליטי החברה להנהיג שינוי דומה במעמדן של שכונות נוספות, אך גם הצעות אלה נדחו על הסף. עם זאת נמסר, כי משרד האנר־גיה אינו שולל עקרונית הנהגת הסדר שיכלול ויתור על חלק מזי־כיונה של החברה הערבית לטובת החברה הישראלית.

סגן שר החקלאות: הסוכנות אינה מסוגלת לטפל בישובי רמת הגולן

(עו). כדי לסייע לישובי הגולן, קיבוצים ומושבים, החייבים כ־160 מיליון דולר, מן ההכרח לחלץ אותם מן "המלכודת הפוליטית" אליה נקלעו בעקבות ההסכם בין המערך והליכוד, לפיו הועמד לחטיבה להתיישבות, המטפלת בישובים שמ־עבר לקו הירוק — אמר סגן שר החקלאות, ח"כ אברהם כץ־עוז, בפ־גישה עם המתיישבים, במהלך סיור שערך בישובי הגולן.

"המלכודת הפוליטית — הסביר סגן שר החקלאות — נובעת מכך שהסוכנות לא הכירה בחוק סיפוח הגולן. כמדינה תקציבית נשאר אישוב הגולן כפוף להקציב של החטיבה הציונית, המטפלת, כאמור, בישובים מעבר לקו הירוק, יחד עם ישובי בקעת הירדן, יהודה ושומרון והרצועת עזה. כל אחד מארבעת האז־ורים מקבל 25 אחוז מסך תקציב החטיבה, שהסתכם בשנה האחרונה ב־32 מיליון דולר.

נציגי ישובי הגולן תבעו מסגן השר להוציא אותם מטיפולה של החטיבה להתיישבות ולהעביר אותם לטיפול "השיגרתי" המקובל כלפי ההתיישבות בתוך הקו הירוק.

ח"כ כץ־עוז תמך בתביעת מת־יישבי הגולן, כי, לדבריו, חטיבת ההתיישבות של הסוכנות היהודית אינה מסוגלת לטפל בישובי הגולן במסגרת התקציבה המצומצם.

בקרן הגימלאות של ההסתדרות: השכר לעובדים קוצץ והמנכ"ל נוסע לקנדה

מאת יהודה שרוני
סופר "הארץ" לענייני כלכלה

שלום תנעמי, מנכ"ל קרן הגימ־לאות המרכזית, יוצא בתחילת השבוע הבא לקנדה, כדי להשתתף בכנס של ארגון הביטחון הסוציאלי הבינלאומי (איס"א).

תנעמי צורף למשלחת בת חמישה חברים בה משתתפים ראש האגף לביטחון סוציאלי בהסתדרות, מנכ"ל המוסד לביטוח לאומי, נציג קופת חולים, ומנכ"ל קרן הפנסיה נתיב. נסיעת תנעמי אושרה תוך העובדה שבשנים הקודמות השתתף בקונגרס זה נציג אחד בלבד מטעם קרנות הפנסיה.

נסיעת המנכ"ל שישהה בקנדה במשך שבועיים, נעשית על חשבון קרן הגימלאות המרכזית. הנהלת הקרן החליטה לפני מספר שבועות לקצץ משכרם של 150 עובדיה 11 אחוז, וכן לעבוד לשבוע עבודה מקוצר בן חמישה ימים. משכורתו של אריה אורון, יו"ר מועצת המנה־לים של הקרן, לא קוצצה.

שלום תנעמי מנכ"ל הקרן מסר בתגובה כי נסיעתו אושרה על ידי ועדת השליחויות שליד הוועד הפועל של ההסתדרות. בתשובה לשאלה האם אין הוא רואה פגם ציבורי כלשהוא בנסיעה זו, מסר תנעמי כי הוא אינו נוסע לנסיעת תענוג, וכי נסיעתו היא חיונית לשם לימוד המתרחש בענף הביטחון הסוציאלי בעולם.

"אל על" אינה מתכוונת לפתוח קו תעופה חדש לקמרון

מאת זוהר בלומנקרנץ
סופר "הארץ" לענייני תעופה

חברת "אל־על" אינה מתכוונת לפתוח קו תעופה חדש לקמרון לנוכח כינון היחסים הדיפלומטיים עם מדינה זו. בשיחה עם סופר "הארץ" אמר אתמול סמנכ"ל החברה לשיווק ולמסחר, יעקב יזהק, כי: קו כזה לא יהיה מצדיק עצמו מבחינה כלכלית. מאז חידוש היחסים הדיפ־לומטיים בין ישראל למדינות אפריקה שניתקו אתנו את היחסים לאחר מלחמת ששת הימים, לא פתחה למעשה חברת "אל־על" קווים ישירים אף לא לאחת מהמדינות. לחברה יש סוכן כללי בניגריה, המטפל בעיקר בתנועת התיירות הצליינית. זו מגיעה, על־ידי הסכם, באמצעות חברת התעופה הלאומית של ניגריה לרומא או לפריז, משם ממשיכים הצליינים במטוסי חברת "אל־על" ארצה ובחזרה לאירופה. בין 3000 ל־4000 צליינים מגיעים לישראל מדי שנה ממדינה אפריקאית זו. חברת "אל־על" מקיימת טיסות סדירות ישירות רק לניירובי בקניה.

יוצא מכרז להקמת בתי מלון חדשים בחוף אילת

מאת איתן רבין
סופר "הארץ"

מינהל מקרקעי ישראל ומשרד התיירות החליטו להוציא מכרז להקמת בתי מלון חדשים בחוף הצ־פוני של אילת. מנכ"ל משרד התיירות, רפאל פרבר, מסר אתמול כי הגל הגואה של תיירות לאילת בעקבות מניה של יזמים המבקשים קרקע לבנייה, הוחלט להקצות מגרשים שבבעלות המינהל לבניית בתי מלון. באילת פועלים כיום למעלה מ־35 בתי מלון ואכסניות נופש.

נוה כרמית
נס־ציונה
פנטהאוזים בודדים
4 חדרים
170 מ"ר כולל מרפסות
החל מ־90,000 $
ג'מור מעולה.
שמשון זליג בע"מ
אחים דוניץ בע"מ
משרד מכירות באתר: נס ציונה נוה כרמית, רח' הבילויים טל: 08-476391
פתוח בשעות: 9-13, 16-19
ראשל"צ: שמשון זליג בע"מ ז'בוטינסקי 65 טל: 03-953626-7
קבלנים עם קבלות

היום, בכלא רמלה דיון על הארכת מעצרו של דמיאניוק

מסמכים חדשים המחזקים החשדות בדבר זיהויו של הפושע הנאצי "איוואן האיום" יוגשו לשופט

מאת ראובן שפירא
סופר "הארץ"

בכלא איילון ברמלה יתקיים הבוקר בפני שופט דיון בבקשת הפרקליטות והיועץ המשפטי לממשלה להאריך את מעצרו של ג'ון דמיאניוק החשוד בזיהויו כפושע הנאצי איוואן האיום מטרב־לינקה.

הפרקליטות מבקשת להאריך את המעצר עד ה־1 באוקטובר ועד אז — כפי שהודיע היועץ המשפטי לממשלה — יוגש כתב האישום נגד דמיאניוק.

נראה כי בבקשה להארכת המעצר היום, יוגשו לשופט מסמכים חדשים המחזקים את החשדות נגד דמיאניוק הכלוא בישראל כבר כחצי שנה. צוות מיוחד של המשטרה ופרקליטות המדינה נמצא עתה בשל־בים האחרונים של איסוף החומר בפרשת דמיאניוק ובגיבוש הראיות המאמתות את זיהויו של דמיאניוק כאיוואן האיום החשוד ברצח יהודים במחנה ההשמדה טרבלינקה. בידי צוות החקירה עדויות של יותר מעשרה עדים, שיוזמנו להעיד במשפט, המאמתים, לדעת הפרקלי־טות והמשטרה, באופן מוחלט את זיהויו של דמיאניוק כפושע הנאצי מטרבלינקה.

ח"כ נחמיאס: ב־1977 הבטיח בגין לעקורי בירעם להחזיר להם אדמות

מאת מנחם הורוביץ
סופר "הארץ" בצפון

סגן יו"ר הכנסת ח"כ אהרון נח־מיאס (מערך) אמר אתמול בצפת כי בשנת 77 הבטיח מנחם בגין אז ראש האופוזיציה לנציגי כפרים ערביים בגליל להחזיר להם אדמות שהיו שייכות להם בגליל המערבי אם הליכוד יעלה לשלטון. לכן אומר נחמיאס כי "העסקה, הליכוד. על החזרת 3000 דונם משטח תשע לערביי האזור". הוא צביעות. נח־מיאס אומר כי ח"כ מנחם בגין נפגש עם 4 נציגי עקורי בירעם ובראשם מנסור איוב ובאותה פגישה הבטיח מי שעתיד להיות ראש הממשלה כי אם הליכוד יעלה לשלטון הרי עקורי בירעם יעלו לישובם. אדמות אלה מעובדות היום על ידי ה־קיבוצים ברעם וסאסא והמושבים דובב ואביבים. נחמיאס אומר עוד כי בתקופת ממשלת הליכוד הגיעה לשיאה התנופה של הפקעות בגליל ובשנים שהליכוד היה בשלטון היתה כל העת הגזירה שלילית של יהודים מהגליל.

ירדן: הפשיטה על חב' החשמל המזרח ירושלמית — צעד פוליטי ולא כלכלי

רבת עמון (עי"צ). פשיטת ה־משטרה הישראלית על חברת החשמל הערבית במזרח ירושלים היתה "צעד פוליטי", אמר אתמול השר הירדני לשטחים הכבושים, מרואן דודין, לסוכנות הידיעות הצרפתית.

דודין אמר כי צעד זה אינו יכול להיחשב צעד כלכלי, אלא משתלב במסגרת "מדיניות הייהוד" של החלק הערבי של ירושלים, ואינו יכול להיות "תרופה לקשיים הכספיים של החברה".

השר הירדני הוסיף כי ועדת שרים ירדנית גיבשה תוכנית גלובלית כדי לעזור לחברת החשמל בתח־ומי המינהל והפיננסים. אולם אי אפשר ליישם תוכנית זו "במסגרת מדיניות הכפייה הישראלית כלפי החברה".

השר הוסיף כי בתנאים הקיימים "לא תסכים ממשלת ירדן להיות בת־ערובה של מצב בלתי ליגאלי וכפלה, שאותו יוצרת ישראל".

דבריו של דודין מהווים את התגובה הרשמית הראשונה של ירדן על הצעדים נגד חברת החשמל במזרח ירושלים.

אירי נהרג ושניים נפצעו בדרום לבנון

מאת מנחם הורוביץ
סופר "הארץ" בצפון

קצין אר"ם מאירלנד נהרג אתמול בדרום לבנון, ושני חיילים אירים נפצעו, כשמטען צד רב עוצמה התפוצץ סמוך לרכב בו נסעו בכפר איטיר שבדרום לבנון. שלושה, התפוצץ סמוך לאותו מקום מטען צד נוסף, אך לא גרם לנפגעים.

חיילי האו"ם לכדו שני אזרחים לבנונים סמוך למקום האירוע, כשברשותם ציוד להתקנת מטעני צד. השניים נמסרו למשטרה הלבנו־נית.

מאז החל חיל האו"ם בפעולתו בדרום לבנון נהרגו 127 מחייליו — 19 מהם מאירלנד.

עריכת העמוד: אורית גלילי

איתן
חברה לביטוח בע"מ
עולה ל"מגדלור"
עברנו למשרדינו החדשים בבנין מגדלור בתל־אביב ונשמח לשרת אותך מעתה ביתר יעילות ונוחיות.
נא רשום לפניך את כתובתנו החדשה:
רח' בן־יהודה 1 תל־אביב, טלפון 03-664171
הצוות המקצועי שלנו עומד לשרותך עם מגוון תכניות בביטוח חיים וביטוח אלמנטרי.
איתן עושה יחד אתך, צעד נוסף קדימה!
איתן חברה לביטוח בע"מ

תלם 555 מציגה מכונת כביסה אוטומטית:

החברה שעזרה לך בבישול ואפיה...
מאות אלפי נשים בישראל מקבלות יום יום מחמאות על הבישול והאפיה המושלמים שלהן ושל... תנורי תלם 555. עשרות שנות הנסיון והאמינות של תלם 555 מוצעות לך עכשיו גם בקו החדש של מכונות הכביסה "סופר־מטיק"
כל היתרונות שאפשר לרצות
קטנה מבחוץ — גדולה מבפנים: גובהה רק 85 ס"מ. היא תופסת שטח של 6 מרצפות קטנות ומכילה 5 ק"ג כביסה.
בלי קמטים: הפעלת את המכונה ואת צריכה לצאת? אין בעיה. לחצי על כפתור "אנטי־קמט" והכביסה תחכה לך מושרית במים.
כל התכניות: עד 22 תכניות כביסה מגוונות (כולל לצמר).
כל המעלות: שליטה בטמפרטורות מ־30° עד 90 מעלות צלסיוס ע"י כפתור תרמוסטט.
בלי מאמץ: פעולה אוטומטית בלחיצת כפתור.
חצי כמות חצי הוצאה: כפתור מיוחד (בדגם 3016) מאפשר לך לכבס כביסה קטנה בפחות חשמל, מים ואבקת כביסה.
כל המכלולים: כביסה במים קרים ★ תוף ספלות אלחלד עם סגר בטחון ★ מערכת קפיצים מיוחדת ★ 4 תאים לאבקת כביסה, מרכך כביסה ומלבין כביסה ★ פעולות סחיטה והשרייה ★ גלגלת גלגלים "בילט־אין" — ועוד.
פילטר קידמי מבסיס גישה נוחה ומהירה
ועוד יתרון שקוף: המכסה! את יכולה לעקוב אחר פעולת הכביסה דרך מכסה שקוף הרמטי.
Otsein תלם 555
חולון, אזור התעשיה, רח' הסתת 8, טל: 03-5560494, רח' האורגים 13, טל: 03-804695

هكذا من الاصل

هكذا من الاهل

שערי המניות 21.8.86

שם המניה	השער אתמול		המחזור ש"ח על באלפים	השינוי בנקודות	השינוי ב-%	היצע/ביקוש ש"ח על
בנקים שאינם נכללים בהסדר ההצמדה						
א.ה.נ. ש	16210		55			+15
הספנות 0.1	1050		1406	+5	+0.5	+425
הספנות א 0.5	725		2395	+10	+1.4	+674
הספנות אופ 2	721		1835			−835
כללי לא בהסדר	24650		27			−17
בנק מזאבי 1.0			—	הפסקת	מסחר	—
בנק מזאבי 5.0			—	הפסקת	מסחר	—
בנק צ'אנט אופ			—	הפסקת	מסחר	—
בנק [illegible] 0.5	3750		2679	+50	+1.6	+3422
פיבי 0.5	4326		3876	+25	+0.6	+1516
בנקים הנכללים בהסדר ההצמדה						
אידיבי רג 100.0	77400		285			
אידיבי ב 100.0	77800		1	−200	−0.5	−2
אידיבי בכ א	480000	שב				
אמר 0.1	57350		71			−21
דיסקונט ב	98800		2	−220	−0.2	−2
דיסקונט א	98500		61	+150	+0.2	+8
דיסקונט שה ב	11800		100	+50	+0.4	+90
המזרחי ש	31780		349	+180	+0.6	+540
המזרחי ב	31950			+300	+1	+4
המזרחי שה 9	14530					
הפועלים מבב	110000			+4850	+4.5	+12.2
הפועלים ש	52420		702	+250	+0.5	+634
הפועלים ב	52120		101			−8
כללי א 1.0	134001		25			−5
כללי שה 5	101800	שב				
כללי שה 7	6415		285			−180
כלל 0.1	33550		775			
כלל שה 11	12790		47	+60	+0.5	+42
מימון המור 1.0	44470		5	+170	+0.4	+5
מימון המור 5.0	22800		5	+250	+1.1	+6
בנקים למשכנתאות						
אדנים 0.1	13800		59	−100	−0.7	−53
לאומשכל ש	5420		229	+90	+1.7	+253
לאומשכל ב	5400		40			
כרמל ש	4100					
כרמל שה 1	3062			+1		+200
בנין ב' 5.0	7000		13.5			
פת משכ' ש'	1770		3505			+1566
משכן ב ש	2250		575			−72
עצמאות 0.1	8420		134	+90	+1.1	+74
טפחות מבכ ש	14795	שב				
טפחות רג ש	14250		125	+250	+1.8	+115
טפחות שה 1	7800	שב				
טפחות שה 2	3995			+5	+0.1	+400
יעפאר 1.0	1695	תב	470	+75	+4.6	+790
יעפאר 5.0	777		1325	−23	−2.9	−1201
מירב 1.0	5305		160	+5	+0.1	+94
מוסדות מימון						
שלמון אופ			—	הפסקת	מסחר	—
הוקלאות מבב א	48287	לב				
הוקלאות מבב ב	154000	לב				
לאומי תעש' א ש	6050		448	+50	+0.8	+539
פתוח תעש' מבב	63400	לב				
פת תעש' בכ ג	359000	לב				
פת תעש' בכ גג	228000	לב				
פת תעש' בכ גגג	228000	לב				
פת תעש' בכ ד	257000	לב				
פת תעש' בכ דד	71038	לב				
מרכז קבלנים 5.0	549	תב	1231	+50	+10	+2933
תיירות בכ	162315	לב				
כלל ליסינג 0.1א	14490		88	+690	+5	+177
כלל ליסינג 0.52	10605		148	+505	+5	+244
כלל ליסינג אופ	10750		25	+60	+0.6	+52
איתן	231		13689	+5	+2.2	+21851
ביטוח						
אדיס 0.1	899		500	+13	+1.5	+264
אדיס א 0.5	459		1125	+9	+2	+200
בטוח משנה 0.1	555		248	+4	+0.7	+35
בטוח משנה 0.5	171		4001	+1	+0.6	+1289
הדר 1.0	315		4479			
הדר 5.0	181.5		8517			−3640
הסנה ש	507		28017	+13	+2.6	+13394
הפניקס 0.1	707		1000	+7	+1	+25
הפניקס 0.5	431	תב	2484	+38	+9.7	+3658
המשמר-הראל 1.0	6430		13	−70	−1.1	−15
המשמר-הראל 5.0	2930		29	+30	+1	+171
מנורה 1.0	2383		82			−22
מנורה 5.0	900		515	+29	+3.3	+541
סהר ג 1.0	4189		65	+189	+4.7	+72
סקוריטס 0.1	2500		154	+50	+2	+10
צור ש	330		7356	+10	+3.1	+4033
ציון השקעות 1.0	8850		9	+200	+2.3	+9
ציון השקעות 5.0	2160	שב				
מסחר						
אמנר באנא 1 ש	5145		65	+245	+5	+15
אמנר באנא 5 ש	1867		202	+22	+2.1	+240
מגיד עזרא 1.0	4400		11	−200	−4.4	−70
מגיד עזרא אופ 1	3742	תב	28	−460	−11	−28
כלל סחר	1308		6985			
קיסטל 1.0	9680		356			−41
רפק 0.1	35000					
רפק 0.5	9500		22	+300	+3.5	+19
שופרסל א 2.0	5775		831	+120	+2.1	+726
שופרסל ב 10.0	3955		3265	+150	+3.9	+5922
שירותים						
דלק ג ש	3458		3128	+118	+3.5	+5753
הראל 1.0	2880		2	−120	−4	−59
הראל 5.0	1575	תב	30	+115	+7.9	+30
ספנות הספקה 0.1	14858		5			−5
ספנות הספקה 0.5	3942		101			+150
קרור 0.1	2000		521	+50	+2.6	+1254
קרור 1.0	311		5317	−5	−1.6	−6872
חברת החשמל 0.1			—	הפסקת	מסחר	—
מוס' עזובה 0.1	4160		79			+260
מוס' עזובה 0.5	1440		1671	+55	+4	+2449
קונטרסים 0.1	2129	תב	1111	+194	+10	+1741
קונטרסים 0.5	1519	תב	916	+138	+10	+3085
מלונות ושירותי תיירות						
קפל 1.0			—	הפסקת	מסחר	—
קפל אופ 1			—	הפסקת	מסחר	—
גלי זהר 1.0	9720		96	−180	−1.8	−76.1
גלי זהר 5.0	5600		92			
מלונות דן 1.0	3750		135	+60	+1.6	+470
מלונות דן 5.0	2690		140	+50	+1.9	+92
חוף האלמוג 1.0			—	הפסקת	מסחר	—
כנס מר 1 ש	2300		117	+15	+0.7	+2
מלונות הירדן	3052		150	−35	−1.1	−110
מלונות יהלום 1			—	הפסקת	מסחר	—
מחשבים ושירותי מחשבים						
דטה מימון 1.0	4199	קב		+200	+5	+1259
תה"ל 1.0	13990		25			
יעפא 1.0	3900		240			−7
יעפא אופ א	3560		137	+80	+2.3	+95
כלל מחשבים 1.0	11900		182			+59
מ.ל.ל. 1.0	15450	תב	43	+800	+5.5	+41
מ.ל.ל. 5.0	4900		282	+100	+2.1	+285
משוב מחשבים 1.0	3340		342	−10	−0.3	−30
ניקוב מחשבים 1	9600		54	+50	+0.5	+27
ניקוב מחש' 5	7450		77	+160	+2.2	+48
תים מחשבים 1.0	1730		150	−20	−1.1	−250
תים מחש' אופ	17065			+50	+0.3	+6
נדל"ן, בינוי ופיתוח						
אברהם בינוי דש			—	הפסקת	מסחר	—
אברהם בינוי דש5			—	הפסקת	מסחר	—
אורן 1.0	1000		895	+1	+0.1	+141
אורן 5.0	407		1028	+5	+1.2	+216
אזורים 1.0	670	תב	22176	+50	+8.1	+51941
אילון 1.0	518		6729	+3	+0.6	+4087
אילון אופ 1	1855		1018			+396
אל-רוב 1.0	965		550	+5	+0.5	+1524
אמבנים 1.0	3400		552	+157	+4.8	+432
אפריקה 0.1	40200		314	+1800	+4.7	+584
אפריקה 1.0	29800	תב	1066	+2000	+7.2	+1577
אריס	2169		410	+30	+1.4	+502
אילנין 0.1	2833		2105			+20
אילנין 0.5	1455		3203			+37
בן-יקר גת 1.0	3309		161	+49	+1.5	+434
ברנוביץ 1.0	3380		50	+150	+4.6	+47
ברנוביץ 5.0	1977		66	+37	+3	+322
תקשר 1.0	3900		388			−214
דוזקי 1.0	455		810	+13	+2.9	+1680
דוזקי 5.0	335		900			
דוזקי אופ 1	234		200			

שם המניה	השער אתמול		המחזור ש"ח על באלפים	השינוי בנקודות	השינוי ב-%	היצע/ביקוש ש"ח על
דרקר 0.1	6250					
דרקר 0.5	3950		10	−40	−1.2	−28
המכלול 1.0	1460	תב	11606	+734	+96.8	+96636
המכלול 5.0	835	תב	29398	+415	+98.6	+106316
חלב 0.1			—	הפסקת	מסחר	—
חלב 0.5			—	הפסקת	מסחר	—
טכסים תעשין	2945		3182	+95	+3.5	+3876
כבים 0.1	4570		162			
כבים 0.5	2700		1826			
חברת הישוב ש	34900		95			−52
ישפור 0.1	2800		644	+112	+4.2	+3497
ישראלום 1.0	1595	תב	545	+145	+10	+456
ישרס 10.0	18260	קב		+869	+5	+1526
כנן מיזמות 1.0	7000		14			
כלל נדל ?	390		34897	+14	+3.7	+41179
לפידר 1.0	3550	תב	38	+220	+6.9	+605
לפידר 5.0	1465	תב	477	+133	+10	+1465
מ.ת.ב. 1.0	469	תב	19962	+28	+6.4	+32611
מגורי בניה 1.0	589		1977			+866
מגורי בניה אופ	517		404	+17	+3.4	+513
מהול כנן			—	הפסקת	מסחר	—
מישכאל 5.0	382		3790			+1046
מרים 5.0	770		2718	+4	+0.5	+1579
מרליז 1.0	520		1480	+10	+2	+1063
ליכשטין 1.0	402		787	−5	−1.2	−287
ליכשטין 5.0	110		14067	+3	+2.8	+16274
ליפסין 1.0	1134	קב		+54	+5	+4141
ליפסין 5.0	315		2729	+16	+5.2	+1192
נאות אביב 0.5	6400		145	+300	+4.9	+196
נכסי אדרים	705	תב	2476	+40	+6	+2731
נכסי השקעה 1.0	13140		345	+600	+4.8	+451
נכסי השקעה 5.0	9277	תב	527	+407	+7	+623
סיפי 1.0	4875		200	+119	+2.5	+310
סיפי 5.0	3100		122	+87	+2.9	+234
עמר וגליש כר 1 ש	1872		862	+10	+0.9	+485
עד"ר 5.0			—	הפסקת	מסחר	—
קיסריה 0.1	1720		180	+20	+1.2	+255
קיסריה 0.5	915		1160	+10	+1.1	+338
רוגבין 1.0	4042		1246			+38
רוגבין 5.0	2760		1374			−75
רסקו מבכל	9526	קב		+454	+5	+592
רסקו רג	9316	קב		+444	+5	+606
חקלאות						
מטעי הדר 0.1	2699		650			−342
מטעי הדר 0.5	2081		278	+36	+1.5	+807
מהדרין 0.1	6910		341			
נכסי הדרים 1.0	1147		1800	+40	+3.6	+2856
פרי אור 0.5	2849		125	+49	+1.8	+125
שבזור 5.0	16500		122			+15
מזון וטבק						
אסם	1352		180	+2	+0.2	+23
בלוברוס 1.0	3180		467	+100	+3.3	+425
בלוברוס 5.0	1820	תב	818	+120	+7.1	+2286
בלוברוס אופ 1	1585		145	+30	+2	+96
דובק כב ש	3510		278	+10	+0.3	+219
דובק כב ב	3540		427	+40	+1.1	+237
עלכל 1.0	615		1445	+15	+2.2	+3138
עלכל 5.0	450		2814	+8	+1.8	+1630
פרי-גן 1.0	1551	תב	392	−150	−8.8	−630
פרי-גן 5.0	1245		100	−40	−3.1	−100
ממשר בירה 1.0	14590		244	−10	−0.1	−38
ממשר בירה 5.0	10500		69	−200	−1.9	−19
יכנר 1.0	1580		150	−60	−3.7	−150
יכנר א 5.0	880		576			−491
כן 1.0	8888		85	−412	−4.4	−146
כן 5.0	4800		51	−100	−2	−11
כמוריטס 1.0	9350	תב	332	+478	+5.4	+1146
עלית	14350		151	+350	+2.5	+186
עסיס ב 0.5	33350		12			−2
אבגל שקל 1	2760		317			−68
שמן מבכ א	3750		197.5	−49	−1.3	−98.4
טכסטיל והלבשה						
ארגמן מר 1 ש	820		1298			
אופים 1.0	1162		1763	+12	+1	+863
אופנת ברוך 1.0	3076		227	+146	+5	+182
אופנת ברוך 5.0	2150		250	+100	+4.9	+506
אתא 1.0			—	הפסקת	מסחר	—
אתא אופ 1			—	הפסקת	מסחר	—
ארגמן רג ש	14400	תב	138	+1000	+7.4	+199
דלתא-גליל 1.0	4670		1579	+136	+5	+2494
דלתא-גליל א 5.0	3281		665	+75	+2.3	+955
מטוית מאחר 1	1680		66	+30	+1.8	+16
מטוית מאחר 5	860		800	+35	+4.2	+899
מטוית סור אופ	740		100	−16	−2.1	−237.5
ויסלט 1.0	1255		180	−3	−0.2	−172
ויסלט 5.0	870		225			−458
וירדון 1.0	4450		375	+80	+1.8	+379
זיקית 1.0	5345		341	+145	+2.7	+458
זיקית 5.0	4010	תב	456	+210	+5.5	+875
לודזיה 0.1	1850		96	−50	−2.6	−40
לודזיה 0.4	1002		2342	+22	+2.2	+2758
ליבת 1.0	762	תב	8694	+41	+5.7	+9315
מים גליק	865		939	−10	−1.1	−47
מקס 0.1	23270		37	+40	+0.2	+17
מקס 0.5	11580		128	+100	+0.9	+205
עיט 1.0	11294		57			−14
עיט 5.0	5080		235			−125
עמק פריגה 1 ש'	1804		898			+1
פולגת א 0.1	3456		805	+35	+1	+265
פולגת ב 0.4	2480		2209	+60	+2.6	+2982
פולימן א 0.5	8028		411	+380	+5	+701
פרנר	2310		765	+40	+1.8	+400
ביגוד סנריה	12650		99	+250	+2	+51
תעש רוגווין 1.0	2851		724	−150	−5	−915
מתכת ומתכיה						
אקסטל 5.0	2750		566	+50	+1.9	+689
אורדן 0.1	8882		42	+67	+0.8	+51
אורדן 0.5	6800		89	+88	+1.3	+39
תעשיות שונות						
אלומית 1.0	4890		175	−210	−4.1	−152
אלומית 5.0	3140	תב	29	−200	−6	−106
כבלים ש	14747		11	−400	−2.6	−29
תוכוף 1.0	7070		7	+70	+1	+55
תוכוף 5.0	3550		88	+51	+1.5	+102
דיקה 1.0	5790		68	+90	+1.6	+60
דיקה 5.0	2600		348.4			
קוסמטת פז 1.0			—	הפסקת	מסחר	—
קוסמטת פז 5.0			—	הפסקת	מסחר	—
מוכנת פרוס 1.0	2300		70	+40	+1.8	+95
כללי ציון 1.0	2640		1022	−19	−0.7	−715
כללי ציון 5.0	1150		5926			−482
כללי ציון אופ	710		529			+728
מדוך 1.0			—	הפסקת	מסחר	—
מדוך אופ א			—	הפסקת	מסחר	—
קיטבי 1.0	910		315	+10	+1.1	+28
קיטבי 5.0	509		1113	−11	−2.1	−715
נחושתן 0.1	16500		14	−650	−3.8	−19
נחושתן 0.5	6119	תב	27	−600	−10	−40
סקי מלדה 1.0	9220		1760	+400	+4.5	+2139
קינג 1.0	1279		850			
קינג 5.0	665		1018			+2
קליל 1.0	4110		370	+10	+0.2	+42
קליל 5.0	2990		340	+90	+3.9	+633
שלמה 5.0	2530		580	+120	+5	+875
תעשיות לכיש 1.0	1155		249	+55	+5	+913
תעשיות לכיש 5.0	556		251			−151
חשמל, אלקטרוניקה ואופטיקה						
אלביט 3.0	374700		4	−300	−0.1	−8
אלקו 0.1			—	הפסקת	מסחר	—
אלקו ש 0.25			—	הפסקת	מסחר	—
אלקו ב 0.25			—	הפסקת	מסחר	—
אלקטרה 0.1	17100		13			
אלקטרה א 0.5	9300		285	+335	+3.7	+523
אלרון 3.0	291400		7			
אורית 1.0	27250		98	+150	+0.6	+45
כלל תעש אלקי	1905		445			−109
טקסטרוניקס 1.0	2156		1515	+1	+0.1	+380
טקסטרוניקס 5.0	1440		2682	+30	+2.1	+2954
מיכונגר 1.0	530		621	+5	+1	+494
מיכונגר 5.0	285		2490			−679
זיקלון 1.0	2305			−67	−2.8	−12
זיקלון 5.0	1000		182	−5	−0.5	−145

שם המניה	השער אתמול		המחזור ש"ח על באלפים	השינוי בנקודות	השינוי ב-%	היצע/ביקוש ש"ח על
קבוצות אלוף 1.	4090		6	−2		−6
קבוצות אלוף 5.	3150		55			−31
ת.צ.ת. 1.0	3666		174	−14	−0.4	−560
ת.צ.ת. 5.0	1411		526	−41	−2.8	−688
ת.צ.ת. אופ 1	11915			−235	−1.9	−9
הוראה	5050	שב				
מוצרי בניה						
א.מ.ת. תעשיות 1.	781		1354			−554
אלקל 5.0	10364		269			−138
אקרשטיין 1.0	1870		1075			+351
אקרשטיין 5.0	1408	תב	2045	+128	+10	+2561
בטון תריד 1.0	10391					
בטון תריד 5.0			—	הפסקת	מסחר	—
בי-טון 1.0	1172		270	+2	+0.2	+563
בי-טון 5.0	369		380			−380
טרומאסבסט 1.0	7500			−252	−3.3	−4.6
טרומאסבסט 5.0	2320	תב	640	+120	+5.5	+239
מלב"ם 1.0	973		48	+43	+4.6	+70
מלב"ם 5.0	583			−5	−0.9	−150
מתל השק בתעש	5481		185	+256	+5	+128
מתוקה ולכמן 1	15048	לב				
מתוקה ולכמן 5	14100					
כימיה, גומי ופלסטיק						
אגן 5.0	18280		86	+200	+1.1	+58
אליאנס ב	3805		171			+52
גל תעשיות 1.0	10195		39	−3		−60
גל תעשיות 5.0	5872		161	+270	+4.8	+430
דקסטר 1.0	3253		50			−17
דשנים 0.1	4880	תב	12	−429	−8.2	−46
דשנים 0.5	1036		1884	−27	−2.5	−2367
חיפה כימי 10.0	580		17441	+6	+1.1	+13854
מכע ש	60050		592	+2800	+4.9	+1642
ליסטר 1.0	1820		1447			−157
ים המלח	17180		2297	+180	+1.1	+2291
פטרוכימים 10.0	671	תב	41398	+41	+6.5	+63364
מקסימה 1.0	6580		55	+100	+1.6	+65
מקסימה 5.0	2775		320	−10	−0.4	−397
מקה כימיקל 1.0	3150		280			
כנר 1.0	9990		140	+290	+3	+242
כנר 5.0	6670		70	+80	+1.2	+279
קים כימיקל 1.0	6580		51	−120	−1.9	−51
תג"ל 1.0	6589	קב		+310	+5	+814
תג"ל 5.0	4829	קב		+230	+5	+615
תיא 5.0	10420		275	+150	+1.5	+40
פרומנרום 10.0	13380		88			−73
תרו א 5.0	6367	קב		+303	+5	+407
עץ, נייר ודפוס						
רשדון 1.0	7755	תב	91	+520	+7.2	+293
רשדון 5.0	4165	קב		+198	+5	+567
הנב"ג 1.0	11480		351			−208
יאה 1.0	3985		116	−15	−0.4	−56
לכדי אשקלון 1	436		837	+8	+1.9	+1517
לב'אשקלון אופ	700		215			
מלט ב 0.5	25400		25	−50	−0.2	−14
מפעלי נייר 10.0	224000		102	+6000	+2.8	+70
סקטריה 1.0	3190		675	+110	+3.6	+384
רים 0.1	4500		281			−221
רים 0.4	2570		698	+70	+2.8	+477
תעל ב 0.2	15200		822			−546
אברין 1.0	3751		88	+51	+1.4	+105
אברין 5.0	1925		315	+15	+0.8	+141
הנשמה יזר	7979		56	−251	−3.1	−106
הגמלק 1.0	6800		150	−40	−0.6	−121
הגמלק 5.0	4198		522			−586
השקעות בתעשיה						
מיכתית ב 0.1	6960		130	+140	+2.1	+790
כור בכ' ש	5400000		.4	−80000	−1.6	.5
כלל תעש' 1.0	1807		25559	+32	+2.5	+37645
מסגרי טכנולוגיה	406		1950	+6	+1.5	+2013
חברות השקעה						
אמיקו ש	4600		222			−57
אמיכי פתח 2.0	3600		1570			−1135
אינקובה 0.1	1760	תב	692	−100	−5.4	−674
אינקובה 0.5	855		1525	+5	+0.6	+796
אלגר ש	8162	תב	90	+592	+7.8	+594
אלגר ב	8098		20	+100	+1.3	+30
אלרן ש	3150		879	+10	+0.3	+730
אלרן ב	5290		80	+20	+0.6	+90
אמיזר בכ'			—	הפסקת	מסחר	—
אמיק 1.0	200		38508			−5522
אמיק 5.0	150		16461			−3068
גמלה 1.0	1328					
חברה לישראל 1.0	8390		866	+500	+3.7	+1025
חברה לישראל 5.0	5642	תב	1383	+513	+10	+2505
הלפמן 0.1	110000					
הלפמן ש 1.0	25600		205	+350	+1.4	+169
אמנא א 0.5	12300		27			
מלים השק ש	5580		1850	+180	+3.3	+2605
כלל השק			—	הפסקת	מסחר	—
דיסקונט השק ש	2130		4030	−10	−0.5	−2519
מזרחי השק ש	16000		42			−26
מר השקעות 124	9951					
הורון 1.0	1900		41	+28	+1.5	+170
הורון 5.0	725		800	+28	+2.8	+550
ישום השקעות	246		8690			−5935
יגא ש	18500		170			−98
ירדן א 0.1	3600		588	+100	+2.9	+261
כלל 10.0	780		3959	+32	+4.3	+9400
כלל 50.0	668	תב	4225	+16	+2.5	+4155
לנוקס 0.1	8000		200			
לנוקס 0.1	2450		204	−80	−3.2	−361
מגור 0.1	750	תב	3724	−69	−8.6	−6503
מגור א 0.5	428	תב	2431	+29	+7.3	+2628
עין השק ב 0.1			—	הפסקת	מסחר	—
עין השק ג 0.5			—	הפסקת	מסחר	—
פו השק ש	6806		255			−20
פזה א 0.1	9680		85	+55	+0.6	+55
פזה 0.5	5860	תב	247	+320	+5.8	+526
פריון ב 2.5	3780		704	+110	+3.1	+241
מחקר ופיתוח						
אגבנים מחמל			—	הפסקת	מסחר	—
גליל טכנולוגיות	438		1141			−510
חיפושי נפט						
דלק חיפושים 1.0	3044		703	−50	−1	−17
דלק חיפושים 5.0	1460		384	−25	−1.7	−274
דלק חופ אופ 2	950		400	+20	+2.2	+219
פז חיפושי נפט	13350		133	+350	+2.7	+122
פראויל 1.0	1786		128	+53	+3.1	+78
פראויל 5.0	1018	קב		+48	+5	+1419
יואל 5.0	1508		845	−13	−0.9	−403
מ.ב.נ. 1.0	2789		15	−9	−0.3	−87
מ.ב.נ. 5.0	1210		1054			−319
פראויל ב 0.3	4800		86	−200	−4	−132
זמאורילנט 1.0	265		310	+9	+3.5	+210
זמאורילנט 5.0	163		4027			−4027
נפטא ש	1570000	שב				
סחורות במט"ח						
בית מ	228					

דחפון
שרות הודעות [illegible]
לבעלי כרטיס אשראי
03-611001

אתמול, צהריים, 21.8.1986 באירופה

מכירה מיידית (ספוט)

$ ארצות הברית	1.4965/1.4975	ל"ז שטרלינג
מרקים גרמניים	2.0530/2.0540	ל"ז ארה"ב
פלורינים הולנדיים	2.3165/2.3175	
פרנקים שוויצריים	1.6525/1.6535	
פרנקים בלגיים	42.52/42.57	
פרנקים צרפתיים	6.7225/6.7275	
לירטות איטלקיות	1416.00/1417.00	
ינים יפאניים	153.3000/153.4500	
$ ארצות הברית	1.2021/1.2026	לכנדה

שער הזהב 381.75 $ ארה"ב אונקיה לזהב פיקטים

מכירה מאוחרת (פורוורד)

	$/ל"ש	מ"ש/$	מ"ג/$
1 חד'	1.4914/1.4927	1.6497/1.6511	2.0500/2.0515
3 חד'	1.4828/1.4840	1.6452/1.6467	2.0443/2.0458
6 חד'	1.4709/1.4724	1.6383/1.6401	2.0368/2.0383

הנתונים נמסרו על-ידי בנק דיסקונט לישראל בע"מ

גלגל הבורסה / יהודה שרוני

סוף שבוע חיובי

שבוע המסחר בבורסה הסתיים אתמול במגמה חיובית עם נטיה לעליות שערים בכל ענפי המסחר. השבוע בבורסה הושפע בעיקר מהמדד המשך שפורסם בשבוע שעבר, ומהידיעות על רפורמה אפשרית בשוק ההון. קרנות הנאמנות של בנק הפועלים גילו השבוע פעילות ערה במיוחד בבורסה. פעילות ערה במיוחד היתה במניות הטכסטיל שעלו במהלך השבוע בממוצע ב־10.9 אחוז. פעילות ערה במיוחד הורגשה השבוע בכלל ואתמול בפרט במניות הבאות: קוסמטת פז, נייר חדרה, אזורים, ליבת, פולגת, הסנה, וישרס.

השבוע בבורסה עמד בסימן חידוש המסחר במניות אפיק המכלול: מניות אפיק ירדו ב־64 אחוזים ו־66 אחוזים בהתאמה. מניות המכלול עלו אתמול ב־106.8 אחוזים ו־98.6 אחוזים בהתאמה. מדד המניות הכללי ללא בנקים עלה בסיכום השבועי ב־4.83 אחוז. מחזור המסחר במניות תעשיות המשיך להיות גבוה יחסית, והסתכם אתמול ב־5.6 מיליון דולר.

	מדד יומי	שינוי ב־%
מדד מניות כללי	144.15	+0.72
כללי ללא בנקים	143.79	+1.62
מדד אג"ח כללי	108.51	+0.13
אג"ח צמוד מדד	100.24	+0.18
אג"ח צמוד מט"ח	93.65	+0.12

יציבות במניות ההסדר

השחיקה במניות הבנקים בהסדר, נבלמה השבוע. אתמול נסחרו המניות בדרך כלל ללא שינוי שערים. מחזור המסחר היה נמוך במיוחד, והסתכם ב־800 אלף דולר.

	תשואה שנתית דולרית ב־%
בל"ל 0.1	16.51
הפועלים ש	16.54
אי.די.בי. רג	16.58
דיסקונט א	16.54
המזרחי ש	16.51

דו"חות בקוסמטת פז

חברת קוסמטת פז פירסמה אתמול את הדו"חות החצי שנתיים, ליוני 1986. החברה הרוויחה באותה תקופה 1 מיליון שקל, לעומת הפסד של 6.8 מיליון שקל בתקופה מקבילה אשתקד. החברה הודיעה לבורסה כי החליטה על מכירת ציוד המחלקה לאשפרה ומערכי האריזה לגל תעשיות תמורת 3 מיליון דולר. סך של 1.77 מיליון דולר תקבל בזמן, ו־12 אחוזים מהון המניות של גל תעשיות. גל תקצה מניות גם לחברת דלק השקעות ונכסים במחיר בה תקצה את המניות לקוסמטת פז.

מתקף בשוק האג"ח

בשוק איגרות החוב היה השבוע שינוי דרסטי במגמה. שערי האיגרות הדולריות והמדדיות, נטו בדרך כלל לעלות. בנק ישראל נמנע השבוע מפעולות ביום הזה, בגלל רמת התשואה לפדיון הגבוהה ששררה בבורסה. אתמול, נטו איגרות החוב הדולריות בדרך כלל לרדת. מחזור המסחר באג"ח ירד לעומת הימים האחרונים, והסתכם ב־3.7 מיליון דולר.

הסדרה	ימים לפדיון	שער *	תשואה דולרית
846	5	99.77	1.41
916	12	99.44	1.43
926	19	99.12	1.43
936	26	98.80	1.42
946	35	98.47	1.43
1016	40	98.13	1.45
1126	82	96.11	1.48

אין פעילות במק"מ

הידיעות על רפורמה אפשרית בשוק ההון, כמעט ולא השפיעו על העשיה בשוק המלוות קצרי המועד. אתמול הסתכם היקף הפעילות ב־200 אלף דולר בלבד. רמת התשואה לפדיון על המק"מ ירדה במקצת לעומת השבוע שעבר.

קרנות הנאמנות
נטע, כתר וכרמל
(גמישה) (אג"ח) (מט"ח)
מיטב
ניתנות לרכישה בכל סניפי הבנקים עד 09.30 לאותו יום
הנאמן: בנק איגוד מקבוצת בל"ל
יש לך שאלה בנושא קרנות הנאמנות? מחלקת מיטב ישמחו לעזור לך: 03-280251, 727506, 731624

הודעות בורסה

● אלקו סיימה את השנה שהסתיימה במארס 1986 בהפסד של 5.5 מיליון שקל לעומת הפסד של 4.8 מיליון שקל בתקופה מקבילה אשתקד.

● מגורי בניה העבירה את אחזקותיה בתדירמול לבעלי המניות האחרים בתדירמול ללא תמורה.

להשכרה בת"א
חנויות
רח' סעדיה גאון (ליד קרליבך)
שטחים מ־50 עד 200 מ"ר
טלפונים וחניה — ללא הגבלה
טלפון: 229528

שערי קרנות הנאמנות

הקרן	מחיר יחידה	מחיר פדיון	השינוי נקודות	השינוי היומי אחוזים
אב	3921.54	3905.90	36.63	0.95
אבוקה	32160.64	31844.31	556.74	1.78
אגה	195.87	192.03	−0.15	−0.08
אדיר	1305.67	1279.61	3.11	0.24
אודם	1717.56	1684.02	16.30	0.98
אופיר	1565.89	1534.92	1.60	0.10
אור	383.31	375.23	0.18	0.05
אורין	148.13	145.13	−0.04	−0.03
אוריאל	209.59	208.07	1.38	0.67
אורן	609.97	597.97	3.50	0.59
איזן	3036.02	2978.04	25.92	0.88
איילת	3693.32	3614.15	55.11	1.55
אירים	3952.74	3865.83	28.33	0.74
איתן	573.73	561.87	2.07	0.37
אלון	492.17	481.85	−0.59	−0.12
אלומה	578.25	566.95	−4.59	−0.80
ארז	690.58	677.09	11.20	1.68
אש	115.94	113.40	1.51	1.35
אשל	161.00	157.85	0.04	0.03
אתרוג	188.59	186.74	0.37	0.20
בדולח	1716.72	1683.19	11.38	0.68
ברוש	387.61	380.05	2.94	0.78
ברק	383.53	375.88	2.21	0.59
ברקת	728.79	714.41	1.03	0.14
גבים	1137.45	1115.02	4.37	0.39
גבע	843.50	830.97	1.52	0.18
גורן	579.57	568.23	4.46	0.79
גיא	7531.10	7419.47	10.91	0.15
גיל	2287.17	2243.45	30.48	1.38
גילה	494.87	488.75	0.81	0.17
דורבן	288.53	285.72	2.91	1.03
דוכיפת	534.68	524.17	2.55	0.49
דולב	187.53	183.58	0.18	0.10
דורון	1201.64	1178.57	2.39	0.20
דורן	210.85	206.78	0.05	0.02
דליה	407.74	400.89	2.30	0.58
ידיד	3458.67	3395.60	33.99	1.01
דגל	284.40	278.85	3.57	1.30
הים	289.69	286.95	3.58	1.26

הקרן	מחיר יחידה	מחיר פדיון	השינוי נקודות	השינוי היומי אחוזים
הדר	403.40	396.25	1.65	0.42
חבצלת	2502.32	2450.30	−0.88	−0.04
זהר	15907.56	15672.48	25.41	0.16
זיו	14911.25	14691.13	11.55	0.08
זמיר	686.57	673.36	8.43	1.27
זהות	125.10	122.35	0.25	.0.20
חליפין	109.92	109.45	0.07	0.06
חלמיש	553.21	542.23	−0.50	−0.09
חן	109.36	109.14	0.52	0.48
חסון	1163.15	1136.26	−0.01	−0.00
טל	4228.53	4179.05	0.11	0.00
יובל	651.23	638.65	5.21	0.82
יהלום	1629.21	1597.41	15.17	0.96
יסודות	31216.47	30927.65	242.54	0.79
יערה	554.44	542.29	1.58	0.29
כוכב	809.49	793.89	12.57	1.61
כחל	112.83	110.60	−0.73	−0.66
כלנית	450.29	442.69	2.60	0.59
כנפות	604.09	597.89	1.77	0.30
כרמל	117.25	115.01	1.81	1.60
כתר	902.71	885.58	2.66	0.30
להב	3456.38	3389.99	27.61	0.82
למשקיע	97868.69	96153.06	134.22	0.14
לפיד	11092.66	10877.69	195.32	1.83
לבם	1458.12	1428.22	2.20	0.15
לשם	792.03	787.48	−0.78	−0.10
מבחר	963.74	944.75	2.88	0.31
מבטח	2786.90	2760.30	6.50	0.24
מגן	187.13	184.40	−0.20	−0.11
מגדל	2603.20	2578.30	16.30	0.64
מגל	615.28	603.26	2.62	0.44
מור	1216.90	1199.80	13.30	1.12
מורן	669.15	662.97	7.45	1.14
מטה	23899.66	23264.61	65.51	0.28
מימר	723.04	708.69	0.64	0.09
מעוז	3083.50	3023.60	24.70	0.82
מעין	641.12	628.72	0.83	0.13
מצפה	829.65	813.38	1.40	0.17
מרגלית	989.36	970.07	2.51	0.36
מרום	944.16	925.60	1.93	0.21
נגה	20746.50	20439.30	86.42	0.42
נטף	666.36	653.60	11.86	1.85

הקרן	מחיר יחידה	מחיר פדיון	השינוי נקודות	השינוי היומי אחוזים
נטע	383.82	376.51	2.94	0.79
נילי	4136.82	4075.56	50.74	1.26
סביון	441.33	433.41	4.47	1.04
סגולה	116.63	114.31	0.22	0.19
סלע	818.72	802.30	2.24	0.28
סנונית	568.77	557.62	1.59	0.29
סער	617.59	605.93	3.42	0.57
ספיר	495.63	493.17	1.19	0.24
עוז	662.05	649.44	7.15	1.11
עידית	1724.80	1690.73	24.20	1.45
עדן	5766.26	5683.62	8.63	0.15
ענבר	1114.58	1089.78	0.01	0.00
ענת	1973.09	1953.91	26.51	1.38
עתודות	539.98	528.07	1.40	0.27
פרסון	138.19	135.47	0.13	0.10
פיא	1216.70	1192.57	4.07	0.34
צבר	496.13	486.26	−4.85	−0.99
צופית	511.99	501.92	1.36	0.27
צוק	98.78	98.39	0.44	0.45
צמיד	846.07	827.90	1.30	0.16
צמיחה	6231.40	6142.46	17.42	0.28
צנובר	1463.82	1434.72	2.51	0.18
קלע	1692.79	1684.34	9.12	0.54
רווחה	15263.10	15127.28	111.18	0.74
רקפת	531.77	523.20	3.38	0.65
רשף	638.13	624.11	0.65	0.10
שביט	641.44	629.05	2.29	0.37
שחם	810.66	791.25	−1.31	−0.17
שירה	317.02	314.78	3.12	1.00
שמיר	302.54	296.55	0.92	0.31
שנהב	597.20	589.02	8.90	1.53
שקד	565.41	551.56	5.89	1.08
שקף	160.99	157.79	0.16	0.10
תאנה	176.90	175.19	0.94	0.54
תבור	770.86	760.41	0.87	0.11
תוהר	375.50	373.64	4.60	1.25
תהילה	88.10	86.15	0.52	0.61
תחרות	411.06	405.17	1.05	0.26
תמר	183.11	179.54	0.32	0.18
תפוח	171.92	170.64	0.38	0.22
תרשיש	1253.71	1228.98	8.90	0.66
תשרי	383.62	382.10	1.60	0.42

שערי אגרות החוב

3% מלווה פיתוח (100% הצמדה)

סדרה	שער	שינוי
3601	33853	−148
3602	31246	+275
3603	29244	+13
3604	26502	+14
3605	24017	−25
3606	22673	−34
3607	20803	+11
3608	19904	−131
3609	18798	−150
3610	17120	+185
3611	16539	+182
3612	16059	+180
3613	14926	+1
3614	14326	+1
3615	13224	— —
3616	12349	+1
3617	11650	+62
3618	11054	+59
3619	10171	+56
3620	9651	+68
3621	9148	+60
3622	8249	+56
3623	7692	+4
3624	7241	+4
3625	6605	−25
3626	6108	−24
3627	5664	−25
3628	5325	+5
3629	4987	+3
3630	4714	+2
3631	4283	+27
3632	4032	+25
3633	3808	+24
3634	3374	+32
3635	3190	+31
3636	3072	+30
3637	2855	+15
3638	2658	+15
3639	2432	+13
3640	2053	+1
3641	1779	+1
3642	1577	+5
3643	1367	+4
3644	1225	−20
3645	1104	−19
3701	901.8	+0.5
3702	685.9	+0.4
3703	606.1	+0.6

סדרה	שער	שינוי
3704	518.8	+7.4
3751	272.1	+5
3752	105.8	−1.9
3753	101.5	−1.9
3754	94.3	+2.2
3755	90.6	+2.1
3756	87.4	+2.1
3757	85.7	+2.1
3826	95.1	+0.5
3827	93.2	+0.5
3828	89.9	+0.5
3829	88.1	+0.5
3901	109.5	— —
3902	97	— —
3903	94.9	+0.8
3904	93.3	+0.7
4.25% שג"א		
4101	117.6	+0.1
4103	112.8	— —
4104	112.3	+0.1
4201	100.8	+0.6
4204	93.5	+0.6
4205	91.6	+0.6
4301	114.4	— —
4302	106.6	+0.2
4303	104.7	−0.8
4304	103	−0.7
3110	251400	— —
3111	243700	— —
3112	241100	— —
3113	240500	−1500
3114	232600	— —
3115	229500	−1000
3116	220100	— —
3117	230000	−5000
3118	222000	−1000
7%, 6%, 4% פיתוח (80% הצמדה)		
3201	191500	— —
3202	191700	−4000
3203	189000	−2500
3204	186100	— —
3205	183800	— —
3206	180150	— —
3210	175500	— —
3211	173100	— —
3212	169000	— —
3213	162100	— —
3214	162601	— —
3501	156600	−2200
3502	159750	— —
3503	143400	— —

סדרה	שער	שינוי
3504	137700	— —
3505	139000	— —
3521	133600	— —
3522	128150	— —
3523	120100	−800
3524	119700	−900
3525	118900	— —
3526	117100	— —
3527	115000	−800
3528	111700	— —
3529	111800	— —
3530	109987	+464
3531	109685	+470
3532	106473	+456
3533	111055	+486
3534	104710	+460
3535	105186	+58
3539	99074	+54
3536	105322	+57
3537	105206	+56
3538	99025	+53
3540	98858	+54
3541	95494	+51
3542	95359	+52
3543	90710	+49
3544	90204	+49
3546	87958	+49
3547	87761	+47
3548	87664	+49
3550	85066	+46
3551	82742	+45
3545	87898	−448
3549	83014	−439
3552	76176	−418
3554	76011	−433
3555	76011	−433
3553	75296	+42
3571	65211	+56
3556	72472	−414
3558	72557	−427
3559	69798	−413
3560	66048	−403
3561	65865	−404
3557	72609	+39
3572	65971	+37
3573	66505	+458
3574	61325	+450
3577	61275	+457
3578	56609	+425
3575	60837	+581
3576	60670	+583
3579	55998	+500
3580	54387	+351
3581	49459	+308
3582	45610	+292
3583	42585	+278

סדרה	שער	שינוי
3584	40222	+22
3585	38151	+20
3586	34526	+18
3588	34474	+19
3587	34722	+385
3591	31640	+285
3592	31605	+285
3593	31553	+285
3589	31319	−245
3594	29852	−240
3590	31460	+353
3595	29976	+545
5% מלווה פיתוח (צבירה כפולה)		
2001	127600	— —
2002	128200	— —
2003	125200	— —
2004	123400	— —
2005	116300	— —
2006	114800	— —
2007	112900	— —
2008	111750	— —
2009	114100	+800
2010	112600	— —
2011	111200	— —
2012	109700	— —
2013	111000	— —
2014	107400	— —
2015	108400	— —
2016	107900	— —
2017	106633	−435
2019	106311	−464
2020	103197	−451
2018	106915	+60
2021	103398	+47
2022	102228	+35
2023	100782	−750
2024	94107	+243
2027	90698	+241
2051	85834	+237
2025	94521	+53
2026	94198	+55
2028	91433	−1262
2030	86907	−1245
2029	86478	+520
2033	79518	+509
2035	72950	+482
2032	84289	+447
2034	79576	+45
2036	72992	+41
2037	68745	+39
2052	57355	+32
2038	69723	+39
2040	67093	+57
3051	63435	+56

סדרה	שער	שינוי
2039	66292	+37
2041	62702	+35
2053	60107	+33
2054	55920	+25
2056	51500	+28
2058	46824	+26
2060	45170	+24
2055	55632	+24
2057	51228	+29
2059	46533	+26
2061	33061	+17
2062	32276	+16
2063	30828	+15
רימון		
7001	223.8	+3
7002	216.9	+3
7003	204.4	−3.1
7004	188	−4.9
7005	178.5	+3.2
7006	165.1	— —
7007	159.7	— —
7008	151.7	— —
7009	148	+0.5
7010	138	−0.4
7011	130.6	— —
7012	125.9	— —
7013	118.6	— —
7014	103.6	— —
7015	85.5	−1
7016	87.5	−1
7017	86.6	−1
7018	86.4	−1
7019	86.7	−1.1
7020	86.6	−1
7021	83.7	−1.1
7201	82.8	−0.1
גלבוע		
6101	11744	−1
6102	6835	−145
6103	6242	−61
6104	5677	+8
6105	5380	+8
6106	5147	−1
6107	4954	— —
6108	3548	−6
6109	3371	−7
6110	3312	−6
6111	2733	−4
6112	3669	−4
6113	1817	— —
6151	712	−0.1
6152	681.4	−0.1
6153	599.8	+0.6
6154	589	+0.4
6155	575.1	−1.4

סדרה	שער	שינוי
6156	301.9	+0.4
6157	226.7	−0.6
6158	214.8	−0.1
6159	183.2	— —
6160	169.8	−0.3
6161	164	— —
6162	147.7	+0.1
6163	136.5	−0.3
6164	131	−0.1
6165	125.5	−0.7
6166	117.3	+0.3
6167	114.7	+0.5
6168	112.9	+0.2
6169	107.2	— —
6170	100.9	— —
6171	76.7	−2.1
6172	75.0	−2.1
6801	79.8	−0.1
ארמון		
2501	152	+0.3
2502	149.5	+0.3
2503	144.5	+0.3
2504	143.7	+0.4
2505	138.1	+0.5
2506	133.4	+0.2
2507	130.7	+0.2
2508	99.3	−1.1
100% מט"ח		
אל אופ	849	−0
אלבים	203.5	— —
אלתא	1218	— —
אלסינט	59.4	— —
מאיסקו	654	+7
תו"ר 84	91.7	+0.5
תו"ר 85	400	— —
תב הים	196.7	−1
דים הים	170	— —
כור	153.5	— —
כלל	458	— —
מיבמ ד'	238.8	— —
מיבמ ב	322	— —
מיבמ *	417	— —
דן	108.8	+0.9
כלל בנ	144	+1.8
תיעוש	179.5	+0.5
מדד/מט"ח		
כ.ל.ת.	113.2	— —
דים הים	117	— —
כור	115	+1
כלל	146	— —
מז דים	113.2	— —
מימש מז	112.2	+1.2
מימש מז	105	+0.9
מימש מז	99	+1.3

שערי מטבע חוץ 21.8.86

המטבע	בנק לאומי מזומנים קניה	בנק לאומי מזומנים מכירה	בנק לאומי העברות והמחאות קניה	בנק לאומי העברות והמחאות מכירה	בנק הפועלים מזומנים קניה	בנק הפועלים מזומנים מכירה	בנק הפועלים העברות והמחאות קניה	בנק הפועלים העברות והמחאות מכירה	בנק דיסקונט מזומנים קניה	בנק דיסקונט מזומנים מכירה	בנק דיסקונט העברות והמחאות קניה	בנק דיסקונט העברות והמחאות מכירה	שער יציג	השינוי היומי
1 דולר	1.46	1.53	1.4808	1.4992	1.46	1.53	1.4827	1.5013	1.46	1.53	1.4818	1.5004	1.4911	−0.0003
1 לירש"ט	2.18	2.28	2.2168	2.2443	2.18	2.28	2.2189	2.2466	2.18	2.28	2.2189	2.2468	2.2314	−0.0094
1 מארק גרמני	0.71	0.75	0.7211	0.7301	0.71	0.74	0.7225	0.7315	0.70	0.74	0.7217	0.7308	0.7254	−0.0023
1 פרנק צרפתי	0.21	0.23	0.2202	0.2229	0.21	0.23	0.2202	0.2230	0.21	0.23	0.2202	0.2230	0.2217	−0.0014
1 גולדן הולנדי	0.63	0.66	0.6397	0.6476	0.63	0.66	0.6408	0.6488	0.62	0.66	0.6393	0.6474	0.6447	−0.0020
1 פרנק שווייצרי	0.88	0.93	0.8956	0.9067	0.88	0.92	0.8976	0.9087	0.88	0.92	0.8966	0.9079	0.9011	−0.0020
1 כתר שוודי	0.21	0.22	0.2145	0.2171	0.21	0.22	0.2150	0.2177	0.21	0.22	0.2145	0.2172	0.2158	−0.0010
1 כתר נורבגי	0.20	0.21	0.2022	0.2047	0.20	0.21	0.2024	0.2049	0.19	0.21	0.2022	0.2047	0.2035	−0.0006
1 כתר דני	0.19	0.20	0.1909	0.1933	0.19	0.20	0.1912	0.1936	0.18	0.20	0.1910	0.1934	0.1924	−0.0011
1 מרק פיני	0.30	0.31	0.3016	0.3053	0.29	0.31	0.3018	0.3055	0.29	0.31	0.3015	0.3053	0.3036	−0.0018
1 דולר קנדי	1.05	1.10	1.0639	1.0772	1.05	1.10	1.0646	1.0779	1.04	1.10	1.0646	1.0780	1.0714	−0.0024
1 דולר אוסטרלי	0.85	–	0.9048	0.9160	0.87	0.94	0.9065	0.9178	0.88	0.94	0.9053	0.9167	0.9116	−0.0040
1 ראנד דרא"פ	0.40	0.44	0.5731	0.5802	0.31	0.58	0.5719	0.5790	0.36	0.49	0.5722	0.5794	0.5747	−0.0030
10 פרנק בלגיים	–	–	0.3484	0.3528	–	–	0.3485	0.3528	–	–	0.3484	0.3526	0.3505	−0.0019
10 שילינג אוסטריים	1.00	1.10	1.0248	1.0375	1.01	1.06	1.0258	1.0386	1.00	1.05	1.0249	1.0377	1.0312	−0.0030
1000 לירות איטלקיות	1.03	1.08	1.0465	1.0595	1.03	1.09	1.0481	1.0611	1.02	1.09	1.0464	1.0595	1.0524	−0.0076
100 ינים יפאניים	1.00	1.01	0.9659	0.9780	0.95	1.00	0.9670	0.9790	0.95	0.99	0.9665	0.9787	0.9705	−0.0040

השירות לאיכות הסביבה מתנגד להסבת תחנות כוח מפחם למזוט

ד"ר מרינוב: החזרה לשימוש במזוט יחריף את זיהום האוויר בחיפה ובחדרה

מאת יהודה שרוני
סופר "הארץ" לענייני כלכלה

השירות לאיכות הסביבה במשרד הפנים מתנגד לכוונת משרד האנרגיה להסב תחנות כוח המשתמשות בפחם, לשימוש במזוט. כך עולה ממכתב ששיגר בשבוע שעבר מנהל השירות לאיכות הסביבה הד"ר אורי מרינוב למנכ"ל משרד האנרגיה הד"ר מרינוב.

על פי התכנית יש כוונה להסב את אחת מיחידות הכוח בתחנת הכוח בחדרה למזוט בעל תכולה של 3.2 אחוז גופרית. לחילופין נבדקת אפשרות הגברת הייצור בתחנות הכוח המוסקות על חשבון תחנות הכוח, המופעלות בפחם. הבדיקה נעשתה בהנחה כי שימוש ב־400 אלף טון מזוט, על חשבון פחם, יביא לחסכון של 4־5 מיליון דולר.

הד"ר מרינוב הודיע כי החזרה לשימוש במזוט תחריף את מצב זיהום האוויר בחיפה ובחדרה שכבר היום אינן עומדות לטענתו בתקנים שנקבעו על ידי משרד הפנים.

מנהל השירות לאיכות סביבה שולל גם את טענת משרד האנרגיה בקשר לחסכון הכספי שיביא החזרה לשימוש במזוט. זאת מכיוון שהמחירים היחסיים בין מזוט לפחם השתנו בימים האחרונים לטובת השימוש בפחם ותוכניתו של משרד האנרגיה מתבססת לדברי אורי מרינוב על רכישה מרוכזת של 400 אלף טון דלק המכיל אחוז מסויים של גופרית המתאים לשימוש בתחנות הכוח.

איי־סי־איי טלקום דיווחה על הפסד 4.6 מיליון דולר

מאת יונתן שרמן
סופר "הארץ" לענייני כלכלה

חברת אי־סי־איי טלקום, מקבוצת "כלל תעשיות", דיווחה אתמול על הפסד של 4.6 מיליון דולר במחצית הראשונה של השנה, בהשוואה לרווח של 1.1 מיליון דולר בתקופה המקבילה אשתקד. חברה אחות, "אלקר", דיווחה על הפסד של 2.2 מיליון דולר לשנה שהסתיימה במרס, בהשוואה להפסד של 3.2 מיליון דולר בשנה הקודמת.

אי־סי־איי דיווחה כי מכירותיה ירדו במחצית הראשונה של השנה והסתכמו ב־9 מיליון דולר — ירידה של 22 אחוז בהשוואה לתקופה המקבילה אשתקד. אמנם החברה, המייצרת מרכזי תקשורת מתקדמים, הצליחה להגיע לסך הזמנות של 33 מיליון דולר בעקבות זכייה במספר מכרזים בינלאומיים, אך ריווחיותה מושפעת עדיין מהוצאות מימון כבדות והשיעור רווח גולמי נמוך.

מכירותיה של חברת "אלקר", המייצרת מוצרי חשמל כגון שנאי ענק, ירדו ב־8 אחוזים בשנת העבודה שהסתיימה במרס. הן הסתכמו ב־24.7 מיליון דולר, בהשוואה ל־26.9 מיליון דולר בשנה הקודמת. החברה מסרה כי הפגיעה בריווחיות נבעה בעיקר מהקפאת מחירי המוצרים של הקבוצה, מירידת הזמנות מחברת החשמל ומהתייקרות תשומות המיובאות מאי־רופה.

ערכה את המדור: עדה אושפיז

אורדן סוגרת מפעל משאבות סלע בבית שמש

יונתן שרמן

חברת אורדן הודיעה אתמול כי היא סוגרת את מפעל משאבות סלע בבית שמש, ש־50 אחוזים ממניותיו נמצאים בידיה. נודע, כי הנהלת המפעל כבר שלחה מכתבי פיטורים ל־80 מעובדי המפעל.

ההחלטה לסגור את משאבות סלע נפלה מכיוון שהמפעל נקלע לשורה של סכסוכי עבודה ועימותים עם העובדים וזאת למרות שיש לו הזמנות רבות, אך אינו מסוגל לעמוד בהן, בגלל היחסים המעורערים בתוך המפעל. בשלב זה עדיין לא הוחלט להיכן יועבר המפעל, במידה ולא יימצא סיכום שיחזיר את המשק הפעלתו בבית שמש.

הרשות לתכנון כוח אדם במשרד העבודה והרווחה:

שיעור הלא מועסקים ברבע השני של 86' מגיע ל־7.8%

באחוז יותר מהשיעור המירבי שנצפה במסגרת התכנית הכלכלית ביולי אשתקד

מאת ערנה אירוהר
כתבת "הארץ"

על־פי נתוני הרשות לתכנון כוח אדם במשרד העבודה והרווחה, שיעור הלא־מועסקים ברבע השני של 1986 הגיע ל־7.8 אחוז, באחוז אחד יותר מהשיעור המירבי, שנצפה במסגרת התכנית הכלכלית ביולי אשתקד.

על־פי הנתונים, מספר דורשי העבודה בחודש שעבר הוא 47 אלף לעומת תחזית של 55 אלף ביולי אשתקד. 40 אחוז מדורשי העבודה כיום הם מובטלים הזכאים לדמי אבטלה.

בעיירות הפיתוח הגיע מספר המובטלים ביולי האחרון ליותר מ־5,000, כ־25 אחוז משיעור המובטלים במשק כולו. מגמת האבטלה בעיירות הפיתוח מתרכזת היום בעיירות בית שאן ויקנעם בצפון, ובשדרות, נתיבות וירוחם בדרום, שבהן מגיע שיעור האבטלה ל־15 אחוז מכלל המועסקים.

ברוב עיירות הפיתוח נרשם בשנה האחרונה מאזן הגירה שלילי. רק מחצית מכוח העבודה של העיירות עובד במקום מגוריהם. בחמשת החודשים הראשונים של 1986 ניתנו 15 אישורים להשקעות בעיירות פיתוח, אשר יספקו תעסוקה ל־600 מובטלים בלבד.

נתונים אלה כלולים בסקירה לחודש יולי של הרשות לתכנון כוח אדם.

מסמך פנימי של חברת "איירתור" קובע:

אל על מעניקה הנחות עקיפות בניגוד לתקנת משרד התחבורה

מאת זוהר בלומנקרנץ
סופר "הארץ" לענייני תעופה

חברת "אל־על" מכרה כרטיסי טיסה קבוצתיים ישירות לפונות למוסד אחד (שמו שמור במערכת), ללא "תוספת התשלום" ("מארק אפ"), המתחייבת לחברת "איירתור", שהיא החברה הסיטונאית לטיסות קבוצתיות, המשותפת לחברות התעופה וסוכני הנסיעות והתיירות. האשמות אלה מופיעות במסמך פנימי של חברת "איירתור". במסמך נאמר כי אי גביית התשלום יש בה משום מתן הנחה לנוסע, דבר האסור על פי התקנות החדשות של משרד התחבורה. על פי השיטה שנקטה "אל על", הנוסעים עוברי המוסד באמצעות מכתב לאחד ממשרדי חברת התעופה ושם הונפק להם כרטיס הטיסה ללא תוספת התשלום המתחייבת. "תוספת התשלום" המתחייבת על כרטיסי טיסה אלה, עפ"י הוראות חברת "איירתור" נעה בין 14 ל־25 דולר.

מנהל סניף "אל־על" ישראל ישעיה הרטום, אמר בתגובה, כי לא ידוע לו דבר על שיטת מכירה כמפורט לעיל. לדבריו, מקפידה החברה למלא אחר הוראות החוק. עוד אמר כי רק במקרה של שני משרדי ממשלה, מתבצעת מכירת כרטיסי טיסה לחו"ל ישירות, שלא באמצעות סוכן נסיעות, וזאת על פי אישור מיוחד והמפקח בלבד.

"אשראי מעל המותר"

כמו כן נתברר, כי חברת "אל־על" מעניקה תקופת אשראי ללקוחות מעבר להוראת התקנות של אי מתן הנחות, שקבעה התאחדות סוכני הנסיעות התיירות. עפ"י הוראות אלה, אין לתת אשראי ללקוח מעבר לאשראי שנותנים סוכני הנסיעות התיירות — "שוטף פלוס 15 יום". אשראי אחר ייחשב למתן הנחה האסור על פי התקנות.

עפ"י מידע שהגיע לסופר "הארץ" מעניקה חברת "אל על" אשראי של שלושה חודשים למוסד, מלקוח גדול ברזהנות. בנוסף לכך יש לחברת התעופה הסכם עם "אגד" על פרעון תשלומים, במועדים שונים מהמותר. יחסי המסחר מתקיימים באמצעות משרד הנסיעות של הקואופרטיב, ברחוב שלום עליכם בתל־אביב.

לדברי הסמנכ"ל לשיווק ומסחר, יעקב ידון, נותנת החברה אשראי על פי המותר בתקנות בדומה לכל חברת תעופה אחרת.

משרד האנרגיה וחברות הדלק ידונו ביבוא דלק ותזקיקים

מאת יהודה שרוני

ראשי משרד האנרגיה וראשי חברות הדלק יקיימו היום דיון בנושא פתיחת משק הדלק, שמשמעותו התרת יבוא דלקים ותזקיקים לגופים השונים.

על פי הצעה המתגבשת, יותר לבתי הזיקוק ואולי לעוד שנים עד שלושה גופים עיסקיים גדולים, לייבא דלק בשיעור של 10־20 אחוז מהיקף היבוא כיום. במקביל ינתן היתר לחברות הדלק לייבא תזקיקים, הנרכשים כיום באופן בלעדי מבתי הזיקוק.

לדלק הנמכר בארץ יקבע מחיר גג. חברות הדלק תהיינה רשאיות להתחרות במחיר מתחתיו. לפי שעה לא נקבע מי יהיה אחראי על מימון רכישת המלאי, ומה יעלה בגורל חוזי רכש ארוכי טווח.

במגעים מוקדמים שקיים משרד האנרגיה עם ראש מינהל הדלק שגעון גלבוע, הביע האחרון ספקנות באשר לסיכויי הצלחת התכנית. גם ראשי חברות הדלק מתנגדים לתכנית במתכונתה המוצעת. אלה סבורים כי יחזרו על עצמם תקדימי העבר, לפיהם בתי הזיקוק יעמיסו את ההוצאות השוליות שלהן בתהליך הזיקוק על חברות הדלק. עקב כך ימכרו לחברות תזקיקים במחירים יקרים, ואילו הם יוכלו להתחרות בחברות הדלק על ידי מכירת תזקיקים במחירים מוזלים.

רווחיות גבוהה בענפי המטע והפרדסים

הסיבה: שינוי הסכם העבודה עם פרי אור

מאת אברהם צחר

הרווחיות בענפי המטע והפרדסים בחקלאות הגיעה בשנתיים האחרונות לשיא הפרדסנים נהנים משגשוג חסר תקדים.

לדברי מוטי בלוך, יושב ראש האגודה החקלאית של גבעת עדה, כל בעל מטע ופרדס קיבל מהאגודה בעונה שחלפה למעלה מ־525 דולר עבור כל דונם פרדס. הכנסותיו של חקלאי עם שטח מטע או פרדס של כ־20 דונם הגיע השנה ליותר מ־10 אלפים דולר. לחקלאי גבעת עדה יש 270 דונם פרדסים ועוד 140 דונם מטעי אבוקדו משותפים.

הסיבה העיקרית לשיפור ברווחיות החקלאים הוא שינוי הסכם העבודה עם החברה הקבלנית פרי אור, המעבדת את הפרדסים עבור חקלאי גבעת עדה. מזה כשנתיים הפסיקה החברה לטפל בצד המינהלי של האגודה והיא עוסקת בעבודות העיבוד בלבד. ספרי החשבונות של האגודה מגלים כי מאז שהחלה החברה הקבלנית לעבוד עבור הפרדסנים בשיטה החדשה הגדיל מאזן האגודה לרווחי.

אין נטיה לאשר העלאת מחירי רכב מדגם 1987

הנושא יידון בוועדת המעקב לתכנית הכלכלית רק אם שר התחבורה יבקש לטפל בו

מאת צבי זרחיה
סופר "הארץ" לענייני כלכלה

במשרדים הכלכליים לא נוטים לפי שעה לאשר את בקשת יבואני הרכב להתיר להם להעלות את מחירי המכוניות משנת הדגם 1987. גורמים כלכליים בירושלים מסרו כי רק אם שר התחבורה יבקש לדון בנושא תדון ועדת המעקב לתכנית הכלכלית בבקשה, ורק אז יוחלט על האופן כיצד לנהוג. במשרד התחבורה נמסר כי בקשת היבואנים נידונה בימים אלה בהנהלת המשרד.

גורמים כלכליים הזכירו אתמול כי היבואנים התחייבו לפני יותר מחצי שנה, לפני שר האוצר הקודם יצחק מודעי, לצמצם את היקף היבוא בתמורה להעלאת המחירים שאושרה אז. הם הוסיפו כי עדיין לא ברור אם יאושר ליבואנים להעלות את מחירי המכוניות, לנוכח התחזקותם של המטבעות האירופיים.

גורמים כלכליים הזכירו אתמול את העלייה שנרשמה בחודשים האחרונים ביבוא מכוניות ומוצרי צריכה. הם אמרו כי אם יפסיקו היבואנים לייבא מכוניות, כפי שאיימו לעשות אם לא תאושר בקשתם, תיעצר ממילא העלייה במספר המכוניות המיובאות. הם הזכירו כי הקיפאון ביבוא מכוניות חדשות, שנרשם בסוף השנה שעברה ותחילת השנה, צמצם במידת מה את מספר המכוניות שיובאו.

גורם כלכלי אמר אתמול כי הפרסומים על דרישת היבואנים להעלות את מחירי המכוניות משנת הדגם 1987 עשויות לעודד קונים לרכוש מכוניות משנת הדגם 1986. בכך לדעתו יוכלו היבואנים להיפטר ממלאי הישן שלהם.

יקירנו
חיים לבנון
איננו
הלוויה תתקיים בבית העלמין ברח' טרומפלדור בתל־אביב היום, יום שישי י"ז באב תשמ"ו (22.8.86) בשעה 12.00

מרים לבנון
ציפורה ויגיל לבנון
מיכל ונדב לבנון
ומשפחותיהם

המפלגה הליברלית בישראל
אבלה על פטירתו של
חיים לבנון
מבוניה וראשיה הדגולים של הציונות הכללית
ראש העיריה הרביעי של העיר ת"א־יפו
מייסד מוסדות הלימוד והתרבות של העיר ת"א
חבר הנהלת הסוכנות היהודית לשעבר
ומשתתפת בצער המשפחה
הלויה מתקיימת היום, יום שישי י"ז אב תשמ"ו (22.8.86)
בשעה 12.00 בצהרים בבית העלמין הישן, ברח' טרומפלדור ת"א
נפגשים בשער בית העלמין

ליגיל ולמשפחת לבנון
קבלו ניחומינו הכנים על פטירתו של
חיים לבנון ז"ל
ראש העיר תל־אביב לשעבר

משפחות זידלר, גורנשטיין
וכל בית "תה ויסוצקי" בע"מ

הטכניון מכון טכנולוגי לישראל
בית הטכניון
משתתף בצערו של
יצחק שניאורסון
במות אמו
לאה שניאורסון

להברנו יגיל לבנון ובני ביתו
משתתפים בצערכם על מות האב
חיים לבנון ז"ל
ראש עירית תל־אביב בעבר

ההנהלה והעובדים של
מפעלי תלמה־מטע

הננו מודיעים בצער רב על פטירתה של
לאה שניאורסון ז"ל
ההלויה התקיימה אתמול יום חמישי
(21.8.86) בירושלים
המשפחה יושבת שבעה בבית המנוחה
ברח' אורוגואי 11 קרית־יובל ירושלים

אחותה, ילדיה ובני ביתה

לגבי' לבנון והמשפחה
אתכם באבלכם הכבד על מותו של
חיים לבנון
איש רב הפעלים
ראש עירית תל־אביב לשעבר
יו"ר הנהלת קרן אריס דהפיליפ
ידיד נאמן לאמנות הישראלית

ההנהלה הציבורית של
קרן אריס דהפיליפ

במלאת שלושים לפטירתו של
בעלי, אבינו וסבנו היקר
מנחם אדר ז"ל
תיערך אזכרה וגילוי מצבה היום יום שישי י"ז באב
תשמ"ו 22/8/86 בשעה 12.00 בבית העלמין
החדש ברעננה (כפר נחמן)

המשפחה

לנדב לבנון
משתתפים באבלך על מות
האב ז"ל

רשת טכנולוגיות צבאיות בע"מ

למשפחת מץ
אתכם באבלכם על מות יקירכם
ראובן ז"ל
החברים לעבודה
בהנדסת התפלה לישראל

למשפחת רבינוביץ
אתכם באבלכם הכבד בהילקח
בן ציון היקר ז"ל
אבנר זילברברג
שאול איזנברג
וכל צוות "ספורט"

במלאת שנתיים להילקח מאתנו יקירתנו
הבלתי נשכחת ורבת הכשרונות
חסיה לחמי ז"ל
תערך אזכרה ביום ראשון י"ט במנחם אב תשמ"ו
(24.8.86) בשעה 5.00 אחה"צ בבית העלמין "הדרום"
בגבול חולון־בת־ים
נפגשים ליד השער הישן

המשפחה

במלאת שלושים לפטירת יקירנו
לוי זאב ז"ל
נקיים אזכרה וגילוי מצבה ביום שלישי
כ"א באב (26.8.86) בבית העלמין חולון.
נפגשים בשעה 16.15 על יד השער הישן
תודתנו נתונה לכל מנחמינו

המשפחה

לבני משפחת רבינוביץ
אבלים ומשתתפים אתכם בצערכם
על פטירתו של
בן ציון ז"ל
מירי ואריה גרעיני
סוכנות גרעיני עתונות בע"מ, חיפה

העיר תל־אביב יפו
אבלה על
חיים גלובינסקי
יקיר העיר ונשיא כבוד הועד האולימפי
איש רב פעלים אשר הטביע חותמו
בספורט הישראלי בכלל והעירוני בפרט.

שלמה להט
ראש עירית ת"א־יפו

על פטירתו של עסקן רב פעלים
וידיד הספורט
חיים גלובינסקי ז"ל
אבלה
מכבי ת"א
מחלקת הכדורסל

למנהלנו דני קוניק
משתתפים בצערך במות
אמך ז"ל
עובדי חברת
קונתהל בע"מ

אבלים על מותו של
חיים גלובינסקי ז"ל
ממייסדי וממקימי הספורטוטו
ומשתתפים בצער המשפחה

סוכני הספורטוטו

למשפחת רבינוביץ
ולכל בית "גד הפצות"
איתכם בכאבכם על פטירתו של
בן־ציון ז"ל
בל תוסיפו לדאבה עוד
ההנהלה והעובדים
ברי בע"מ
ברי תקשורת (1984) בע"מ

הנהלת ההסתדרות הציונית העולמית
והסוכנות היהודית לארץ ישראל
אבלות על פטירתו של
חיים לבנון
ציוני דגול, יקר ורב פעלים מטובי העם היהודי, לשעבר
חבר הנהלת הסוכנות היהודית וראש עירית תל־אביב.
תנחומים כנים למשפחת
אריה ל. דולצין
יו"ר ההנהלה

ספורט

בעריכת יחיאל ארזי

לעיני הוריו הנרגשים ואחיו שעודדוהו מן היציע

שטיגמן בכושר באליפות העולם שיפר שיא ישראל ב־200 מ' חזה

מחק 52 מאיות משיאו, קבע 2:23.21 דקות, דורג 21 מבין 41 משתתפים ● שגב פורת פיגר 5 שנ' משיאו האישי ודורג 30 מ־44 במישחה 400 חתירה

שחיה

מאת ד"ר ברוך צ'יש

מאדריד (מיוחד ל"ספורט הארץ"). אייל שטיגמן הוכיח אתמול פעם נוספת, כי הוא אבן השחיין מספר אחד של ישראל וכי הוא יודע להתעלות באירועים גדולים.

ארבעה ימים אחרי ששיפר את השיא הישראלי ב־100 מ' חזה, עשה זאת שטיגמן בן ה־23 גם במישחה ל־200 מ' חזה, הפעם בצורה משמעותית יותר. הוא מחק 52 מאיות השניה משיאו הקודם וקבע 2:23.21 דקות שדירגו אותו במקום ה־21 מבין 41 המשתתפים במישחה זה. אייל פתח מצוין וסיים את 50 המטרים הראשונים ב־32.13 שניות; עבר את 100 המטרים ב־1:08.62 ד' ואחרי 150 מטרים נמדד לו זמן של 1:45.51 ד'. בסיום הוא ניהל מאבק צמוד עם היפאני והאוסטרלי שהקדימו וקבע 2:22.19 ד'. הסובייטי הלקוב, שזכה במדליית הארד במישחה ל־100 מ', סיים שני במקצה זה ולא נכנס לגמר. ניצח הקולומביאני רסטרפו ב־2:19.81 ד'. השוויץ במקום ה־16 בדירוג הכללי שנכנס לגמר ב', המערב־גרמני גובל, קבע 2:21.45 ד'.

שטיגמן, שקיבל עידוד קולני מהיציע מהוריו ואחיו שגיא, היה מאושר בסיום: "הצבתי לעצמי מטרה – לשפר את שיאי ועשיתי זאת. התבוננתי היטב ואני חושב שגם לפיזיותראפיסטית המצוותה שלנו, שוחיינית העבר המערב־גרמניה אנג'לה קניגינג, יש חלק חשוב בהישגי", הוא אמר.

מחר בבוקר ישתתף שטיגמן במישחים המוקדמים ל־200 מ' מעורב, סיגנון בו הוא חסר ניסיון. הוא משובץ במקצה אחד עם מוראלס האמריקאי, המועמד למדליית הזהב ועם ריגל המערב־גרמני.

הנציג הישראלי השני, שגב פורת, הנחיל לנו אכזבה גדולה. הוא פתח מהר מדי את המישחה ל־400 מ' חופשי, ושילם את המחיר. את 200 המטרים הראשונים עבר ב־1:58.0 ד' אבל את 200 המטרים האחרונים עבר ב־2:08.0 ד'. זמנו בסיום – 4:06.64 ד', בחמש שניות איטי יותר משיאו האישי. הוא דורג במקום ה־30 מבין 44 שחיינים. הבוקר הוא ישתתף במוקדמות ל־1,500 מ', במקצה אחד עם האמריקאי ג'ורג' גנגן והסובייטים סלניקוב, שהוא השיאן העולמי במישחה זה.

סלניקוב שזה גם אתמול במקצה של פורת וסיים שני אחרי המערב־גרמני הנקל שקבע את הזמן המהיר ביותר במוקדמות: 3:52.96 ד'. ההפתעה הגדולה היתה כישלונו של השיאן האולימפי, תומאס פארנר ממערב־גרמניה, שקבע את הזמן ה־12 בטיבו ולא נכנס לגמר (תוצאות מישחי הגמר – בעמודי התוצאות).

עוד כישלון באליפות העולם

גם הולנד ניצחה אותנו 8–6

היום הזדמנות אחרונה לא להיות אחרונים

כדורמים

מאת ד"ר ברוך צ'יש

מאדריד (מיוחד ל"ספורט הארץ"). הזדמנות אחרונה לסיים את אליפות העולם עם ניצחון, תינתן היום לנבחרת הכדורמים של ישראל, כאשר תתמודד נגד קנדה. זאת אחרי שנחלה אתמול הפסד חמישי 8–6 נגד הולנד.

למעשה היתה אמורה ישראל לשחק אתמול נגד הקנדים, אבל ברגע האחרון נעשה שינוי בתכנית, זאת משום שנבחרת שלנו רק שלוש נבחרות, בגלל אי הופעתה של מצרים. כדי "לברוח" מהמקום ה־15 האחרון, תצטרך ישראל לנצח את קנדה בהפרש של ארבעה שערים, מאחר שהקנדים בכוו על הולנד עוד בשלב המוקדם 8–4.

הולנד הובילה נגד ישראל 1–4 בתום הרבע הראשון, 2–5 במחצית, 3–8 אחרי הרבע השלישי ורק ברבע האחרון היתה עליונות לנבחרת שלנו שהבקיעה שלושה שערים ללא מענה.

● מבקיעי השערים לישראל: עוזר רהב 2, גיל שטרן, אייל קבין, עופר פרידמן וטל סנטיה.

ליוורפול יוצאת לניוקאסל

מחר בפתיחת הליגה הראשונה בכדורגל

ליגה אנגלית

לונדון (שרות "ספורט הארץ"). האלופה, ליוורפול, תפתח מחר את העונה החדשה במישחק חוץ באיצטדיון סנט־ג'יימס פארק בניוקאסל. באותו זמן תארח מנצ'סטר יונייטד, את מחזיקת הגביע באנגליה, אברטון, את נוטינגהאם פורסט באולד־טראפורד פארק.

מישחק מעניין צפוי באיצטדיון הייבורי שם תארח ארסנל, עם מנהלה החדש ג'ורג' גרהאם, את מנצ'סטר יונייטד ללא מארק יוז, שעבר לברצלונה ובראיין רובסון, שעדיין לא נרפא מפגיעתו בכתפו. מנצ'סטר, שגם לה מנהל חדש (רון פלייס) ושני שחקני רכש בהגנה (ג'יבאון גאף ומיקל תומאס), יוצאת ללילה פארק, למישחק נגד אסטון וילה שהיתה גם היא מעילה בשוק ההעברות.

שלוש העולות החדשות ישחקו בחוץ: צ'רלטון אתלטיק בשפילד נגד הותפוריי, נוריץ' בלונדון אצל צ'לסי ווימבלדון בהופעה היסטורית בליגה הראשונה, מנצ'סטר נגד הסיטי.

● מישחקים נוספים: לסטר סיטי – לוטון טאון, סאותהמפטון – קווינס פארק ריינג'רס, ווטפורד – אוכספורד יונייטד, וסטהאם יונייטד – קובנטרי סיטי.

● יתר המישחקים: בורדו – טולון, רן – נאנט, טולוז – אוקזר, מונאקו – מץ, סושו – ניס, נאנסי – ראסינג פאריס, לה האוור – ליל, לאנס – סנט אטיין.

צרפת

המובילה מארסיי מחכה ללאוול

פאריס (שרות "ספורט הארץ"). המובילה בליגה הצרפתית, אולימפיק מארסיי, שצברה 7 נקודות, תארח הערב במחזור החמישי את לאוואל. האלופה, פאריס סן־ז'רמן, עם 5 נקודות, תשחק במיגרשה נגד ברסט, שגם לה 5 נקודות.

דרבי תל אביבי בין הפועל למכבי בפתיחת גביע ליליין

כדורגל

מאת משה הר־געש

כתב "ספורט הארץ"

דרבי תל־אביבי בין האלוף הפועל לבין מכבי יפתח את טורניר ליליין ולמעשה את עונת הכדורגל החדשה לשנים 1986–87.

בטורניר המסורתי לזכרו של יהודה ליליין משתתפות הקבוצות שדורגו במקומות 1 עד 4 בעונה החולפת. הטורניר יהיה בשני סיבובים באיצטדיון רמת־גן. הקהל יוכל לצפות פעמיים בהצגות כפולות.

בפתיחת הטורניר שתהיה ביום ג', ה־2 בספטמבר יתמודדו מכבי וה־פועל תל־אביב בשעה 17.00 לאחר מכן יתמודדו מכבי חיפה מגן האלוף ובית"ר ירושלים מחזיק הגביע. שבוע לאחר מכן יתמודדו שני המנצחים על גביע ליליין והמפסידים יתמודדו שני המנצחים על המקום ה־3.

כרטיסים מוזלים יופצו למכירה למישחקים אלה. מחירי הכרטיסים יהיו 7 ו־15 ש"ח בלבד.

2.7 מיליון ש"ח השקיעה מועצת ההימורים ב־4 איצטדיוני כדורגל

מגרש חדש ושלושה משופצים ייחנכו בפתיחת משחקי הליגות בחודש הבא

איצטדיון חדש יחנך ושלושה מיגרשים ישנו כליל את חזותם במיתוך עונת הכדורגל בחודש הבא – זאת בסיוע המועצה להסדר ההימורים בספורט, שהשקיעה בפרוייקטים אלה כ־2.7 מיליון ש"ח – על כך מודיע דובר מועצת ההימורים.

האיצטדיון העירוני בכפר־סבא, שיכיל בשלב זה 7,000 מקומות ישיבה, הוא מיתקן משוכלל ומודרני, בעל יציע ראשי רב מיפלסי, חדרי הלבשה ושירותים, מזנון, מיגרש שלידיה וכן שני מיגרשי אימונים צמודים שישמשו גם למשחקי נוער. האיצטדיון יחנך במשחק הליגה הבינוי הראשון של כפר־סבא נגד האלוף הפועל תל־אביב. בינשנת העירייה למנדב האיצטדיון במעמד יותר, כאשר יסתיימו כל עבודות התנגמיר. לפתיחה תהנבן קבוצה ידועה מחו"ל. וחלקה של המועצה להסדר ההימורים בהקמת האיצטדיון, כ־1.2 מיליון ש"ח.

9,000 מושבים וכ־6,000 מקומות עמידה מכיל האיצטדיון החדש של העולה לליגה הלאומית, בית"ר נתניה. האיצטדיון יחנך בפתיחת הליגה בדרבי הנתנייתי נגד מכבי. המועצה השקיעה כ־540 אלף ש"ח בהקמת היציעים, שיקום המיגרש, בניית חומה, שירותים ומיגרש אימונים.

בהוכמבר אמור להיחנך האיצטדיון המשופץ של מכבי נתניה, שקיבולתו כ־12 אלף מושבים ואשר בבנייתו משקיעה המועצה כ־9,000 אלף ש"ח.

קבוצת הפועל פ"ת תארח ב־27 בספטמבר את הקבוצה החדשה בליגה הלאומית, בית"ר נתניה, באיצטדיון המשופץ שלה, בו הותקנו 4,300 מושבי פלסטיק צבעוניים, הוקם מיגרש אימונים ושופץ הדשא, כל זאת במימון של כ־100 אלף ש"ח מקרן המיתקנים של המועצה להסדר ההימורים.

בונדסליגה

פיזנטי מחר נגד באיירן במינכן

פרנקפורט (שרות "ספורט הארץ"). דוד פיזנטי יערוך מחר את הופעת הבכורה שלו באיצטדיון האולימפי במינכן, כאשר קבוצתו פ.צ. קלן, שצברה נקודה אחת בשני המחזורים הראשונים, תתארח אצל האלופה באיירן מינכן, שלה כבר 3 נקודות.

המובילה בבונדסליגה, ־האמבורג, שצברה את כל 4 הנקודות בשני המחזורים הראשונים, הבקיעה 6 שערים לעומת אפס, תתארח מחר אצל בוכום שצברה 3 נקודות עד כה.

● הערב יהיו שלושה מישחקים: המבורג – שאלקה, פרנקפורט – נירנברג, ברמן – קייזרסלאוטרן.

● יתר המישחקים מחר: מנשנגלדבך – הומבורג, לוורקוזן – דיסלדורף, אירדינגן – שטוטגארט, בלאו וייס ברלין – מנשנגלדבך.

גרוחתה ישיבת ועדת השישה

מאת כתבי "ספורט הארץ"

ועדת השישה שמינתה ההתאחדות לכדורגל לבחירת מאמן לנבחרת ישראל, תתכנס לישיבה נוספת רק בשבוע הבא, כך מסר יעקב אראל, מנהל ההתאחדות.

אראל אמר כי עדיין נאספים פרטים על המאמנים הזרים המועמדים לאמן את הנבחרת. בשלב זה כוללת הרשימה את אקהרד קראוטזן ממערב גרמניה, רנה סלמן מבלגיה, קארלוס אלברטו מברזיל ויוזיף היי מסקוטלנד. לא מן הנמנע כי עד לישיבה יצטרפו לרשימה שמות נוספים.

ארבעה קלעי רובה לאליפות העולם

ארבעה קלעי רובה ייצגו את ישראל באליפות העולם שתיערך בעוד חודש ועצי במזרח־גרמניה. בתום שלושה חודשים של מיבחנים, נקבעו סופית ארבעת הקלעים כדלקמן: יצחק יונסי מהפועל אשקלון, יאיר דוידוביץ מאשקלון, גיא סטוליק מהפועל ירושלים ואבי פפירוב ממכבי רעננה. במשלחת יהיו עוד שני קלעי אקדח גדי ארמיסט ויעקב סוסתיאל, שניהם מהפועל תל־אביב.

כדורסל

גרג וג'ים שחקני החיזוק של נתניה

מאת גיא צוקר

כתב "ספורט הארץ"

שני המועמדים לחיזוק של קבוצת אליצור נתניה, סגנית אלופת ישראל בכדורסל, גרג ביקינס (1.90 מ') וג'ים ג'ונסטון (2.11 מ'), יוחתמו בקבוצה. השניים נבחנו בשבועות האחרונים ולמרות שלמאמן ה־קבוצה, יוסי הררי, ישנן הסתייגויות מיכולתם, הוליט להחתימם.

"ברור לי שהם לא השחקנים האי־דיאלים עבורנו, אבל אני יודע שהם הטובים ביותר שהצלחנו למצוא עד כה ולכן אין סיבה להחליפם. שני השחקנים ייבחנו גם בתקופה הקרובה ואם נחשוב שאחד מהם אינו מתאים – נחליף אותו", אמר אתמול הררי.

בנתניה התעניינו גם בבריס אנגלד (2.13 מ') ובג'ון שאוסקי (2.08 מ'), אך השניים התכוונו לשמור על אימון של קבוצות מקצועניות.

● מייק פיינגבאום (1.95 מ'), ששיחק בשנתיים האחרונות באליצור קרית אתא, נוסע השבוע מאי־מוני הקיץ של קבוצת יוסף ב"ג, מליגת האן־בי־אי. פיינגבאום עזב את ישראל בשלהי העונה שעברה.

לאוזאר בלומי לא ישחק בספרד

מורסיה, ספרד (ע"ת). לאוזאר בלומי, ממצטייני נבחרת אל־ג'ירה בגביע העולמי, לא ישחק העונה בספרד. בשבוע שעבר נמסר שקבוצת ריאל מורסיה, שעלתה העונה לליגה הראשונה, החתימה את בלומי על חוזה לשנה אחת, תמורת 100 אלף דולר.

חדשות חוץ

אסיר שהיה קאפו במחנה מאוטהאוזן עומד למשפט על רצח 20 אסירים

ברלין (א־פי). אסיר של מחנה ריכוז נאצי בזמן מלחמת העולם השניה עומד עתה למשפט בברלין המערבית באשמת הריגה של לפחות 20 מעמיתיו האסירים במחנה הכפיה גוסן באוסטריה, שהיה חלק ממחנה הריכוז מאוטהאוזן.

האיש, אוטו היינמן (74), הודה עם פתיחת משפטו אתמול, בהכאת שני אסירים, אך הכחיש מעורבות בהרי־גה.

על פי התביעה התאכזר היינמן לאסירים אחרים, והרג לפחות 20 אסירים לאחר שהוצבים מינו אותו לקאפו במוף שנת 1940 או תחילת 1941.

התביעה טוענת, כי היינמן, שנאסר על עבירות פליליות, נהג להביע אהדה לנאצים בפני אסירים אחרים.

היינמן טען בבית המשפט, שהאירועים עליהם נסבה התביעה התרחשו לפני חמישים שנה, והמאחר מדי לחקור בהם עתה.

היינמן נעצר במערב ברלין בחודש אוקטובר אשתקד. בפני בית המשפט אמורים להופיע יותר מ־60 עדים, והמעריכים, כי המשפט יימשך חודשים אחדים.

ברה"מ הבטיחה לאפשר יציאתה של משפחת אינסה פלורובה אבל החותן מסרב לחתום

מוסקווה (ע"ת). שלטונות ברה"מ הבטיחו לאפשר את הגירתה של אינסה פלורובה כדי לתרום מח־עצמות לאחיה בישראל, אולם הותנה מסרב לחתום על מסמכים שיאפשרו לה לצאת, מסר אתמול בעלה.

הפיזיקאי ויקטור פלורובה אמר, כי שלטונות ההגירה הודיעו לו אתמול שום מרשים לו, לאשתו אינסה ולשתי בנותיהם לעזוב את ברה"מ ולעלות ארצה.

הגב' פלורובה, סוציולוגית בת 37, הגישה בקשה להגר כדי לתרום מח עצמות לאחיה מיכאיל שירמן (31) שלקה בסרטן הדם, בישראל.

פלורובה (38) מסר לכתב רויטר, כי שלטונות ההגירה אמרו שהמשפחה לא תוכל לעזוב עד שאביו יחתום על מסמכים שיקבעו כי אין לו תביעות פיננסיות כלפי בנו. נוהל זה שיגרתי לגבי אנשים המבקשים להגר מברה"מ.

פלורובה אמר, כי אביו מסרב לחתום על המסמכים משום שאין הוא רוצה כי יהגר. הוא הוסיף, כי הוא מטיל על שלטונות ההגירה את האחריות לעיכוב, משום שהצורך לחתום על המסמכים הוא "שטות שיגרתית".

חומר אינטימי על המלך אולאף ועל המרשילד בספר שהתפרסם בנורווגיה

מאת אליהו זהבי

כתב "הארץ" בסקנדינוויה

קופנהגן (מיוחד ל"הארץ"). שערוריה פוליטית ללא תקדים פרצה באוסלו לאחר שהודלפו קטעים מספר זכרונות שפרסם ינס האוגלאנד, מי שהיה שר משפטים בשנים 1955־1965.

מסופר שם, כי ממשלת נורווגיה הדאגה ביותר מסיפור רכילות על פיו היתה למלך אולאף פילגש, "גברת איקס", תושבת אוסלו.

עוד מספר האוגלאנד, כי מי שהיה מזכיר האו"ם, טריגווה לי, הוא האיש שהפיץ שמועות על נטייה הומוסקסואלית של ה־שוודי דאג המרשילד, וזאת כדי למנוע את בחירתו למזכיר האו"ם במקום טריגווה־לי.

בנושאים פוליטיים ביטחוניים טוען השר לשעבר, כי בשנת 1968 ביקשה ארה"ב מנורווגיה לשגר אנשים לשם אימונם בתפעול נשק גרעיני, הגם שנורווגיה התנתה את הצטרפותה לנאט"ו בסירוב להתיר שימוש בנשק גרעיני בתחומה. ממשלת נורווגיה לא ידעה, כי שוה התעופה בודה בצפון משמש להנחתת הממראת מטוס הביון האמריקאי "יו־2". רק כאשר נלכד טייסו, גארי פאואר, הוא הודה בפני חוקרים הסובייטים, כי המריא משדה התעופה הנורווגיה בודה.

תושבי צ'רנוביל מצאו בשובם כי רכושם נשדד בעת שפונו בבהילות

מאת אליהו זהבי

כתב "הארץ" בסקנדינוויה

קופנהגן (מיוחד ל"הארץ"). לפי דוות בשני מקרים נשדד הרכוש שנותר תושבי צ'רנוביל, כאשר פונו בבהילות מבתיהם לאחר אסון הכור – מדווח ביטאון המפלגה הקומוניסטית הסובייטית פראבדה.

הכתבה בעיתון באה בעקבות פרסום שני מכתבי קוראים המספרים, כי כאשר שבו אל בתיהם ה־תושבים לצורך בדיקת רכוש, גילו כי הבתים נפרצו ונשדדו.

פראבדה מטיל את האשמה על האחראים לביטחון שלא גילו דאגה לשמור על הרכוש הנטוש. עיתוני סקנדינוויה מדווחים על שמועות בעיר קייב בדבר היקף נרחב של שוד הבתים הנטושים.

נמשכת הקרינה הרדיו־אקטיווית בצ'רנוביל

(ע"צ). אבק רדיו־אקטיווי ממשיך להיפלט מהכור הגרעיני בצ'רנוביל, גילה אתמול במוסקווה חבר האקדמיה הסובייטית, ואליר ליגאסוב.

"חלק מחומר הבעירה של הכור הוא בצורת אבק. זרמי האוויר, לרוע המזל, מפיצים אבק זה אל מחוץ לתחום הכור הגרעיני", הכריז במסיבת עיתונאים.

חלקיקים אלה מכילים "יסודות רדיו־אקטיוויים מסוימים בעוצמה של כ־10 יחידות קירי", אמר. לדבריו, אפשר יהיה לבלום פליטות אלה רק כאשר יושלמו עבודות הב־טון של הכור.

מספר חללי האסון עלה ל־31, שני אנשים מתו בפיצוץ עצמו, ו־29 נוספים מתו כתוצאה מהקרינה מאוחר יותר.

ערכה את העמוד: אורית גלילי

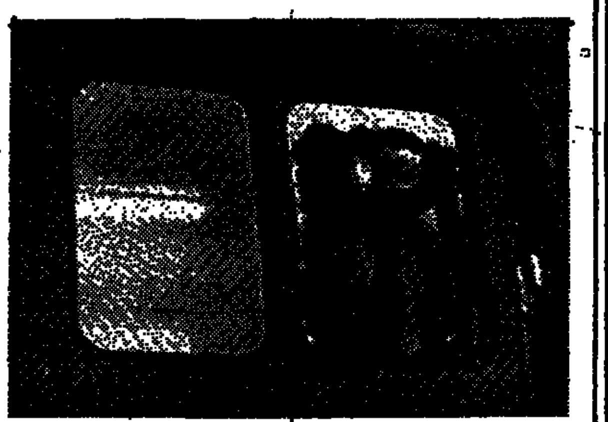

מרסיי (ע"צ). שודדים תקפו בלילה שעבר רכבת דואר ברודונמוזרח צרפת. מבעד שני עוברים של שיחותי הדואר, אך נאלצו לגמרש את שלום בעת השריפה, מסרה הז'נדרמריה הצרפתית. זמן קצר לאחר חצות הלילה של יום רביעי עצרו שודדים רעולי פנים וחמושים – ארבעה או חמישה לפי התקירה המוקדמת – את הרכבת ליד העיירה סן־מארשר־דוהרי, וזאת לאחר שהפעילו המרד אותם במסילת הברזל בין ארל למרסיי. לאחר מכן ירו מספר יריות, מבעד שני עוברי הדואר ונטלו עמם מספר שקים, ובהם דברי דואר רשומים. לאחר מכן ניסו להימלט בשלוש מכוניות אותן החנו בקרבת מקום, אולם כאשר הבחינו במחסומים רבים של הז'נדרמריה שהוזעקה במהירות, נאלצו לנטוש את שלום בכלי הרכב ולהימלט ברגל. הם אילצו באיומי נשק מספר נהגים, בכביש אחר, לעזוב את רכבם הצליחו להימלט ברכב זה. (צילום: איי־פי)

יום שישי	
פרק יומי	איוב טו־טז
משנה יומית	אהלות יב, א־ב
דף יומי	חגיגה א
הלכה יומית	תפלה קנג, כ־כד

זמן הדלקת הנרות

	ע"ש	מוצ"ש
ירושלים	6.39	7.55
תל אביב	6.57	7.55
חיפה	6.50	7.56
באר־שבע	6.54	7.51

יום שבת	
פרק יומי	איוב יז־יח
משנה יומית	אהלות יב, ג־ד
דף יומי	חגיגה ב
הלכה יומית	ברכת המזון קצח, א־ב

המנהל הכללי ומייסד החברה שלנו

בן ציון רבינוביץ

איננו

ההנהלה ועובדי "גד",
חברה להפצה בע"מ

בצער רב וביגון קודר אנו מודיעים על פטירתו של
בעלי, אבינו, אחינו וסבי היקר

בן ציון רבינוביץ

הלוויה תתקיים היום יום שישי י"ז באב תשמ"ו 22.8.86 בשעה 11:45 בצהריים בבית העלמין, ברח' פינסקר, בהרצליה
נפגשים על־יד שער בית העלמין בהרצליה

המתאבלים: אשתו: רות
בתו: רינה ישי ואמיר
בתו: זיוותה ופנחס איזנר
בתו: ענת ודן שרה
בנו: עידו
נכדתו: נועה
וכל בני משפחות רבינוביץ ורביב

קנה לך דריסת רגל בסמינר עופות דורסים.

עכשיו

הנשרים, הרחמים, העקב העיטי, העיט הניצי, החיוויאים.
כדאי להכיר אותם מקרוב
(כמובן, אם אתה לא שפן).
החברה להגנת הטבע מארגנת סמינר בהשתתפות טובי המומחים בארץ בנושא העופות הדורסים.
התאמתם לבתי גידול, אקולוגיה, נדידה, דורסים חורפים, קינון ודגירה ועוד.

הסמינר יחל ב־31.8.86
וימשך בתאריכים
7־8.9.86, 28.12.86,
29־30.12.86, 18.1.87,
15.2.87,
15־16.4.87,

התקשר עכשיו למחלקת טיולים
לקבלת פרטים נוספים טל: (03)382501

החברה להגנת הטבע

קול המודעות

מדריך הארץ

יום שישי

תורנות רופאים

הזמנת רופאים בסקרים רופאים מ־6 בערב עד לתורות ב־7 בבוקר בתנתת מד"א טל' 101.
ירושלים 525133
תל־אביב 460111
חיפה 512233
גוש דן 781111
הרצליה 61333־052
רחובות 451333־08
מוקד מידע רפואי בקופ"ח הכללית: בימים א'־ה' 8.00־20.00; ביום ו' 8.00־15.00
טלפונים: 433500־03, 433500־03
"שקט" – שירות רפואי לקט
שירות ביקורי בית של רופאים מתנדים לילדים והנוער בשעות 19–24
טל' 7549111־03 "שקט" קמ"ד מבוי 222
ער"ן – עזרה ראשונה נפשית:
24 שעות ביממה:
ירושלים 669911
חיפה 672222/3־04
תל־אביב 261111־03
חיפה 672222/3־04
נתניה 35316
באר־שבע 48111־057
מרכז רפואי באר יעקב 225958־03
מרכז מידע לקהרבנות אונס 24 שעות ביממה:
תל־אביב טל' 234819
ירושלים טל' 245554־02
חיפה טל' 382611־04
מרכז מידע לנפגעי לחץ מטעם "מקלט"

א־ה 11.00־13.00
ב־ד 16.00־18.00
רח' מאור 13 תל־אביב
מרפאת שיניים לעזרה ראשונה
תל־אביב:
בי' מבטא 49 טל' 284649־03 פתוחה בימים א־ה בין 21.00 עד 23.00. יום ו' וערבי חג מ־18.00 עד 24.00. שבתות וחגים מ־15.00 עד 21.00
רייננגף מכבי שער 3 (ליד המשביר) טל' 294869, 285822־03
המרפאה פתוחה כל יום כולל שבתות וחגים בין השעות 24.00־9.00, אחרי וזמנת בטאום טלפוני בלבד
חיפה
רח' הנמן 26, קומה ג', טל' 523566־04. שעות הקבלה כל יום 20.00־23.00
שירות רפואי ציר ירושלים: 24 שעות ביממה כולל רופאי שיניים
מוקד יום – 669531, 660585־02
מוקד לילה שבת וחג – 226191 מכבי מס' 1788 ולהשאיר הודעה לרופא תורן מכבי ב"ד
תל אביב, מוקד יום – 218839, 218898
מוקד לילה – 631911 מכבי 3752 ולהשאיר הודעה לרופא תורן מכבי ב"ד

תורנות בתי חולים

תל אביב
רוקח – (ילדים,פנימית)
איכילוב – (כירורגיה)
ירושלים
שערי צדק – (ילדים, פנימית)
הדסה ע"כ – בשים, כירורגיה, אורתופדיה, עיניים, א.א.ג

תורנות בתי מרקחת

תל־אביב
בבלי שדאל 1 פנת טולדנו 10 שכון בבלי 440552
שד' המלך ג'ורג' 54 288644
ירושלים
ירושלים ישו 212 528073
חיפה
מגדל הנביאים 97 524113
רמת־גן
הרמה כצנלסון 151 722271
חולון
קופ"ח עין יהב 2 884854
בת ים
מגדל הבלכה רייך 28 583360
פתח תקוה
פינסקר פינסקר 2 910505
נתניה
קריאל ב. מסחרי ק. נורדאו 51774
הקריות
ג'נ הקריות שד' בן גוריון 75 ק. מוצקין 737477
חדרה
צליק בן הנשיא 22126
רחובות
מאזרות ביזמן 25 457991

דלת פתוחה

מרכז מידע וייעוץ לצעירים ע"י צוות מקצועי – ייעוץ ומידע בנושא הבריות, משפחה, מיניות – אנשפי מביעה.
ימים ב' ג' ה' 17.00־20.00
בתל־אביב 66 ת"א, טל. 281228־9.
חיפה: ימים א', ד' – 16.00־19.00
רח' הספורט 14 טל. 81520

יום שבת

תורנות רופאים

הזמנת רופאים בסקרים רופאים: מ־6 בערב עד לתורות ב־7 בבוקר בתנתת מד"א טל' 101.
ירושלים 528133
תל־אביב 460111
חיפה 512233
גוש דן 781111
הרצליה 61333־052
נתניה 923335
רחובות 451383־08
בת ים 585555
חולון 803133
לוד־רמלה 221022־08
מוקד מידע רפואי בקופ"ח הכללית: בימים א'־ה' 8.00־20.00; ביום ו' 8.00־15.00
טלפונים: 433500־03, 433508־03
ער"ן – עזרה ראשונה נפשית:
24 שעות ביממה:
ירושלים 669911
תל־אביב 261111
חיפה 672222/3־04
נתניה 35316
באר־שבע 48111־057
תורנות רופאים וטרינריים
ד"ר ... 3 ת"א 450245
מרכז מידע לנפגעות אונס – 24

שעות ביממה:
תל־אביב טל' 234819
ירושלים – 245554
חיפה – טל' 82611־04
מרפאת שיניים לעזרה ראשונה
תל־אביב, בי' מבטא 49 טל' 284649־03 פתוחה בימים א־ה בין 21.00 עד 23.00
יום ו' וערבי חג מ־18.00 עד 24.00
שבתות וחגים מ־15.00 עד 21.00
רייננגף מכבי שער 3 (ליד המשביר) טל' 294869, 285822־03
המרפאה פתוחה כל יום כולל שבתות וחגים בין השעות 9.00־24.00, אחרי וזמנת בטאום טלפוני בלבד
חיפה, רח' הנמן 26, קומה ב', טל' 523566־04. שעות הקבלה כל יום 20.00־23.00
שירות רפואי ציר (24 שעות ביממה) כולל רופאי שיניים
מוקד יום – 669531, 660585
מוקד לילה, שבת וחג – 226191 מכבי מס' 1788 ולהשאיר הודעה לרופא תורן מכבי ב"ד

תורנות בתי־חולים

תל אביב
רוקח – (ילדים)
איכילוב – (פנימית, כירורגיה)
ירושלים
בקור חולים – (ילדים,נשים)
הדסה ע"כ – (פנימית,כירורגית,

אורתופדית, עיניים, א.א.ג)

תורנות בתי־מרקחת

תל־אביב
בבלי שדאל 1 פנת טולדנו 10 שכון בבלי 440552
בני דיזנגוף 174 222386
מוצ"ש, בבלי שדאל 1 פנת טולדנו 10 שכון בבלי 440552
מוצ"ש, בני דיזנגוף 174 222386
ירושלים
מרפאת הזמנה הת"ב 28 525191
מוצ"ש, מרקם הפלמ"ח 28 636064
חיפה
ק. אליעזר כבר מאירהוף 6 511707
חולון הבת ים
קופ"ח עין יהב 2 884854
ראשון
זן לבסטוכסקי 99 75114434
פתח תקוה
מינימים שפרינצק 20 9321067
נתניה
תרופה הרצל 2 28656
הקריות
מרכז מסחר שד' ירושלים 29 קרית ים א' 759441
חדרה
צליק בן הנשיא 22126

מרכזי מידע – אגד
03־432777 04־549121
02־528281־2

מוגש כשירות לציבור על ידי
הסנה
חברה ישראלית לביטוח בע"מ

המראות ונחיתות

(ע). להלן ההמראות והנחיתות בנמל התעופה בן־גוריון בימים שישי ושבת 22־23.8.86:

יום שישי

המראות

ב־0100 אל־על (001) לניו־יורק, ב־0545 אל־על (353) למינכן, ב־0600 אל־על (5351) לקלן/בון והמבורג, ב־0640 אל־על (321) לפריס, ב־0645 פאן אמריקן (119) לפאריס, ניו־יורק ומיאמי, ב־0700 אל־על (323) לפאריס, ב־0715 אל־על (357) לפרנקפורט, ב־0725 טי. וו. אי. (803) לפאריס, ניו־יורק וסן פרנציסקו, ב־0725 טי. וו. אי. (825) לפאריס, בוסטון ושיקאגו, ב־0745 אל־על (541) לאתונה, ב־0750 סוויסאייר (333) לציריך, ב־0805 אייר פראנס (139) לפאריס, ב־0820 אל־על (347) לציריך, ב־0825 סאבנה (246) לבריסל, ב־0840 בריטיש אייר וויס (577) ללונדון, ב־0845 אל־על (581) לאיסטנבול, ב־0900 אל־על (385) לרומא, ב־0930 אל־על (368) לוינה, ב־0950 אולימפיק (302) לאתונה, ב־1005 אייר סיני (055) לקאהיר, ב־1110 אוקייע (441) למינכן, ב־1130 אל־על (315) ללונדון, ב־1630 לופטהאנזה (605) לפרנקפורט, ב־1655 ק. ל. מ. (522) לאמסטרדאם, ב־1815 אליטליה (747) לרומא, ב־1855 איבריה (889) לברצלונה ומדריד.

נחיתות

ב־0025 אל־על (5356) מפרנקפורט ומינכן, ב־0500 בריטיש אייר וויס (576) מלונדון, ב־0615 אל־על (004) מניו־יורק, ב־0920 אייר סיני (054) מקאהיר, ב־1250 אל־על (542) מאתונה, ב־1435 אל־על (582) מאיסטנבול, ב־1435 אל־על (016) מניו־יורק ולונדון, ב־1500 ק. ל. מ. (521) מאמסטרדאם, ב־1510 אל־על (354) ממינכן, 1520 לופטהאנזה (604) מפרנקפורט, ב־1600 טי. וו. אי. (800) מסן פרנציסקו, ניו־יורק ופאריס, ב־1600 טי. וו. אי. (812) משיקאגו, בוסטון ופאריס, ב־1610 אל־על (322) ממרסיי, ב־1625 אל־על (036) מניו־יורק ואמסטרדאם, ב־1630 ס. א. ס. (771) מקופנהאגן, ב־1705 אליטליה (746) מרומא, ב־1710 פאן אמריקן (134) ממיאמי, ניו־יורק ופאריס, ב־1715 אל־על (358) מפרנקפורט, ב־1730 אל־על (386) מרומא, ב־1735 אל־על (364) מוינה, ב־1740 איבריה (888) ממדריד וברצלונה, ב־1750 אל־על (348) מציריך, ב־1755 אל־על (324) מפאריס, ב־1800 אל־על (5352) מקלן/בון והמבורג, ב־1905 סוויסאייר (332) מציריך, ב־1945 אוקייע (442) ממינכן, ב־2110 אולימפיק (301) מאתונה, ב־2135 לופטהאנזה (606) ממינכן.

יום שבת

המראות

ב־0645 פאן אמריקן (135) לפאריס, ניו־יורק ומיאמי, ב־0650 ס. א. ס. (772) לקופנהאגן, ב־0720 לופטהאנזה (607) למינכן, ב־0725 טי. וו. אי. (803) לפאריס, ניו־יורק וסן פרנציסקו, ב־0725 טי. וו. אי. (825) לפאריס, בוסטון ושיקאגו, ב־0750 סוויסאייר (333) לציריך, ב־0830 אוקייע (441) למינכן, ב־0950 אולימפיק (302) לאתונה, ב־1110 אוקייע (431) לפרנקפורט, ב־1630 לופטהאנזה (605) לפרנקפורט, ב־1815 אליטליה (747) לרומא, ב־1720 אל־על (5549) ליוון, ב־2350 אל־על (005) לאמסטרדאם, שיקאגו ולוס אנג'לס.

נחיתות

ב־1315 טי. וו. אי. (884) מניו־יורק, ב־1520 לופטהאנזה (604) מפרנקפורט, ב־1705 אליטליה (746) מרומא, ב־1710 פאן אמריקן (114) מסן פרנציסקו, ניו־יורק ופאריס, ב־1720 אוקייע (442) ממינכן, ב־1905 סוויסאייר (332) מציריך, ב־2000 אייר פראנס (136) מפאריס, ב־2055 אוקייע (432) מפרנקפורט, ב־2155 לופטהאנזה (606) ממינכן.

כל ההמראות והנחיתות וזמנן אינו סופי. את המועד הסופי יש לוודא כשעתיים לפני הזמן הנקוב לעיל, בטלפון 381111־03.

הארץ

הלוח הארצי

הארץ חדשות

קבלת מודעות:
רח' הנגב 4, ת"א
טל. 03-371261.
המחיר למודעה 42 ש"ח
המחיר למילה 5.25 ש"ח
המחירים כוללים מע"מ

חדשות העיר כלהעיר צומת השרון כאן הדרום הלוח הבטוח

לתיכון בתל־אביב
דרושה
מזכירה
במשרה מלאה
כישורים:
★ נסיון קודם בניהול משרד
★ עבודת עם קהל
★ הדפסה עברית/אנגלית
★ תעודת בגרות
נא לפנות: 03-285288

לחברת קוסמטיקה בין לאומית
Mustela femme
דרושים/ות
רכזי אזור
לאזורים רעננה, הרצליה, כפר־סבא
★ רצוי נסיון במכירות
נא לפנות
לטל: 03-238804

לתיכון בוקר בת"א
דרושים
מורים
לשנה"ל תשמ"ז
במקצועות:
אנגלית
מתמטיקה
גיאוגרפיה
רק מורים בעלי רשיון להוראה קבוע וניסיון בהכנה לבגרות
מתבקשים לפנות לטל: 03-204990

סיטק
גיתם מערכות תדמית בע"מ
דרוש/ה

ביצועיסט/ית מנוסה
יפנו אך ורק מועמדים מהשורה הראשונה בעלי נסיון עשיר ומגוון (4 שנים לפחות במשרד פרסום).
לקביעת ראיון נא לפנות לטל. 03-250122.
—סודיות מובטחת—

מוטורולה־תדיראן
תקשורת סלולרית בע"מ
דרושה:
מזכירה טכנית למכירות
סניף ירושלים
עדיפות לבעלת הכישורים הבאים:
★ יכולת ניהול משרד ומו"מ עם לקוחות
★ ידע טוב בהדפסה בעברית
★ קצינות קשר בעלות רקע טכני
(ידיעת השפה האנגלית)
המעוניינות תפנינה בכתב יד בצירוף קורות חיים אל: מני גולדמן - מוטורולה, אזור התעשייה תלפיות - מקור חיים (ולציין על המעטפה "עבור מזכירה טכנית")
— סודיות מובטחת —

למפעל פלסטיק
דרושים
1. מהנדס מכונות לאחזקה
2. הנדסאי/מכונאי לאחזקה
במשמרות
3. לבורנט/ית לביקורת טיב
במשמרות
4. מחסנאי
מועמדים בעלי נסיון של 3 שנים לפחות
יפנו בכתב לארדע פלסט בע"מ
אבן יהודה 40500
טלפון: 053-99190

סיביים כימיים ישראליים בע"מ
מקבוצת כלל
אזור התעשיה אשדוד
למפעלנו דרושים
★ **מכונאים תעשייתיים**
עם ניסיון
★ **מסגר רתך**
★ **עובד משק**
בעל רישיון נהיגה
★ **עובדי ייצור במשמרות**
★ **עובד מעבדה במשמרות**
(בוגר 12 שנות לימוד)
על המועמדים להיות תושבי אשדוד, או הסביבה הקרובה.
נא להתקשר לגב' אילנה טל: 055-31234

אורט ישראל
לתיכון טכני אורט
רח' אורט 11 אפרידר
טלפון: 051-34719, 051-33735
דרושים
מורים למקצועות:
★ אלקטרוניקה
★ מחשבים
★ אנגלית
★ תיירות (סוכנות נסיעות)

מרכז משען
אגף בתי אבות
MISHAN משען
למרכז הסיעודי הגריאטרי ברעננה
דרושות
★ אחיות מוסמכות כאחראיות מחלקה וסגניות
★ אחיות מוסמכות/מעשיות לעבודה במשמרות
למוסדות משען במרכז הארץ
דרושות
★ אחיות מוסמכות/מעשיות
לפנות לאחות הראשית, גיטמי מאירן
בטלפון 03-476440, 053-96154

קייטרינג בע"מ
למפעלינו בנמל תעופה בן־גוריון
דרושים
★ **שף מטבח**
בדרגת 5 כוכבים, ידע באנגלית או צרפתית הכרחי.
★ **טבחים מקצועיים**
★ **קונדיטור**
★ **חשמלאי תעשייתי**
בעל ניסיון של 5 שנים לפחות
★ **מרכזנית**
עם ידע באנגלית חובה
טלפון: 9711090, מ - 14:00-8:00

לכלבו דיזנגוף
של המשביר לצרכן
דרושים/ות
★ **עובד אחזקה**
(בעלי השיון חשמלאי עוזר לפחות)
★ **מוכרות וקופאיות**
(עדיפות לבנות 28 ומעלה)
★ **עובדי מחסן**
לראיון נא לפנות לטלפון:
03-285136

לחברה מסחרית גדולה
בתחום שיווק הכימיקלים
דרוש
איש מכירות מנוסה
הכישורים:
1. ידיעת השפות עברית ואנגלית על בורין.
2. כושר ניהול מו"מ
3. רשיון נהיגה
4. ניסיון של לפחות 5 שנים בשטח המכירות
עדיפות תינתן למועמד בעל רקע בשטח הכימיה
המעוניינים מתבקשים לשלוח קורות חיים בכתב יד לת.ד. 3316 ת"א (עבור מכירות)
- סודיות מובטחת -

מורים
דרושים
לתיכון בוקר בת"א
אנגלית, תנ"ך, התעמלות
בבוקר טל. 339017 בערב טל. 449335

דרושים
1. פקידה
2. גרפיקאית/ ביצועיסטית
★ תנאים טובים למתאימים
סקורפיוס בע"מ 23361, 055-25569

למפעל צינורות במושב תימורים
דרושים
מפעילי מכונות
בעלי רקע טכני
055-82112-3

למלון 5 כוכבים באזור תל־אביב
מנהל/ת משק
בעל/ת הכשרה ונסיון במלונאות
לפנות בכתב יד ת.ד. 11333 ת"א מ. 61112
למספר "401"

לתיכון בוקר בתל־אביב
דרוש
רכז פדגוגי
הכישורים:
רשיון הוראה קבוע
ניסיון קודם
המועמדים המתאימים מתבקשים לפנות לגולן טל. 03-204990

לסוכנות ביטוח באשקלון
דרושה **פקידה**
הכישורים הנדרשים:
1. ניסיון בניהול משרד ביטוח
2. סוג 1 + 2 בהנה"ח
3. ידע בהפעלת מחשב
נא לפנות בכתב יד בצירוף קורות חיים
לת.ד. 9060 אשקלון

"דונית"
סוכנות להפצת מוצרים מעוניינים
ביבואנים וביצרנים
הרוצים לשווק מוצריהם באילת
לפנות לטל. 059-74823, 059-76392
בין השעות: 13.30-18.00, 20.30-22.30

עובדים
לבורגר ראנץ'
אשקלון
051-30568

לרשת תיכון רון
דרושים
מורים/ות
במקצועות: ★ אנגלית ★ היסטוריה ואזרחות ★ לשון
★ בוגרי אוניברסיטה
★ בעלי רשיון הוראה
★ נסיון בהכנה לבגרות
נא לפנות:
תל־אביב רח' תל־חי 5 (ע"י ככר דיזנגוף) טל: 03-288121/2
הרצליה רח' העצמאות 59 טל: 052-541262, 052-546923
רחובות רח' הרצל 108 טל: 08-455572

הכפר הירוק
ע"ש לוי אשכול
דרושים/ות
אמרכל (מינהלן)
הכישורים הדרושים: ידע מקיף במינהל, כספים וכ"א
ספרנית לחצי משרה
נא לפנות בכתב יד להנהלת הכפר הירוק לפי הכתובת הכפר הירוק ע"ש לוי אשכול מ. 47800

לחברה מסחרית בתל־אביב
דרוש/ה
אחראי/ת הפעלה ליחידת מחשב
היחידה כוללת:
מחשבים לעיבוד נתונים.
מחשבים לתקשורת - עיבוד תמלילים וסדר.
בעל התפקיד יהיה אחראי על צוות המפעילים של היחידה.
מעמד מתאים יהיה בעל הרקע הבא:
★ נסיון של מספר שנים בתפקיד דומה.
★ הכרה טובה של מחשבי PDP מערכת הפעלה RSTS.
★ עדיפות גם לבעל/ת נסיון בהפעלת מערכת מעבדי תמלילים וסדר ממוחשב.
★ רצוי רקע בתקשורת נתונים.
מועמדים מתאימים יפנו:
לת.ד. 14090 תל־אביב
עבור אחראי/ת הפעלה ליחידת מחשב (למרשל)

עיריית אשקלון
דרושים פקחים עירוניים
הכישורים הדרושים:
★ ידיעת השפה העברית על בוריה, השכלה 12 שנות לימוד, בעל מזג נוח וסבלנות יכולת לנהל שיחה ומתן הדרכה והסברה לציבור.
מצב בריאותי תקין (רצוי רשיון נהיגה) על העובד ל־עבוד בימים ובשעות שאינם מקובלות כשעות הרג־ילות של העירייה.
★ מועמדים מתאימים עד גיל 35 יגישו מועמדותם בכתב עד תאריך 31.8.86 למזכיר העיר ת.ד. 9001
עיריית אשקלון

י.פ.אי. אינטרנשיונל פריפריאל אקויפמנט בע"מ
בית אל על, בן־יהודה 32 תל־אביב 63805, ת.ד. 26184, 61162 טל. 03-297131 טלקס 34-2272

1970 30//
תל־אביב 22/8-86
מספרנו

נשמח לצרף אלינו כצוות/ות לתפקידים הבאים:

★ מהנדס אלקטרוניקה, בוגר הטכניון עם נסיון של 5 שנים לפחות בתמיכה בציוד מחשבים וציוד היקפי.

★ הנדסאים/טכנאים בעלי נסיון מוכח של שנתיים לפחות באחזקת ציוד היקפי למחשבים לעבודה במחלקה שרות.

★ מזכירה מקצועית לניהול מזכירות. נכונות לעבודה יום מלא, שליטה באנגלית והופעה ייצוגית.

על המועמדים/ות לפנות בכתב־יד, בצירוף קורות חיים אל: י.פ.אי. בע"מ ת.ד. 26184 תל־אביב, 61162.

(תנאי שכר וסביבת עבודה מצוינים למתאימים/ות)

---

pilat פילת
למפעל בצפון
הפותח קו ייצור חדש
דרושים
מפעילים
לאיוש צוות תפעול מכונות מלוי אוטומטיות
כישורים נדרשים:
★ לאחר שירות צבאי
★ עד גיל 35
★ השכלה של 11 שנות לימוד בבי"ס מקצועי טכני
★ רצוי נסיון קודם בהפעלת מכונות אוטומטיות
מקום העבודה: באזור עכו
מועמדים מתאימים יפנו טלפונית לקביעת מועד לראיון לפילת בע"מ, טלפון: 03-269111
בין השעות 09.00-16.00 או בערב לטלפון: 04-928333.
סודיות תישמר בקפידה

---

pilat פילת
פילת
היא החברה הגדולה בארץ בתחום מיון ואבחון פסיכומטרי של כח־אדם
לסניפנו בחיפה דרושה
מאבחן/ת פסיכוטכני/ת
למשרה חלקית עם אפשרות למעבר למשרה מלאה בעתיד.
דרושה השכלה בתחום מדעי ההתנהגות.
רצוי נסיון רלבנטי קודם.
נא לפנות בכתב יד בפרוט מכסימלי של השכלה ונסיון בעבודה לפילת בע"מ, רח' ירושלים 24 חיפה, 33131.
סודיות תישמר בקפידה

יותר טוב מנפאואר
לסניף ירושלים
רח' התבצלת 5, א'-ה', 14:00—09:00.
טל: 02-233436
דרושים
למחלקה הטכנית:
★ **הנדסאי / מהנדס מכונות** בעל נסיון לעבודת ניהול ואחזקת מפעל תעשייתי גדול.
★ **כרסם אוניברסלי** בעל נסיון של 5 שנים ויותר בעבודות כלים, מתקנים, מבלטים ותבניות, לתקופה ארוכה ובתנאים מיוחדים.
★ **משחזן** בעל נסיון רב בהשחזת כלים לתקופה ממושכת ובתנאים מיוחדים.
★ **חרט אוניברסלי** בעל נסיון של 5 שנים ויותר בעבודות מבלטות וכלים, לתקופה ארוכה ובתנאים מיוחדים.
★ **טכנאי כימיה** בעל נסיון בעבודה במעבדה.
★ **נגר מקצועי** בעל נסיון בריהוט.
★★★
למחלקה המשרדית:
★ **כתבניות עברית** מנוסות.
★ **כתבניות אנגלית** מנוסות.
★ **כתבניות עברית־אנגלית** מנוסות.
★ **מעבדות תמלילים** בעלות נסיון.
★ **מנהלי חשבונות** סוגי 2, 3.
מנפאואר
MANPOWER
החברה הגדולה בעולם לעבודה זמנית
ירושלים • תל אביב • חיפה • באר שבע • רחובות

صكذا من الاصل

صكنا من الاجل

הלוח הארצי הארץ חדשות

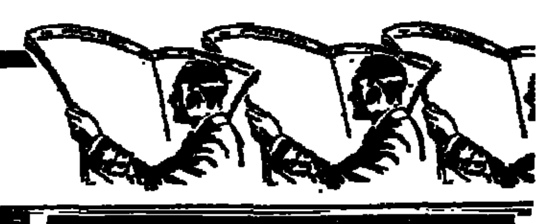

למכון הפיסיקאלי במרכז, בריטנות של בבאר טוביה
דרוש/ה
פיזיותרפיסט/ית
עם המלצות, לעבודה במשרה מלאה
לפנות לטל: 055-81008
משעה 8.00-13.00, פרט לימים ב, ד

לעיתון "חדשות"
רח' יגאל אלון 108 תל-אביב
דרושה
מרכזנית
לעבודה במשמרות (משרה חלקית)
בשעות 16:00-20:00 + 2 שבתות בחודש
לפרטים 336702 לדורית מיום א'

דרוש
מסגר רתך
לעבודה בקונטרים
טל: 055-25304, 055-33277

דרושים
סורגים
כולל מתלמדים
למכונות עגולות, עבודה במשמרות
תנאים מצוינים
ק. אריה, פ"ת לפנות לשאול
טל: 03-9224915

סייטק
גיתם מערכות תדנית בע"מ
למשרדה ברמת-גן
דרוש/ה
מנהל/ת חשבונות
למשרה מלאה
הכישורים: סוג 3
נסיון של 5 שנים לפחות
עדיפות לבעלי נסיון בעבודה על מחשב
ידיעת אנגלית - יתרון.
לתיאום ראיון נא לפנות לטל. 03-250122 לבקש את מיכה מור
— סודיות מובטחת —

לחוות יזרעם
דרוש
מכונאי מוסה לטרקטורים וציוד חקלאי.
לפנות אל: יצחק לוי
טל. 057-941015
הדרע

דרושה פקידה/כתבנית
לעבודה במחסן מכירות
ידע באנגלית
הדפסה עברית/אנגלית
משרה מלאה 08.00-17.00,
5 ימי עבודה בשבוע
נא לפנות בכתב יד בפירוט קורות חיים ונסיון למיכל לובין
איסטרוניקס בע"מ
אלקטרוניקה-ציוד מדעי
ת.ד. 39300 תל-אביב

לעיתון "חדשות"
יגאל אלון 108 תל-אביב
דרושים
★ **כתבניות** עם ניסיון
לעבודה במשמרות
★ **מונודר צבע** עם ניסיון
לעבודה במשמרות
לפרטים טלפון: 336702 מיום א'

לתעשיות לכיש בע"מ
דרושים
1. שרטט/ת מכונות
עם ניסיון של 3-5 שנים
2. חרט, כרסם
3. צבעי מתכת/רכב
לפנות לכ"א טל: 051-91121
או ישירות למפעל אזור התעשייה
שדרות

מתחת מכינה קדם-אקדמאית בגבעתיים
דרושים
מורים
★ בעלי-תואר B.A ותעודת הוראה
★ בעלי-נסיון בהוראת מבוגרים
במקצועות הבאים:
מתמטיקה, תנ"ך, ספרות, הסטוריה, תולדות עם ישראל, דקדוק
נא להתקשר טלפונית
03-741589 03-453589

דרוש/ה
רופא/ה משפחה
במעלה אפרים
ובישובי בקעת הירדן
ההעסקה במסגרת
קופ"ח של ההסתדרות הכללית
למועמד המתאים תנאים טובים ודיור מובטח.
בדבר פרטים נא לפנות לטלפון:
02-941221-3 או 02-667155,
ההנהלה הרפואית.

למפעל אלומיניום
דרושים
1. מנהל עבודה לאלומיניום
2. עובדי ייצור
3. מרכיבים
תנאים טובים למתאימים
טל' במפעל 02-352581
טל' בערב 02-240607, 02-780297

לחברה גדולה בענף המזון
דרוש
מקדם מכירות
לאזור הדרום
הכישורים:
★ השכלה תיכונית מלאה
★ ניסיון במכירות בענף
★ נכונות לעבודה בשעות בלתי שגרתיות
★ רשיון נהיגה
על המועמדים המתאימים, לפנות בכתב יד בלבד, לת"ד 579 ים מיקוד 94582 עבור "מקדם מכירות בדרום"

למפעל בענף הדפוס (פלקסוגרפיה)
דרושים
עובדים מקצועיים
ובלתי מקצועיים
לעבודה מגוונת בתנאים טובים
לפנות לטלפון 03-478225

רופא שיניים
אורטודנט
למרכזים רפואיים בפתח תקווה והרצליה
דרוש/ה רופא שיניים עם ניסיון באורטודנטיה
— רצוי מומחה.
שכר גבוה מאוד!
לקביעת ראיון נא להתקשר 02-222699

לבית-מרקחת
דרושים
• **רוקח/ת** למשרה מלאה
• **דיילת מכירה**
למחלקת הקוסמטיקה עם ניסיון קודם, למשרה מלאה
לפנות בכתב-יד בצרוף קורות-חיים
לת"ד [illegible], ירושלים
סודיות מובטחת

רמדה רנסנס
מלון "רמדה רנסנס"
מתכנן התפקידים הבאים:
★ **סו שף**
★ **סגן מנהל מזון ומשקאות**
★ **צ'יף סטיוארט**
כמו כן דרושים:
★ **טבחים מקצועיים**
★ **מלצרים ראשיים**
★ **מלצרים**
תנאים מצוינים למתאימים!
מועמדים מתאימים יפנו לשד' כח אדם, טל' 02-528111

למועצה המקומית מעלה אדומים
מחלקת הדנסה
דרוש/ה
מהנדס אזרחי
עבור הועדה המקומית לתכנון ובנייה למשימות רישוי פיקוח ואכיפה
כישורים נדרשים: ניסיון מוכח בתחום התכנון והבנייה; השכלה רלוואנטית בתחום ההנדסה האזרחית.
תנאי העסקה: בהתאם לכישורים
המשרה מחייבת רשיון נהיגה ובעלות על רכב.
התפקיד כרוך בסיורים בשטח ודורש כושר ניהול מו"מ
מועמדות ניתן להגיש בכתב בצירוף קורות-חיים והמלצות במזכירות המועצה המקומית מעלה אדומים, כיכר יהלום, לידי אורה, עד ה-29.8.86,
עמוס טרסמן, ראש המועצה

דרושים
מחלקי עיתונים
לעבודה בשעות הבוקר המוקדמות
בעלי קטנוע
באזורים: ר"ג, גבעתיים
להתקשר: 7510088 משרד ביום
052-77222 בערב

לעיתון הארץ
דרושים
1. אורזי עיתונים
לעבודה חלקית ביום או בלילה.
2. עובד בעל חוש טכני
למשרה מלאה או חלקית.
לפנות לרמי גז מיום ראשון
בשעה 11⁰⁰ עד 16⁰⁰ טלפון 824271

כיתן
תשלובת כיתן בע"מ
דרושים בירושלים:
1) **קפאית** לעבודה במשמרות
2) **סגן מנהל חנות**
נא לפנות לטל' 02-523265 או 02-248521
לקביעת ראיון

מכללת אורט ירושלים
ע"י האוניברסיטה העברית גבעת רם
לשנה"ל תשמ"ז דרושים
להוראה ברמת תיכון ועל תיכון
מורים במקצועות הבאים:
1. מחשבים
2. חשמל ואלקטרוניקה
3. מחשוב ובקרה
יש לפנות טלפונית למזכירות המנהל
טלפונים 02-636549 או 02-533141-8
בכל יום משעה 09.00 עד 12.00

לקאמפוס בירושלים
העומד לקראת פתיחה
דרוש
מנהל
אחזקה ותפעול
התפקיד כולל אחריות ל: ★ אחזקת מערכות מבנים ★ נושאי ביטחון, ניקיון, מודיעין וגינון ★ הפעלת צוות עובדים וקבלנים
הכישורים הדרושים: ★ ניסיון ניהולי מוכח בתפקיד דומה ★ ידע טכני במערכות מיזוג אוויר וחשמל ★ השכלה טכנית פורמאלית מהנדס/הנדסאי ★ יחסי-אנוש טובים ★ שליטה באנגלית הכרחית.
לפנות בכתב-יד לת"ד 7860 ירושלים.

תלמה

לסניפנו בירושלים
דרושים
נהגים
לחלוקת מוצרי החברה
הכישורים הדרושים:
★ לאחר שירות צבאי
★ רשיון נהיגה מסוג ג
★ ניסיון נהיגה לפחות 3 שנים
★ עד גיל 30
★ השכלה 11 שנות לימוד לפחות
על המעוניינים לפנות להנהלת הסניף
לטלפון: 02-851822 בין השעות 14.00-16.00

שביב
עיצוב משרדים ביצוע ושיווק
דרוש/ה
★ **מעצב/ת פנים**
בעל/ת ניסיון עם חוש למכירות ופגישות עם לקוחות
★ **פקידה**
לניהול משרד עם ידע בהדפסה והנהח"ש בעלת חן אישי
★ **בחורים רציניים**
לעבודה, בעלי מקצוע עם ידע טכני לטפל בנושאים כחשמל, נגרות, שלוחים תקרות וקירות גבס
★ **חשמלאי מוסמך**
עם ניסיון בעבודה
טלפון: 03-259386, 03-256745

חברה למפעלי רווחה לעיוורים בע"מ
קריית-משה ירושלים
מכרז
לממונה תחזוקה
הגדרת התפקיד: ממונה על צוות התחזוקה של מרכז ספורט ארצי לעיוורים, המוקם ברחוב דגל ראובן בקריית-משה בירושלים.
השכלה: הנדסאי או טכנאי מוסמך. הסמכה בחשמלאות רצויה. ניסיון קודם: בתחזוקת בריכות שחיה, מערכות חום ומערכות חשמל ותקשורת ותחזוקת מבנה.
כישורים: יכולת לנהל צוות עובדים. יכולת לערוך תכניות תחזוקה לזמן ארוך. התמצאות בתמחור יסודי לעבודות תחזוקה. כושר להוציא כתבי כמויות ומפרטים לעבודות תחזוקה. שליטה מושלמת בשפה העברית. שליטה בשפה האנגלית רצויה.
דרישות מיוחדות: עבודה בשעות בלתי שגרתיות בהתאם לצורכי הבית.
מועמדים מתאימים יפנו במכתב-יד עם תולדות-חיים, השכלה, ניסיון והמלצות עד יום 16.9.86 לת"ד 925 ירושלים, מיקוד 91008

תלמה

למפעלנו הנמצא בתהליך מואץ של פיתוח בערד
דרוש(ה)
טכנולוג(ית) מזון
הרוצה לבנות את עתידה בערד
הכישורים הדרושים:
★ בוגר(ת) הפקולטה להנדסת מזון
★ נסיון קודם במחקר או בתעשיה
★ גיל 23-30
מקום העבודה במפעלה של "תלמה" בערד.
המעוניינים יפנו טלפונית 057-958049, 057-957860 ולבקש את גב' שקלאר

למוסד על-יסודי באזור ירושלים
דרושים
מורים
לאנגלית, מתמטיקה והיסטוריה
להתקשר בשעות הבוקר
לטל' 02-976070 02-976846

מכון אדם
יועצים לכח-אדם
ללקוחותינו
סוכנות משקאות מובילה
דרוש
סוכן מכירות
לאזור המרכז
התפקיד:
מו"מ עם מוסדות, תכנון שיווק, ארגון וביצוע מכירות בחקפים גדולים.
מועמדים בעלי ניסיון במכירות בהקפים גדולים יפנו בכתב בפירוט קורות חיים למכון "אדם" פינסקר 12 ת"א 63421
- סודיות מובטחת -

אי.אח.אס.
ללקוח שלנו בת"א
חברה העוסקת בהובלה בינלאומית
דרושים
בחור/ה "עם ראש"
בוגרת תיכון עם בגרות לפחות ★ תואר אקדמי יתרון ★ שליטה טובה באנגלית הכרחית ★ שפות נוספות יתרון
★★ לעבודה קבועה ומעניינת במשרה מלאה
כתבנית
מפעילת טלקס אנגלית/עברית
★★ לעבודה קבועה במשרה מלאה
איש תחזוקה
בחור לאחר צבא עם ניסיון כללי בתחזוקת מבנה, רכבים ותיקונים שונים
★★ עבודה קבועה במשרה מלאה
טל: 03-950044, 03-951422

לבית דפוס
דרוש/ה כתבן/ית
בעברית ואנגלית להשתלב
בציוד מתקדם בסדר-צילום
למשרה מלאה.
533033, בערב

למעון יום בגילה
דרושות
1. מנהלת מעון
2. מבשלת
3. מטפלות
נא לפנות ישירות להסתדרות העובדים הלאומית ברח' הגידם 3 חדר 19 ביום א' בין השעות 15.00—18.00

תלמה

למפעלנו הנמצא בתהליך מואץ של פיתוח בערד דרוש(ה)
מכשירן(ית) מנוסה
הרוצה לבנות את עתידו(ה) בערד
הכישורים הדרושים:
★ ניסיון וידע באלקטרוניקה ופניאומטיקה בעבודה במכונות אריזה אוטומטיות
★ גיל 25-35
★ השכלה של 12 שנות לימודים לפחות
★ ידיעת השפה העברית על בוריה
★ ידיעה באנגלית לקריאת חומר טכני
מקום העבודה במפעלה של "תלמה" בערד.
המעוניינים יפנו טלפונית 057-958049, 057-957860
ולבקש את מר טוב או גב' שקלאר.

דור-כימיקלים בע"מ
מקבוצת דור-כרמל
דרוש:
מכשירן
תעשייתי
* ידע במכשור פנאומטי ו/או אלקטרוני
* רצוי נסיון בתעשיה
נא לפנות בכתב יד בצרוף קורות חיים ונסיון קודם לסוד כ"א לפי הכתובת הרשומה מטה או טלפונית 04-726952 מדור כ"א
"סודיות מובטחת"
ת.ד. 10036 חיפה. מיקוד 26110

למוסד ארצי גדול
דרוש
מנהל מחסן למכירת
פירות בסיטונאות
הכשורים הדרושים:
* השכלה תיכונית מלאה רצוי בוגר קורסי מכירות וניהול מוכרים.
* ידיעת השפה העברית על בוריה.
* נסיון וידע במכירת פירות או ירקות.
* נסיון בניהול צוות עובדים ויכולת לקיים יחסי אנוש טובים.
* כושר ארגון ויכולת לנהל משא ומתן עם לקוחות, מוסדות וספקים.
* ידע בניהול מלאי ויכולת לנתח דוחות מחשב.
נכונות לעבוד בשעות הבקר
המוקדמות תנאים טובים למועמד המתאים ת.ד. 1211 חיפה

רופא שיניים אנדודונט
למרכזים רפואיים
בפתח תקוה והרצליה
דרוש/ה **רופא שיניים**
עם נסיון באנדודונטיה, רצוי מומחה
שכר גבוה מאוד!
לקביעת ראיון נא להתקשר 02-222699

האוניברסיטה העברית בירושלים
דרושים
★ **כימאי** M.S.C
★ **פיסקאי** M.S.C
★ **מהנדס אלקטרוניקה**
★ **הנדסאי אלקטרוניקה**
נסיון באלקטרוניקה אנלוגית וספרותית
★ המועמדים ישתלבו בצוות לפיתוח מערכות הדמיה חדישות בעלות שימוש בחקר חלל ברפואה גרעינית.
★ אפשרות ללימודים מתקדמים לתואר שני או שלישי
★ הפרוייקט לשנה עם אפשרות להארכה
★ תנאים ודרגה לפי כישורים
מועמדים מתאימים יפנו בצרוף פירוט קורות חיים וניסיון מקצועי אל ד"ר י. הרמן בקורס לומדע שימושי במעבדים האוניברסיטה העברית עד 2.9.86

למפעל תעשייתי באזור עתלית
דרושים:
אחראים
לקווי ייצור
הכשורים למשרה:
* בוגר בי"ס מקצועי
* בעל כושר ניהולי
* נסיונשל 5 שנים לפחות בתעשיה
* בוגר קורס מנהלי עבודה — יתרון.
"העבודה במשמרות"
מועמדים מתאימים ייפנו למדור כ"א
ת.ד. 8 עתלית מיקוד 30300 או
טלפונית: 04-842457, 04-842351
"סודיות מובטחת"

למפעל גדול בענף המתכת
דרוש:
מנהל
מחסנים
כישורים דרושים:
* *נסיון של מס' שנים בניהול מחסן טכני בהיקף גדול וממוחשב*
* *כושר ניהול וארגון צוות עובדים*
* *רצוי בעל תואר הנדסאי/טכנאי*
נא לפנות בכתב בצרוף קורות חיים ונסיון קודם ת.ד. 6316 חיפה
לציין על גבי המעטפה "מנהל מחסנים"
סודיות מובטחת

נאיר
שרותי כח אדם בע"מ
למפעל עתיר ידע
דרושים לתקופה ממושכת
מהנדס אלקטרוניקה
(לאזור חיפה)
ניסיון במחשב 17-50
מזכירות/כתבניות
בשפות אנגלית ו/או עברית ו/או גרמנית למשרה מלאה
באזור חיפה, הקריות ונצרת
החלוץ 3 - חיפה טל. 04-670373

טנא נגה
גלידות ומוצרי חלב
למפעלנו הנמצא בתנופת פיתוח דרוש
חשמלאי/
מכונאי אחזקה
בעל הכשרה טכנית וניסיון מוכח
מגורים באזור קרית מלאכי חובה
נא לפנות בכתב בצירוף תולדות חיים ותעודות למחלקת כוח אדם, דאר ק. מלאכי ת.ד. 497

דקסון DEXON
מפעל לתרופות
טירת-הכרמל
דרושים:
1. אחראי/ת מחלקת אריזה
2. עובד/ת בקורת איכות
12 שנות לימוד לפחות.
כשר נהול וארגון.
ידע באנגלית.
יתרון לבעלי רקע טכני ונסיון, גיל 25 +.
5 ימי עבודה בשבוע — 2 משמרות
נא לפנות בכתב, בצרוף קורות חיים ומספר טלפון לת.ד. 2115 חיפה 31020

---

digital
מרכז טכנולוגי
לתכנון ופיתוח VLSI בירושלים
מנהל חשבונות
כישורים דרושים:
– סוג 3-2
– ידיעה טובה באנגלית וקריאה וכתיבה
– יכולת להתמודד עם מגוון רחב של פעילויות חשבונאיות
– עדיפות לבעלי נסיון בעבודה עם מערכת ממוחשבת
העובד יידרש לגור בירושלים
– סודיות מובטחת –
המעוניינים יפנו בכתב בלבד בצרוף תולדות חיים והעודות לת.ד. 10109, ירושלים

האוניברסיטה הפתוחה
במרכז החדש ללימודי מחשב (בירושלים) של האוניברסיטה הפתוחה
דרושים **מרצים בתחום המחשבים**
בנושאים הבאים:
★ מבוא למחשבים למיקרו מחשבים ★ עקרונות ניתוח מערכות
★ הכרת המחשב האישי ושימושיו ★ החמשרד הממוחשב
★ (גליונות אלקטרוניים, מעבדי תמלילים, מחוללי יישומים)
כישורים נדרשים:
★ תואר אקדמי במדעי המחשב או במערכות מידע (רצוי)
★ התמצאות בנושאים הנ"ל ★ ניסיון מוכח בהוראה
★ יכולת הכנת חומר לימודי ★ שפות תכנות פסקל ובייסיק.
★ מעבד תמלילים (וורדסטאר) ★ גליון אלקטרוני (לוטוס 1, 2, 3)
★ מערכת הפעלה DOS ★ לוגו
מועמדים מתאימים מתבקשים להתקשר לטל. 02-639986 לתמי החל מיום א' בבוקר.

הכוח הארצי — הארץ חדשות

גבעון החדשה — ישוב קהילתי (ע"י גבעת־זאב)
דרושות
מטפלות
למשרה מלאה וחלקית
1. לתינוקת
2. לגן — מועדון (בשעות 13.00—16.00)
02-361697 ,02-361482

לעמותת קלי"ק הוד השרון
דרוש
מדריך/ה
למועדונית טיפולית במגדיאל
5 ימים בשבוע 12.00-17.30
לפרטים לפנות:
052-441847 ,052-27721 ,052-441284

קליל kli
קליל תעשיות בע"מ
דרוש/ה
מתכנת/ת
הכישורים הדרושים:
* שליטה בשפת אר.פי.ג'י. (תכנון וכתיבת תכניות).
* הכרת מחשב י.ב.מ. 34/36.
* נסיון קודם בעבודה, שנה אחת לפחות.
* הכרת I.B.M. P.C. - יתרון.

המעוניינים העונים על הדרישות הנ"ל, יפנו למר אברהם שפיר טל. 04-711161.
סודיות מובטחת

למשתלת בנטאי ישראל בע"מ
במושב, גני עין
דרושות **עובדות רציניות**
לעבודה קבועה בחממות גידול
של עצי בונסאי
עבודות משתלה מגוונות - מינימום 30 שעות עבודה בשבוע שכר עד 900 ש"ח. התקבלנה עובדות מאזור השרון בלבד.
ראיונות יתקיימו ביום ד' 27.8.86 בשעות 19.00-17.00 במשרד המשתלה בבני ציון
לקבלת פרטים נוספים להתקשר ביומים א'-ה' בשעות 12.00-09.00 טלפון: 052-441596

לחסום דרושים:
1. מתקני דלתות פלדה עצמאים. בעלי רכב.
2. מסגר

תנאים טובים למתאימים טלפון 04-727335

לביה"ס התיכון המקיף ע"ש י. רוגוזין במגדל העמק
דרושים/ות
מורים
* **לשרטוט** כולל הכנה לבגרות בהיקף של 17/24 מישרה
* **מורה לציור אופנה** ותולדות הלבוש כולל הכנה לבגרות בהיקף של מישרה מלאה

בדבר פרטים לפנות טלפונית לביה"ס 065-40372, 065-41923,
אחה"צ לישראל וינגסט טלפון 065-72725

מפעל כימי באזור חיפה
לצוות אחזקה דרוש
מסגר — מכונאי
ידע בחרטות, מערכות קיטור, משאבות ומדחסים
עדיפות לבעלי נסיון בתעשיה נא לפנות בכתב יד בצרוף קורות חיים ונסיון בעבודה והמלצות
לת.ד. 10036 חיפה, מיקוד 26110
לאגף כח אדם עבור מכונאי אחזקה משרה 1103 רק מועמדים העונים על דרישות המשרה יענו
— סודיות מובטחת —

למערכת עסקית
בעלת אופי ייחודי
דרושים
מצטרפים/ות
למערך שיווק בסגנון אחר
מיועד לבעלי איכות אישית גבוהה, בוגרים בנישתם ובעלי רכב (רצוי)
הצלחה כלכלית וחברתית מובטחת!!!
לקביעת פגישה מיום א' 16.00 — 9.00
טל' 04-335199 03-248208
053-43322

עיריית תל־אביב־יפו — האגף לשרותי קהילה ונוער, המחלקה לצופים ונוער
לשבט "צופיים"
דרוש מרכז
מועמדים בעלי כשורים ימיים והיטכיים מתאימים יפנו למחלקה לצופים ותנועות נוער - טל. 438258, 438767

מועצה מקומית מעלות תרשיחא
ת.ד. 59 מעלות
דרושים:
פסיכולוג חינוכי
לחצי משרה, לעבודה עם ילדים בגיל הרך ניסיון בעבודה עם ילדי גיל הרך וקבוצות הורים

מרפא בעיסוק
בעל הסמכה ונסיון בעבודה בגיל הרך חקף המשרה 6 שעות שבועיות (פעמים בשבוע לאחרי הצהריים)

פרטים במחלקת חינוך
מועמדות יש להגיש עד 25.8.86

גלבוע
סוכנים ויועצים לביטוח חיים ופנסיה
* ליחידת מכירות בענף ביטוח חיים, אני מזמין אנשים מחיפה, הקריות וכל ישוב עירוני או כפרי בצפון להצטרף.
* אני מאמין במקצועיות, יושר, עבודה רבה, מסירות, התמדה, עקשנות ואמונות.
* מי שיצטרף יזכה להכשרה ואימון מעולים, ויפתח בפניו מסלול קידום ואפשרויות הכנסה, שרק הוא יקבע את היקפם.
* אם אתה מאמין בעצמך ופנוי לעבודה במשרה מלאה בוא לשוחח על ההזדמנות שבהצעה זו.

לקביעת ראיון לפנות לגלעד גלבוע החל מיום א', טל' 04-526182, 04-526187

ציון חברה לביטוח בע"מ
* מודעה זו מיועדת גם לנשים, ולסוכני ביטוח פעילים

להיפר שוק תנובה בסירת הכרמל
דרוש:
אחראי מח' בשר
התפקיד כולל עבודה פיזית ופעילות במחסן קרור
* השכלה תיכונית
* גיל עד 35 ובריאות טובה
* רצוי נסיון בעבודה בתחום הבשר

מועמדים מתאימים יפנו בכתב בצרוף קורות חיים ופרטים על השכלה ונסיון לת.ד. 1211 חיפה

לעיתון הארץ
דרושים
1. **מחלקי עיתונים בתל־אביב והסביבה.**
2. **סוכן עיתונים בקרית אונו.**
לפנות מיום ראשון
שעה 12.00 עד 16.00 לירום 03-824271

דרושים:
מפיצים
לחברת יבוא
דרושים מפיצים באיזור חיפה והקריות עבור מוצר מזון יוקרתי.
נא להתקשר לטלפון 04-665241 או לת.ד. 5138 ירושלים 92473

עיריית תל־אביב־יפו
מינהל החינוך, הנוער והתרבות
דרושים
מאמנים ומורים לחינוך גופני
לעבודה במרכזים קהילתיים, בת"א־יפו בענפים:
קט־רגל • כדורסל • התעמלות
מבוגרים וילדים • ג'ודו • גלגליות
• הדר־כושר
כישורים: ★ תלמידי ובוגרי בתי־המדרש למורים לחנוך גופני ★ חניכי ובוגרי קורסי מדריכים ומאמנים בביה"ס למאמנים במכון וינגייט
העבודה בשעות אחה"צ - ערב
בדבר פרטים נא לפנות: למר יגאל אייל, המחלקה לספורט, שד' קומה 11, חדר 1154, טל' 438267

כרמל כימיקלים בע"מ עתלית
דרוש/ה
מהנדס תעשיה וניהול
במגמה של מערכות מידע

נא לפנות למחלקת כח אדם
ת"ד 8 עתלית 30300
טלפונים 04-842351 04-842457
— סודיות מובטחת —

למועצה מקומית שלומי
ברווחה החינוכית
דרושים:
בעלי מקצוע בתחומים הבאים:
* **מרפא בעיסוק**
* **מרפא באומנות**
* **קלינאית תקשורת**
* **גננת טיפולית**
היקף המשרה 6 שעות שבועיות
* **רכזת תוכנית האתג"ר**
לחצי משרה
* **מורים למקצועות אנגלית־מתמטיקה־מחשבים**
למרכז לטיודה לשעות אחרי הצהריים לפנות למנהל המתנגן בכתב עד 15.9.86 למועצה מקומית שלומי.

אנו מעוניינים באחד/אחת
ומתכוננים במלוא הרצינות
לדרישות:
1. מודעות לפרסום
2. בעלת רעיונות מקוריים
3. רצוי ידע במכירות / פרסום
4. יוצרת קשרים מהירים
5. התמדה בלי פשרות
6. אהבה לעבוד
7. מגורים בחיפה והקריות
המעוניינים להשתתף המהירה
טל' 844989, 664270

וולטה כרמיאל בע"מ
למפעלים בכרמיאל המייצרים מוצרי פלסטיק מתוחכמים לייצוא
דרושים/ות:
עובד מעבדת פיתוח
השכלה תיכונית מלאה יכולת טכנית טובה מגורים בכרמיאל
מחסנאי
רשיון נהיגה חיוני ומסודר מגורים בכרמיאל
לקביעת ראיון נא לפנות טלפונית 985243, 04-987539

עיריית תל־אביב־יפו
האגף לשרותי רווחה
לבי"ס מפתן דרושים:
1. **מורה לאופנה** במשרה של 35 ש"ש.
2. **מדריך למגמת תחזוקה ובינוי** במשרה של 35 ש"ש.
הכישורים הדרושים: יכולת להדריך נגרות, מסגרות וכן בדק משק.
לקבלת פרטים נא לפנות לטל. 379340

כרמל כימיקלים בע"מ עתלית
דרוש/ה
מנהל מפעל
הכישורים הדרושים
* **מהנדס תעשיה וניהול בעל נסיון מתאים**

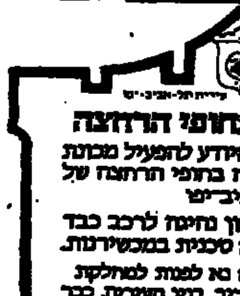

נא לפנות למחלקת כח־אדם
ת"ד 8 עתלית 30300
טלפונים 04-842351 04-842457
— סודיות מובטחת —

עיריית תל־אביב־יפו
טרקטוריסט בחופי הרחצה
דרוש טרקטוריסט, היודע להפעיל מכונת נפוי וסריקת, לעבודה בחופי הרחצה של תל־אביב־יפו
הדרישות: בעל רשיון נהיגה לרכב כבד נסיון בעבודות, ידיעה טכנית במכשירנות.
בדבר פרטים נוספים נא לפנות למחלקת החופים בעיריית תל־אביב, בנין העיריה, ככר מלכי ישראל קומה 8, חדר 824, טל' 438428

למפעל מתכת בתנופה
דרושים:
מנהל ייצור
מהנדס/הנדסאי
נסיון בתפקיד דומה
תכנת CNC
נסיון 3 שנים
מבקר איכות מכני
נסיון 2 שנים
מנהל חשבונות
עצמאי 5 שנות נסיון
לפנות בכתב בצירוף קורות חיים לת.ד. 2475 עכו עבור מפעל מתכת עדיפות לתושבי נהריה והסביבה.

לסניף חיפה של העיתון THE JERUSALEM POST
דרוש
שליח/ עובד כללי
עדיפות למבוגר, בעל קטנוע. שליטה באנגלית ו/או גרמנית, בעל הבנה בכספים וחשבונות. תנאי עבודה לפי שעות (כ-5 ביום)
לקביעת ראיון נא להתקשר ליגאל טל. 645446 בין השעות 7.30-15.00

מעבדות ויק כימיקלים בע"מ
דרוש (צ"ל איזור הצפון)
מקדם מכירות
* ניסיון מעשי מוכח בכימיקלים
* הכרת הענף במפעלים ובקיבוצים.
* רכב פרטי + טלפון
לקביעת ראיון לפנות בשעות העבודה 065-41689, 065-43644 אחרי העבודה.

למשרד פרסום
דרוש/ה
מעצב/ת
עם נסיון
למשרה מלאה
לפנות לטלפון: 04-674274 04-669071

דרוש קופאי
לסניף אמפא ירושלים
עם ידע בהנהח"ש
טל' 02-247753, 02-247761,
לפנות לרחל

"המגון" דרושים מיידית
★ נהגים ★ מאבטחים ★ סוכנים
★ פקידות ובעלי מקצוע נוספים
חנגב 4 תחנה מרכזית טל: 372124

נילית בע"מ
תעשיות ניילון ופוליאסטר
לבורנטים
למעבדה כימית
דרישות התפקיד:
בוגרי תיכון — עדיפות למסיימי מגמת לבורנטים
■ נכונות לעבודה ב־3 משמרות, כולל בשבתות ובחגים.
■ גיל 21 לפחות.
■ יישום פרקטי של פעולות בחשבון ובסטטיסטיקה.

המודעה מתייחסת למועמדים ולמועמדות כאחד.
נא לפנות בכתב יד בצרוף קורות חיים למחלקת כח־אדם.
ת.ד. 276 מגדל העמק 10500
סודיות מובטחת.

לעירית נצרת עילית
דרוש
מחסנאי
(אפשרי מנסיונר יוצא צבא או משטרה)
מועמדים בעלי ניסיון בניהול מחסן במוסד ציבור יפנו טלפונית למר שמש חיים בין שעות 8.00-14.00
לטל' 065-71858

דלתא גליל תעשיות בע"מ
דרושה
פקידה
למשרה מלאה להתקשר מ־25.8.86
065-72663-5 לשולה

מועצה מקומית כפר תבור
דרוש
אחראי על תחזוקה
הכישורים הדרושים
■ בוגר בי"ס תיכון, רצוי בעל השכלה טכנית.
■ אחרי שירות צבאי מלא, רצוי יוצא צבא קבע.
■ ידע בתחזוקה כללית של מבני ציבור ובנושאים: מים, ביוב, חשמל, מסגרות וכו'.
■ נסיון בעבודה בנושאים המפורטים
על המעוניינים להגיש קורות חיים ופירוט נסיון בעבודה למזכירות המועצה המקומית כפר תבור
מיקוד 15241, טל' 067-67475/6 עד לתאריך 29.8.86

לגרר יבנה
דרושים
נהגי גרר וחילוץ אמינים
טל: 08-439457

אחוות ילדים ונוער ויצ"ו
דרושים:
עובדת נקיון בחצי מישרה (אחה"צ)
טבח - למשרה מלאה
עובדת מטבח למשרה מלאה
• אם־בית מדריכה במשרה מלאה מפוצלת
מדריך חינוכי חברתי במשרה מלאה מפוצלת
פסיכולוג חינוכי קליני בחצי משרה
מורים לתופים וגיטרה במסגרת חוגים אחה"צ.
המועמדים יפנו טלפונית 04-251141

להר חרד — ישוב קהילתי (ליד מעלה החמישה)
דרושות
1. **עוזרת לגננת** 2. **מטפלות**
בדבר פרטים לראיון, לפנות לשולי, 815312 בבית, 344710 בעבודה.

POLYGON
פוליגון מצבעת טקסטיל חיפה בע"מ
דרוש/ה
הנדסאי/ת ייצור
לעבודה במשרד הייצור של המפעל
נסיון של שנתיים בתעשיה הכרחי
נא לפנות בכתב לת.ד 68 חיפה 31000.

להבי ישקר
■ מפעל להבים למנועי סילון. ■ יצרן להבים לחיל האויר ולתעשיית המנועים בעולם. ■ קידום ותמורה על בסיס הישגים אישיים. ■ שבוע עבודה בן 5 ימים. ■
דרוש מכונאי אחזקה בכיר
הכישורים הדרושים:
• בעל שליטה טובה בהידרוליקה, פניאומטיקה ומכניקה.
• נסיון של 5 שנים בעבודות אחזקה במפעל תעשייתי
• מגורים באזור נהריה והסביבה.

ב־1985 ~ 88% יצא. התחזית ל־1986 ~ 95% יצוא!

המעונינים מתבקשים לפנות בכתב יד או בטלפון למנהל כח אדם, להבי ישקר בע"מ
ת.ד. 330 נהריה 22102 טל: 04-927831

לחברה אמריקאית בענף ההלבשה המקימה מפעל גדול בצפון הארץ
דרושים
* **מנהל ייצור**
דרישות המשרה: נסיון של 8 שנים בענף, כשר ארגון ויכולת להפעיל צוות של 300 עובדים, נסיון בתפ"י ממוחשב יתרון השתלמות במפעל האם בארה"ב
* **טכנאי ייצור ומנהלי קווים**
בעלי נסיון בענף ההלבשה
מודעה זו מיועדת לנשים וגברים.
נא לפנות בכתב בפרוט קורות חיים ונסיון קודם לת.ד. 6624 חיפה
תנאים טובים למתאימים סודיות מלאה מובטחת

שוהם בגדי נהריה בעמ וונקניק
שדרות הגעתון 8, נהריה 22100 טל. 04-922116
למפעלנו בנהריה
דרוש/ה
טכנאי/ת מכונות
בעל/ת נסיון רב.
הכישורים הדרושים:
* ידע בנושא מכונאות, הידראוליקה, פניאומטיקה.
* בעל נסיון מעשי במיכון תעשייתי.
* רצוי ידע בחשמל ואלקטרוניקה.

נא לפנות בכתב יד אל מנהיה
ת.ד. 97 נהריה 22100.

אופירם השמת כח־אדם ושירותים בע"מ
מבוגר 27 חיפה, טל' 674923
לעבודה מיידית דרושים:—
√ **הנדסאי / טכנאי תעשיה וניהול**
שיפור שיטות התפ"י
√ **מנהל עבודה** למפעל מתכת
√ **מסגרי מבנים / רתכי אלק.** + CO_2
√ **מסגרי אחזקה הידראוליקה**
משאבות, מנופים
√ **מכשירנים** נסיון בפטרוכימיה
לבעלי נסיון בלבד!
תנאי שכר מועדפים

מקור
למפעל תעשייתי גדול באזור המפרץ
דרוש
מנהל מפעל
מהנדס מכונות / מהנדס ייצור
בעל ניסיון מוכח בניהול מפעל ו/או ניהול תפעול במפעלי תעשייה עתירי עבודה
על המועמד להיות בעל כושר ניהולי וארגוני
עם יחסי אנוש טובים.
ידיעת השפה הערבית - רצויה
לקביעת ראיון נא להתקשר
לטלפון: 03-248211
סודיות מובטחת
מודעותינו מיועדות
לנשים וגברים כאחד
מקור. שרותי מידע ישראליים בע"מ
רחוב מלכי ישראל 19 תל־אביב טל. 228407
25 שנות נסיון
בשיבוץ לתפקידי המפתח

לרגל ההתרחבות הגדולה בשוק מוצרי י.ב.ב.
דרושים לנו
איש מכירות להערכות מחשב עסקיות
הכישורים: ידע/השכלה בהנה"ח או כלכלה, כושר ביטוי ושכנוע, יוזמה, מרץ ועצמאות בעבודה. ידיעת אנגליה - רצויה.
מזכירה בכירה
הכישורים: נסיון בניהול משרד, הדפסה עברית ואנגלית, ידע בהנה"ח ובמחשבים - יתרון.
מזכירות מכירות
הכישורים: נסיון קודם, כושר אירגון ועצמאות בעבודה, חוש בסדרי, יחסי ציבור ויחסי אנוש טובים.
סודיות מובטחת
מועמדים יפנו בכתב לת.ד. 33077 חיפה.
חיון מחשבים

לחברת צילומית
דרוש
טכנאי למכונות צילום
בעל נסיון
לפנות לטל' 221169, 02-245662 לצביקה

לסוכנות ביטוח
דרושה
מזכירה בכירה לניהול המשרד למשרה מלאה ויותר
התכונות: רצינות, חריצות, יוזמה, מסירות, רצוי ניסיון קודם, השכלה אקדמית, יתרון
02-221421-3

למפעלי קדמני הנדסה בע"מ במפרץ
דרושים:
מנהל חשבונות מדופלם
ניסיון 3 שנים.
מזכירה למנהל המפעל
ידע בהדפסה עברית/אנגלית + נסיון שנה
להתקשר: 04-961185 לכח־אדם

למפעל מתכת מתקדם בצפון הארץ
דרושים/ות

כרסמי CNC
(משרה מס' 1054)
* ידע כללי בתכנות מכונות CNC
* ידע בכוון כרסומות CNC לייצור סידרתי (SET—UP)
נסיון של 3 שנים לפחות

כרסמים
(משרה מס' 1055)
* לעבודה במכונות קונבנציונליות
* נסיון של 3 שנים לפחות.

עובד ייצור
(משרה מס' 1056)
* נסיון בעבודות פיברגלס וכלים
* רמה מקצועית גבוהה

עובדות ייצור
(משרה מס' 1057)
* הכשרה תינתן במקום

נא לפנות בצרוף קורות חיים ופרוט נסיון קודם
לת.ד. 4496 חיפה מיקוד 31044 בציון מס' המשרה ע"ג המעטפה
— סודיות מובטחת —

صكرا من الاهل

صكنا من الاجل

ד"ר אילן זמיר
לנתץ אשליות

הרס.
הו ארצי הסתכלי בראי
ותראי – ציונות מתקלפת
אין איפור, עייפות וקמטים
וקליפה נעלמת, חולפת
ערכים מזוינים, שיקריים.

שכבשו את הלב והנפש –
הופרחו באויר כמו יונים
· ובשוקך רק זבל ורפש.

קרא וחייך על שפתים
לחשיג בחנויות ספרים או בת.ד. 6227 ת"א
במחיר 10 ש"ח

מועצת נבחרי הנגב פנתה לאוצר לסייע ל־8 מושבים במצוקה

מאת איתן רבין
סופר "הארץ"

מועצת נבחרי הנגב פנתה אתמול לשר האוצר בבקשה לעזור מיד לש־מונת מושבי הנגב השרויים במצוקה כספית ועומדים בפני התמוטטות. המועצה מאיימת כי אם לא יתקבל סיוע, ישביתו תושבי הנגב את כל עריו ומושביו ויצאו להפגין.

צבי חזן, מראשי מועצת נבחרי הנגב, המורכבת מראשי ערים, רשויות ומועצות בדרום הארץ, אמר אמש ל"הארץ", כי מועצת נבחרי הנגב לא תאפשר לשמונת היישובים הללו להתמוטט. הוא אמר כי אם המושבים ייסגרו או יהפכו ליישובים קהילתיים, אין טעם עוד ליישב את הנגב.

סופר "הארץ" מציין, כי מדובר בארבעה מושבים במרחב לכיש ועוד שניים באזור הנגב הזקוקים כסף רב לארגון הקניות.

חריגות מהצו לפיקוח על פליטת הארובות של תחנת הכוח באשדוד

על פי הצו חוייבה חברת חשמל להגיש תכנית לשיפור השריפה, כדי לצמצם את פליטת הפיח, ולבצע את השיפורים עד אפריל 1986

מאת אלי אלעד
סופר "הארץ" לאיכות הסביבה

בחודשים האחרונים נרשמו חרי־גות רבות מהוראותיו של צו מיוחד, שהוצא בספטמבר 1985 נגד תחנת הכוח באשדוד לפיקוח על פליטת הארובות ("הצו האישי"). על־פי הצו, היה על חברת החשמל, מפעילת התחנה, להגיש עד דצמבר 1985 תוכנית לשיפור השריפה, כדי לצ־מצם את פליטות הפיח, ולבצע את השיפורים עד אפריל 1986, אך הדבר לא בוצע.

כמו כן היו חריגות רבות בחו־דשים יוני־יולי בנושאי נישוף הפיח (לניקוי הארובות), קצב פליטת החלקיקים ואטימות גזי הפליטה. כך, למשל, נרשמו במהלך יוני 12 חריגות בנישוף, בנושא אטימות הארובות — יותר מ־300 חריגות, וכן חריגה בעשרות אחוזים בנושא קצב פליטת החלקיקים. איגוד ערים לאיכות הסביבה באזור אשדוד־יבנה פנה בינתיים פעמים אחדות לחברה.

בתגובה מסר דובר חברת החשמל: המימצאים הללו סופקו על ידי חברת החשמל. לאור קשיים לקבלת דלק באיכות טובה לשימוש בתחנות הכוח ותוך הצגתה למומחים שהז־מינה החברה מחו"ל, נעשתה פנייה למשרד הפנים לדחות את המועד להגשת התוכנית (שיפורים) לפרק זמן שיאפשר לחברה לעמוד ב־תוכניותיה.

מקרה שני בעולם

בת 34 ילדה רביעיה בהפריית מבחנה לאחר 17 שנות נשואין

אמאל נסאר ובעלה השקיעו כספים בנסיונות רפואיים רבים ואף מכרו את דירתם

מאת נורית אמיתי,
סופרת "הארץ" בפתח־תקוה

"בקרב הערבים אין מודעות לנושא הפריות המבחנה", סיפרה אתמול אמאל נסאר (34), ערביה מחיפה, שילדה אור ליום אתמול שני בנים ושתי בנות, בעקבות הפרייה חוץ־גופית, לאחר 17 שנות נשואין.

לדברי אמאל, אין אצל הער־בים די מודעות לאפשרויות הרפואיות של הפרייה במבחנה ואין ידע על תהליך ההפרייה בדרך זו, עד שיש החושבים כי הילד שנולד אינו מזרע הבעל. "אני שמתי לי עתה למטרה לש־כנע את ידידותי העקרות לעבור טיפולים ולהביא, במזל טוב, ילד לעולם", אמרה.

אמאל ובעלה, חליל נסאר, השקיעו כספים רבים בנסיונות להביא ילד לעולם. בין היתר, אף מכרו את דירתם ועברו להתגורר בדירת הוריהם. לא מכבר קראה אמאל כתבה המספ־רת על הפריית מבחנה המ־בוצעת במחלקת הנשים במרכז הרפואי "גולדה" (השרון) בפתח תקוה, בראשות פרופ' יעקב גולדמן. כעבור ימים אחדים כבר נמנתה על צוות המטופלות ולאחר כשבועיים נתבשרה כי היא הרה.

"לא יכולתי לעמוד, בכיתי מרב אושר ובעלי, חליל, בקושי יכול היה להחזיק אותי בידיים. שבע עשרה שנים חיכיתי לרגע הזה, שאהיה בהריון". אחר כך הגיעו תקופות אשפוז ממושכות וחופשות קצרות בבית, תחת פיקוחו של הפרופ' גולדמן", היא מספרת. לאחר ניתוח קיסרי ילדה את ארבעת ילדיה ששמו־תיהם: מניה, שהין, אבראהים ופרידה.

אמאל עובדת כתופרת והנהגה גם לטפל בילדי אחותה. "כל הזמן רציתי כבר לטפל בילדים משלי", אמרה לאחר הלידה, "והנה הגיע הרגע המאושר". חליל נגר במקצועו, בני הזוג התגוררו תקופה של עשר שנים באילת וחליל עבד בסיני, בעבו־דת בניה ותחזוקה.

כעת מקווים במשפחת נסאר כי בעקבות הגדלת המשפחה בעוד ארבע נפשות ימצאו הרשויות המתאימות דרך לסייע להם בכל הנוגע לדיור וסידורים ראשוניים. בינתיים מאושפזים ארבעת הילדים, שמשקלם נע בין 1120 ל־ 1680 גראם במחלקת הפגים במרכז הרפואי גולדה.

פרופ' גולדמן הסביר כי זהו מקרה שני בעולם, בו נולדה רביעיה בעקבות הפריית מבחנה. מקרה קודם היה באוסטרליה לפני שנתיים. עוד אמר כי גם לגופה של אמאל הוחזרו 5 ביציות מופרות ורק ארבעה נקלטו. לקראת הלידה ניתנו ל־אמאל תרופות למניעת התכ־ווצויות וכן זריקות לזרוז הב־שלת ריאות העוברים וזו, הדגיש ד"ר גולדמן, ככל הנראה, הסיבה לכך שהילודים הם במצב בר־יאותי טוב וללא תסמונות של מצוקה נשימתית.

אתמול הגיעו למחלקת הנ־שים עשרות קריאות טלפוניות של נשים, שביקשו להצטרף אל הממתינים בתור להפריות. בבית־החולים השרון משתדלים להיענות לפניות.

בעקבות אונס הנערה ברמת גן

משטרת ת"א הגבירה פעילותה לגילוי אנס הפועל בגוש דן

עדיין לא ידוע אם מדובר באנס אחד או יותר ★ הנערה, בת ה־17, היתה בדרכה לעבודתה כשמרטף, כאשר צעיר אילץ אותה באיומי סכין להיכנס למחסן בבית מועצת פועלי ר"ג — ואנסה

מאת ראובן שפירא

משטרת מחוז תל־אביב הגבירה את פעילותה הגלויה והסמויה בני־סיון לעלות על עקבותיהם של אנס אחד או יותר הפועלים בתחומי המחוז. פעילות המשטרה התרחבה בעקבות מקרה האונס הנוסף, שהיה ביום רביעי בלילה ברמת־גן, כאשר גבר אלמוני, כבן 35, אנס באיומי סכין נערה בת 17 במחסן בחצר האחורית של בית מועצת פועלי רמת גן־גבעתיים, בסמוך להצטלבות קריניצי־הרצל ברמת־גן.

בחצי השנה האחרונה בלבד אירעו באזור תל־אביב־רמת גן שלושה מקרי אונס בנסיבות המזכירות ניסיון לאונס אחד. בשלושת ה־מקרים עשה האנס שימוש בסכין, שבאמצעותה איים על הקורבנות. במשטרה עדיין אין יודעים אם מדובר באותו אנס, הפועל כל פעם בעיר אחרת, או בכמה אנסים. צוות חקירה מיוחד במשטרת מחוז תל־אביב מנהל חקירה אינטנסיבית לגילוי האנסים. כוחות משטרה גדו־לים מופעלים למשימות שונות בתחום לצרכים, אך עד כה ללא הצלחה.

הנערה בת ה־17 שנאנסה ביום רביעי בערב ברמת־גן היתה בדרכה לעבודתה כשמרטף. גבר אלמוני שעקב אחריה החל לדבר איתה והציע לה להתלוות אליה. הוא הש־מיע תרוצים שונים ובין השאר הסביר כי הוא זקוק לעזרתה לחפש דבר מה שאבד לו. הנערה לא התפתתה והגבירה את צעדיה. אז שלף הגבר, לדבריה, סכין ואיים להרוג אותה, אם לא תבוא איתו. אחר כך גרר אותה לחצר הסמוכה לבנין מועצת פועלי רמת גן־גבע־תיים, הכניס אותה למחסן ואנס אותה. לאחר מכן נמלט.

הנערה הגיעה בכוחות עצמה לביתה והודיעה למשטרה על ה־אונס. כוחות משטרה גדולים, שה־גיעו לאחר מכן ערכו סריקות בסביבה אחרי האנס, שתאורו נמסר להם, אך ללא תוצאות.

ניסיון לאנוס בת 17 שלנה עם חבר על חוף ים ת"א

(ע)ניסיון לאנוס צעירה בת 17 מבאר־שבע, שלנה עם חבר על שפת הים בחוף גורדון בתל־אביב, אירע אתמול לפנות בוקר.

כאשר הרגישה הצעירה כי אל־מוני מתקרב אליה החלה לצעוק לעזרה. חברה וצעיר נוסף שהיה בסביבה פתחו במירדף אחרי החשוד, שנמלט מן המקום. תאורו של החשוד נמסר למשטרה ובמהלך החקירה, עצר צוות של היחידה המרכזית גבר בן 43 מבית־שמש, כחשוד במעשה.

בכיר במשרד התיירות חזר לעבודה סדירה לאחר מעצר של חמישה ימים

חשוד במתן שוחד לקבלנים ובגניבת רכוש ממשלתי

מאת זהר בלומנקרנץ
סופר "הארץ" לענייני תיירות

ליאון דנצקר, מנהל בינוי, נכסים, אפסנאות ומשק במשרד התיירות חזר אתמול לעבודה מלאה, לאחר שהיה עצור במשך חמישה ימים בפ־קודת בית־המשפט כחשוד במתן שוחד לקבלנים, בגניבת רכוש של המשרד הממשלתי ומכירתו ל־אחרים. שובו לעבודה התאפשר לאחר שהמשטרה הסירה התנגדותה לכך.

דנצקר היה בחופשה קודם ל־כן, מאז הוחלה פרשת חקירתו.

קודם לחזרתו לעבודה מלאה ניסה הסמנכ"ל לאמרכלות, אלי פלג, להגביל את תחומי עבודתו ול־השאיר בתפקידו את ממלא מקומו, חיים נוסין. רק לאחר התערבותם של מנכ"ל המשרד, רפאל פרבר, ופרקליטו של דנצקר, הוחזר הלה לעבודה סדירה.

ערכה את העמוד: עדה אשפזי

מאות חברי מושבים נטשו את ארגוניהם והצטרפו לאחרים

בשל צבירת חובות של יותר מ־600 מיליון דולר בארגוני המושבים

מאת אברם צהר

חברי מושבים רבים נוטשים באחרונה את ארגוני המושבים ומצטרפים לתנועת האיכרים. לדברי מנכ"ל התאחדות האיכרים, שלמה רייזמן, בלטה התופעה במיוחד בקרב חברי המושבים שדה משה, אביבים ושתולה. גם המושבים שהוקמו כמו כהשלמה למושבות מנחמיה, יסוד המעלה ומגדל נטשו את ארגוני המושבים והצטרפו לאחרונה, כאיש אחד, להתאחדות האיכרים.

לדברי רייזמן, קיימת בחודשים האחרונים נהירה של מושבים, המעוניינים להתקבל כחברים בהתאחדות האיכרים, אך ההתאחדות מוכנה לקבל לשורותיה כחברים רק אנשי מושבים בודדים, שפרשו מארגוניהם הקודמים. משום כך נטשו מאות אנשי מושבים פרטיים את ארגוני המושבים המסורתיים שלהם (תנועת המושבים, האיחוד החקלאי, הארגוני הקניות השונים) והצטרפו להתאחדות האיכרים.

רייזמן מסביר תופעה זו בכך שבו בזמן שארגוני המושבים צברו בשנים האחרונות חובות מצטברים של למעלה מ־600 מיליון דולר וה־קיבוצים כ־2 מיליארד דולר, לא צברו הארגונים הכלכליים של התאחדות האיכרים אף פרוטה כחובות, והם ממשיכים להיות רווחיים.

במסגרת עקרון הערבות ההדדית, ערבים אגודות המושבים וחבריהם לחובות הארגונים השונים של התנועה. בארגוני האיכרים הכל מתנהל על בסיס עסקי טהור וכל איכר ערב אך ורק לחובות של עצמו. "היות וארגוני האיכרים נמנעו מצבירת חובות, האיכרים עצמם, להוציא מקרים בודדים, משגשגים", אמר מנכ"ל התאחדות האיכרים.

מת חיים לבנון

ראש העיר הרביעי של תל־אביב

(ע) חיים לבנון, ראש העיר הרביעי של תל־אביב־יפו, מת אור ליום ה' בגיל 86. נולד ב־1899 בפולין, סיים לימודיו בפקולטה לחקלאות באוני־ברסיטת קרקוב והוסמך כמהנדס חקלאי.

לארץ הגיע ב־1927 והיה בין מייסדי תנועת הנוער הציוני הכללי וקופת חולים. ב־1950 נבחר כחבר מועצת העיריה ושנתיים מאוחר יותר כיהן כסגן וממלא מקום ראש העיריה. עם התפטרות ישראל רוקח מראשות העיר, מונה חיים לבנון כראש עיר בפועל ואחר כך נבחר למשרה זו בבחירות שנערכו בשנת 1954.

במשך שש שנות כהונתו כראש העיריה תרם לפיתוחה של תל־אביב מבחינה כלכלית, מוניציפלית ותר־בותית. היה ממניחי היסוד לאוניבר־סיטת תל־אביב ובין היוזמים להקמת היכל התרבות העירוני. עמד בראש הדירקטוריון של מוזיאון הארץ ועודד את הרחבת רשת המוזיאונים בעיר.

כהוקרה על פעילויות אלו הוע־נקה לו ב־1973 אזרחות כבוד של העיר.

חיים לבנון יובא למנוחות היום בשעה 1200 בבית־הקברות טרומ־פלדור בתל־אביב.

נפטר בן ציון רבינוביץ, בעל חברת גד

מאת סופרת "הארץ"

בן ציון רבינוביץ, בעליה של חברת גד, העוסקת בהפצת עיתונים וספרים, נפטר אתמול בהרצליה בגיל 60.

רבינוביץ נפטר לאחר מחלה. השאיר אחריו אשה וארבעה ילדים. מועד ההלוויה עדיין לא נקבע, משום שאחת הבנות שוהה בחו"ל.

אוניברסיטת חיפה

היחידה ללימודי־חוץ
נפתחת ההרשמה ללימודי תעודה לשנת הלימודים תשמ"ז

מינהל עסקים וניהול כללי
חדרים 216, 219 בבניין הרב־תכליתי
טל' 04-257314, 04-240425, 04-240431
★ מינהל בכיר (3 סמסטרים)
★ מינהל עסקים וניהול כללי תכנית תורן — תלת־שנתית לבעלי 12 שנות לימוד
★ מינהל עסקים וניהול כללי תכנית אדיין — דו־שנתית לאקדמאים
★ ניהול שיווק וארגון מכירות (חד־שנתי)
★ תמחיר (חד־שנתי)
★ ניהול ופיתוח משאבי אנוש (חד־שנתי)
★ ניהול זמן ושיפור מיומנויות בניהול (סמסטר אחד)
★ יישומים כספיים־ניהוליים באמצעות מיקרו־מחשב

מינהל טכנולוגי מתקדם
חדר 218, טל' 04-240440, 04-240642
תכניות בשיתוף עם לשכת המהנדסים, האדריכלים והאקדמאים במקצועות הטכנולוגיים בישראל
★ לימודי מינהל למהנדסים (4 סמסטרים, פעם בשבוע אחה"צ).
★ מינהל כללי למפעלים עתירי־ידע בשיתוף עם רפא"ל, רשות פיתוח אמצעי לחימה (4 סמסטרים, פעם בשבוע אחה"צ).
★ ייזום וניהול עסקי בשיתוף עם המרכז הישראלי לניהול (חד־שנתי, יום לימודים ארוך בשבוע)

תכניות בשיתוף עם הסתדרות ההנדסאים בישראל — מכללת "אתגר"
★ לימודי תעודה במינהל להנדסאים ולטכנאים מוסמכים (4 סמסטרים, פעם בשבוע, אחה"צ)
★ מינהל עסקי להנדסאים ולטכנאי תעשייה וניהול בכירים (4 סמסטרים, פעם בשבוע, אחה"צ)

הלימודים יתקיימו מנובמבר 1986 עד יוני 1987, בשעות הבוקר, אחה"צ והערב.
לפרטים נא לפנות ליחידה ללימודי־חוץ אוניברסיטת חיפה, שד' אבא חושי, מיקוד 31999, או לטלפונים המצויינים לעיל בציון פרטיך, כתובתך, והנושא המבוקש. בשעות הערב מכשיר הקלטה בטל' 04-240718

ניהול ענפי
חדר 291 בבניין הרב־תכליתי
טל' 04-240436, 04-240375
לימודי ניהול תיירות ומלונאות
★ ניהול תיירות לבעלי תואר (בחיפה)
★ ניהול תיירות בכיר (בת"א)
★ ניהול מלונאות (בטבריה)
★ ניהול כח אדם במלונאות (בת"א)
לימודי ניהול תרבות ואמנות
★ ניהול תרבות ואמנות (בחיפה ובת"א)
לימודי מינהל בשלטון המקומי
★ מינהל בשלטון המקומי (בחיפה)
★ ניהול פיננסי ברשויות מקומיות (בת"א)
תכניות לאחיות
★ מדעי ההתנהגות והניהול לאחיות
לימודי מינהל רפואי
★ מינהל רפואי במוסדות בריאות (בחיפה ובתל־אביב)
מינהל עסקים וניהול כללי (בבית־שאן)

לימודים כלליים ונוער
חדר 292 בבניין הרב־תכליתי
טל' 04-240412, 04-240410
לימודי שפות
★ אנגלית ברמה ההתחלתית, בינונית ומתקדמת
★ אנגלית טכנית
★ אנגלית — הבעה בכתב ברמה גבוהה
★ סדנה לתקשורת עסקית באנגלית.
★ צרפתית ברמה התחלתית ובינונית
★ גרמנית ברמה התחלתית ובינונית
★ ספרדית ברמה התחלתית ובינונית
★ ערבית מדוברת ברמה התחלתית
לימודי מחשב
★ מבוא למחשב ויסודות התכנות (בסיסי)
★ מבוא למחשב ותכנות מחשבים (מורחב)
★ הכרה והפעלה של מחוללי יישומים
★ מבוא לניתוח ותיכנון מערכות מידע
★ תכנות מערכות מחשבים, דו־שנתי
★ קורסי השתלמות בשפות תכנות
★ שיקולים, הערכות והנחיות בבחירת מחשב
★ עיבוד תמלילים ותיקייה ממוחשבת

תכניות לנוער
מגוון של 23 תכניות מיוחדות בתחומי המחשבים, פסיכולוגיה, משפט, רפואה, מתמטיקה, ביולוגיה, סיעוד, עתונאות, שיקולים בבחירת מקצוע, עבודה סוציאלית, ציור, גרפיקה, אמנות, תיאטרון, מוסיקה ועוד, לתלמידי כיתות ט' - י"ב.

לימודי הרוח והחברה
חדר 300 בבניין הרב־תכליתי
טל' 04-240508, 04-240398
★ פסיכולוגיה חברתית
★ פסיכולוגיה של שינוי התנהגות והתפתחות האישיות
★ פסיכולוגיה וספרות
★ מצבי לחץ ומשברים
★ פסיכולוגיה של הלמידה והזיכרון
★ דינמיקה קבוצתית — סדנה ליחסים בין־אישיים
★ דינמיקה קבוצתית — התמודדות עם מצבי לחץ ושחיקה
★ קרימינולוגיה — אלימות, סטייה וענישה
★ זכויות הפרט בראי המשפט
★ אנתרופולוגיה
★ פרסום, יחסי־ציבור ודוברות
★ עיתונאות ודוברות
★ עריכה והבאה לדפוס
★ ניהול המשרד המודרני — קידום והעשרה
★ חידושים בעולם הביולוגיה והרפואה
★ סדנת משחקים חינוכיים
★ סדנה ליצירת תיאטרון
★ הערכה וביקורת של סרטים
★ מוסיקה — מהכנסייה ומאולם הקונצרטים
★ זרמים באמנות: האמנות הגותית והאמנות המופשטת במאה ה־20
★ פילוסופיה — חירות ותבונה
★ קבלה וחסידות — פרקי יסוד
★ הדרוזים — חברה והיסטוריה
סדנאות לאמנות
★ סדנאות לרישום וציור, רמות א' ב' ג'
★ סדנת רישום וציור למתחילים
★ הכנה ברישום וציור ללימודי ב.א.
★ סדנה לרישום מודל
★ סדנה פתוחה לרישום וציור
★ סדנה פעילה לביקורת עבודות רישום, ציור ופיסול
★ סדנה לעיצוב פנים
★ סדנת גרפיקה למתחילים
★ סדנת גרפיקה למתקדמים
★ סדנת קרמיקה
★ סדנת קדרות למתקדמים. עיצוב כלים ביד ובאבניים
★ סדנת אריגה אמנותית
★ סדנת אריגה אמנותית למתקדמים
★ סדנת הדפס רשת
★ יסודות הצילום
★ סדנת יצירה בצילום
תכניות בוקר לגימלאים
★ סדנת רישום וציור
★ סדנה לבריאות ולפעילות גופנית

לארכיטקטים וליצרני עבודות אלומיניום

עידן חדש בענף האלומיניום

קומפלט + הדרכה + מידע
הכל תחת גג אחד

1 קומפלט — קיטים בקופסה - פרופילים, אביזרים, אטמים, מבלטים, קטלוגים ותצוגת דגמים בבתי המסחר המורשים למכירת פרופילי קליל.

2 הדרכה — קליל מקימה 4 מרכזים לייעוץ טכני והדרכה - תצוגה במקום, אפשרות לייצור דגם הופשי - ללא תשלום. תבקר בתיאום מראש.

3 מידע — קטלוגים הכוללים שרטוטי הרכבה, פרופילים, אביזרים, אטמים ומבלטים ניתן לקבל במפעלנו, במרכזי ההדרכה ובבתי המסחר המורשים למכירת פרופילי קליל.

מוצר איכות נוסף של קליל

קליל 4000 דריי קיפ

פרופילי קליל 4000 מוגנים כפטנטים רשומים
החלון עמד בבדיקות התאמה של מכון התקנים הישראלי
לדרישות ת"י 1068 - חלונות אלומיניום
סימן הזיהוי הבלעדי של פרופילי קליל ≡ 3 פסים

קליל פרופילי אלומיניום

קליל תעשיות בע"מ ■ ת.ד. 210 קרית מוצקין 26114 ■ טל. 700424, 710957 (04) ■ טלקס 471537 KLIL IL

מלון "מצפה הימים"
דיאטות יופי והרזיה
התאריך הקרוב 2.10.86 — 28.9.86
בפיקוח רפואי צמוד
קוסמטיקה אמבטיות צמחים, מסג' רפלקסולוגיה, ג'קוזי, סאונה, פדיקור, מניקור התעמלות, חדר כושר
פרטים: טלפון: 069-37013-4
מלון "מצפה הימים" בכביש ראש־פינה צפת

מבצע לחגים
סיוד חדרי מדרגות בסיד סינטטי כולל תיקון הטייחים, חשמל כולל תיקון בשני תשלומים בסך 360 ש"ח
טל: 03-379905

להשכרה בת"א
בנין מסחרי חדש
(או חלק ממנו)
מכיל: מרתף מואר 500 מ"ר, קומת חנויות — 500 מ"ר, קומת יציע — 200 מ"ר, טלפונים, מעלית מסחרית, חניה.
טל. 229528

משרדינו הראשיים ומחסן המכירות הראשי
עברו
למפעלנו החדש באזור התעשיה
אילון תבור
(ליד דוברת)
משרד ראשי — טל: 065-95732-3
065-95356-7
ת.ד. 2030, עפולה 18000
מחסן מכירות — טל: 065-95355
תל־אביב, אגף השווק: 03-652341
03-651853
דרך יפו ת"א 3, תל־אביב, 66841

פזקר
PAZKAR
פז
מטבחים
דיור 2000
הכנון אדריכלי ועיצוב פנים

גאון
אופנה נשית מאד
מקיבוץ צרעה
מכירות סוף העונה
עד 50% הנחה
בחנות המפעל
חנות המפעל בקיבוץ צרעה
(ליד בית שמש ומערת הנטיפים)
פתוחה 7 ימים בשבוע 10:00 - 16:00
יום ו' 10:00 - 12:00
טל. 02-918237
אנו מכבדים כרטיסי ישראכרט ויזה

לבלה, לאורי ולגד שפר

אתכם באבלכם הכבד
במות הבעל, האב והסב

לודויג ז"ל

רוגה בע"מ
רוגעה בע"מ
העובדים

עירית רמת-גן
למנחם לשם
פקיד שומה — גוש דן
מיטב הברכות לקבלת התואר
פקיד שומה מצטיין
ולסיום 35 שנות עבודה פוריה בשרות המדינה
אורי עמית, ראש העיר

הלוח הארצי

הארץ חדשות

הארץ

קבלת מודעות:
רח' הנגב 4, ת"א
טל. 03-371261.
המחיר למודעה 42 ש"ח
המחיר למילה 5.25 ש"ח
המחירים כוללים מע"מ

חדשות | העיר | כלהעיר | צומת השרון | כאן דרום | הלוח הבטוח

הלוח הארצי כלהעיר ירושלים

דירות

● מבצע לקוני דירות בלבד. מוכר דירה שים לב. מעניין לא לשלם תיווך ולקבל תווה ועו"ד חינם לקבלת פרטים בטפסים טלפון ב"ז"ב 223342 "תווך שמאי" (2789)

● בקריית שמואל בודד קוטג' 5 גדולה + מרפסות. במכמורות. (3524) 646181

וילות ובתים

קבלנים מציעים

4 חדרים ויותר

3.5—3 חדרים

2—2.5 חדרים

דירות בשכ"ח

דירות מרוהטות

ביקוש דירות

מבצע משכנתא גם בלי זכאות בנק טפחות

هكذا من الاصل

הלוח הארצי

הארץ חדשות

ירושלים
המשך

● משקיע לקנות דירת 4, בשכונת אשכול, גבעה צרפתית, רמות, מעלה הזיתים. ללא תיווך.

דירות בדמי מפתח

דירות להחלפה

מכוניות

אודי

אוטוביאנקי

אופל

אלפא

ב.מ.וו.

דייהטסו

וולבו

ווקסהול

טלבו

מזדה

מרצדס

לנציה

סובארו

אוטוביאנקי

סאאב

טויוטה

סוסיתא

סיטרואן

פיאט

פולקסוואגן

פורד

פז'ו

רנו

אמריקאיות

בקשו רכב

מסחריות

הצעות עבודה

חבר

או.אר.אס.

מנפאואר

תיגבור

ביקוש עבודה

עסקים

שירותים

בריאות

בתי אבות

קופת רושמת

פסנתרים

קורסים

משרדים

מבני תעשייה

חנויות

מחסנים

אולמות

מגרשים

הובלות

רשאל

מציעים למכירה

חוגים

שיעור

לוח קיר

תנורי אפיה

אופניים

בעלי חיים

אבידות

שונות

מקררים

וידיאו

צילום

מערכות חשמל

מערכת סטריאו

מכונות תפירה

מכונות כביסה

רהיטים

מדיחי כלים

מלוויות

מוצרי חשמל

מחשבים

ציוד בניין

כלי נגינה

קים תופש

שידוכים

הברזות

הלוח הארצי הארץ חדשות

ירושלים
המשך

קונים

שמרטפות ומטפלות

הלוח הארצי — הלוח הבטוח — חיפה והצפון

דירות

וילות ובתים

5 חדרים ויותר

4—4.5 חדרים

3—3.5 חדרים

2—2.5 חדרים

דירות בשכ"ח

קריות

וילות ובתים

4—4.5 חדרים

2—2.5 חדרים

דירות בשכ"ח

3—3.5 חדרים

עסקים

מגרשים

משרדים

חנויות ועסקים

מחסנים

הצעות עבודה

שיפוצים

שמרטפות ומטפלות

רהיטים

כלי נגינה

מקרר

יד שניה

עתיקות

מכירות

פורד

פיאט

עיבוד נתונים

מכוניות

אאודי

סובארו

אוטוביאנקי

אוסטין

אופל

סוסיתא

סימאוטו

אלפא רומאו

פולקסוואגן

דייהטסו

וולוו

רנו

מזדה

פיג'ו

פיזו

אוטובוסים

לסלון טוקיו־שרף
לאיזור הצפון
דרוש:
סוכן מכירות עם נסיון
פקידה
8.00 — 16.00
לפנות לטל' 725968

למוסד ילדים אהבה
דרושים:
1. מדריך חינוכי
2. פסיכולוג
3. מדריך מלאכת יד
4. עובד סוציאלי
נא לפנות טלפונית למזכירות המוסד 740296
09.00—12.00

Maquette Gpn
Leather Fashion
למפעלינו בכרמיאל ועכו
דרוש/ה
מחסנאי/ת
תוצרת גמורה
5 שנות נסיון בתפקיד דומה
נסיון בענף הטכסטיל/הלבשה — יתרון
04-919321

בהזדמנות העברת זכויות בהנחה
להפלגה באאור יון ל־10 ימים
תאריכי הפלגה
16.10.86 או 2.10.86
בדבר פרטים לפנות לעידו
336702 20.00 ביום א' עד

דנאר בע"מ
באיזור התעשיה ק.ביאליק הנס מולר 6.
דרוש/ה
מנהל/ת חשבונות
הדרישות:
סוג ב'
* נסיון בעבודה מעשית 3 שנים.
* נסיון במערכת ממוחשבת
* ידע בחישובי שכר
* משכורת — עדיפות
לפנות טלפונית: 711272 711273 732272
למר הלוי

הלוח הארצי הארץ חדשות

חינם !! חינם !! שכיר דירות - קורשירות - 03-246242 "מידע דירות" בע"מ

חולון בתים

4 חדרים ויותר

חסוך אלפי דולארים! אל תחתום בלי בדיקת קנייה של מיל"ב הדינמומטר של דירתך מכון ישראלי לביקורת בנייה טל' 02-224388/9

3—3.5 חדרים

אתה לא צריך מתווך "אירון" רשימות מחשב של דירות לשירותכם 03-242379 03-613393

אנגלו סכסון זה נכס. בשבילך לפני קנייה / מכירה פנה אלינו טלפון: 286181 (12 קווים) אנגלו סכסון סוכנות לנכסים הגדולה בישראל

לזוגות צעירים הוטל יעקב קאופמן מציע מבחר דירות בנות 2, 3 חדרים במחירים החל מ-36,000$

2—2.5 חדרים

1—1.5 חדרים

אזור השרון

מכירה! השכרה! בחינם!!! תיווך קאופמן (גבעתיים) 03-778824

4 חדרים ויותר

גוש דן

הנגב 378572

4 חדרים ויותר

2—2.5 חדרים

עסקים

בתי-מלאכה

מחסנים

אולמות

חנויות

מבני תעשיה

מגרשים

למכירה

תל אביב

4 חדרים ויותר

משרדים

מחשבים

רהיטים

שעונים

קיים ונופש

נהגים

עוזרות ומטפלות

פקידים/ות

ביקוש עבודה

קבלנים מציעים

הובלות

הצעות עבודה

שידוכים

הלוח הארצי כאן הדרום אזור הדרום

דירות

וילות ובתים

4 חדרים ויותר

3 — 3.5 חדרים

שכירות

דירות מרוהטות

מכוניות

אאודי

אוטוביאנקי

אופל

אמריקאיות

ב.מ.וו.

דייהטסו

וולוו

טויוטה

פיאט

פיג'ו

רנו

מסחריות

איתור רכב נמכר

סוסיתא

סיטרואן

פולקסוואגן

פורד

הלוח הארצי העיר צומת השרון תל אביב גוש דן והשרון

דירות

ברמת-השרון מבחר קוטג'ים ודירות "יריד דירות" סוקולוב 03-491231 24 שעות

"י. קאופמן" למכירה בצמוד בשכונת הרופאים דירת פאר, כל הנוחיות כניסה במזומן 65,000 03-771209 03-783012

וילות ובתים

קבלנים מציעים

הלוח הארצי הארץ חדשות

קונים זהב
ויהלומים גדולים
ZAMLER
יהודה הלוי 143 ת"א טל. 03-235924

ת"א גוש דן והשרון
המשך

רנו

פיאט

פורד

פיז'ו

מגורים

מסחריות

דייהטסו

הונדה

אלפא רומאו

אמריקאיות

בי.אם.וו.

ג'יפים

וקסהול

מלבם

מוריס

מיני מיינר

מרצדס

סוסיתא

סיאט

סימקה קרייזלר

פולקסוואגן

ס.ט.א.ו.

סובארו

סיטרואן

סיאט השרון
החלפת רכב ישן בחדש
דרך השרון 35 הוד השרון 052-455857

לתשומת לב המפרסמים בלוח "העיר"

בכל פניה לפירסום מודעה חוזרת, להפסקת פירסום מודעה חוזרת או בירור אחר, יש למסור את מספר הקוד כפי שהודפס בסוף המודעה.

הודעות חידוש וביטול מתקבלות ישירות בטלפון: 03-571261 (רבקה).

הנהלת לוח "העיר"

מכוניות

ביקוש דירות

דירות ברמ"ג

אודי

אוטוביאנקי

אוסטין

אופל

חדרים מרוהטים

שותף/שותפה

דירות מרוהטות

בהינום!!!
נמכור. נשכיר רכושך
תיווך קאופמן (בגבעתיים) 03-778824

2—2.5 חדרים

1—1.5 חדרים

ראשל"צ

4 חדרים ויותר

3—3.5 חדרים

2—2.5 חדרים

שכיר

יוצא לאכול

דגים ומאכלי ים
● במרכז הדגים מבחר דגים ... סלטים וגריל פתוחים ... אל הים, הכניסה ... להזמנות בצלצלה.

● ארוחה נהדרת על שפת הכנרת, ... הדגים המפורסמת. ... מסעדת ... עד שש בערב, בימי ... עד שלום.

וולגריות צמחוניות
בלבצי — רשת מסעדות הבלבצ'ס ... בארץ, מבחר ... בלבצ'ס, סלטים, מרקים, גלידות, עוגות וקוקטלים
בלבצי — צהלה דרך ... 158, טל: 491747
בלבצי מנטר — דיזנגוף ... 310
● נטלי בלינצ'ס מסעדה ... בלב דיזנגוף ... מעולים ... 4 ר"פ פתוח עד ...
● בקמורה מבחר ... 6⁰⁰-21⁰⁰ ... אלנבי 54.

● חדש בקצה אבבל אוכל ... מגוון, שונה ... ים. אווירה מיוחדת. ארוחות בוקר

איטלקיות
● פיצריות ריזמוני המסבה האיטלקי האמיתי בטעם מעולה כמו שרק איטלקי יודע להכין. פתוח בצהריים ובערב. ריזמוני רשת המסעדות הגדולה בארץ. 410500.
● התפריט האיטלקי המשובח ביותר במסעדת ריצ'י הנשקפת אל הים. רחוב הרברט סמואל 78.

בלקניות
● אקרופוליס מסעדות טובות באמת דגים ובשר בנוסח הבלקן. ת"א המסגר 46 טלפון 338403. יפו העתיקה בניין כליף טלפון 838397.
● אל־האויה, מסעדה מקסימה, ארוחה בסגנון בלקני מזרחי, ומר בכל יום שישי. מרדאו 5 הרצליה ב. 052-78850

גלידריות
● הבלון, רשת מסעדות הגלידה הישנות ביותר בארץ. בואו אל הבלון ותהנו מקרנבל של גלידות העשויות מחומרים טבעיים ועכשיו הבלון גם בבן יהודה 163. בהרצליה פיתנה הבמרחוב בתחניה.
● מבוליטום מבחר גלידות בטעם נפלא ומקורי מחומרים טבעיים, מנליטום רינת הלב. באבן גבירול 19. פתוח תמיד.

מ"י. בית קפה אנגל, ארלוזורוב 188 ת"א. טלפון 254944.

יהודיות
● בקיטון, מטבח יהודי ביתי תפריט מגוון. רח' דיזנגוף 145 ת"א. טלפון 03-233679.
● בפלעצל כבר הייתם? אוכל יהודי מקורי במבחר עשיר ומגוון. ערב ערב באווירה מורח אידישאית. פתוח יום יום מ־12 בצהריים עד 12 בלילה. הפלעצל פרישמן 70 טלפון 238761

ישראלי מקורי
● במסעדת מבחרמה ממטעמי המטבח הישראלי המגוון הכשר. בניהולו של השף אורי גוטמן תמצא במסעדת "פנורמה" ברחוב הירקון 105 ת"א. להזמנות בצלצלה 238913

● מפגשים מסעדה השייכת לסוג המשובח. התפריט מזרחי וכולל גם ממולאים, סלטים, בשרים על האש ודגים. במפגשים אולם שיעוד לאירועים מכל הסוגים. במפגשים הויה אמיתית. רחוב אהרון קציר תל־השומר. טלפון 769427.
● במסעדת רונבוד מבחר דגים ובשרים. הסלטים חינם תפריט מיוחד ב־8.5 ש"ח. רונגד, כיכר אתרים טלפון 03-287704.

ים תיכוניות
● בפונדק הציירים, רחוב סירקין 4 גבעתיים, מאכלי צייד ואסקלה פתוחים, התפריט מיוחד והאווירה מקסימה. טלפון 728200.
● מסעדת הצבינה המסעדה הנעשקת ליים, מציעה תפריט מגוון ויין חינם. נוף מרהיב ברבבל התחנות, בדגלים, חיפה.
● בפיית מסעדה ים תיכונית הידועה במסורת ממולאים ובמעדני הבשר והדגים. תוויה לאניני טעם. "כפיית" – דרך בן צבי 70, ת"א 822979

מזרחיות
● הגיעו ארוחים מחו"ל? יש לכם הולדת? הילדים רוצים לאכול בחוץ? לאן? לפונדק שאול כמובן.
עם אכול תימני מזרחי במיזוג אוויר מלא. פונדק שאול כשר. כרם התימנים אלישיב 11 תל־אביב. מתקבלות הזמנות בטלפונים: 657619, 653303
● מסעדת לה ולי אצ"ל 61 בשכונת התקוה, מעדני גריל ואוזו, כשר בהשגחת הרבנות אצ"ל 61 טלפון: 372439. "לה ולי".

ספרדיות
● "דון אלבורנו" מטעמים ספרדיים: פאייה, טורטיה, סנגריה, פיצות מכובחות. דיזנגוף 277. טלפון: 443907.

פאב מסעדה
● הבר הארוך הבר הארוך מקום מרווח מציע תפריט משובח, שוויף ממלא דגים ומגי בשר. בדיזנגוף 218.

צרפתיות
● במסעדת פיכורה, 8 סוגי פונדו פשטידות דגים ובשרים, במטבח צרפתי. פתוח במשך כל השבוע. אבן גבירול 129. טלפון: 5462854.
● "שוטה־מונטרנט" מציעה בלינצ'ס ומאכלי ים, נוף מרהיב במזל דגים 1 יפו העתיקה 820693.
● קרן אילה קרע ארוחות צהריים וערב. אבן גבירול 15 ת"א. טלפון: 224553.

רומניות
● במפגש ישראל מסקיה וממולאים ברמה אחרת במחיר עממי. השווה לכל נפש. לאירועים מיוחדים עד 60 איש. גם בשבת. דרך פתח־תקוה 78 ת"א.

תימניות
● המוזיאון של רמי. ארוחות צהרים וערב וארוחות עסקיות במבחר עשיר המגוון של סלטים ובשרים על האש. כמו כן מגוון עשיר ומאכלים תימניים מקוריים באווירה שקטה ואינטימית. מתקבלות הזמנות לאירועים מיוחדים. בואו להנות במוזיאון של רמי. רח' פרישמן 41 פינת דיזנגוף 106 ת"א. טלפונים: 222191, 233033. סגור בשבתות.
● ברגילה II מסעדה תימנית הטובה שבעיר מציעה תפריט במחירים מוזלים. פתוח שבעה ימים בשבוע עד לשעות הבוקר. השידות מהיר ואדיב. מסעדה היפה שבעיר. רחוב דוד המלך 1. טלפון: 263330.
● בואו להנות מאווירה מזרחית תפריט תימני עד לשעות הבוקר בברגילה III. ג'חנון, מלאווח וסוגי מרק תימני. רחוב פרישמן 10. טלפון: 223479.

מועדון מסעדה
● באנטוליה. הבית הבינלאומית מאתנה באווירה יוונית אמיתית. רחוב המלאכה 30 באזור התעשייה חולון. טל: 800500

ערוך ע"י **מודפון** 03-38 38 38

הלוח הארצי הארץ חדשות

ת"א גוש דן והשרון
המשך

משאיות

קרוואנים

אופנועים

איתור רכב גנוב

ביקוש רכב

חלפי רכב

הצעות עבודה

מכונאים / הנדסאים

נערים

נהגים

ספרים/ות

יהלומים

מוכרים/ות

עובדי מתכת

אחיות

גננות

דפוס

הנהלת חשבונות

גהירה ותפירה

שרות ומסעדות

מזכירות

סוכנים/ות

חרטים/מסגרים

מוסכאים

חשמל

בית אבות "נוה-אילן"

★ השגחה 24 שעות

★ טיפול מסור ואישי !!!

★ אוירה ביתית !!!

מספר מקומות מוגבל

רח' פנקס 17 רמת-גן, טל. 03-775908

מבצע 500 $ לחודש

מתמטיקה : פיזיקה • אנגלית : כימיה • לשון ועוד

"מרכז הלמידה" שיעורים פרטיים בבית או במכון

תל אביב 447404 ים 863691 חיפה 226970

השרות למשפחה

בן יהודה 226 ת"א

טל. 5462805-6

דרושות:

★ עוזרות ומטפלות ברמת אביב ורמה"ש

★ מטפלות לקשישים חולים עדיפות לינה בת"א ונתניה

★ בחורות ללינה בלבד אצל קשיש

★ עוזרות בסיס חודשי

בוא איתנו לקיבוץ

מתארגנת קבוצה של רווקים/ות רצויים בעלי מקצועות והשכלה בוגרי י"ב אחרי צבא עד גיל 32

03-216015 03-262521

סרגניות!!!

כותנה וצמר

בחיסול

ב־50% הנחה

"צימריה"

סוקולוב 66

רמת־השרון

הכל מן האשכו

הלוח הארצי הארץ חדשות

ת"א גוש דן והשרון
המשך

שליחים/ות

פועלים/ות

ביקוש עבודה

קיבוצים צעירים
קולטים
משפחות צעירות
המחלקה לקליטה
שדרות שאול המלך 8 קרית ת"א
טל. 03-216015
03-262521

פקידים/ות

הבשורה לעבודה

עסקים

תיווך

תעוה

בשכ"ח 1000 מ"ר
למשרדים ולכל
מטרה אחרת
טלפונים + חניה
אפשרי בחלקים
במרכז תל-אביב
03-493958 ,744106

הלוואות

מציעים למכירה

תוויות

חנות במרכז
הרצליה
בעל החנות
מעוניין לקבל
הצעות
לסוכנות-מכירה
אזורית בלעדית!!
(בכל התחום)
03-246242
052-541427
052-833324

מבני תעשיה

"סגנון"
חנות חדשה בפתח-תקוה
מעוניינת בתצוגה
ומכירת רהיטים מעולים
הצעות בערבים
03-914658

מגרשים

משרדים

מחסנים

אולמות

חיבור

חשמ

חימום והדברה

נופש וקיט

שיפוצים

שירותים

אחזקת דבקות

מוצרי חשמל

חקלאות

ריפוי והרזיה

צילום

מערכת ספריאו

בריאות

ניקוי ופוליש

רהיטים

מחשב

כלי נגינה

סטריאו וידאו
סטריאו עם סטייל!! - FISHER

חיות בית

אבדה לפני חודש
כלבת זאב
חום-שחור
שעירה באזניים
בצפון ת"א
221540

הילטון תל-אביב
דרושות
חדרניות
למשמרת בוקר
לפנות לכח אדם בין השעות
14⁰⁰-15³⁰ אחה"צ
03-640292-3

כלב פודל
(הנרי) שחור
אבד לאשה חולה
בלב ת"א
03-621627
שכר למוצא

רוצים לקנות

מוני אייד

וידאו

صكذا من الاصل

صكنا من الامل

חתוך את הפינה ועגל את המחיר

תפריט קבוע ל־2 סועדים
מחיר רגיל ~~17.60~~
מעוגל ל־15 שקל ליחיד
תפריט קבוע ל־3 סועדים
מחיר רגיל ~~22.80~~
מעוגל ל־19 שקל ליחיד
לא כולל שרות.

ישראכרט אלא מה.

הצג פינה זו למלצר.

צ'יינה דייל
הסינית של רמת־השרון
דרך הרצליה 199, תחנת דלק "טופז" רמת השרון
(ליד הכפר הירוק) טל. 491873 (03)

הארץ חדשות
הלוח הארצי

ת"א גוש דן והשרון
המשך

ציוד אמבטיות

חימום והסקה

שידוכים

בתים

מועדון "קשר"
עלון הפנויים/יות מס׳ 1 בישראל

כ־4000 פנויים/יות, שני משרדים, צוות מקצועי ומיומן, 10 שנות נסיון, והחשוב מכל כ־650 פנויים/יות מציגים עצמם החודש בעלון "קשר" במודעות מפורטות מאוד (50% עם טלפונים) מחכים לקשר איתך.

* מחיר השרות למחזיקי כרטיס חבר 20 ש"ח בלבד.
* כרטיס חבר ניתן לרכוש תמורת תשלום חד פעמי של 88 ש"ח
* רק טלפן והזמן העלונים + כרטיס החבר ישלחו אליך מייד (ברשום נוביים) במעטפה אטומה ללא תו זיהוי השולח.
* בנות 18 — 25 שרות ראשון ללא תשלום.
* לגילאי 50 + — 25% הנחה.

לפרטים והזמנות 03-733994 עד חצות 04-446023 עד שעה 21.00 גם בשבת.

שיעור

מקרר

מכונות כביסה

הסקה (הכרזות)

תנורי אפיה

מכונות כתיבה

חנים

מלווים

מדיחי כלים

בקיוון

תן

קח

מסע

סירות

קח תן חצי חינם

לקרית החינוך עכו
דרוש:
מורה לאלקטרוניקה
(מהנדס או הנדסאי)
להוראה בכיתות סכנאים
נא לפנות טלפונית 04-912304 04-911795

דרוש:
סוכן/ת
+ רכב לשווק תמרוקים
עדיפות לבעלי נסיון
להתקשר פיוס
04-726426

למפעל א. לוינשטיין בע"מ
א.ת. ק. ביאליק
* **מהנדס/ת מכונות**
בעל נסיון, לתכנון וניהול פרוייקטים
* **שרטט/ת מכונות**
04-701771

דרוש:
בחור רציני
לתפקיד פיזולי בסבריה
רצוי עם רכב, 067-92477
לאחר אחרי 19.00

למפעל "בסון מובא"
המוביל בענף דרוש:
איש אחזקה /מפעיל
בעל 3 שנות נסיון
נא לפנות לטל. 761475/6
דני/שמשון

לעיתון העיר
דרוש
אחראי הפקה ומשק
רצוי בעל רכב, עם נכונות לעבודה בשעות לא שגרתיות
(נסיון רצוי אך לא הכרחי)
נא לפנות למנהל העיתון שמואל בצלאל טל: 03-651131

רופאי־שיניים מנוסים
למרפאות פרטיות / מלאה
בכל רחבי הארץ
★ תנאים מצויינים
למתאימים
04-530785
03-849415

דרושים
חשמלאים מקצועיים
בעלי ידע ונסיון רב בעבודות חשמל בנין ותעשיה
לפנות:
04-529294
04-515006

לחברה פיננסית
דרושה
מזכירה
בעלת הופעה נאה
אחראית ומנוסה
אורגנאן השקעות
שמעון בן שטח 1
(ליד הביטוח הלאומי)

גלגלים
דרושים/ות
רוכשי מודעות
מעולים בכל הארץ
רווחים גבוהים!!!
הכישורים הדרושים:
★ הופעה נאה
★ יכולת לנהל מו"מ
★ השכלה תיכונית לפחות
★ רכב יתרון
טל: 03-322231-2
- סודיות מובטחת -

למשרד תכנון בניה
(קונסטרוקציה) בנהריה
דרוש/ה
1. הנדסאי/ת בנין
2. שרטט/ת בנין
נסיון קודם רצוי
טל. 927272

לפאב "מגרש 9"
דרושים
זמרים נגנים
לשירי עם, ג'אז, פופ.
טל. 539168 סקורו חיפה

עולם חדש !!
לאופנאית צעירה, שאפתנית, נאה, חדשנית, יזמנית, וכשורים מתאימים.
לראיון טל. 03-831368

לחלוקת מעטפות לתיבות דואר
(מיידי, למים ו' שבת א', ב')
דרושים בחורים בעלי קטנוע
מתל־אביב, חיפה וירושלים
03-440287
03-5461529

למכון אופסט
דרוש
צלם ופלייטמייקר
מנוסה או מתחיל
טל' 271010

לשלוחות במפעלי מתכת בע"מ
דרושה:
מנהלת חשבונות
מנוסה למשרה מלאה + ידע בהנהלת מחשב
04-726123-9

דרוש/ה
מנהל/ת חשבונות סוג 3
בעל/ת 3 שנות נסיון
שליטה טובה באנגלית.
לתנאי משרה, 5 ימי עבודה, בת"א
טל: 03-247526

דרוש
סוכן מכירות
רצוי בעל נסיון רב בעבודה עם סניפי שיווק באזור הצפון, הצרכן, היפרכולים, סופרסל, קואופ זבולון, היפרשוק, היפרמרקט
להתקשר לדניאלה
670783

חברת רום הנדסה אזורית בע"מ
ויצמן 63 נהריה טל. 04-927042 04-922335
דרוש:
מנהל עבודה
לעבודות פיתוח ואספלטים
לפנות טלפונית בין השעות 8.00-15.00

עיריית כפר סבא
דרושים
סטודנטים לעבודה חלקית בנושא פיקוח עירוני
נא לפנות בכתב למחלקה לאיכות הסביבה ת.ד. 25 כ"ס

ת.מ.א. מתכת תעשיות מיזוג אויר
דרושים
מסגרים לייצור יחידות מיזוג
טל: 03-5516377 או 853897 לאבי

נהריה בשר ומקניק
שדרות הגעתון 8, נהריה 22100 טל. 04-922116
למפעלנו בנהריה
דרוש/ה
טבח/ית צעיר/ה
עם מעוף המחפש(ת) אתגרים למחלקת ייצור מעדני הבשר לעבודה קבועה ללא תורנויות ומשמרות.
נא לפנות בכתב יד אל מאיה ת.ד. 70 נהריה 22100.

אלית
דרושות
★ **תופרות**
למכונות זיגזג ואוברלוק
★ **עובדות**
למחלקת ביקורת
טלפון: 03-824121
הפלך 3 תל־אביב

לחברה עתידית ידע באיזור חיפה
דרוש
מהנדס אלקטרוניקה
שנתיים נסיון בפתוח מערכות מוטמעות
טל. 04-723693, 04-726369

למוסד ציבורי
דרושים:
* **עובד אחזקה**
בעל נסיון בצבעות נגרות ושרברבות
* **שומר לילה**
מהשעה 22.00 עד 07.00 בבוקר
לפנות בכתב בציון קורות חיים ונסיון ת.ד. 8030 חיפה

בית־החולים "מעינות מרגוע" - בחדרה
(בהשגחת משרד הבריאות)
קימות עדיין כ־60 מיטות פנויות
★ באוירה משפחתית ונעימה
★ ציוד חדיש ומודרני
האישפוז מיידי !
לפנות לטל: 063-39880 03-734191/4/5/6

לחברה לבנין בכרמל
דרושה:
מזכירה
לפנות בכתב לת.ד. 7715 חיפה

למפעל תעשייתי גדול
דרוש
טכנאי מיזוג אויר
נא לפנות למנהל כוח אדם
טלפון 065-71020

למפעל רהיטים וותיק במפרץ חיפה
דרוש
מחסנאי טכני
לפנות בכתב בצרוף קורות חיים מפורטים לת.ד. 344
ק. אתא 28102

דרוש
מוכר רהיטים מנוסה
לחנות בחיפה
לפנות טלפונית ליעל 051-29171 בשעות העבודה

לחברת עמידר
דרוש/ה
עורך דין (משרד) עצמאי
להגשת תביעות בענייני שכר דירה והגנת הדייר
נא לפנות למנהל המחוז ברחוב מאיר 2 חיפה

דיילים/דיילות

חברת פאן־אמריקן תגייס בקרב בישראל דיילים ודיילות לשרות בקו תל־אביב־פריס־תל־אביב.

הדרישות הבסיסיות הן:
★ **גיל:** מינימום 21 (אחרי שירות צבאי).
★ **גובה:** מינימום 158 ס"מ
★ **משקל:** בהתאם לגובה
★ **השכלה:** בגרות
★ **שפות:** אנגלית ועברית שוטפת (קריאה, כתיבה, דיבור) (צרפתית - יתרון).
★ **בריאות:** מעולה, עם ראיה 6/12 ולא פחות מ־6/30 בעין השניה

המועמדים מתבקשים לפנות בכתב בלבד בצרוף קורות חיים (באנגלית) ושתי תמונות פספורט צבעוניות לת.ד. 188 נמל תעופה בן גוריון.
מועמדים מתאימים יוזמנו לראיון בתוך זמן קצר.
המועמדים עשויים להדרש להמציא אישור מלשכת התעסוקה.
נא להמנע מפניות טלפוניות.

PAN AM.

ההסתדרות הכללית של העובדים בא"י
הנוער העובד והלומד
למחוז גליל ועמקים
דרושים
מדריכים לריכוז ולהדרכה
בוגרי תנועות נוער חלוציות לאחר שרות צבאי
בישובים הבאים:
קרית שמונה, חצור, צפת, יקנעם, בני יהודה, נצרת עלית, טבריה, יבנאל, מנחמיה, קצרין, תמרת
בדבר פרטים נא להתקשר בימי א'־ו' בין השעות 1300-800 טל. 067-20464

תושב תל־אביב גוש־דן והשרון, מוכר דירה או מכונית?
רק לוח העיר מכסה את כל האזור שמעניין אותך
ובמחיר הרבה יותר זול

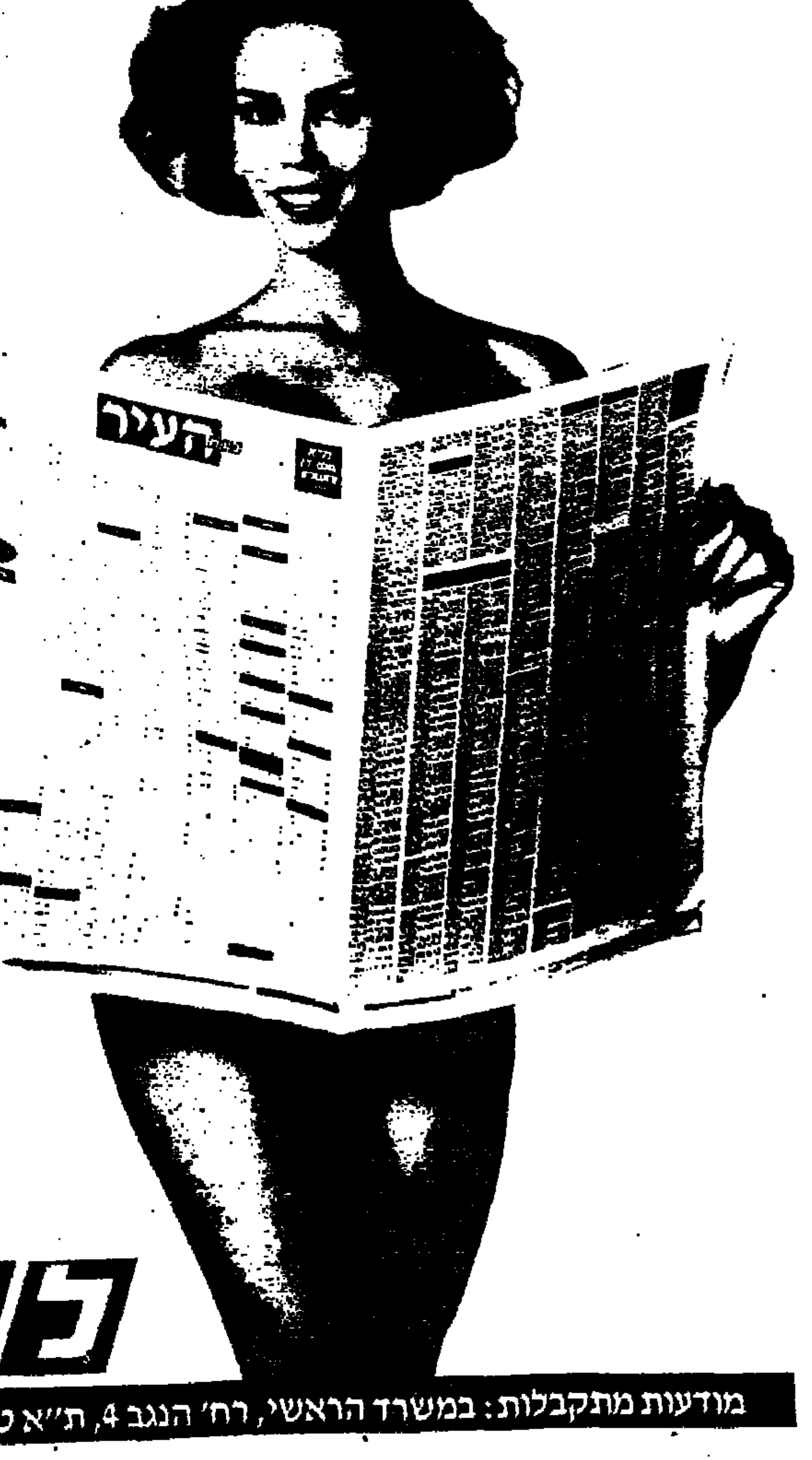

כי רק מודעה שמתפרסמת בעתון העיר נהנית:
גם לקוראי ידיעות
גם לקוראי מעריב
גם לקוראי חדשות
גם לקוראי הארץ

מבצע
ב־42 ש"ח פרסם עד שתמכור!

כל מודעה בלוח העיר מתפרסמת שוב ושוב עד שתמכור - ואפילו חודש בעתון העיר ובעתונים: הארץ, חדשות ועתונות השרון.

לוח העיר
מודעות מתקבלות: במשרד הראשי, רח' הנגב 4, ת"א טל. 03-371261 ובכל משרדי הפרסום.

הארץ

יום ו', י"ז באב תשמ"ו
22 אוגוסט 1986

ירושלים: רחוב הרבצלת 2 טל' 224245־6. ת.ד. 273 מיקוד ירושלים 91002 חיפה: רחוב גורדון 20 טל' 661166־8. ת.ד. 5259 מיקוד חיפה 31052

בתל־אביב: המערכת, ההנהלה, מחלקות המודעות, ההפצה והמנויים רח' זלמן שוקן 21, טל' 824261 ת.ד. 233 מיקוד תל־אביב 61001

המו"ל: הוצאת עתון הארץ בע"מ, רח' זלמן שוקן 21, ת"א
העורך: גרשום שוקן. האחראי: מתי מלך.
אין המערכת אחראית לתוכן המודעות ואינה מחזירה כתבי־יד.
HAARETZ Daily Newspaper, Tel-Aviv, Israel - P.O.B 233, Tel 824261

סימני התבהרות באופק

נשיא מצרים אינו מוכן להודיע על קיומה של פגישת פיסגה בינו לבין ראשי ממשלת ישראל, בטרם ייחתם שטר הבוררות בעניין טאבה; והשטר הזה אינו יכול להיחתם לפני שנציגי מצרים וישראל יסכימו על שלושת הבוררים הבין־לאומיים וישלים המיפוי המדויק של אזור הגבול מסביב לטאבה. מי שמעוניין להשוות את מועד החתימה — ובעקבות זאת גם את מועד הפגישה בין הנשיא מובארק לשמעון פרס — עומדות לרשותו אפשרויות רבות.

אולם אם שני הצדדים יעשו מאמצים כנים להכשיר את הקרקע לתחילת הבוררות, אין סיבה שפגישת הפיסגה לא תיערך בהקדם. ואם כי מזכיר המדינה של ארה"ב לא אמר כי יהיה נוכח בטכס חתימת שטר הבוררות וגם בפיסגה — הידיעה מוואשינגטון, לפיה מתכוון ג'ורג' שולץ לנסוע למזרח התיכון, ניתנת להתפרש כחיזוק אמינותו של הדיווח אשר מנכ"ל משרד ראש הממשלה, אברהם טמיר, מסר לשמעון פרס על תוכן השיחות שניהל לאחרונה עם ההנהגה המצרית.

לשון אחר: המצרים לא יכבידו על גמר המהלכים הדרושים כדי לאפשר חתימת שטר הבוררות, ומובארק מוכן להיפגש עם שמעון פרס בשליש השני של חודש ספטמבר.

מזכיר המדינה של ארצות הברית מן הסתם לא היה מצליח להתגבר על הסתייגותו, הידועה מכבר, מעניין ישראלי־ערבי ולנסוע שוב לאזור הפרובלמאטי, לולא היה לו יסוד להניח כי הבשילו התנאים לחידוש מעורבותו האישית: אם ייסבא כאן, קרוב לוודאי כי הן שמעון פרס הן הנשיא מובארק ינצלו את נוכחותו כדי לנסות ולהזיז את תהליך השלום צעד אחד, או כמה צעדים, קדימה. משמע, יפעלו לגיבוש מאמץ מצרי־ישראלי־פלשתיני־אמריקאי כדי לטפל בשאלת עתידם הפוליטי של ערביי השטחים המוחזקים — באותו חלק מהסכמי קאמפ דייוויד שנותר עד כה על הנייר בלבד.

אין תימה כי התחזית הזאת מעוררת תסיסה במחנה הערבי. אשר ממילא מודאג מהכרזתו של ז'אק שיראק, לפיה צרפת אינה גורסת מדינה פלשתינית עצמאית; חוגים בירושלים בוודאי אינם טועים באמינם כי הזמנת יאסר ערפאת אל נשיא מצרים פירושה כי מובארק מוכן להעניק לערפאת את ההזדמנות האחרונה לחדול מסירובו העיקש בדבר הכרה בהחלטות מועצת הביטחון 242 ו־338. המצרים גם טורחים לפייס בין ערפאת לבין מלך ירדן, והירדנים אומרים כי יש לשתף את סוריה בכל ניסיון של פתרון הבעיות הפוליטיות של האזור.

צפויה איפוא תקופה של פעילות מדינית נמרצת ויישוב הפלוגתה בעניין טאבה אינו מבטיח לנו עידן של רוגע והיעדרן של בעיות מסובכות. יציבות ביחסים בינינו לבין מצרים, כפי שהיא מסתמנת באופק, תשחרר אותנו מדאגה ביטחונית ומדינית אשר המשך המריבה על טאבה היה בוודאי מגמיד אותנו.

המורטוריום של גורבצ'וב

שליט ברית המועצות מיכאיל גורבצ'וב הודיע כי מוסקווה החליטה להאריך בשישה חודשים נוספים את ההפסקה החד־צדדית של עריכת ניסויים גרעיניים, וקרא לארצות הברית "שלא להחמיץ הזדמנות להקפיא את מירוץ החימוש". התגובות הראשונות בוואשינגטון היו ספקניות, ותיארו את ההצעה הסובייטית כ"תעמולתית". אך וואשינגטון יודעת שההצעה מציבה בעיה כפולה ומשולשת: היא מגבירה את הלחץ של בעלות־בריתה באירופה המערבית הרוצות לראות בחידוש הסכמי סאל"ט על איסור ניסויים גרעיניים; ההודעה מחוזקת ידי חוגים בתוך ארה"ב המבקשים להאט את מירוץ החימוש ולצמצם את ההקצבות למטרה זו; וואשינגטון ערה לכך שגורבצ'וב זקוק — ולא רק לשם הישג תעמולתי — להבטיח לעצמו תוצאות מעשיות כלשהן מוועידת הפיסגה הבאה עם הנשיא רייגן, זאת בתחום מירוץ החימוש בכלל או ב"יוזמת ההגנה האסטרטגית" ("מלחמת הכוכבים").

התגובה האמריקאית המהותית מתמקדת בשאלת הפיקוח על הסכמים. חוגים ימניים בממשל ומחוצה לו טוענים שהסובייטים לא כיבדו את ההסכמים הקודמים, ודורשים שכל הסכם חדש יכלול בדיקות פיזיות במקום. הסובייטים התנגדו לכך מאז ומתמיד בנימוק שזהו פתח לריגול.

ההיתר לקבוצות וולונטאריות מערביות, ממתנגדי הניסויים הגרעיניים, להתייצב עם מוניטורינג בתוך אתרי ניסויים סובייטיים, יכול לבשר שינוי כלשהו בעמדת מוסקווה, אך ספק אם ארצות הברית תסתפק בזה כתחליף לביקורת סדירה וממוסדת.

אך לוואשינגטון יש, לדבריה, בעיה מיידית הקודמת למעשה לשאלת הפיקוח: הסובייטים כבר סיימו, לפני חודשים מספר, את סדרת הניסויים הגרעיניים לשנת 1986. ארצות הברית נמצאת בעיצומם של ניסויים אלה וטענת הפנטגון היא, שהפסקה לאלתר מצד ארצות הברית תבטיח יתרון מיידי לצד שכנגד.

כשלון הדיפלומטיה הרועשת

מאת פלס

על הממשלה לבחור בין זקיפת קומה באולמי אסיפות בישראל לבין טיפול ענייני, שיכול להבטיח שינוי בעמדת בריה"מ לגבי יהודי רוסיה

מ"מ ראש הממשלה ושר החוץ, יצחק שמיר, אמר בישיבה השבועית של שרי הליכוד, כי במפגש הלסינקי יכלו הסובייטים ללמוד, שישראל מעוניינת בשיפור יחסיה עם ברית המועצות. לעומת זאת נמסר ("הארץ" אתמול), כי "גבירים סובייטיים בהלסינקי אמרו לדיפלומטים פיניים, כי המשך פיתוח יחסי מוסקווה־ירושלים, יהיה תלוי בהתנהגות ישראל". נראה שהתלמידים לא דווקא השתכנעו ממשנתו של המורה.

רב הנסתר מן הגלוי בכל הנוגע להתנהגות הסובייטים בהלסינקי ואף לפני עריכת המפגש. למה התכוונו בעת שהציעו לשגר משלחת ארצה, שתסקור את מצבו של "הרכוש הסובייטי" ותטפל גם בנושאים בעלי אופי קונסולארי? אחרי ככלות הכל — ממשלת ישראל משלמת דמי חכירה לסובייטים, שברית המועצות עדיין לא מכרה לה, כגון בעבור הבניין במגרש הרוסים בירושלים, בו שוכן בית המשפט העליון עד היום. ואשר לעניינים "קונסולאריים" — כלום המחלקה הקונסולארית של שגרירות פינלנד אינה מוסמכת, או מסוגלת, לטפל בהם?

אין זה מן הנמנע, כי מוסקבה התכוונה, בין השאר, להבין, באמצעות סיקור המשלחת, מסע לחצים על ממשלת ישראל, שתחזיר ותכיר בכנסייה האורתודוכסית "הלבנה", והולשת עד עצם היום הזה על חלק מנכסיה של רכוש הכנסייה הרוסית שמימי הצארים. אבל גם זאת אינה אלא השערה בלבד.

נוכח חוסר הבהירות, ועל רקע משאלות שהלב הביעו אצלנו לכלל דעה, כי כוונות פוליטיות מסתתרות מאחורי הפיגור של טענות, שנראו כאילו מצוצות מן האצבע. גם אבן קימעות כאלה — מה טוב יותר מאשר לגנות ולכבל את ההדגמות, כדי להיכנס לדרישה עם הסובייטים בדבר מצוקתם התרבותית של יהודי ברית המועצות, על חופש העלייה ועל הרדיפות של הארצים־ערבית? ערכית של מדיניות הקרמלין בכל הנוגע למזרח התיכון?

על פניה מוקטה, בדבר שיגור משלחות סובייטית לישראל ענינו, כי עיקרון הדדיות מחייב שיגור משלחת ישראלית לברית המועצות; ואם כי הסובייטים שללו הצעה זו, הם הסכימו למפגש במקום "ניטראלי" — בירת פינלאנד.

הסכמה זו פורשה — ויכולה היתה להתפרש — כסימן, כי מי שקובע עתה בקרמלין, מעוניין גם מעוניין לחדש את הדו־שיח בין מעצמת־העל הקומוניסטית לבין מדינת היהודים. ויש מהר נתגלתה אשליה הריצונאליסטית (הסובייטית) למהלך כזה: פגישה רשמית בין משלחות רוסיה וישראל במקום "ניטראלי" — ודווקא בהלסינקי — עשויה להסביר לדעת הציבור הבין־לאומית ולאקרבניםי המדיניות של ארה"ב בפרט, כי ברית המועצות פתוחה יותר מבעבר למגעים עם המערב (שישראל היא חלק ממנו); טיפול בנושאים קונסולאריים אינו אלא שם נרדף להקמת קונסוליות, ושלב זה ישמש מבוא לחידוש היחסים הדיפלומטיים. ואם אלה יחודשו — יקשה מאוד על ישראל להוסיף ולהתנגד לשיתוף ברית המועצות בוועידה בין־לאומית לקידום תהליך השלום במזרח התיכון, שתכונס תחת חסות האו"ם.

אפשר שנימוקים אלה באמת הניעו את ההנהגה הסובייטית להסכים להצעה הישראלית, ששיתוה מכוונה להרחיק טענות מן המחנה הערבי נגד מפגש כזה. אולם בכל שחלף הזמן וככל שמועד המפגש קרב, כן רבו הסימנים, כי הסובייטים אינם מוכנים לשחק את המשחק שישראל יעדה להם. בכל שישראל ביקשה להגביה את פרופיל המפגש בהלסינקי, כן טרחו הרוסים להנמיך את הפרופיל שלהם; בסופו של דבר הם הפסיקו את המפגש כעבור שעה וחצי, ועכשיו הם מאשימים את ישראל בכך, שהעלתה נושאים שברית המועצות לא התכוונה שיידונו בפגישה.

המשך המגעים, אם יתקיימו, תלוי איפוא — כך צריך לפרש — בשינוי "התנהגותה" של ישראל, וגם אז הם יתנהלו בדרכים עקיפות כבעבר, היינו, דרך השגרירות הפינית בתל־אביב והשגרירות ההולנדית במוסקווה. וזו, לעת עתה, סוף המגע הישיר, ואין לדעת מתי יחודש.

יצחק שמיר טוען, כי "אי־אפשר להגיע לשיפור היחסים, ללא קיום דיון יסודי ביחס ברית־המועצות ליהודים המבקשים בתחומה ועל שינוי ביחסה כלפי ישראל במזרח התיכון". ניסינו בהלסינקי ליזום דיון בזה. אך המשלחת הסובייטית סירבה לקחת חלק בו.

כעת יש לנו הסיפוק, כי מסרנו למשלחת הסובייטית בהלסינקי מסמך המפרש את מלוא טענותנו והיא אף קיבלה אותה לידיה. אבל מעבר לכך לא הושג דבר, וספק רב אם יושג, כל עוד תתמיד ממשלת ישראל לנהוג במדיניותה כלפי ברית המועצות על־פי שיטת ההכרזות ההפגנתיות, שיש בהן כדי לספק את חוש הגאווה הלאומית שלנו, אבל אינה משאירה רושם על הפוליטבורו במוסקווה.

יהא ברור לכל הנוגעים בדבר, כי ישראל מודאגת מהמגבלות שהשלטון הסובייטי מטיל על יהודי ברית המועצות, השואפים לשמור על התחום היהודית ולספח ערכי תרבות יהודית, לרבות השפה העברית. ישראל רוצה שיותר ליהודי רוסיה, המבקשים לעלות ארצה, לקיים את משאלת ליבם. היא מאמינה, כי היעדר יחסים דיפלומטיים משקף עויינות מצד בריה"מ כלפי ישראל, עויינות שאינה מוצדקת כל עיקר. זוהי עמדה עקרונית, שרובו המכריע של דעת הציבור שותף לה.

ברם, מי שביקש לבטא את עמדה זאת תוך השמעת תופים וחצוצרות, נכשל בהלסינקי. והוא צפוי להיכשל פעם נוספת, אם לא ישנה את גישתו. על הממשלה לבחור בין זקיפת קומה באולמי אסיפות בישראל, לבין טיפול ענייני, שיכול להבטיח שינוי בעמדת ברית המועצות לגבי יהודי רוסיה.

איך ייראה עידן שמיר

מאת א. שוייצר

אם מבין שמעון פרס בכלכלה או אינו מבין — כפי שטוענים שרי האוצר לשעבר, מודעי ואירידור — זו לאמיתו של דבר, שאלה משנית. העובדות מוכיחות, שהוא מבין בשניים: בהקשבה ליועצים, שהבנתם אינה מוטלת בספק, ובגיוס תמיכתם של מי, שבלעדיהם שום תוכנית, תהיה שיא השכלול על הנייר כפי שתהיה, לא תקום ולא תהיה. בשני אלה בעצם המבחן, ולא בידיעת שהולכו לו פוליטיקאים מן המחנה היריב.

מר פרס כבר הפיר. בראיון להיות מה שהפיר, לעבר מר אירידור: לא רבים יחלקו על עצמו, כי מוטב שמר אירידור יצטרף ל־10 השנים הבאות למינוי של שתקנים. אשר למודעי, הרי לא הודות לבקיאותו העיונית בנושא המדיניות המאקרו־אקונומית שקיימת או שאינה קיימת, הוא העביר את הרפורמה המשקית, אלא אך ורק ברכות התייצבותו של פרס מאחוריו וגיוס תומכיה, שתמיכתם לא תמולה בקו להגשמתה. עד כמה שמופקד לא היה אלא ראש ההנהגה, מוכח בימים אלה של האוצר נסים, גם הוא כלארמבינים, כבר הספיק להשכיח את מודעי הגדול. רוצה לומר, כאשר יש גיבוי — המסופק על ידי ראש הממשלה — הבקיאות נדרשת אצל הפקידים הממונים וחתום של שר האוצר, בין שהוא בעל ראש נפתח מהושבה עצמית ובין אם הוא איש נוח, המודה בסטאטוס המתלמד שלו, אינה בעלת חשיבות מכרעת.

לכך יש להוסיף כמה סייגים. ראש הממשלה, בין אם שמו פרס ובין אם שמו אחר, אינו כל יכול. אך היו בישראל של 1985 נסיבות מיוחדות, שבכך כאיש פרס עוצמה לא רגילה: היה מצב כמעט בלתי נסבל, צירוף של הלחץ על הציבור (אינפלציה הלת סבתרים) ולחץ על הקשה הציבורית, שחייבה, לדעת הכל, פעולה דראסטית: והיה ראש ממשלה, שידע להפיק מן המצב הזה נכונות לשיתוף פעולה, על פי מירשם שהכינו עוזריו ויועצים של מוסדות המעסיקים וההסתדרות. תהיה זו היתממות מטעה, אם לא יאמר, כי השתייכותו המפלגתית של ראש הממשלה סייעה לו בגיוס התמיכה על ההסתדרות.

ההנחה, שתיתכן מדיניות הנשענת על קונצנזוס בארץ הפלגנות הבדקנית, היא ישראל, נעוצה ביסוד רעיונה של ממשלת אחדות. אולם, אותו יצור בעל מיליון פלוס ראשים, המוגד הישראלי, רק קבע את היסוד האריתמטי לממשלת האחדות; הוא לא קבע כיצד לכונן או כיצד להפעיל אותה. לאחר שהוקמה האבטה, פתוח מהודשים לפני מועד הרוטציה, קשה לראות, איך היה עתה יצחק שמיר את הבעיה המסובכת שתוארה ולא פוגות קשה לראות, ביצד יתמודד עם מה שמצפה לו בעתיד: הוא עמוס מדי במשכבהאות אידיאולוגיות, ועיקר כוחו טמון במניין גבעדיותיו תקיף כלומר, הוא היפוכו של פרס. ואם, כפי שאמר לעיל, אישיותו של ראש הממשלה, הגיבוי, דעותיו ושומוניו, השלטוניות היו מן הגורמים העיקריים להצלחתו במשימות שנטל על עצמו, יש בכך משום אינדיקציה לגבי סיכוייו של שמיר במישרה החדשה.

נאמר כבר, שאווירת המשבר שאפפה את המשק ב־1985, היוותה רקע נוח למאמץ הממשלתי. עתה לא רק שאין משבר, אלא יש מין אויפוריה משונה. ולא זו בלבד, אלא שמתוך ראיית הנולד או הייתו, שתי המפלגות הראשיות הולכות עצמאותיהן לקראת בחירות מוקדמות. בנסיבות אלה, שלא כבקיץ 1985, מודגש המפריד בין העבודה לבין הליכוד: מעונה הפוליטיקאים יבריקו, דבר ראשון בבוקר, את סקרי דעת קהל, הייך לאחר מכן את מדדי המחירים והוצרה, או את שער המטבע, רוצה לומר, יעבוד בממשלה תנסיות הבמבוריסאגאליות, ואין להקיש מכושרו של שמיר לקיים את אחדות מפלגתו (אשר, כזכור, לא הצליחה לסיים את ועידתה) לכושרו לקיים אחדות מבצעית של ממשלה המורכבת מיריבים, המתכוננים להתמודדות.

דברים אלה אינם נאמרים מתוך שמחה לאיד של שמיר, אלא כאמדן מציאותי של המצב שירש, בשעה שישוב לליטכת ראש הממשלה. הישועה שתבוא לו, אם תבוא, היא מצידו של פרס. המפתח בידו של זה היותר, זו הולכתו הבלעדית — מוטעית, כפי שסבורים רבים — שעל פיה מתקיימת הרוטציה, תהיה זו הולכתו להוסיף ולקיים, בצורה תקינה ככל שאפשר, את ממשלת האחדות בחצי השני של כהונתה.

שמיר אינו נגול נבכים פוליטיים משלה הוא הכריז רצון נחוש והכב לבנת כמעט בלתי־נידלית. בניפול במשבר המפקד את הליכוד. אך הנכס העיקרי שלו, בעת כהונתו כאיש ממשלה, הוא רצונו הטוב ונטייתו לשיתוף פעולה עם יריבים של שמעון פרס. על שמיר לדאוג לכך, שנכס זה לא יישחק ולא יתבזבז במריבות על דברים של מה בכך: שאם כן, הוא עלולה להיות כהונה קצרה מאוד.

עניינים קטנוניים / יואל מרקוס

הפיספוס/הסבב/הנסיעות/הפיאסקו/40 נגד 1

הם פספסו את פרס. ישראל יכולה לזקוף כמה מהצלחותיה היותר גדולות לשגיאות הרבות שעשו הערבים. אך הגדולה בשגיאותיהם היא בכך שהם החמיצו את שמעון פרס. ראש הממשלה הבמעט־יוצא חיפש בנרות קצה־חוט להיאחז בו. כדי להעלות את מפלגתו חזרה על פסי הרוטציה. הנשק הסודי שלו היה הרוטציה — מנוף שבעזרתו יכול היה להשיג הרבה בממשלה זו, גם בלי לפוצצה. בעוד כמה שבועות יאבד פרס את המנוף הזה. אמנם אפשר להתנחם בכך, שהנשק הזה לא יהיה שימושי בידי שמיר — שהרי הוא אינו צריך למסור השלטון חזרה לפרס — אך לעומת זאת, הוא יהיה ראש הממשלה. לא צריך יותר מזה כדי לומר "לא". הערבים באמת פיספסו את פרס — מי יודע אם תשוב לידיהם הזדמנות דומה.

לא בטוח, לא נראה. נדמה לי שהייתה התנפחות־יתר בפרשת סבב המינויים בצה"ל. הייתה כאן אמנם טעות. אך לא קרה אסון. ראשית, לא מדובר כאן בקליגולה שהפקיד את ביטחון ישראל בידי סוסו; האנשים שמנו למה שמנו הם טובים, ועל כך אין ויכוח. שנית, כבר קרו בעבר מקרים שרמטכ"ל לא הסתדר עם סגנו והחזיק מקירבנו בלי שתוקם מהומה גדולה. דיין הגלה את לסקוב לאגף הגייסות, ולסקוב החזיק את צורה לצרפת. בסוף, שני המודוקים נעשו רמטכ"לים. שלישית, הרמטכ"ל טעה אמנם בכך שלא נתן לבעלי התפקידים להוכם את כסאותיהם. אך לא בכך תישפט כהונתו. הוא דווקא נתגלה כאיש הנכון לצבא שאחרי הטראומה של שרון ורפול. הוא הוציא את צה"ל מלבנון בלי קונצים ורמאויות, השיב לצה"ל את יושרו, איחודו ויציבותו. הוא נשא בעול הכבד של קיצוצים תקציביים. הוא שיחרר את הצבא משני התחומים שקודמו סיבך אותו בהם: מעורבות בהתנחלויות ומיסיונריות דתית שנאבקה על נפש החיילים. רביעית, אם נבחן מה שאומרות הלשונות הרעות, שמשה לוי עשה מה שעשה כדי לזכות לשנה חמישית בכהונתו ולסכל את סיכוייו של דן שומרון להיות רמטכ"ל — על־ידי הסבב הוא השיג בדיוק את ההיפך. על כן, ניתן לו את הקרדיט שלא לכך התכוון.

עוד בעניין הרמטכ"ל. הודעה שר הביטחון יחליט כבר עכשיו מי יהיה הרמטכ"ל הבא אינה נבונה ביותר. שכן מרגע שתיפול ההחלטה יתרחשו שני דברים: א) הרמטכ"ל הנוכחי ייהפך למה שהאמריקאים מכנים "ליים דאק" — הוא יאבד מסמכותו והכל ילקקו למיועד לירשתו. ב) כל האלופים האחרים, המתחרים על הכהונה וכל האלופים המתחרים על תפקיד סגן הרמטכ"ל הבא, יאבדו את המוטיבציה. והרי כבר הטביע "אוריס" מטבע־לשון, שכדי להגיע למספר אחד צריך להשתולל יותר במספר שניים. כשהגנרלים קצת לא בטוחים וקצת מפרפרים, רק הצבא מרוויח מכך.

כמפספסים על הקירות. מפלגת העבודה מפספסת על הקירות כשהיא תובעת לעצמה מעמד מיוחד אחרי הרוטציה. הרי פרס הסכים שבידי העבודה לא יהיה שום תיק כלכלי לכל כהונת הממשלה. זה היה תמוה, אך עובדה. מאז לא השתנה דבר. ההיפך מכך. אם היו ציפיות שהשבתים הראשונות יביאו מהפך בדעת־הקהל לטובת מפלגת העבודה, הם התבדו. המשאלים מצביעים על תיקו למערך במקרה של בחירות, אם לא גרוע מזה. "גרוע מזה", משום שעולה מן המשאלים שהציבור לא יסלח למי שיגרום לפיצוץ ממשלת האחדות. אז בדיוק על זה יפרו את הרוטציה? יש לה כישרון מיוחד, למפלגת העבודה, להעמיד את עצמה במצבים שהיא נאלצת להתקפל מהם. אין מה לעשות, דייסה שמבשלים צריך גם לאכול.

יש חיים גם באפס אחוז. ההודעה על אפס אחוז אינפלציה לחודש יולי באה על רבים מאתנו, שהיינו עדים דווקא לעליות מחירים בחודשים האחרונים, כמו המפצא שאדם טבע בנהר שעומקו הממוצע שני סנטימטרים. הטובע תפס במקורה את הקטע שעומקו 15 מטר. אבל הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה קובעת את המדד על פי רשימה קבועה של מוצרים. מי שרוצה להגדיל את כוח הקניה שלו ולחיות רק ממוצרים הכלולים ברשימה זו שהממשלה גם משגיחה על מחיריהם, יגלה שיש חיים שוקקים גם באפס אחוז אינפלציה.

בכל זאת פיאסקו. קשה להבין איך עם של סוחרים יכול היה להימשך באף על־ידי הרוסים. אילו רצו לכונן יחסים קונסולריים בלי לחדש יחסים דיפלומטיים, היינו מוכנים לכך והיו די צינורות להסדיר זאת בשקט. אבל מה שהרוסים רצו הוא שמשלחות סובייטית תשהה בארץ לתקופה מוקצבת של שלושה חודשים ולרישום הרכוש הרוסי של שם אצלם מזמן), ובכך להיות "מכוסים" לתקופת העצרת והפיסגה הצפויה עם רייגן בבית הלבן בחודש הבא. גם על זה ויתרו כשראו איך הפכנו זבוב לפיל. מאז מתנהל בינינו דו־שיח של חרשים כמו במערכון הידוע. הם אומרים ששום דבר לא קרה ואנחנו אומרים דווקא שהחל תהליך רציני. הם אומרים שלא יהיה המשך ואנו אומרים שכן יהיה המשך. כאילו זה תלוי בנו. עכשיו אומרים אצלנו, שעצם הפגישה היתה חשובה. באמת? אנחנו, שנפגשנו כבר עם גרומיקו ועם דוברינין, מה כל־כך חשוב לנו ששני זוטרים נועדו עם שני זוטרים בהלסינקי כדי להגיד זה לזה לאו? אני מציע שנשחק בסוגייה זו פוקר פתוח: אם הם רוצים לחדש אתנו את היחסים שהם ניתקו, נשמח — אך שלא ישתינו דרכנו.

משרד נסיעות או ראשות ממשלה? מודעי אולי לא צדק אז, אך היה צודק היום. זה משרד ראש הממשלה או משרד תיירות? שליחים בקצותי־תבל מנסים להסדיר פגישות בין־לאומיות לפרס. נסיעה לקאמרון. פגישה עם מיטראן. פגישה עם מובארק. פגישה עם רייגן. אפשר היה לפרגן לראש הממשלה אלמלא היתה, כרוכה בנסיעות אלה קצת בישתחלים. זו הפעם השנייה ששליחיו של פרס לוחצים השנה על רייגן להיפגש עמו. פעם אחת אמר שהוא בחופשה וסירב לפרס. ועתה הוא אומר שהוא עמוס בביקורים ממלכתיים. נכון אומנם שלא נשאר מרווח רב להיוזות — עוד חודשיים של שבועיים ופרס כבר לא יהיה ראש ממשלה. אך השאלה היא האם באמת יש לפרס משהו חדש לומר לרייגן, שלא אמר לו בביקורו האחרון מפיל יותר מה שקרה עם מובארק. הוא משך אותו באף כמעט שנתיים. וגם עתה הפגישה עוד תלויה בדותימה ומיקום הפגישה תלוי ברצונו הטוב של הנשיא המצרי. זה הרגע שפרס היה צריך לגלות פתאום גדלות־נפש וקוליגיאליות כלפי שמיר ולומר למובארק: עכשיו כבר כדאי שתיפגש עם יצחק שמיר. בסוף קדנציה אפשר גם לסדר כמה חשבונות אישיים.

הדרג האלוקי. בעצם כאשר אמר היועץ המשפטי, שהמשטרה תחקור מהטוראי עד הדרג האלוקי בפרשת השב"כ, אפשר היה להבין שהחקירה תהיה פארסה. דרג אלוקי. מה המפלגות הדתיות היו נותנות לו, מהו דרג מדיני. מהו בשביל זה מינוי אותו כיועץ משפטי, בזה ובאשר שכל מישהו שהוא משהו קיבל חנינה, נותרו רק בחלק הזה של השב"כ וראובן חזק, האיש שגילה את הכל. זה יכול להיות באמת סוף מתאים לכל הפרשה, שדווקא עם שני אלה ימצו את הדין.

ומה עם בטהובן? השבועון 'כותרת ראשית', המשחק כידוע את האלוהים בהוספת מוסר והלוקח ציונים לכל. קטל השבוע גם את ג'ורג' ברנרד שאו. המבקר התיאטרלי של השבועון הבהיר, ש"אני (הוא) לא מתפעל כלל מהקבינות שלו". של שאו. זהו מיבור חדש לבשונה עיתונאי. בגיליונות הבאים נקרא שבטהובן עשה מוסיקה רעשנית וזולה משום שהיה חירש. אמיל זולה היה עיתונאי צהוב וסופר של עוזרות בית. רמבנרדט היה צייר קיטש מתאים לתחנה המרכזית. רק גאון אחד היה, הווה ויהיה בעולם. והוא יושב בכסא העורך של 'כותרת ראשית'.

לעצור את אגם. לא מצפון תיפתח הרעה אלא מהמרכז. בתל־אביב ליתר דיוק. אחרי עוגת התות הקצפת שהציב בכיכר דיזנגוף המוזמנת, ואחרי שצבע את מלון דן בצבעי הקשת. יש לאגם פרויקט לעיר. הוא רוצה לצבוע את כל הבתים בכיכר. אם לא ייעצר בעוד מועד הוא יהפוך את העיר כולה לטוטי־פרוטי. לא למכחול זקוקה העיר אלא למטאטא. ראיתם כמה היא מלוכלכת?

ארבעים נגד אחד. שייט של "צעירים ונצורים", אמרה המודעה שהבטיחה ספינת אהבה בים התיכון. והנה ארבעים נשים פנויות יצאו למסע הימי ברוגזו לגלות, שבאוניה המלאה משפחות מטופלות בילדים. היה רק גבר פנוי אחד. אין פלא שהן כועסות ומבקשות לתבוע את משרד הנסיעות. ניסינו לברר מה דעתו של הגבר על העניין, אך הרופאים אסרו את הגישה אליו. רק עתה יצא ממחלקת טיפול נמרץ ויעבור זמן עד שייצא ממצב תשישות ואפיסת כוחות.

מינוי רמטכ"ל חדש

מאת זאב שיף

על המועמד להיות בעל יכולת להתמודד עם תפישת ביטחון אחרת וחדשה

ההתמודדות העצבנית על כס הרמטכ"ל אינה אופיינית לאלה המבקשים לרשת את רב־אלוף משה לוי וגם לא לתקופתנו. כבר היו דברים מעולם. היריבויות בעבר היו לעיתים עזות ומתוחות יותר. ההבדל שכיום זוכים הדברים, בתוספת רכילות לא מבוטלת, להד פומבי רב, ומאמצי העבודה הצבאית למנוע פרסומם, הם כניסיון לבלום את זרימת גלי הים.

בכלל יש לזכור, כי הרמטכ"לים של צה"ל לא מינו מעולם את יורשיהם. הם טרחו בדרך כלל להצביע על מי שהיו רוצים לראות כמחליפם, אך לא היתה זו יותר מהמלצה לשר הביטחון. רבים מהרמטכ"לים התנגדו למי שירש אותם בתפקידים והמליצו על אחרים. רפול התנגד למינויו של לוי והמליץ, כי ינוש יהיה יורשו. וחמני, כי גם מרדכי גור לא ראה ברפול יורש אידיאלי של כס הרמטכ"ל, אם כי איני בטוח שהמליץ על מישהו אחר. רב־אלוף חיים לסקוב התנגד למינויו של צור כמי שיבוא תחתיו, והמרן נגד מינויו, אפילו כראש אגף המטה הכללי.

צודקת לכן הגישה, שלרמטכ"ל לא תהיה יותר מזכות ההמלצה בעניין זה. היו שרי ביטחון שנהגו לשאול את פיהם של האלופים, כל אחד בנפרד ובשיחה אישית, מי ראוי לדעתם להיות הרמטכ"ל הבא של צה"ל. אך גם במקרה זה לא היתה לאלופים אלא אפשרות להשפיע על שר הביטחון לגבש את עמדתו. עודם הרמטכ"ל אינו מצביע על המועמד הטוב ביותר לרמטכ"ל, כשם שאינו מצביע גם בעניינים חשובים אחרים.

כישלון במינויים הבכירים הוא כישלון אישי של שר הביטחון

הרמטכ"לים אינם יכולים לעשות בכל העולה על דעתם גם במינוי אלופים. אם כי מעמדם כאשר לבחירת פורום המטה הכללי חזק יותר. כל מינוי כזה מובא לאישורו של שר הביטחון. היו מצבים, בהם נכפו מינויי מטתו על רמטכ"לים ושר הביטחון רבין מכיר זאת מתקופתו כרמטכ"ל. הוא לא שש לקבל את עזר וייצמן כראש אגף המטה הכללי ובמקביל על פניו את חיים בר־לב. בסופו של דבר, כפה עליו שר הביטחון אשכול הסדר רוטציה בין וייצמן לבר־לב. כך קרה בתקופתו גם עם מינוי מפקד לחיל האוויר במקום וייצמן. רבין לא רצה בתחילה במרדכי הוד כמפקד החיל, אלא שוייצמן התנגד ולא עבר לראשות אג"ם, עד שרבין התרצה וכמובן של דבר אף היה מרוצה ממינויו של הוד.

מכאן ששר הביטחון יכול וחייב להיות שותף מלא בבחירת הרכב של פורום המטה הכללי האלופי הפיקודים והזרועות. משום שהוא מחזיק בידו זכות האומר בעניין זה, הרי כל כישלון במינויים הבכירים הוא קודם כל כשלונו האישי.

מינוי הרמטכ"ל הוא קודם כל עניינו של שר הביטחון. למרות שעל פי החוק, הממשלה היא הנחשבת כמפקד העליון של צה"ל, שר הביטחון ורק הוא מציע את שמו של המועמד לרמטכ"ל לאישור הקבינט. הנוהג הוא, שתחילה הוא מתאם זאת עם ראש הממשלה. כאשר יחליט רבין להביא לאישור הקבינט את מועמדו לרמטכ"ל הבא, יהיה עליו לתאם זאת מראש עם ראש הממשלה, יצחק שמיר, ולקבל את הסכמתו. לא קרה בעבר שראש הממשלה התנגד בעת ההצבעה למועמד של שר הביטחון, אך ידוע, כי בעת שהחליטו על יורש לבר־לב כרמטכ"ל, רצתה גולדה מאיר ועימה כמה מהשרים הבכירים ברזה, ואילו דיין העדיף את ישעיהו גביש. בסופו של דבר היה זה דיין שהעלה בפני הקבינט את שמו של דדו, וההצבעה זכתה לאישור השרים בלא אחד.

רפול היה הרמטכ"ל היחיד, שההצבעה נגדו בקבינט היתה רצינית ממש. שני רמטכ"לים לשעבר, השרים משה דיין ויגאל ידין, הצביעו נגדו. בשיחות אישיות הסבירו את הצבעתם יוצאת הדופן, כי אינם בטוחים בו בקשר להנהגת צה"ל. האם צדקו את הנולד בוטשר תיפנה העבודה היא, שקיימים כיום חילוקי דעות באשר לרפול כרמטכ"ל. הוא הפתיע לטובה בהנהגתו את החיילים. אך אין ספק, כי הפוליטיזציה שהכניס לתפקיד הרמטכ"ל, היתה ללא תקדים ומזיקה. כתוצאה מכך נחשף מאז כס הרמטכ"ל לביקורת חריפה. גם השותפות שלו עם שרון בהוליכנו של בגין שולל בעת מלחמת לבנון, היא נושא המעורר חילוקי דעות.

רבין יראה לתמיכת השרים

רבין יראה ודאי, כי המועמד שלו לרמטכ"ל יזכה בתמיכתו של ראש הממשלה ושל כל השרים, ביניהם כמה שרי ביטחון ורמטכ"לים לשעבר. שמותיהם של המועמדים פורסמו כבר בעיתונות פעמים רבות: האלופים דן שומרון, אהוד ברק, אביה דרורי ואורי אור. יהיה עליו להחליט לא רק על המועמד המתאים, אלא גם על הקמת צוות של רמטכ"ל וסגן. בכך יהיה קושי לא קטן, משום שכמה מהאלופים יוכלו ודאי על סיום שירותם, כאשר לא ימונו לרמטכ"ל. במקרה כזה יכנס להתמודדות על תפקיד הסגנות גם אלוף ברכה־בא, מסורב, כי אין זה מתפקידנו לעסוק במעלותיו וחסרונותיו של כל אחד מהמועמדים העיקריים ולגלוש תוך כדי כך לרכילות המלווה את ההתמודדות. ברצוני להצביע על כמה עקרונות וסימני דרך, שעל פיהם יש לבחור את הרמטכ"ל הבא של צה"ל.

בשדה הקרב בכלל וגם במזרח התיכון מתחוללים שינויים חשובים. לא צפויה אמנם פריצת הדרך מהפכנית, אך השינויים עלולים להיות משמעותיים. הם מתבטאים, בין השאר, במערכות נשק וחימוש מונחה מדויק, במערכות פיקוד ושליטה מתקדמות ביותר, בציוד ללוחמה אלקטרונית מתקדם ביותר ובמערכות תקשורת מתקדמות יותר ועוד. צבא שידע להשתלם במהירות על מערכות אלה ולהפיק מהן את מלוא התועלת, יצליח לבצע קפיצה קדימה ולשמור לזמנו פער איכותי חשוב. על הרמטכ"ל הבא יהיה מוטל להכניס את צה"ל לשנות התשעים ולהשכיל להתמודד בעצמו בהבנה של שדה הקרב החדש.

מועמד שישכיל להדבין את צה"ל

לשם כך דרושה לנו אישיות צבאית מנוסה ובעלת רמה אינטלקטואלית, מעבר למה שמצפים ממפקד חטיבה או אוגדה. אך לא די בכך. עלינו לזכור, כי ישראל נמצאת בחילוצים כלכליים עצומים. תקציב הביטחון ימשיך לעבור שינויים ואפילו אם תתחדש הצמיחה הכלכלית בישראל, ספק אם ניתן יהיה לצפות, כי צה"ל יקבל תוספות גדולות, שיאפשרו לו להמשיך בצמיחה הצבאית, שהיינו עדים לה בעשור האחרון וקודם לכן. על רבין לבחור לכן במועמד שישכיל להדבין את צה"ל, וגם את הדרג המדיני, לגבש לעצמו תפישת ביטחון אחרת. תפישת ביטחון חדשה, שבה יקבעו אולי סדרי עדיפויות חדשים ויהיה צורך לברוקאמיתוית צבאות, שנראו במשך שנים כתורה מסיני.

אגב, איני מאמין, כי ניתן להתמודד עם בעיה זו, לפני שיסיים צה"ל להפיק באמת ובתמים את הלקחים הנכונים ממלחמת לבנון. נראה, כי זאת יצליחו לעשות, כפי שקרה לא אחת בעבר, רק אלה שלא היו מעורבים יותר מדי במלחמה. שאותה יש לנתח עד תום. כשם שהממשלות מאז 1982 התחמקו מלהפיק את הלקחים המדיניים האסטרטגיים של המלחמה הזו, כך גם הרמטכ"לים מאז נטו לדחוק אל מתחת לשטיח את מה שנראה מכאיב מדי. במלים אחרות, המועמד של רבין צריך להיות לא רק איש אמיץ מבחינה אינטלקטואלית, אלא מי שניחן בכושר המחשבה ויכולת המעשה כאחת, לבחור בדרך שונה ולבצע את התוכנית שתבטיח לצה"ל להמשיך ולשמור על עליונותו האיכותית, למרות הלחצים הכלכליים הקשים.

صكذا من الاصل

صكنا من الاجل

ומי לא בא? העיתונאי המרוקאי

בתחילה היו השמועות, ואחריהן הגיעו המברקים הטלפונים. עיתונאי מרוקאי בכיר, המייצג בפריס את היומון המרוקאי "אל מאגרב" המו־פיע בצרפתית ובערבית, עומד לבקר בארץ. בחילופי מברקים ביקש אבוסמאר מוזיאריין ל־היפגש עם ראש הממשלה, שמעון פרס, עם ממלא מקומו, יצחק שמיר, עם השר דוד לוי ועם נציגי הקהילה המרוקאית בישראל.

הכל תואם בהתלהבות. סוף־סוף, לא בכל יום פוקד את ארצנו עי־תונאי מרוקאי. נציגי יוצאי מרוקו בישראל שהוכנסו בסוד העניין, היו אחוזי התרגשות גדולה והיכונו כבר את ארוחות־הערב לכבוד האורח.

על־פי התוכנית אמור היה מוזי־אריין לעשות בארץ כ־10 ימים, שבמהלכם ביקש לאסוף חומר לספר שהוא כותב בנושא הישראלי־ערבי. למוזיאריין זיקה מיוחדת לנושא: לאנשי ועידת איפרן, יום העיתונאי ועד ציבורי המכונה "ועד איפרן למען השלום הישראלי־ערבי", ובין השאר רצה לפגוש כאן את כל מי שהיו קשורים לפגישה באיפרן. אפילו על נכונותו להתראיין ברדיו או להשתתף בדיון בטלוויזיה הגהו במהלך ההכנות לביקור.

שלשום — ביום שבו אמור היה להגיע — באה האכזבה. בהודעת טלפון מדובר שגרירות ישראל בפריס ללשכת העיתונות הממשל־תית, שהופקדה על הביקור, נודע על ביטול ביקורו של מוזיאריין. לא ברור אפילו, אם מדובר בדחייה או בביטול מוחלט, כיוון שההודעה לא לוותה בכל הסבר.

נימוסי יום־הולדת

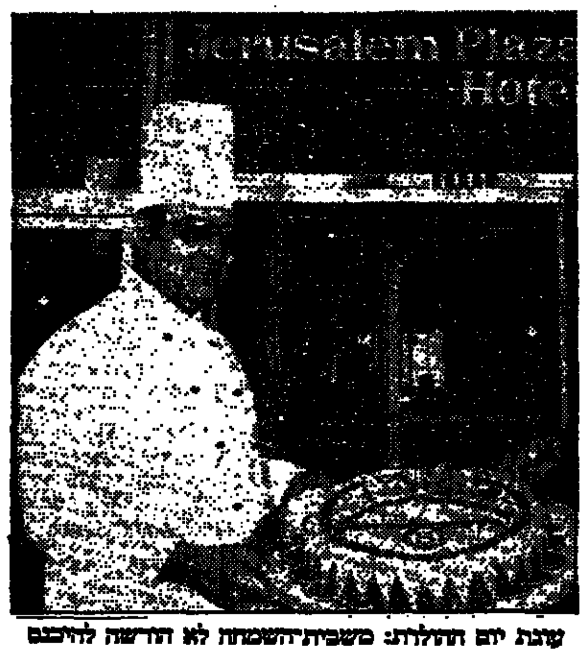

עוגת יום ההולדת: משבית־השמחה לא הורשה להיכנס

בחוג נמול נימוסים, אהוד שפיגל. בעוד המשפחה והחברים הקרובים חוגגים את יום הולדתו ה־73 של מנחם בגין על עוגת יום הולדת משוארת מבית־המאפה של השרתון פלאזה, מצא לו שפיגל זמן מתאים להשבית את השמחה. לא שאין בליבו של אהוד שפיגל איחולים ליום־הולדתו של ראש הממשלה לשעבר, אבל יש בליבו גם דברים אחרים: בעיצומה של החגיגה התי־ייצב אהוד שפיגל בחצר הבית ברח' צמח 1, וביקש למסור לבגין אישית מכתב ברכה קצר עם תזכורת, שבעוד הוא חוגג את יום הולדתו ה־73, כמה מאות בחורים שנפלו במלחמת לבנון לא יזכו כבר להגיע לגיל זה. ביניהם אחיו של אהוד, סגן יואב שפיגל ז"ל, שנפל בלבנון.

השומר בצמח 1 לא התלהב מהביקור, וסירב לאשר את כניסתו של אהוד. אלא ששפיגל בחור עקשן ולמוד־מחומות, והוא לא ויתר. הלך השומר והזעיק לעזרה עמית למקצוע, המכיר את שפיגל היטב משנות המחאה והדרישה לוועדת חקירה למלחמת לבנון. גם התגבורת לא בריוק העילה, ושפיגל התמקם בחצר הבית בדרישה שהאיש שבפנים יקבל מידיו את המכתב.

כשעזב את השטח לאחר שעה, אפשר היה לנחש שהסיפור לא נגמר. אל חתן השמחה המבוגר אומנם לא הגיע, אבל יחיאל קדישאי הסכים להיפגש עמו בשבוע הבא.

אברהם טמיר: מחיר השלום

מגבית למען טמיר

תמיד ידענו שלשלום יש מחיר; השאלה היתה רק "איזה". עכשיו גם למדנו, שהמחיר נקבע בדולרים בלבד, ואלו אינם תמיד בהישג־יד. את מוסר ההשכל המורכב הזה למד על בשרו מנכ"ל משרד ראש הממשלה, אברהם טמיר, שהיכבן לו בקשרנות אופיינית את נסיעתו האחרונה לקהיר. בעוד טמיר מתארגן, הגיע טלפון בהול ממיופה־הכוח המצרי מר חמד בסיוני, שהודיע על הקדמת הנסיעה ביום אחד. ההודעה לא רק הפכה את היציאה לחפוזה כמעט, אלא גם העמידה את טמיר בפני בעיה קיומית מסובכת: הבנקים כבר סגורים, ובידו אין ולו דולר מרשרש אחד. וכיצד זה ייצא כקבצן למצרים, יעמוד כעני בפתח בפני מארחיו, ויתחנן לדולר בשביל קוקה־קולה?

ישבו במשרד ראש הממשלה וחשבו מה לעשות. את הפתרון מצא הסמנכ"ל, אריה שומר. אישיות־עשה מובהק העוברים בבירים כוזרים, נעמדו בשורה ארוכה והחלו מפשפשים בכי־סיהם. זה שלף שטר ירוק אחד, האחר 30. שטרות מקופלים קטן קטן, והיה אף, אמרו במיוחד, שתרם למבצע 70 דולרים שלמים כך. במסורת השנור עתיקת־היומין, קיבצו ברגע האחרון סכום נאה למימון שליחות השלום של המנכ"ל.

אילון לייצוא

מדינה אפריקאית גילתה לאחרונה עניין בולט בכישוריו של יועץ ראש הממשלה לענייני שכונות, חיים אילון. בשיחה סתמית עם נציג בכיר של אותה מדינה, הציג אילון לא רק את התיאוריות החברתיות שלו, אלא גם ערך אנאלוגיות בין מצב בני־עדות המזרח בארץ לבין מצבם של השחורים באפריקה.

הנציג הנ"ל התרשם עמוקות מן הניתוח, ואף הציע לאילון לבוא אחרי הרוטציה ולסייע בהקמת מערך שירותי רווחה במדינה האפריקאית. מידת רצינותה של ההצעה נבדקת עדיין, אך הרעיון הכללי נשמע לא רע: עודפי רוטציה לייצוא.

תוגת הפרידה של אפלבאום

לא מכבר התכנסה קבוצת ידידים בביתה של רעיה מתניימי, אלמנתו של גדעון מתניימי, מי שהיה סגן יועץ ראש הממשלה למלחמה בטרור. מטרת הפגישה היתה לבחור שירים שהיו אהובים על גדעון מתניימי, כדי לקבצם בספר. שירים בכלל ושירה רוסית בפרט, שהיתה אהובה במיוחד על מתניימי, שהתמיד מאותריו בתקליטיה של גל"צ 7 הנ־כיות מוקלטות בנושא זה ושימש יועץ ל"גבעתרון" בתקליטם המבוסס של שירה רוסית.

בין הבאים לערב הרגש היה גם ראש לשכתו של ראש הממשלה, ברעו אפלבאום, שהחליט להביא תרומה משלו. חיבתו והערכתו לגדעון מתניימי הולידו שיר חדש לזכרו: "עם מותך, הוי אחי, כמו עמד בו ריקוד נלהב. שוב לא נשיש לבוקר, שוב לא נאהב את הסתיו".

לא פלא, ששמונת הבתים של השיר שכתב אפלבאום ריגשו את הנוכחים. מי שהתרגשה וגם עשתה מעשה בירוק, היא ריטה פירסטנברג, האמרגנית של הגבעתרון. את מילות השיר העבירה למלחין קובי אושרת שהלחין, והגבעתרון ביצע את המוצר הסופי הנקרא "תוגת הפ־רידה", האמור ייכלל בתקליטם הבא המוקדש לזכרו של גדעון מתניימי. בקרוב נוכל להאזין לשיר שיוסיף תהילה על תקליט שירים.

בינתיים, משמתבקש אפלבאום להאיר את יחסו למתניימי, הוא מסתפק בהגדרה קצרה: "הוא לא היה הפני לבחור נשק עם שהורדו מנה"ל".

ברעו אפלבאום: שיר חדש לזכרו של גדעון מתניימי

פלפול תלמודי בנושא בורג

ראשיתו של הסיפור מוכר מן העיתונות: היועץ המשפטי, יוסף חריש, הורה לשר הדתות, יוסף בורג, לא לכנס את ועדת המינויים לדיינים עד שיתבטל ההחלטה שנויה במחלוקת של מועצת הרבנות הראשית. החלטה זו הטיסה, בלא סמכות, תוארים למינוי חברים לבית־הדין הרבני הגדול. אחר־כך הוגשה עתירה לבג"צ באמצעות עו"ד מיכאל חשין, והפרשה ממשיכה להתגלגל.

אלא שכמה מחות האמונים על הפלפול התלמודי, אינם מסתפקים בעתירה. אלה, כך שמענו, הופכים בה והופכים בה כמו בסוגייה מורכבת מן הגמרא.

ראשית, הם אומרים, האינטרס של הרבנים הראשיים ברור: הם רוצים במינוי מקורביהם לבית־הדין הרבני הגדול. הרב בצרי מצד הרב אליהו, הרב רוזנטל מצד הרב שפירא. עד כאן, ברור. מה שנראה פחות מובן, היא רבקותו של השר בורג להשביע את רצונם של הרבנים הראשיים קצת בניגוד לנהלים, דווקא לקראת סיום תפקידו. "מה קורה כאן?" תמהו המתפלפלים, והלשונות הרעות החלו להתגלגל.

בורג: הקשר הרבני

ישבו וחשבו, עד שלפתע נשמעה הקריאה "מצאתי": זה פיתוס הרב בצרי הוא הרי אב בית הדין. באותו הרכב של בית־הדין יושב גם הרב שילה רפאל (בנו של שר הדתות לשעבר ואיש המפד"ל, יצחק רפאל). מכאן, שאם ימונה בצרי לבית־הדין הגדול, יקודם שילה רפאל לתפקיד אב בית־דין המתפנה. ועכשיו נניח — רק נניח — שבוא רפאל הולך כמה מלים עם השר בורג בעניין רפאל גינזר, הבורג הנגיש לסייעי!

כבולכליש לא תהיה, אומרי ההסבר הנוסף: "זכה עשוי לבאות לבורג מכל זה", שאלנו גם אנו במבוכה "אתה, המבידה הלשון הרעה, "שכחתם שיש למפד"ל ועידה בקרוב, ובורג עשוי להזדקק לקולותיהם של בני משפחת רפאל ואנשיהם בכמה הצבעות חשובות. עכשיו זה ברור?"

מפגש הלסינקי מעיד עד כמה רבה עוצמתו של לובי הפעילים למען יהודי בריה"מ בישראל

האומנם תזוזה בקרמלין?

שום סכנה אינה מרחפת לפתע על הנדל"ן של הרוסים בישראל. על מצבה של הצנרת בבניין השגרירות הישן הם יכלו ללמוד בצינורות הדיפלומטיים השגרתיים. הסובייטים רוצים לבוא לתל־אביב, שאותה נטשו לפני 19 שנה, על מנת לגשש את דרכם בחזרה אל מרכז הזירה המדינית. היו לכך סימנים מוקדמים במפגש בין שגרירי ישראל וברית־המועצות בפריס בקיץ שעבר, ובמפגש התקופתי של עוזר שר החוץ האמריקאי, ריצ'רד מרפי, עם עמיתו הסובייטי ולדימיר פוליאקוב במזרח התיכון.

אך יותר מכל מלמדים על מגמה זו דברים שאמר שר החוץ הסובייטי, ולימים נשיא בריה"מ, אנדריי גרומיקו, לעמיתו הישראלי יצחק שמיר. בפגישה האחרונה בין השניים, שנערכה בניו־יורק בסתיו 1984, אמר גרומיקו כדברים האלה: "נפתחות בפניכם הזדמנות שאינכם מנצלים אותה. יש לכנס ועידה בינלאומית ולא חשוב מה יהיה הרכב משתתפיה. אל לכם לחשוש מפני המלים "ועידה בינלאומית". אנו אינינו נוקבים בשם המשתתפים ואפשר לדון בכך. השתתפות היא קודם כל של ישראל וכן, כמובן, ידידתה ארה"ב, וכן סוריה, ירדן והפלשתינים. אם מסתכלים בנושא זה מנקודת־ראות רחבה, הרי שצריך לשתף את הפלשתינים כיוון שמגיעה להם מדינה קטנה משלהם. אולי יש לשתף מדינות ערביות נוספות. גם בריה"מ צריכה להשתתף, וזה אינו נובע מתוך חוסר צניעות מצדנו. נראה לנו, שהצרפתים לא יתנגדו להשתתף, אך זה עניינכם.

"לכם יהיה מעמד ממכותי, כי לא ייעשה דבר בלעדיכם. ללא ישראל לא תהיה ועידה, והיא תתמוטט כך רגע בלי נוכחותכם. אף גורם לא יוכל לכפות עליכם הסדר ללא הסכמתכם. שנית, לא ייתכן פתרון ללא השתתפותן של מדינות נוספות. אך ברור לגמרי, שכמו שלאחר הלילה מגיע הבוקר, כך לא יבוא הפתרון בלי ישראל. ממה יש לחשוש?

"עניין נוסף נוגע למעצמות הגדולות. יש ביניהן בעיות של קר־מטיקציה, והן יוכלו לחזור ולקיים דרישות. ממה חוששת ישראל, האם בחשכת הלילה יבוא מישהו ויגנוב חתיכה מארצכם? דבר זה לא יקרה, ולהיפך, יהיה פתרון של שלום ואז תיעלם הקרקע לסחור שתתייחסת אליה. אולי יישארו מקרים פתולוגיים של טרור, אך תיעלם הקרקע המצמיחה את הטרור. אכן, אין בינינו לבינכם בעיות. לא תפתחו במלחמה נגדנו ואף אנו לא נגדכם".

שמיר דחה, כמובן, על הסף את רעיון הוועידה הבינלאומית: "אנו מעדיפים מו"מ ישיר", אמר. "ועידה היא פורום מוגבל בזמן, ואין בה תנאים מתאימים. מכל מקום, אעביר הצעתך לממשלתי. כי זו הפעם הראשונה שאנו מקבלים אותה מכם בדרך פורמאלית".

הסובייטים מבינים, כי על טעויות יש לשלם. הם מוכנים להציע מחיר כלשהו בעבור כרטיס הכניסה למשא ומתן במזרח־התיכון. הם ישלחו משלחת לישראל וישחררו את בני משפחת שצ'רנסקי ובמקרה הטוב, עוד שניים־שלושה אסירי־ציון המעודדים עליהם את חמתו של העולם המערבי. יצויין, כי ידידי ישראל בוואשינגטון ובראשם שר החוץ ג'ורג' שולץ, ריסנו במשך שבעה חודשים — מאז פיסגת רייגן־גורבצ'וב — את המאבק הגלוי על הגירת היהודים. הם התמכנו על הבטחות סובייטיות מעודפלות בדבר שינוי במדיניות ההגירה. האולם מספרי היוצאים עמדו מאז ביחס הפוך להבטחות.

לבד מהגורמים השמרניים מאוד בוואשינגטון, מעודדים אנשי משרד החוץ שם את גישושי ההתקרבות בין ישראל לבריה"מ, בתקווה שהדבר יקרב את הוועידה הבינלאומית וחידוש התהליך המדיני באיזור. מפגש הלסינקי מעיד עד כמה רבה עוצמתו של לובי הפעילים למען יהודי בריה"מ בישראל. מקבלי ההחלטות אינם מרשים לעצמם — בין היתר ואולי בעיקר משיקולים פוליטיים פנימיים — להפריד בין מגעים דיפלומטיים רגישים עם הרוסים לפעילות למען היהודים שם. הגדיל לעשות מכולם השר משה ארנס, שתבע (ברצינות!) מהממשלה להורות על החזרת המשלחת בתגובה לסירוב הסובייטי לדון בגורל היהודים.

משיחות גרומיקו־שמיר אפשר ללמוד משהו על העמדה הצינית של הסובייטים בדיונים מעין אלו. וכך הגיב הסובייטי על תלונות עמיתו הישראלי בנושא זה: "האם אתה מצפה כאן לנס? מספר היוצאים מוכרח להצטמצם מבחינה מתימטית. ככל שגדל מספר היוצאים, קטן מספר הנשארים...בעצם יש רבים המבקשים אישור לחזור לבריה"מ, וקיבלנו פניות כאלו מארה"ב ויתכן שיש כאלה גם בישראל. יש כל מיני אנשים, כלל כאלה המחפשים חיים קלים. לכמה מהפונים ניתן אישור לחזור ולחלק סירבנו, כי אין לנו עניין בהם...".

האם עם עמדה כזו אפשר לצפות לחידוש יחסים ולשחרור יהודים, אפילו בזיו שמשתו זו בקרמלין?

כל הקלפים על הפסגה

בראשונה אישר השבוע דובר משרד החוץ האמריקאי, שמזכיר המדינה ג'ורג' שולץ שוקל ברצינות ביקור במזרח התיכון. היה בכך רמז ראשון למהלך הנרקם סביב פגישת הפסגה פרס־מובארק. האמריקאים נזהרים מאוד ממהלכים באיזור, שאין להם סיכוי סביר להצלחה מדינית. שולץ נכווה קודם לכן כמה פעמים ובבונות מירושלים, להתנגיס למסע רילגנים.

סגן הנשיא, ג'ורג' בוש, לא זכה אמנם לקטוף במו ידיו את פרי המאמצים הרבים שעשה אנשיו, ובעיקר השליח מרפי שצלחה אליה, להביא לסיום שמי הבהרות. אין ספק שאווירת הרוחשות, שנוצרה סביב השטר באותו ביקור, הורישה את החתימה וקירבה את הפיסגה. עתה יכול שולץ לבנות את ביקורו על היסוד האיתן, שהכשיר בעבורו עוזרו מרפי, בדילוגין בין ירושלים לקהיר. והיה אם יעלה חרס בידו, במאמצים לצוף "בגבורמנות" הגינגת זה את עקן לתגובה הישראלית מצרית, יוכל במקרה הגרוע לספר בבית, שהוא "לא היה". אמריקאים מאמינים בכוראם, שיש סיכוי גם למקרה הטוב. פגישת פרס באיפראן, הקרע המתמשך בין חוסיין לערפאת, הרוטציה והפיסגה הקרובה מבשרים לרקע אידאלי, לפתוח על הנייה, להוצאת תהליך השלום מקפאונו.

את הדברים הללו, במלים אלה או אחרות, אמר פרס לבוש בפגישה בארבע עיניים, לפני שהמריא לרבת עמון. במגעים קדחתניים של הרגע האחרון בין השגריר, תומס פיקרינג, ליועץ המדיני, נמרוד נוביק, במטוס של בוש וארמון המלך בעמאן, נקבע נוסח של הודעה משותפת, שתוחזה בשם לחידוש תהליך השלום. המשך אמור לבוא במסעו של שולץ לאיזור.

ביקור שולץ הוא פרס אחד. שלו מודיעים בירושלים ובקהיר במסגרת ההבנות לפיסגה. בציר הפעיל הזה מרבים לדבר על התוכן שיש לצקת באירוע הזה. מובארק שמע מפרס שצירוף כזה של תנאים להוצאת השלום הישראלי־מצרי מבידודו אינו מזדמן בכל יום, כי הפיסגה היא בבחינת הפעם או לעולם לא. הוא שומע מאזהרה גם מיועצו הקרוב, אוסמה אלבאז, שאינו חשוד בציונות יתר, דברים שללה אמר גם באוזני אורחיו, שמצרים חייבת להגיב בחיוב ליוזמות שלום ישראליות. זוהי אומר שדרישות מצרית תביא לכך, שהציבור הישראלי יאבד את האמון במתנת השלום ואת האבחנה בינו לבין מתנת היסוד.

עצמתו של פרס ערב הרוטאציה — שמע מובארק יותר מפעם אחת — מגיעה לפיסגה, שממנה ניתן רק לרדת. השניים מבינים, כי הציפיות שנרקמו סביב פיסגתם במרוצת השנתיים האחרונות יהפכו אותה לכישלון אישי, אם היא תסתיים בהבטחות חוזרות בדבר שיפור קשרי התיירות והסחר בין שתי המדינות.

יתר על כן, מצרים נותרה הבשעת האחרונה של יאסר ערפאת במעגל הדלוחטי לתהליך השלום — אותו תהליך שנתקע בבכשול הייצוג הפלשתיני. בביקורו בקהיר מנה בוש את נקודות ההסכמה שמצא בישראל, ירדן ומצרים. אש"ף לא הוזכר שם. בתום פגישה שקיימו באלכסנדריה, מיד עם יציאת האורח לוואשינגטון, פירסמו הנשיא מובארק והמלך חוסיין הודעה, שדיברה על מצב תושבי השטחים. אש"ף לא היה שם. ידוע שהמלך חוסיין דוחה זמן רב את ביקורו במצרים, מחשש שמובארק מבקש ללחוץ עליו להתפייס עם ערפאת. על פי הידוע בירושלים — זה לא קרה. במקום זאת הוזמן ערפאת לנשיא מצרים ויש סימנים לכך, שמובארק יציב אותו בפני רגע האמת האחרון. אם עד בואו הצפוי של שולץ לאיזור — וזה יקרה בין החתימה על השטר (השבוע הראשון של ספטמבר) לבין הפיסגה (השבוע השני) — יעביר מובארק את תמיכתו לחוסיין, המופע אלטרנטיבות לערפאת.

חוסיין מודע אף הוא ללוח הזמנים. בירושלים נתנים סימנים. גם במאמר הסעיפים המעניינים באותם ביום, הדגשה מחויבות הצדדים להתנגד מטרור ואלימות. האמריקאים מבקשים להביגים נוסחה זו, הקרובה מאד להגדרות אילוגמה, במישרין לפני של המלך חוסיין. הדבר יאפשר להם להתגבר על ההתנגדות מבית לאספקת נשק מתוחכם לירדן ולהציע לחוסיין עיסקת חבילה, בה יכרכו יחדיו נשק והתקדמות מדינית. הפתחה טמון בהחלטתו של חוסיין לפתוח במו"מ בלי ערפאת, ובשלב זה גם בלי האומו אל אסאד.

כדאי להוסיף, שראש הממשלה אינו מודאג. הוא בטוח שחוסיין יוביל אותו בשלום אל הרוטאציה. הוא מתכוון לשלום מסוג אחר.

המלצה לממשלה מחרתיים — שר לענייני ירושלים

טדי קולק וירושלים: לא רק הצהרות שגרתיות

חוק ירושלים הבריח בשעתו את השגרירויות לתל אביב וטדי קולק הזהלהם, כי לא הביא עמו בתמורה שום ברכה לעיר. ביום ראשון תקבל ועדת השרים לענייני ירושלים מעין אישור רשמי לטענת קולק.

ועדת הייגי לחיזוק מעמדה של ירושלים הגישה לשמעון פרס, לקראת ישיבת הוועדה, דו"ח שבו נאמר, בין השאר: "חוק זה, לבד מסעיפיו ההצהרתיים, כולל גם מחוייבות ממשלתית לשקוד על פיתוחה ושגשוגה של ירושלים ועל רווחת תושביה. יש לממש מחוייבות זו, שעד כה לא באה לידי ביטוי די הצורך. נראה לנו, כי על מנת שיוקנה לחוק יסוד ירושלים בירת ישראל אופי אופרטיבי, יש להוסיף לו סעיף הממנה חבר ממשלה, המופקד על ביצועו".

"אני מאמין", כתב טדי קולק באפריל 1984 לראש הממשלה, יצחק שמיר, ולמועמד המעיד, שמעון פרס, "שכל אחד מכם יהיה נכון לקבל על עצמו לפעול כמיטב יכולתו למימוש המשימות, הרעיונות, התוכניות ודרכי הפעולה המוצגים במסמך זה, במגמה לתת לירושלים את המירב, שעם ישראל וממשלת ישראל חייבים לתת לה". וקולק אינו יכול בלי עקיצה אלגבסית — "זה מחייב לא רק להצהרות שגרתיות, על היותה של ירושלים בירת הנצח של עם ישראל ומדינת היהודים..." שמיר לא אהב את העקיצה. "לפני התייחסות להצעות לגופן" השיב לקולק, כי "יש מקום לציין את העובדה, שבשבע השנים האחרונות היתה קפיצת דרך בפיתוח ירושלים, שכמוה לא היתה בעידן הזה בתולדות ישראל". פרס, שקיבל את ראשות הממשלה מיהר למנות ועדה, בראשות מנכ"ל משרד הפנים דאז, חיים קובסקי, לבדוק את מסמך התביעות של ראש העירייה.

ביום ראשון מכנס פרס את ועדת השרים הנבחרה (בראשותו ובהשתתפות בין היתר שרי הבטחון, החוץ והאוצר), לדון בהמלצות הוועדה, שסיימה בימים אלה את עבודתה.

כמעט עשרים שנה לאחר איחוד ירושלים, מרבנת הוועדה לנכון להמליץ, כי "התוכניות המוצעות לחיזוק מעמד ירושלים, צריכות להביא בחשבון בצורה מתאימה את עצייתה של האוכלוסיה הלא־יהודית בעיר וסביבותיה, בכלל זה הפער הקיים ברמת השירותים העירוניים בין קבוצות שונות של האוכלוסיה. התחשבות באוכלוסיה הלא יהודית ומניעת מתחים לא רצויים בינה לבין העירייה, מחייבות תיאום בין משרדי הממשלה. מוצע, שראש העירייה ימנה נציג מוסמך מטעמו לטפל בנושא זה".

קולק, שהתנסה כבר בהבטחות סרק לסייע לעיר מקומו, כי ערב פינוי מקומו לשמיר, יורה פרס לאמץ את המלצות ועדת קובסקי, המאשרות בעיקרון את טענותיו בדבר מס השפתיים שמשלמים הפוליטיקאים לבירה.

פרס מעופף לקמרון

שגריר חוף השנהב בישראל עדיין ממתין להוראות באבידג'אן, למרות שחלפה כמעט שנה מאז הפריח עצמו שמעון פרס לנצוה, להלות פניו של הנשיא הופואה באני. השבוע התעקש פרס לצאת בעצמו ליאונדה, על מנת לזכות באשראי הציבורי גם על חידוש היחסים עם קמרון.

יצחק שמיר רצה לקטוף בעצמו את פרי המאמצים הרבים, שהשקיעו המנכ"ל דוד קמחי והסמנכ"ל אבי פרימור, בטיפוח הקשר בין ישראל לקמרון.

הקשר הקמרוני נולד, למעשה, על רקע התפתחויות פנימיות בארצות. הנשיא פול ביאה, שעלה לשלטון לפני שלוש שנים, גילה שקודמו קשר קשר להדיחו. הוא חיפש בני ברית שיחזקו את כוח הצבאי ויתרמו לבניית ארצו. כמו מנהיגים רבים באפריקה, הוא נזכר בישראל. נציג ישראל, גד גולן, עשה מאז חייל רב בקמרון. הוא צפה מקרוב בשגשוג "סולל בונה", שהשלימה פרוייקט בנייה של 1,000 יחידות דיור, סלילת כביש מרכזי ובניית מתקן אימונים לצבאיים. ועוד יותר נכריה. חברות "מוטורולה", "נספים" ו"כור סחר" הודו גם הן באחרונה לשוק המקומי. במשרד החוץ אומרים, כי בניגוד למדינות רבות באפריקה, זכה קמרון לאימון מלא של הבנקים העולמיים ושל קרן המטבע, ולכן יש תקוה לגייס בעבורה הון בינ"ל, לפרוייקטים משותפים עם ישראל.

האם יש לך קשרים מסחריים עם ארה"ב?
האם ברצונך לפתח ולהקים קשרים מסחריים עם ארה"ב?

בוא הצטרף גם אתה לאנשי העסקים האמריקניים הרבים אשר ישתתפו בכינוס

"שבוע המסחר ישראל-אמריקה"

המאורגן על ידי **לשכת מסחר ותעשיה ישראל-אמריקה**
לציון מלאת שנה לכינונו של ההסכם לאזור סחר חופשי בין ישראל וארה"ב.
הארוע יתקיים במלון הילטון תל-אביב בין התאריכים 16-20 בנובמבר 1986

התוכנית:

יום ראשון, 16 בנובמבר 1986
ערב
פתיחה רשמית — ארוחת ערב חגיגית
ברכות: שגריר ארה"ב בישראל
נאום פתיחה: ראש ממשלת ישראל

יום שני, 17 בנובמבר 1986
מושב בוקר:
• ברכות: נשיא לשכת מסחר ותעשיה ישראל-אמריקה. מר אריה סקלף
• פתיחה: שר האוצר, מר משה ניסים
• שנה לכינונו של ההסכם לאזור סחר חופשי: ציפיות ותחזיות לעתיד: נקודת מבט אמריקנית: השר לעניני סחר חוץ, מר קלייטון ייאטר; נקודת מבט ישראלית: שר התעשיה והמסחר, מר אריאל שרון
• הנסיון הישראלי והאמריקני — שנה לאחר כינון ההסכם. אנשי עסקים אמריקניים. אנשי עסקים ישראליים.

ארוחת צהריים
אורח הכבוד: שר הכלכלה והתכנון, מר גד יעקבי
מושב אחר הצהריים:
• ישראל כגשר למדינות השוק האירופי המשותף ולארה"ב — יו"ר קבוצת המחקר, פרופ' זאב הירש — אוניברסיטת ת"א
סדנאות:
• תיירות: שר התיירות והמשפטים, מר אברהם שריר
• מוצרי צריכה: טקסטילים, מזון וחקלאות.
• מוצרים תעשייתיים; ציוד חקלאי ומכונות, אלקטרוניקה, כימיקלים, פלסטיק ותרופות
• שירותים: בנקאות, השקעות
ערב:
קבלת פנים חגיגית מטעם שגריר ארה"ב בישראל

יום שלישי, 18 בנובמבר 1986
מושב בוקר
• השווקים הבטחוניים ומזכר ההבנה (MOA) — שר הבטחון, מר יצחק רבין.
• פיתוחים טכנולוגיים ומו"פ בתעשיה הישראלית — שר המדע והפיתוח, מר גדעון פת
• עסקות משותפות (Joint Ventures): הקמה ונסיון העבר.
קבוצת דיון:
יו"ר: מר אלי הורביץ — יו"ר כ"ח המשימה — "מבצע עצמאות"
סנחה: עו"ד ג'יימס דובקין — Arnold and Porter, וושינגטון
ארוחת צהרים
אורחי הכבוד: ח"כ יצחק מודעי — לשעבר נשיא לשכת מסחר ותעשיה ישראל-אמריקה
מר קלארנס בראון — תת שר המסחר האמריקני

מושב אחר הצהרים:
סדנאות:
• מזכר ההבנה, שיתוף פעולה תעשייתי ורכישות ממשלתיות
• שיטות לגיוס הון בארה"ב לצורך השקעה בישראל
• קבוצת דיון: אספקטים שונים של עסקים בארה"ב ובישראל (פיננסי ומשפטי)
ערב
ארוחת ערב חגיגית לסיכום "שבוע המסחר ישראל — אמריקה"
אורח הכבוד: מ"מ ראש הממשלה ושר החוץ

יום רביעי, 19 בנובמבר 1986
יום חמישי, 20 בנובמבר 1986 — ביקורים מקצועיים במפעלים ופגישות עסקיות בין המשתתפים בארגון מכון היצוא

על מנת לאפשר לנו לשריין מקומות, אנא מלא את הנספח והחזירהו אלינו בהקדם.

לכבוד:
הועדה המארגנת "שבוע המסחר ישראל-אמריקה"
לשכת מסחר ותעשיה ישראל-אמריקה
שד' שאול המלך 35
תל-אביב 64927
טל: 03-287626, 252341

אנא רשמו לפניכם, כי הר"מ מעונינים לקחת חלק בארוע "שבוע המסחר ישראל-אמריקה" מטעם חברתנו:
1. ______
2. ______
3. ______
4. ______
5. ______
6. ______

אבקש לשלוח חומר ומידע נוסף בקשר לכינוס.
שם: ______
תפקיד: ______
חברה: ______
כתובת: ______

מוסף מיוחד לרגל שבוע המסחר יפרסם עתון הארץ.
לפרטים: מודעות הארץ (305) 824261

מושבים: דמדומי הסוציאליזם (א')

התבוסה בחבל לכיש

מאת רן כסלו

חבל לכיש שנחשב בשנות ה־70 לדוגמת ההצלחה בהתיישבות החדשה, הפך — על רקע המשבר בחקלאות — לסמל הכישלון של מסגרות קואופרטיוויות

במועצה האזורית לכיש קיבלתי במתנה ספר. נתן לי אותו ראש המועצה, מרק אהרונה, חבר מושב שדה דוד, כדי שאוכל ללמוד על ההיסטוריה וההתפתחות של החבל, ואף כתב לי בדף הפותח את הקדשתו.

הספר, "לכיש", יצא לאור ב־1980, "במוצאי היובל להתנחלות בחבל". הוצא לדפוס על־ידי רבקה גובר. נכללו בו מאמרים, כתבות עיתונאיות ואף שירים, 294 עמודים על חבל לכיש — מפרי עטם של דוד בן־גוריון, לוי אשכול, ליובה אליאב ובן נתן אלתרמן, ש. שלום ואברהם עמיר. הרבה מלים יפות והתרוממות־רוח נכללו בספר הזה: על הפרחת השממה, על העם המתחדש, החוזר לארצו ועובד את אדמתו, על החלוצים מהרי האטלס, על ניצחון הרעיון הסוציאליסטי בחקלאות החדשה.

חוץ מהספר המהודר, לא גיליתי אצל מרק אהרונה התרוממות־רוח כלשהי. מסקירתו על העשייה באזור, שבראשו הוא עומד, נודף ריח כבד של תבוסה. לאו דווקא פשיטת־רגל כלכלית של המשק החקלאי לנוכח החובות העצומים, אלא תבוסה של המסגרת, התפוררות המושב, של כל מסגרותיו השיתופיות: הקואופרציה של השיווק, מרכזיות המימון, ערבות הדדית בתוך המושב ובין מושב למשנהו. נשברו כל המסגרות, שבתוכן פעלו רוב רובם של המשקים החקלאיים בארץ ועוד לפני שנים לאדמתם, נחשבו להרשים בדרך לחקלאות מצליחה.

המועצה האזורית לכיש מאגדת 14 מושבים (היא אחת מארבע המועצות בחבל לכיש כולו). מתוך 14 אלה, 13 אינם מתפקדים עוד כמושבים, אומר ראש המועצה האזורית. בכל אחד מהם נתונה האגודה, המסגרת הארגונית של המושב, בשלבי התפוררות שונים. ברובם ההתפוררות מתנהלת. כולם מנותקים מארגון־הגג שלהם — ארגוני הקניות השונים הפועלים בנגב. איש במשקים אלה אף אינו רוצה לשמוע על התנועה־האם שלהם, תנועת המושבים. "האגודה מתה", אומר מרק אהרונה ויש בדבריו גם שמץ של שמחה לאיד. "היא לא היתה צריכה להתקיים מעולם", הוא ממשיך. "היא יפה מאוד בתיאוריה, אבל לא מתאימה לבני אדם, שהלבישו אותה עליהם".

במושב שלו, שדה דוד, נערכה הקבורה הרשמית של האגודה בערב שלפני פגישתנו. לפני יותר משבוע, האסיפה החליטה להתפרק. הסיבה: 1.2 מיליון דולר חובות. אין זה החוב הגדול ביותר ביחס למושבים אחרים. אך די בו להרוס את המושב. לדברי מרק, 70 אחוז של החוב מתייחסים ל־15 אחוז מן החברים. "למה שהוותיקים המצליחים יישאו בנטל החלשים והנחשלים?" שואל אהרונה. "אם מהיום כל אחד יהיה אחראי על עצמו וידאג לאינטרסים שלו בלבד. הוועד יטפל ברכוש משותף בלבד — 350 דונם פרדס, ואולי גם אותו יחלקו בעתיד. היתרה כל אחד על האחריות שלו. לנו בדירתו או ללכת לבנות לכותל, או לקחת את העניינים בידיו", הוא אומר.

המצב דומה, או אפילו גרוע מזה, בכל 13 מתוך 14 מושבי האיזור. בחלוקה זו — 13 הנכשלים מול האחד המצליח — יש מין אכזריות מסוג אחר: כל ה־14 הוקמו באותה תקופה, ב־1955 או מיד לאחר־מכן. 13 מתוכם הקימו קבוצות עולים שהגיעו אז לארץ, לרוב מצפון אפריקה, בעיקר ממרוקו. אחד — המושב לכיש — הוקם מגרעין של בני קיבוצים ותיקים. ה־13 מתפרקים. לכיש הוא היחיד הנשאר במתכונת המושב ומצליח לתפקד בה. "המסגרת הזאת, שהלבישו עלינו, היתה תפורה בשבילם, בשביל האשכנזים", אומר אהרונה בחיוך שאינו לגמרי כולו. "הם אפילו לא היו מוכנים להשתתף באותם ארגוני הקניות, כמו המושבים האחרים. הארגון שלהם — ארגון משקי הדרום — הוא של הקיבוצים ושל המושבים הוותיקים, מחוץ לאיזור שלנו".

* * *

פנחס מוסקו, סגן מנהל חבל הנגב בסוכנות היהודית, המשתתף בשיחה בבית המועצה האזורית לכיש, אינו מבקש לסתור את דבריו של ראש המועצה או ליישב את התמונה השחורה שצייר. בהתיישבות החקלאית של הנגב מוסקו הוא שם דבר: איש באר־שבע, שליווה התיישבות זו מתחילתה. התמונה במועצה האזורית לכיש תואמת, לדעתו, פחות־או־יותר את התמונה בנגב כולו. אף שבלכיש המצב אולי חמור יותר מבאזורים אחרים של חבל הנגב. המצב שונה רק בערבה, על שש המושבים החזקים שבה ובפתחת שלום, האזור שהתפתח רק בשנים האחרונות — אם כי גם שם יש בעיות, אבל בעיות מסוג אחר.

גם לדעת מוסקו, רוב רובם של מושבי הנגב הגיעו לסוף דרכם כמסגרות מושביות, כפי שהיו מאז הקמתם. רק מעטים מהם יעברו את המשבר וישארו אגודות. חלק יהפכו ליישובים קהילתיים, ללא כל קשר עם החקלאות. אחרים יתחילו את דרכם החדשה כיישובים מעורבים, קהילתיים־חקלאיים. יהיו שיהפכו למושבות לכל דבר ויהיו כאלה, שהקואופרציה בשיווק ובמימון תחזור אליהם במסגרות עצמיות שונות. "אני מאמין ברעיון של המושב ובכך שמסגרת זו היא הנכונה ביותר לפיתוח החקלאי. אבל אסור היה לכפות אותה על האנשים שלא רצו בה ושלא היו מסוגלים להסתגל אליה", אומר מוסקו. "עכשיו צריך להתחיל הכל מחדש. אני מאמין שבסופו של דבר, הקואופרציה תחזור בחלק גדול של היישובים. אבל היא תצמח מלמטה".

לדעתו, השינוי הארגוני יבוא רק את הנגב הריאלי בשטח. בכל הנגב, מקסטינה ועד אילת, יש 76 מושבים. על הנייר הם מאוחדים 5770 יחידות משפחתיות חקלאיות, 29 אלף נפש. אך רק 48 אחוז מתוכם מתפרנסים מהחקלאות. עוד 19 אחוז עוסקים חלקית בחקלאות, אך את רוב פרנסתם מוציאים מעבודות חוץ. עוד 21 אחוזים אמנם יושבים במושבים, אך את כל פרנסתם הם מוציאים מעבודה שכירה מחוץ למושב. 12 האחוזים הנותרים אינם עובדים כלל אלא חיים על קצבה של הביטוח הלאומי ומעזרה סוציאלית.

את אותה התופעה המדאיגה ביותר רואה מוסקו בהזדקנותה של אוכלוסיית המושבים בנגב בכלל ובלכיש במיוחד. בממוצע ארצי, חלקם של המושבניקים שגילם לא עבר את גיל 44 הוא למעלה מ־75 אחוז. חלקם בנגב מגיע בקושי ל־51 אחוז ובלכיש ל־44 אחוז בלבד. לעומת זאת, חלקם של המושבניקים בני 65 ומעלה מגיע בנגב כולו ל־11 אחוז ובלכיש ל־15 אחוז.

זו תוצאת הניגוד בין אופי האוכלוסיה ואופי מיסודות המושב: הבן הממשיך. מתוך כל בניו, יבחר אבי המשפחה בבן אחד, ואליו יעביר במשך הזמן את ניהול המשק. אך בחלקם הגדול של המושבים, סירבו האבות למינוי זה ולהעברת המשק. הם ראו בכך ניגוד למסורת הפטריארכלית של המשפחה ולשליטתו הבלעדית של האב. עוד דילמה: איך לבחור בן אחד מתוך שישה, למשל? התוצאה: בעלי משקים, שהיו בני 30 ו־40 בשנות החמישים, הזדקנו, הבנים התבגרו והלכו לעבוד מחוץ למשק. בבית נשארו הקשישים בלבד. במשקים רבים אי־אפשר עוד לתקן את המצב מי הבן שיחזור למושב [illegible].

* * *

יש משהו מהתאכזבות עצמית בהערכת המצב הקודר, המשותפת לכל ראשי ההתיישבות: הכרה בתבוסה של אידיאולוגיה ושל המסגרות הקואופרטיביות, שנוצרו ממנה, לגבי חלק ניכר של המושבים. ההכרה הזאת משמשת כבסיס להערכת המצב אצל נסים זילי, ראש מחלקת ההתיישבות בסוכנות, איש מפלגת העבודה ונציג "המושבים הצעירים" (למרות שעברו מאז 30 שנה ויותר, כ"צעירים" נחשבים עדיין אותם המושבים שהוקמו משנות ה־50 המוקדמות, על גלי העלייה הגדולים). ההכרה המרבית הזאת עוברת דרך הדרגים הביניים העוסקים בהתיישבות בשטח, ומגיעה עד למושבניק בודד. מסיבה זו הם כולם מדברים היום על המצב בגילוי לב. מסיבה זו יעץ לי, כנראה, נסים זילי לבקר במושב עוצם בחבל לכיש ונוסף: "הביא אותי למקום".

זוילי: מושב עוצם בדוגמה לאי־מושב

עוצם בעצם כבר אינו מושב, למרות שאיש לא הכריז על כך עדיין רשמית. האגודה איננה מתפקדת מזה ארבע שנים. מאז נותק גם למעשה הקשר עם ארגון הקניות. הבודדים שעדיין מתעסקים כאן בחקלאות, עושים זאת על חשבון עצמם, ללא מסגרת. מספרם אינו מגיע ל־10. מתוך 89 המשפחות, הרשומות במושב רשמית, 11 משפחות נוספות מתפרנסות מעבודות חוץ. כל היתר, כ־70 משפחות, חיים מקצבאות הביטוח הלאומי או מסעד.

למרות כל זה, ואולי בגללו, הגיע עוצם לשיא מסוים: חמישה מיליון דולר חוב, הרשום כיום לחובת המושב בארגון הקניות של מושבי הנגב. מבחינת גודל החוב, טוען לי, עוצם תופס את המקום הראשון לא רק בחבל לכיש, אלא בין המושבים במדינה כולה.

את הפרטים האלה מסר אליהו רביבו, איש עוצם, שבשל היעדרות הוועד, רשאי להיחשב לאיש המוסמך ביותר ביישוב. הוא עובד במועצה אזורית לכיש (מרכז ועדה חקלאית, רוקא), מסיבה זו הוא יכול להיחשב לאחד מ־11 עובדי החוץ ביישוב. עם זאת הוא אחד מאותם העשרה, המנסים עדיין להיאחז בחקלאות, אך כמו האחרים, בצורה חלקית בלבד. רביבו יושב על שתי נחלאות, שלו ושל אמו המבוגרת, 70 דונם אדמה בסך הכל. השנה הוא מעבד 25 דונם בלבד: 15 דונם פרדס ועשרה דונם תפוחי אדמה.

אליהו רביבו מעיד על עצמו כאחד ממייסדי המושב. ב־1955 הביא לכאן, עם ליובה אליאב, את קבוצת המתיישבים: כ־90 משפחות ממעברת הרובית, כולם עולים חדשים ממרוקו. סביבה בהרי אטלס שבמרוקו. בני 40, 45, 50. מאז עבר המושב תהליך הדרגתי, עליו דיבר מוסקו. אבות לא הצמידו את דור הבנים־הממשיכים ("למה לתת את הזכות לבן הזה ולא לאחר, או מוטב לאף אחד", מסביר אליהו). אחרי 10 — 15 שנה, אנשים נשברו.

רביבו נזכר בשנים הראשונות של עוצם בנוסטלגיה. "את כל הכבישים בסביבה אנחנו בנינו", הוא אומר בגאווה, כאילו דובר בתקופת חלוציות ולא בשנות עבודות דחק. גם השנים שאחרי סלילת הכבישים היו טובות: גידלו סלק סוכר, בשביל "סוגת" בקריית גת הקרובה. אך מדי הרוב של סלק סוכר ושל עוצם — יותר איננו — נגמר מזה, ב־1970, כאשר הפסיק "סוגת" את הייצור ועבר לאריזת סוכר מיובא.

מאז ניסו אנשי הסוכנות להכניס לעוצם ענפים חקלאיים שונים, מתוחכמים יותר מגידולי סלק, אך כולם נכשלו. בנו לולים לתרנגולי הודו, והעסק התמוטט. בנו חממות לגידול פרחים, אך החממות נשארו שוממות. "האנשים שלנו לא מסוגלים לנהל חקלאות מתוחכמת", אומר רביבו. "הם טובים לעבודה שחורה, אך לא יותר מזה". בעוצם גם לא צמח מנהיג. "אנחנו נבחנו בפוטנציאל של עבודה ביום־בעיר. איש אינו מאמין פה בשני".

כך הגיע עוצם למה שהוא היום. רוב הבתים נשארו אותם הבתים הסוכנותיים מתחילת הדרך, בלי כל ניסיון לשפצם ולהרחיבם. אבל רבים אפילו החלקות ליד הבית אינן מעובדות. הן הפכו לשדות קוצים שוממים. דומה שתוך 30 שנה השלים עוצם את המעגל שלו. הוא צמח מתוך המעברה וחזר להיות מעברה.

עיר בלי מצב־רוח

מאת רומן פריסטר

"שתי סיעות לבאר־שבע, זו שלנו וגם זו" — יכולים לשיר ראשי מפלגת העבודה, המנציחים בימים אלה שערוריה מפלגתית שאת מחירה ישלמו בעתיד ★ אליהו נאווי עזב את בירת הנגב כקברניט הנוטש ספינה טובעת, והותיר מאחוריו חוב של 30 מיליון דולר

באר שבע: בלי נאווי

השבוע נותרה באר־שבע בלי ראש העירייה. משה זילברמן, שנבחר לכהונה זו לפני 10 ימים, יצא לפוש אחרי הקשה ממושכת של תבנית בגידות והסכמים קואליציוניים לא כשרים, שאיפשרו את כניסתו ללשכת ראש העירייה. מבקריו אינם מתרגשים. למעשה, הם אומרים, לא היה לעיר הזאת ראש עירייה ראוי לשמו משך עשר השנים האחרונות. אליהו נאווי, אלוף הפולקלור המזרחי, היה לאגדה — אבל לא די באגדות כדי לנהל עיר בת 120 אלף תושבים. אפשר לערוך שני סיורים נפרדים בבירת הנגב, אפשר ללכת לשכונות החדשות, להתרשם מאד פיין האדריכלי הבאה, מעורקי התעבורה הרחבים והמרומרים ומן המדשאות הירוקות. אפשר לבקר באוניברסיטה ולעמוד על הישגיה המרשימים. אפשר גם להתלוות לבלפור קוריתי, האיש שהיה בעבר מנכ"ל העירייה, ואשר ברצון ישמש לכם מורה־דרך לבאר־שבע האחרת: זו של שכונת הדרום, שם אנו פוגשים, קרוב לחצות, בנערים בטלים מכל מלאכה יושבים על המעקה ומקבלים על מועדון־נוער שנסגר ועל העתיד שאיננו. שם מפעל תעשייתי חדש לא קם בבירת הנגב כדי לספק תעסוקה לנערים אלה או ל־360 בוגרים המסיימים כל שנה את לימודיהם הגבוהים.

אפשר גם לסור למרכז המסחרי ארוך בשכונת צפון ד', ולעמוד על העזובה וההזנחה. אפשר לנסוע לאורכה ולרוחבה של באר־שבע ולתמוה על השטחים הרחבים בלב העיר שאיש לא טרח לנטוע בהם עץ או שיח, ושפועלי הניקיון של העירייה כנראה לא פקדו אותם מעולם. אפשר לתמוה על בנייני בית־הספר "אהל שרה" שננטשו והגן הענק שסביבם הפך למעין שטח־הפקר מוזנח, או להצטער על בנייני בית־הספר ע"ש ברקבצי, שכאן הוא ריק מתלמידים אך מלא לכלוך.

בולטת לעין העובדה, שכמעט אין קשר בין באר־שבע הבהירה והנאה לבין זו השקועה בדלות ובהזנחה, כאילו היו שתי ערים נפרדות. רק מכנה משותף אחד יש לאוכלוסיה כולה: האדישות. תושבים שעמם שוחחתי דיקלמו כמו בפזמון חוזר: אנחנו חיים בעיר בלי מצב־רוח. אין בה חיים קהילתיים, אין בה אפשרויות בידור, ומה שמעציב במיוחד — אין בה תקווה לשיפור.

בבחירות האחרונות למועצת העירייה הלכו לקלפי רק 28 אלף מתוך 75 אלף בעלי זכות הבחירה. ב־1978 הבטיח אליהו נאווי עורף למפלגתו, מפלגת העבודה, והקים סיעה עצמאית "אשל" — ראשי־תיבות של "אנשים שאכפת להם". האולם לאנשי באר־שבע לא אכפת כלל וכלל. נמאס עליהם התככים הבלתי־פוסקים של עסקני המפלגות. היחס שהם מקבלים ללא הרף מפרנסי העיר אינו מעודד אותם לאהוב את המקום. מאות עוזבים לעיירות שנמתחות סביב בירת הנגב ונושאות את הטובים, את בעלי האמצעים ואת המבקשים להימלט מן העיר שאיכזבה אותם.

נאווי חשש מפני התרוקנות באר־שבע והתנגד להקמת [illegible] ... "[illegible] אריק שרון", הוא מסביר. שרון, בהיותו עדיין שר החקלאות, הניח לפניו את מפת הארץ ואמר: "ראה את הקו עזה־חברון. [illegible] את ישראל [illegible] יישוב יהודי". נאווי הסיר את התנגדותו. נאווי מעולם לא יצא בגלוי נגד שרי הממשלה, גם כשראו שלא היתה מקובלת עליו. "בכלל נראה [illegible] היום באר־שבע כפי שהיא נראית", טוען בלפור קוריתי. "אין ספק שיש רגליים להאשמה".

תמורה זו. באר־שבע שקועה בחובות המסתכמים בכ־30 מיליון דולר, ולדברי קוריתי מגיע הפיגור בגביית המסים העירוניים לכ־8 מיליון דולר. "גם לתל־אביב יש חובות כבדים, אך לתל־אביב יש [illegible] — הבנייה ראויים להיכן הלך הכסף. בבאר־שבע הגרעון הוא תוצאה של ניהול כספי כושל. הכל התחיל מהלוואה של 5 מיליון דולר. הריבית, [illegible] לשקליות בתקופה שבה יש הקפאה בשער הדולר, עלייה במדד ומחולים נוספים הגדילו את חובות העיר בשנה אחת בלבד ב־13 מיליון דולר. נאווי הבין שלא יוכל להתמודד עם המעמסה הזאת: הוא לא הלך — הוא נטש את באר־שבע בעיצומה של הקדנציה שלו, כמו שקברניט נוטש ספינה טובעת".

בלפור קוריתי נמנה עם מייסדי סיעת "אשל", והוא שירת את נאווי משך כ־3 שנים בתפקיד שאותו הוא מגדיר "כמו מנכ"ל העירייה". לאחר מכן פרש כדי להתמודד על ראשות העירייה מטעם רשימת הליכוד. המעבר ממחנה למחנה אופייני ליחסים בבאר־שבע. נאמנות מפלגתית אף רעיונית אינם ערכים שנחשבים כאן בגבס אלקטורלי. כך היה כאשר אליהו נאווי — חבר ותיק במפלגת העבודה — החליט לרוץ לבחירות ב־1978 וב־1983 בראש רשימה עצמאית. ראשי המפלגה מילאו פיהם מים. הם שתקו גם כאשר נאווי נלחם ברשימת מפלגת העבודה שבראשה ניצב אורי סבג. הם לא גינו את מעשיו כשהרכיב קואליציה עירונית והותיר את סיעת העבודה באופוזיציה. להיפך: כאשר נשאל פרס ערב הבחירות האחרונות במי הוא תומך, בנאווי או בסבג, השיב בחיוך: "לא חשוב מי ינצח, שניהם אנשים משלנו". בצמרת המערך יכלו לשיר "שתי סיעות לבאר־שבע, זו שלנו וזו גם כן". נאווי זכה ב־52 אחוז, סבג ב־48 אחוז הקולות.

ואולם כל המהלכים התמוהים האלה היו אך הקדמה למחזה המביש שהתרחש כאן בשבוע שעבר. נאווי, שהודיע על התפטרותו, החליט להעביר את ראשות העיר לסגנו ובן־סיעתו בסיעת "אשל", משה זילברמן. אורי סבג סבר, כי ראשות העירייה מגיעה לו על סמך תוצאות הבחירות האחרונות. תומכיו ראו בו יורש טבעי. אורי סבג היה חבר כנסת, הוא אדם משכיל שעשה בעבר בשליחויות דיפלומטיות עירוניות, ייצג את ישראל במועצת אירופה, רכש את ידידותו האמיתית של נשיא צרפת מיטראן, קשר קשרים מועילים עם משקיעים צרפתים [illegible] — "הוא בעל הצבע והבמה"; הוא יליד מרוקו.

ההכרעה אמורה היתה להתקבל בישיבת מועצת העירייה. שני העסקנים החלו בגיוס תמיכה. בתחילה הצליח סבג להרכיב קואליציה עתידית שכללה את כל הסיעות, לבד מ"אשל" ו־מסיעת העבודה, שהוא עצמו עומד בראשה. נאווי הורה לרכוש את קולותיהם של אנשי המערך על־ידי הבטחת תפקיד ראש העירייה למזכיר מועצת הפועלים, בן ציון כרמל. על־פי ההסכם, תתקיים הרוטציה בין זילברמן לכרמל באפריל 1987. שני חברי המפד"ל במועצה שהתחייבו לתמוך בסבג, שינו את דעתם כאשר לאחד מהם הובטחה ראשות המועצה הדתית בעיר. אורי סבג ראה כיצד נשמטת הרשות מידיו, ופנה למוסד לביקורת ולבירור עתירות במפלגת העבודה. "ב־1983 אישרה לשכת מפלגת העבודה את מועמדותי לתפקיד ראש עיריית באר־שבע", כתב בעתירתו. "מאחר שאני המועמד הרשמי והיחיד של מפלגת העבודה לראשות העיר, נראה שעל חברי המפלגה במועצה לכבד את החלטת המוסדות של המפלגה ולתמוך בי לראשות העיר".

מזכ"ל המפלגה, עוזי ברעם, אישר בכתב כי אכן נכון טיעונו של סבג. יום לפני ההצבעה הקובעת, ב־10 באוגוסט השנה, ביטל המוסד לביקורת את ההסכמים הקואליציוניים שעליהם חתמו נאווי וסבג כל אחד בנפרד, ופסק בצורה חד־משמעית כי "יש לראות את אישור הלשכה מה־17.9.83 כמחייב את כל חברי המפלגה במועצת העירייה ואסור בכל צורה שהיא לפעול בניגוד לו. חברי המועצה אשר הציגו [illegible] עמדות אחרות בקשר להסכם הקואליציוני... אסור להם לפעול על פיו".

פסיקה ברורה, אלא שאיננה שווה את הנייר שעליה נכתבה. אליהו נאווי ושאר חברי מפלגת העבודה תמכו במועמד מטעם "אשל", והשאירו את העומד בראש סיעת העבודה בבאר־שבע, אורי סבג, בחוץ. מפלגה המכבדת את עצמה, הדואגת לתדמיתה הציבורית היתה מגיבה בסילוק החברים הסרבנים משורותיה. אך הפרי המפלגתי של נאווי ושות' עבר ללא כל תגובה. עו"ד אברהם ביזה, חבר בוועדת החוקה של המפלגה שייצג את סבג במוסד לביקורת, אינו מתכוון לעבור על כך לסדר היום. את מעשהו של אליהו נאווי הוא מכנה "עזות־מצח". אבל נאווי אינו מתרגש. כששאלנו אותו כיצד העז להפר את חוקת המפלגה ולהתעלם מפסק מוסדותיה, השיב "מפלגתי נתנה לי יד חופשית לפעול בעניינים אלה כרצוני. לכן, בתחום המוניציפלי אין החוקה מחייבת אותי".

ביקשנו לשאול את המזכ"ל ברעם [illegible] מיכל קורן, האם יש במפלגה חברים רגילים וחברים מיוחדים שחובת הציות לחוקה אינה חלה עליהם, אך לא זכינו בתשובה. המזכ"ל יצא לחופשה, ו[illegible] לא נענתה לפניותינו הטלפוניות.

נאווי: הסגנון שלי

את הקריירה שלו התחיל אליהו נאווי כשופט שלום, והוא מסיים אותה עכשיו כיו"ר המערכת השיפוטית של ההסתדרות. מבעד לחלון לשכתו החדשה, בקומה השישית של בניין "הקרמליך", נשקף נופה האפור של תל־אביב. ומה על באר־שבע, עירו נותרה מכבה רק תמונת בית־הספר מצויירת על בד, כבסיס. הדף עם הקדשתו של אנוואר סאדאת — שניהם תלויים מאחורי גבו. ייתכן כי אינו מתגעגע עוד לבירת הנגב. אף ואיני שם תושביה אינם מתגעגעים אליו. הרומן שנמשך 23 שנים לא הסתיים בחיבוקים ונשיקות. ואולם לא יהיה זה הוגן לא לתת את רשות הדיבור לאיש שעמד בקשר משך זמן כה ממושך — לטוב ולרע — עם שמה של בירת הנגב.

נאווי אומר, כי אין הדבר תואם את עיסוקו, אך מול ההאשמות הכבדות המוטחות מעל עיניו, אין כל סיבה שלא יביע את אשר על ליבו.

"אני מקווה שיבינו לא יישמע עד כמעט לשאלה 'מה יש לך לומר להגנתך'. בבואי לבאר־שבע ב־1963, מצאתי עיר [illegible] ביך עדתיות. בלי להיכנס לפרטים עלי לציין, שמאז ועד היום שום רשימה עדתית לא עברה את אחוז החסימה ומשך 23 שנות כהונתי כראש העיר לא היתה באר־שבע זירה למאבקים על רקע עדתי או על רקע [illegible] דעות בין דתיים לחילונים. אני מנית, כי להיים בצורתה אלה תרומה לאוטמים בישובי לנושא החינוך. מן הרגע הראשון גרסתי אינטגרציה מלאה, כזאת שמתחילה בגיל שלוש, בגני־ילדים. מעולם לא היו בבאר־שבע בתי־ספר יוקרתיים ובתי־ספר לעניים. שלוש הבנות שלי למדו בבית־ספר שרוב תלמידיו נמנו עם השכבות החלשות בחברה — והדבר לא הזיק להן כלל וכלל. עד היום יש ויכוחים עם משרד החינוך על התקנים בגני הילדים של העיר, ועד היום מרגישה קופת העירייה את ההוצאות הגבוהות הקשורות בניהול בתי־ספר מקיפים. בבתי־הספר האלה לומדים יחד אלה שעתידים להיות מדענים ומהנדסים עם אלה שיהיו אולי מכונאים או בעלי צווארון כחול".

"בהקשר זה אין לשכוח את הקמתה של האוניברסיטה. אני משוכנע שאילולא פנחס ספיר, היא לא היתה קמה גם בעוד 20 שנה. ספיר היה המפתח הגדול של העיר. לצערי, מרגע שבו הסתלק, חשתי שאני ניצב מול קירות אטומים. שרי בלי מדיניות ממשלתית שדואגת לתעשייה ולתמריצים למשקיעים, אין לבאר־שבע כל סיכוי להתפתח. עם מותו של ספיר נפסק, כאמור, פיתוח העיר. באין תעסוקה מתאימה לבוגרי האוניברסיטה, הם עוזבים את הנגב ופונים למרכז הארץ. המפתח מצוי בידי הממשלה, ואני מודה שלא הצלחתי להכות את הקו לכיוון הרצוי".

שאלה: מדוע לא עלית לירושלים, לא הלמת באגרופך על שולחן הממשלה, לא זעקת על קיפוחה של באר־שבע. האין זה מתפקידו של ראש־עירייה לעשות כן?

תשובה: אני שואל את עצמי, לפעמים בצער, האם האלימות והצעקות הן הדרך היחידה. איני מוציא מכלל אפשרות שאילו יצאתי בהפגנות, אילו הבערתי צמיגים והכרזתי על שביתות — הייתי מקבל יותר. אך מה לעשות, זה לא הסגנון שלי. ייתכן כי זו אחת הסיבות לכך שעזבתי. שהרגשתי שאיני יכול עוד. אתן דוגמה: בשתי הבנות השנה יתקע דבר שבאר־שבע נלחמה עליו שנים: את החלטת הממשלה על העברת משרדי חברת הפוספטים מתל־אביב. לפנים רכשה החברה בניין־משרדים בבאר־שבע והשקיעה חצי מיליון דולר באמצעי תקשורת מתוחכמים. והנה, די היה בשתי התפרצויות כדי לשנות את הכל. ומה יקרה בפועל? הבניין בבאר־שבע, על כל הטלקסים והמעמדות־הפקסימיליה היקרות שבו, יעמוד ריק עד שיסמכו אותו בספר, וירוחם — אם תקבל משהו, מעבר לפיטורי־הנייר שלית, בתוכה ההחלטה, תקבל חלק קטן של הגזילה, וגם זאת, במקרה הטוב, כעבור חמש שנים.

"בשנתיים האחרונות הגעתי למסקנה שמיציתי את עצמי כראש העיר. אין בכוחי לשנות את כללי ההתנהגות בין האוצר לבין הממסד. אם האלימות היא הדרך היחידה — שיעשה זאת מישהו אחר".

הורים למען מעורבות בחינוך

מאת אור גונדר

עד היכן יכולים הורים להשפיע על מערכת החינוך שבה לומדים ילדיהם

בעוד קצת יותר משבוע, ישובו מיליון וחצי תלמידים מביתם לבתי הספר. אמהות סוטות מתורשים בחנויות ילדיהן יברכו את המורים, הנכונים לקבל על עצמם את הנטל. אחרי אנחת הרווחה, תבוא השאלה המסובכת יותר: מה בעצם עושים עימם המורים, בין כותלי המוסד. מה רמות המידע והערכים שהם רוכשים שם ועד כמה מתיישבים הדברים האלה עם תפיסת ההורה. בתוך כך, הם מגיעים לשאלה המלווה את החינוך ואת החינוך הממלכתי בפרט מאז היווסדו: מה מקום ההורים בבית הספר. מה מידת מעורבותם והשפעתם בחינוך ילדיהם שלהם, משעה שהפקיעו אותם המדינה ומסרה אותם בידי מחנכים בשכר.

* * *

הוויכוח, הפעם, החל בראש פינה. קבוצת הורים פעלה שם להחלפת מנהלת בית הספר המקומי, ויו"ר תא המנהלים בהסתדרות המורים, משה אידלשטיין, בוטש באומר "הורים הם לא פונקציה בחינוך. במדינת ישראל, להורה אין זכות לקבוע מה ילמדו ילדיו. כארגון מקצועי, נרצה לעקור מהשורש את התופעה המתרחבת של קבוצות הורים, המתערבות בעבודת מנהלי בתי ספר. הורים יכולים להיות מעורבים בקישוט בית הספר או בהפעלת הגנים. לא יותר".

אידלשטיין, אגב, מכחיש כי אמר את הדברים האלה. בשיחה עימי הוא בונה מערכת סמאנטית מסודרת, מבקש להבחין בין מעורבות הורים בבית הספר, אותה יש לשמור, לבין התערבות הורים, לה הוא מתנגד. ועד ההורים, כך אידלשטיין, זכאי לקבל מידע, להשתתף בדיון ולקחת חלק באירועים — אך לא להתערב, ולהחליט להוציא ולפעול, שלא על־פי החלטות הנהלת בית הספר והמועצה הפדגוגית.

הסתדרות המורים, שדנה בנושא השבוע אמרה, כי היא רואה את ההורים כשותפים בעבודה החינוכית בבית"ס. הודעתה דומה להגדרת אידלשטיין, בדבר מעורבות והתערבות. החינוך — מודיעה הסתדרות המורים — לא ניתן לחלוקה. ההורים ובית הספר חייבים לפעול יחד בשיתוף והבנה. הסתדרות המורים אומרת, כי ארגון המנהלים, שבראשו משה אידלשטיין, פועלים ברוח העמדה הזאת.

יו"ר ארגון ההורים הארצי, יצחק עפרון, אומר כי יותר מבעבר

שמואלי: אי אפשר לבלום

השאלה מעורבות הורים ואין לנתקה. "כל הורה רוצה שיהיה לו מה לאמר. כיצד הוא רוצה לראות את ילדיו. רק בית הספר והילדים יוצאים נשכרים".

* * *

שני הצדדים תומכים יתרונותיהם בשניים מסעיפי חוק החינוך הממלכתי תשי"ג. סעיף 6 לחוק הוא אומר: "על־פי דרישת הורי תלמידים בשיעור מינהל, רשאי השר, בתנאים שנקבעו בתקנות, לאשר למוסד חינוכי תוכנית השלמה אחרת מזו שנקבעה". תוכנית ההשלמה מוגדרת בחוק כחלק של תוכנית הלימודים, שיקיף לא יותר מ־25% משעות הלימודים. בסעיף 8 נכתב "השר רשאי... לאשר... על־פי דרישת הורי תלמידים באותו מוסד, תוכנית לשעות נוספות על השעות שנקבעו בתוכנית הלימודים, ובלבד שכל ההוצאות הכרוכות בביצוע התוספת יחולו על הורי התלמידים...או על הרשות המקומית".

משה אידלשטיין טוען, כי הניסוח מעוה בהבנת חוק החינוך הממלכתי. הוא מצביע, מעדיף לשים את הדגש יותר על "השר רשאי" ופחות על "דרישת הורי תלמידים". בתקופה שהוציא משרד החינוך מפורש [illegible] — אך אידלשטיין שב ומדגיש: ההורים פונים לשר. "אין להם זכות לקבוע".

הסעיף הזה בחוק, הוכנס בראש ובראשונה על מנת לרצות את מבקרי ביטול הזרמים בחינוך — ובעיקר זרם העובדים. יו"ר תא המנהלים בהסתדרות המורים אומר, כי החוק נכתב בתקופה וללא מחשבה. לדבריו, מדובר כאן לא ב־25% מתוכנית הלימודים — אלא בתוספת, שהרי הכנסת רבע תוכנית חדשה מחייבת הוצאת רבע קיים. "יכול להיות, הוא אומר לי, שהשנה יחליטו ללמד את ביאליק, ובשנה הבאה את מאו טסה טונג. ואחר כך את צ'רלי צ'פלין. מורים יצטרכו ללמד בניגוד להכרתם. אם זו הוראה של השר — לא תהיה להם ברירה". כאיש איגוד מקצועי הוא מביע התנגדות נחרצת לכך ומכנה זו להיאבק.

* * *

אליעזר שמואלי, המנכ"ל היוצא של משרד החינוך, אומר כי אי אפשר לבלום את התנועה הגוברת של מעורבות הורים. בית הספר שוב אינו שייך לפרופסיונאלים בלבד. הוא רואה בתהליך עניין חיובי ביותר, מתאים לחברה הישראלית. דור ההורים של שנות החמישים, שאטמו בשל היותו דור מהגרים, גידל בנים, הראוים עד כמה יכולה מעורבותם להיות לעזר, שעה שהם עצמם הופכים הורים. עם זאת, מעיד שמואלי, למרות הוויכוחים הרמים, לא נתקל במקרים רבים, בהם מגיעה מעורבות ההורים לכלל שינוי של ממש בתוכנית הלימודים.

בשלושים ושלוש שנות חוק החינוך, יושמו סעיפי המעורבות באורח מלא בשני בתי ספר בלבד. בקטמונים בירושלים הוקם לפני שנים אחדות ופועל בהצלחה רבה בית ספר ברוח ערכי תנועת העבודה, [illegible] בית ספר מסורתי. בכעשרה בתי ספר נוספים מופעלות מגמות העשרה ייחודיות [illegible].

בדרך כלל, באים ההורים, המבקשים לנצל את הכתוב על פי חוק, מן השכבות היותר מבוססות והיותר משכילות של האוכלוסיה. במקרים אחרים, ניסו קבוצות הורים לנצל את סעיפי המעורבות הכלולים בחוק, כדי לקדם הקמת מסגרות אליטיסטיות לילדיהם.

שמואלי אומר, כי עד היום לא התעוררה בעיית התלישה על ומה שיוצא מתוכנית הלימודים לטובת התכנים בהם מעוניינים ההורים. בדרך כלל, שולבו הנושאים המבוקשים במערכת השעות הקיימת. לימודי תנועת העבודה הוכנסו למסגרת שיעורי היסטוריה ומולדת. בשיעורי הספרות התעכבו יותר על הרקע ליצירתה של רחל. פה ושם מצביעים על פרק בתנ"ך, שיעור לשון או פרק אחר בהיסטוריה שיצאו נפגעים.

* * *

בכלל, יש לציין, פתוח משרד החינוך לתוכניות לימודים חדשות ולהצעות הורים — הרבה מעבר לגמישות שמגלים ארגוני המורים. אדם המצוי במערכת אמר לי, כי מאז הרפורמה בחינוך, נתקל כל שינוי במערכת במחסום האיגוד המקצועי, הרואה עצמו קודם כל כיוניון ורק אחר כך כמסגרת קידום פרופסיונאלית. מורה ותיקה הסבירה את הדברים באורח חותך ביותר. "תתאר לעצמך, שכיתות הורים כך תבים עוד כמה עשרות הורים ביותר לימודים. אתה באמת חושב, שמורים שרגילים ללמד כמו תוכי, שנה אחרי שנה אותו חומר, ומקבלים גם משכורות רעב בתואם, יסכימו להתכונן כל שנה לתוכניות לימודים חדשה, רק בגלל מלים יפות כמו 'מעורבות'?"

נחום פסה, יו"ר הוועד לתרבות ולחינוך בוועד הפועל, מצדד במעורבות הורים בחינוך. הגוף שהוא עומד בראשו מעודד את פעולתה של תנועת מחנכים לערכי תנועת העבודה — כמו גם כמידת תוכניות לימודים ויצירת כלים, במסגרת החוק, לקידום ערכים שהוא מאמין בהם.

כאיש ההסתדרות, הוא מכיר [illegible] המקצועי הטמון במעורבות הזאת, משתדל לראות דווקא את הצד הבונה של הקונפליקט. "לאחר הכל", הוא אומר, "אם יש רוב הורים, שמשתמשים בכוחם החוקי להשפיע ומורה עומד בניגוד למגמה — המורה עומד בניגוד לרוח החוק". אבל, הוא טוען, השאלה היפותטית והתשובה כל כך. כשאני שואלו, אם לדעתו שייך בית הספר להורה או למורה יאמר, כי בית הספר שייך לקהילה: הורים, מורים ותלמידים. אחר כך יאמר, כי אינו יכול לענות לסוג כזה של שאלה. אינו חושב שהיא לגיטימית. "אני מסרב לראות קונפליקט כזה. זה לא בריא".

אייב הירשפלד מנסה את מזלו

מאת שלמה שמיר

איל בנייה ניו־יורקי וישראלי לשעבר, חריג בנוף הפוליטיקאים המקומיים, מתמודד על מועמדות הדמוקרטים לכהונת סגן מושל מדינת ניו־יורק. מנגנון המפלגה מתנגד. השבוע פסק בית משפט כי הירשפלד לא יוכל להציג מועמדותו. אך הירשפלד עומד לערער

ניו יורק

מי שנכשל במבחני כניסה לבית הספר לרפואה נעשה לעורך־דין, ולאחר שהוא בא לכלל מסקנה כי לא יתעשר במקצוע זה, הוא בוחר בפוליטיקה. לפי הלצה אמריקאית רווחת, זה ריקום האישי של רבים מהמאכלסים את זירת הפוליטיקה המקומית בארצות־הברית. אברהם הירשפלד הוא יוצא דופן. הישראלי לשעבר, אחד האנשים העשירים בניו־יורק, המתמודד על מועמדות המפלגה הדמוקרטית לכהונת סגן מושל מדינת ניו־יורק, לא סיים בית־ספר עממי והוא חסר כל השכלה פורמלית. לא זו בלבד שהירשפלד אינו מנסה להסתיר עובדה זאת, הוא אף מתהדר בה. בשיחה עמי הזכיר את הדבר פעמים אחדות, בהנאה גלויה [illegible].

גם בגיבור הפוליטיקאים של ניו־יורק, שאינו חסר טיפוסים המעוררים יותר תימהון מאשר הערכה, נראה אייב הירשפלד מוזר ומוזמנה במידה כזאת, שנדרש מאמץ מיוחד להתייחס אליו ברצינות. בעיקר כאשר הוא מדבר על עצמו כעל פוליטיקאי השואף למשרה רמה. הוא כלכך משתדל להישמע ולהיראות שונה מכל הפוליטיקאי המקומי, עד כי מתעורר חשד שיש לו סיבות טובות להיות כזה, [illegible] לו.

הירשפלד בן ה־66, שפניו [illegible] ומבטאו הזר והכבד מוסיפים לזרותו, עשה הון עתק בעסקי בנייה מאז היגר לארצות־הברית מישראל בשלהי שנות הארבעים. הוא מנסה להוכיח כי הוא יכול להפעיל את כישרונו והצלחתו שלו בעולם העסקים על הפוליטיקה המקומית. פעמיים בעבר נכשל בכך. עתה הוא מנסה כוחו בשלישית.

הוא מרגיש כי אינו נמנה עם הממסד של המפלגה הדמוקרטית בניו־יורק, וכי החליט להשתתף במירוץ לכהונת סגן מושל המדינה נגד רצונו של המנגנון המפלגתי. זה נשמע טוב בסיסמת בחירות: רבים בניו־יורק אוהבים [illegible] המפלגה המכרים את פיהם של העסקנים הוותיקים, שאיבדו הרבה מכוחם והשפעתם מאז ימי טאמאני־הול. אך הירשפלד עצמו לא נראה כמי שמאמין באמת כי הפעם יעלה בידו לזכות בבחירות המפלגה, וכמי [illegible] למבה הוא מציין כי לא יתאבל אם יפסיד.

בשיחה עמו מתעורר הרושם כי המירוץ הפוליטי הוא לדידו מעין מעשה משובה, שאם יצלח מה טוב ואם ייכשל הוא ידאג להפיק מכך רווחים, כפי שלדבריו אירע בעבר. ואת עובדה, הוא מספר — לאחר כל כישלון פוליטי, התעלולי פרויקט חדש הרווחתי הון רב.

מעשה משובה זה עולה לו בסכומי כסף עצומים. הירשפלד אינו מוכן לנקוב מהם הסכומים שהשקיע במירוצים פוליטיים קודמים ובזה הנוכחי. כשמגיעים לענייני כספים, הוא נרתע כמפני שדים ומאבד את שקט דיבורו. בשנת 1974 התמודד על כהונת סנאטור מטעם מדינת ניו־יורק, ונכשל. לאחר מכן הביע את מועמדותו למשרת ראש מועצת עיריית ניו־יורק ונכשל. בזמנו כתבו העיתונים על מיליוני דולרים שהשקיע הירשפלד בשני ניסיונות פרק אלה.

הפעם מפורסם כי הקציב למסע הבחירות סכום של חמישה מיליוני דולר. הוא מסרב להגיב. הוא גם מתחמק מלומר מה מוזמר עסקי. בכוונה לא כלכך מוזמאה שפורסמה עליו ב"וילג' וויס". נאמר כי הוא "שווה" חמש מאות מיליון דולר. "איני יודע", הוא אומר, "איני אוהב להתעסק בחישובים כאלה". אך באותו [illegible] לו, והוא מספר כי לפני שנתיים רכש בית מלון ענק במרכז מנהטן במחיר של 45 מיליון דולר ולא מכבר הוצע לו בעבור בית מלון זה סכום של מאתיים מיליון דולר. "כינסתי את שלושת השותפים הקבועים שלי — אשתי, בני ובתי — והחלטנו שלא למכור. בעוד שנתיים יציעו לי יותר".

הדאגה לאיש הקטן היא שדוחפת אותו, לדבריו, למעורבות בפוליטיקה. הוא לוחם נגד התוספות לצרכי האזרח הפשוט מצד הפוליטיקאים המקצועיים. "הכבוד אינו מעניין אותי. אני בן לפרסום. אני מסכים עתה להתראיין על־ידי עיתונאים רק משום שאני בעיצומו של מסע בחירות. אך איני זקוק לפרסומת. אני משתמש עתה בעיתונאים כמו שבבנייה אני עושה שימוש בשירותי מתכננים". אך הירשפלד אינו מסתיר את ההנאה מתשומת הלב שהוא זוכה לה בימים אלה בכלי התקשורת בניו־יורק. כל המבקר במטה הבחירות שלו מקבל תיק גדוש בקטעי עיתונים עליו, גם כאלה שאינם מספרים בשבחו.

קירות המטה מלאים בתצלומים שבהם הוא נראה בחברת הנשיא לשעבר ג'ימי קארטר, הסנאטור טדי קנדי ועוד אישים אמריקאיים ידועים, שעמם התיידד לדבריו [illegible] עם השקפותיהם ותמיכתו במדיניותם. לפי גירסת עיתונים בניו־יורק, קירבתו לפוליטיקאים אמריקאיים היא תוצאה של מענקים נדיבים שהוחרים לקופותיהם בתקופת בחירות. "וילג' וויס" מזכיר רשימה ארוכה של עסקים מפלגתיים שהירשפלד סייע להם בתרומות. בעזרת מענקים אלה, טוען העיתון, יצר הירשפלד וטיפח קשרים הדוקים עם אנשים מעסקני המפלגה הדמוקרטית בעיר, ואף הצליח להיכנס לנבחר המפלגה הדמוקרטית בניו־יורק וכיהן במשרה זו תקופה מה.

אייב הירשפלד אוהב לספר על עברו בישראל. לדבריו, היה מעסקני מפלגת הציונים הכלליים ולפני שהיגר לארצות־הברית כיהן כסגן ראש עיריית בני־ברק. במודעת בחירות שפירסם בשבועון האידי "אלגעמיינער ז'ורנאל" הופיע תצלום שבו הוא נראה בגדי נוער. יש בפיו סיפור אישי ארוך על סיבות עזיבתו את הארץ. בזמנו רכש מכונה חדשה למפעל מתכת גדול שהיה בבעלותו, אך המכס לא איפשר לו לייבאה והוא שב לארצות־הברית כדי למכור אותה. שם קיבל הצעה שלא יכול היה לסרב לה. כך שקע בעסקים ובעבור שנים חזר לענף הבנייה והיה הראשון שהקים בניו־יורק משטחי חניה למכוניות שנבנו כבניינים.

הוא תרם סכומי כסף גדולים למוסדות בישראל. לאישתו יחס מיוחד לעיר צפת, שבה התגורר אביה, והיא הקימה בית־ספר בצפת. הירשפלד מימן את הקמת הספרייה באוניברסיטת בר־אילן ולא מכבר תרם סכום כסף להקמת ישיבה בירושלים. [illegible], תרם לשיפוץ החזית של בית הכנסת הגדול בבני־ברק. באחרונה, לדבריו, תרם חצי מיליון דולר למגבית היהודית המאוחדת.

הירשפלד מספר כי נהג לתרום סכומי כסף נכבדים למערכות הבחירות של הליכוד. זאת בהשתדלותו של השר חיים לנדאו המנוח, שהיה בן עירו. אך הוא התאכזב ממנחם בגין מפני שהסכים להחזיר למצרים את סיני. הירשפלד מגלה כי אחרי מלחמת יום הכיפורים ניהל ביוזמתו מגעים עם גורמים ערביים בניו־יורק וניהל שיחות עם מוחמד מאהדי, תועמלן ערבי ידוע העומד בראש ועד פעולה ערבי־אמריקאי. השניים גיבשו מסמך שלפיו תיהפך ישראל למדינה דו־לאומית ותיקרא ישראל־פלשתין. לדבריו, הוזהר על־ידי הקונסוליה הישראלית להפסיק את מגעיו עם ערבים בניו־יורק.

אין לו עורף ציבורי יהודי. יהודים רבים בניו־יורק אינם מכירים אותו. הם שומעים את שמו רק עקב גיחותיו הפתאומיות לזירה הפוליטית המקומית. לא מכבר עורר את זעמם של רבנים ועסקנים יהודים לאחר שתקף את המושל מאריו קומו, ואמר כי המושל מתנגד למועמדותו רק בגלל מבטאו הזר. דבריו התפרשו כאילו הוא מאשים את המושל באנטישמיות וקבוצה של רבנים הזדרזה לפרסם הודעה שבה גינו את הירשפלד, ותבעו ממנו לפרוש מן המירוץ.

המושל קומו, הזוכה לתמיכה איתנה בקרב יהודים, אינו מסתיר את הסתייגותו ממועמדותו של אייב הירשפלד. הודיע כי הוא תומך במועמדותו של חבר הקונגרס סטן לאנדין לסגנו. קומו הסביר פעמים אחדות כי לדעתו חסר הירשפלד את הכישורים למלא תפקיד של סגן מושל. ראש עיריית ניו־יורק, אד קוץ' אמר לעיתונאים, כי אם ייבחר הירשפלד לכהונה זאת, לא יוכל קומו לעזוב לא רק את המדינה אלא גם את העיר.

אך גם אלה הלועגים לשאיפותיו הפוליטיות של הירשפלד, מודים כי המושל קומו ועוזריו נוקטים צעדים מוזרים ולא מקובלים כדי להכשיל את מועמדותו. כאשר פורסם כי עוזריו של המושל מחטטים בתיק ההגירה של הירשפלד כדי לבדוק אם קיבל את האזרחות האמריקאית בחוק, עורר הדבר ביקורת מצד עיתונאים, שתמהו על כך שפוליטיקאי מכובד כקומו נזקק למעשה קנטרני מסוג זה כדי להכפיש את הירשפלד. גם ניסיונותיהם של עוזרי המושל לפסול את רשימת החותמים על מועמדותו של הירשפלד, עוררו פליאה. האמריקאים ידועים באהדתם לפוליטיקאי הנרדף על לא עוול בכפו, והמאמצים לסכל את מועמדותו של הירשפלד עוררו כלפיו אהדה, המורגשת במאמרי פרשנות על מערכת הבחירות.

את ההתנגדות הגוברת של המושל למועמדותו של הירשפלד מסבירים פרשנים בכוונתו של קומו להבהיר בקרוב על שאיפתו לזכות במועמדות המפלגה הדמוקרטית לנשיאות ארצות־הברית. במקרה כזה, ייאלץ המושל להפקיד את עבודתו השוטפת בידי סגנו. וקומו נחרד מן האפשרות שיהיה זה הירשפלד. עם זאת, מציינים פרשנים, אם ייכשלו המאמצים לסכל את מועמדותו של הירשפלד, ייפגע מעמדו של המושל בזירה הארצית.

סגנות מושל מדינה אינה נחשבת משרה חשובה. סגנו הקודם של המושל קומו פרש מכהונה זו [illegible] לאחר הבחירות ושב לעסקיו הפרטיים. אך הירשפלד מאמין כי האיש עושה את הכהונה, ולא להיפך. הישגו הגדול ביותר עד כה הוא, שפרשנים התחילו להתייחס לסיכוייו, ויש מהם הסבורים כי הצירוף של אלמוניותו של מועמד המושל סטן לאנדין וכספו של הירשפלד עשוי להפתיע בתוצאה בספטמבר, יום הבחירות המוקדמות.

בינתיים, בית־המשפט העליון של מדינת ניו־יורק, בדיון שנערך השבוע, פסק כי נמצאו פגמים טכניים ברשימת החתימות התומכות במועמדותו של הירשפלד. רשימות אלו כוללות חתימות של שבעים אלף אזרחים ובית־המשפט פסק כי הרשימות הוגשו שלא בהתאם לנדרש לפי חוק הבחירות המוקדמות. השופט ציין כי אין מקום להאשים את הירשפלד במעשים נגד החוק, ביחס לרשימות אלו, כפי שטוענים עוזריו של המושל קומו. פרקליטיו של הירשפלד הודיעו כי יגישו ערעור על פסק־הדין.

صكنا من الاصل

הקרב על מוסקווה

מאת כריסטיאן שמידט – הדיאר DIE ZEIT
מיוחד ל"הארץ"

ברית־המועצות נראית כמחולקת לשני עולמות: עולם פרטי, יום־יומי, שרוי בדלות ובמצוקה מתמדת, ועולם ציבורי, פובליציסטי, בניין־על תרבותי ההולך ונעשה ליברלי

מוסקווה

במשך שבעה ימים תמימים נסע באחרונה מיכאיל גורבצ'וב ברחבי המזרח הרחוק של ברית־המועצות. בהפגנתיות הוא פתח חלון לאסיה, ואיפשר לרבים מציבור האימפריה לחזור לביתו הוא. שבוע שלם הראתה הטלוויזיה מדי ערב את המנהיג מוקף שומרי־ראש מתחת לגשם שוטף ושיטפון־דיבורים; תמונות קבוצתיות עם מאריה ועם ראיסה – במחיצת חברי הפיונרים וגימלאים. לבוש לפעמים חלוק וכיפת־ראש, הוא הקרין תדמית של רופא מודאג המחזיק את ידו על דופק העם ומבקש מתחולה כי ישייע בתהליך הריפוי המאומץ.

הסיוע תמיד מובטח לגורבצ'וב. אך מדי פעם קוטעים קולות חזקים או גם קריאות רבות את זרם מלליו. נשים קשישות, חבר קומסומול עקשן, פועלים ספקנים, מתלוננים, מציגים שאלות ביקורתיות, אינם מותרים. יש מחסור בבגדי ילדים ותבשילים בכלל, בציוד לחורף, ברהיטים ובחומרי בניין, ובכל מקום ובעיקר – חסר שטח דיור. גורבצ'וב מגיב באורח ספונטני, פעמים בצורה נינוחה ומהורהרת ופעמים בחריפות מסורבלת.

"האם צריך לשתות בכל מחיר?" השיב על תלונה בדבר התורים הארוכים ליד חנויות למשקאות אלכוהוליים. "לא כך המדבר", באה התשובה. "צריך היה לסדר אחרת את העניין. האנשים צריכים שם לעמוד עד אין סוף". על כך משיב המזכיר הכללי בנימה מתנבאת: "או אל תעמדו. למה אתם צריכים לענות את עצמכם?" ואז הוא מגיב בזוהרות על הלוחצים המסוכנים שעודד מסעו הסוי־הפשרות נגד השחיתות: "עגבניות עולות עכשיו 5 רובל! מתי יקבל הספסר מפקיע המחירים את העונש הראוי לו?" הוא נשאל בלהט. "לא כולם ספסרים", משיב המזכיר הכללי, המעניק קדימות ראשונה לאספקה סדירה וליוזמה פרטית.

המודרניזציה כמעט שלא שינתה דבר בתנאי החיים מימים ימימה. התנופה שמנהיג המפלגה ואנשיו היו רוצים להקנות למדינה, איננה עקבית. במקומות רבים הרדפת השיטה את הרפורמות. הביורוקרטיה חוסמת את הדרך. האזרחים הסובייטיים הם קורבנותיה של הביורוקרטיה הזאת, אך בהרבה מידה גם הגלגלים המפעילים אותה. את הגלגלים הללו רוצה כעת גורבצ'וב להניע. האוכלוסיה אמורה לקבל מוטיבציה גדולה יותר, ובאמצעות תנופתה היא – זו התקווה המעופלת – תוכל לגבור על כוחו הנגדי של המנגנון.

הדרישות החדשה

במסעו חזר גורבצ'וב לנוסחה הפופוליסטית של חרושצ'וב, שדיבר על "אמון בהמונים" בעוד שברז'נייב דיבר על "אמון בפונקציונרים". גורבצ'וב: "העם לא יטעה. לפני שמקדמים מישהו לתפקיד יהיה זה טוב להתייעץ, לומר לשם כך את העם. לא צריך לעשות מזה סוד". אך בעוד שחרושצ'וב פיזר במסעו הבטחות גרנדיוזיות והבטיח בדיעבד של רווחה עלי אדמות, המסר של גורבצ'וב הוא, שלא תהיה שום חלוקת מתנות כל עוד האנשים לא יעבדו קשה יותר.

מאחר הבירים שערך במזרח הרחוק הוסיף גורבצ'וב את החשש שהרפורמות ייתקעו וירדו לטמיון בגלל הלתאוריה של האוכלוסיה והתנגדות גופי המפלגה והמנגנון הריכוזי. משפטי־מפתח שהשמיע גורבצ'וב במהלך המסע:

● איננו יכולים עוד לחיות באורח הישן... אכן נשקפת הסכנה שהצעד הראשון ייתפס מיד כהצלחה, כאילו השתלטנו על המצב כולו... אבל מה שהושג אינו יכול לספק אותנו לטווח ארוך משום בחינה.

● לאיש אין מרשמים בטוחים להצגה המקווה. לא כאן בחאבארובסק ולא במוסקווה במיניסטריונים, בוועדת התכנון, בממשלה, בפוליטביורו. אנחנו צריכים ללמוד תוך כדי פתרונן של משימות חדשות. אסור לנו לפחוד מסיכונים.

● אסור לנו להרשות לדוגמות מיושנות לעוור את עינינו... אני אומר זאת גם משום שיש אצלנו אנשים המתקשים מאוד לאמץ את המלה "עיצוב מחדש", "טרנספורמציה". לעתים קרובות הם רואים בתהליך התחדשות זה כמעט את ערעור עקרונות־היסוד. כמעט ויתור על עקרונותיו.

● ככל שנמשיך ונתקדם בשינוי ובעיצוב החדש, כך יתברר יותר עד כמה מורכבת המשימה, עד כמה רב היקפה של העבודה שאנו עומדים בפניה. יתברר יותר מה רבות השאלות הדיעות על בכלכלה וניהול, על שאלות חברתיות, אינטרסים ממלכתיים ודמוקרטיה, חינוך והכשרה, שעדיין מפגרות אחר הדרישות ההווה, שלא לדבר על הדרישות העתיד הפיתוח בעתיד.

מגדל השן

"פראבדה" דיווח הציבור כמה מהתגובות שצופי הטלוויזיה יכלו לשמוע מדי ערב בערבם. בעיתון לא התפרסמה ההתקפה על צביעות פריווילגיות. גם לא הטבעה שאי־אלו דוגמות כלכליות אינן מקודשות. כן נמחקה הערתו יוצאת הדופן של גורבצ'וב, שמשום שאין מפלגות אופוזיציה בברית־המועצות חייבת המפלגה בביקורת עצמית לעתים קרובות. אמנם יש בכך עדות למכשולים הנערמים על דרכו של המזכ"ל, לאילוצים למיניהם, אך בד בבד גם לכך שראש המפלגה ממשיך ללחוץ בכיוונו הוא.

גורבצ'וב מייחס חשיבות מיוחדת לשלוש הזירות. ראשית, הסידור הרפורמות מגיסים לכדים בהתנגדות שנתקלו בה תוך שהם מנהלים קרב הפירות עיקש. שנית, הן פונים מעל ל"שכבת הבטון" של המפלגה אל האינטרסים של האוכלוסיה. ושלישית – הם מנסים למשוך לצידם את האינטלקטואלים ואת האינטליגנציה. אך לכך עומדים למכשול המורשת הצארסיטית חד שיטה הנוכחית. השיתוק והתרדמה המסורתיים, הביורוקרטיה והתכנון הכושל זה עשרות בשנים. נראה שחלק גדול מהאוכלוסיה משתוקק תאטום, מתנודד בין ציפיות אבסורדיות לתמיכה פוליטית אטיסטית, תוך נתק גמור עם השלטון. לא מעט אינטלקטואלים התנגדו שב במגדל השן של הספקנות; אחרים מטפחים את אישיותם בציניות החרשה, הציונה במידה ניכרת מורשת ז'דנוביל.

האם פירוש הדבר הוא, שחרף כל המאמצים אין כל אפשרות לחדש, ליישם רפורמות, להבקיע את השכבות הגיאולוגיות? לא בדיוק. מבחוץ נראית ברית־המועצות כמחולקת לשני עולמות: עולם פרטי, יום־יומי, שרוי בדלות ובמצוקה מתמדת, ועולם ציבורי, פובליציסטי, בעל בניין־על תרבותי ההולך ונעשה ליברלי. בספירה הפרטית אין שום תנופה. הקולות התתלונתיים שנשיאו בדממה, רועכים שוב. מסעו של גורבצ'וב נגד השחיתות והאלכוהול, שלא שלב עד כה במגורים המצומצמים המתנכבים ובלגליזציה מגוחצמת של הכלכלה הצללית, התיר את הקיום היום־יומי יקר יותר וקשה יותר. אנשים רבים רואים כיצד האינטרסים המשאבים הפרטיים שלהם נתונים לאיום רב יותר. רק מעטים חשים כי הם מקבלים שירות טוב יותר. שום פריצת דרך אינה נראית באופק. לעומת זאת, הזירות הציבוריים נמצאים בתנועה העשויה להפתיע את רוב המשקיפים המערביים.

המנגנון כשלה לירוסם

מדיניות ה"גלאסנוסט" – השקיפות – שנראה כי יושמה לראשונה בעקבות צ'רנוביל, צברה יותר תנופה לאחר הזלם הראשון. באמצעי התקשורת דנים על בעיות חברה ופוליטיקה, כפי שעשו עד כה רק בהונגריה ולעתים בפולין. הטלוויזיה הסובייטית הקרינה לאחרונה, לראשונה, דיון פרלמנטרי שבו היה על שר להשיב על דברי ביקורת של חברי הסובייט. מחזות עוסקים בנושאים שהיו עד כה טאבו, כמו שחיתות פוליטית והגירה יהודית. במסגרת ניסיון נרחב להנהיג תיאטרון שיכול את עצמו, יוכלו כ־60 בימות להעלות הצגות ללא התערבות השלטונות. התאטרות הרוסים הסובייטית היתה את כל המחזה הקודמת שלה ובחרה ליו"ר את הבימאי אלאם קלימוב, שסרטו "ייסורים" נאסר להקרנה במשך שנים. קלימוב נבחר על־פי הצעת יועצו החשוב ביותר של גורבצ'וב, אלכסנדר יאקובלב, מזכיר הועד המרכזי.

גם הסופרים שלחו לגימלאות רבים מהמתקציונרים הספרותיים התוקים שלהם. קרבנות מדיניות התרבות הסטאליניסטית והפוסט־סטאליניסטית, כמו אנה אחמאטובה, מיכאיל זושצ'נקו ובוריס פסטרנק, לנחשבים לפתע כמבשרי לקלאסיקאים רוסים מודרניים. במקום משוררי המפלגה הרשמיים והמתג־ים המלחמתיים, סטכיות ה[illegible] בנושים ימכמם. זקן הבעורים, פאול רמנובסקי, הוצא אף הוא לגימלאות. בפראבדה הציגו שני היסטוריונים להוציא לאור ספר היסטוריה חדש על תולדות המפלגה. כמה משפטים ורשים נגד מתנגדי המשטר היושבים כבר במצוות על "פגיעה במשמעת המהנה" בוטלו על־ידי התביעה. לסעיף 23 של החוק הפלילי, המעמיד את עונש המאסר הגבוה ביותר על 15 שנה התוספה הפיסקה: "במקרה שעונש מוות יומר, בעקבות בקשת חנינה, לעונש מאסר, יהיה אפשר להטיל עונש של יותר מ־15 שנה אך לא יותר מ־20 שנה". הדבר מרמז לרצון המנהיגה שבעתיד יושלו פחות גזרי־דין מוות.

לעומת שינויים אלה, אותה עצומה אפתוריפטחוז'ין של "התגרעה למען התרושות סוציאליסטית" (מוטריה ככל הנראה אנשי אקדמיה, חברי מפלגה, שעודדה לאחרונה רעש במערב – היא מקורבלת ומיושנת. כמעט שלא ממין העניין.

קיצוץ בזכויות־היתר

מסמך אחר שהגיע לאחרונה למערב מלמד עד היכן מרחיקים לכת הויכוחים והעימותים שהתעוררו בעקבות נסיונות הרפורמה. ומה עומד על הכף. זה פרוטוקול של דיון שניהלו ב־11 באפריל הבוס המפלגתי של מוסקווה, בוריס יאלצין, והתועמלנים והאידיאולוגים של "בית ההסברה הפוליטית" המוסקואי. בדיון זה יכול יאלצין – האומר מטעם גורבצ'וב להבריא את המטרופולין הסובייטית – לחוש את כל כתר־ההתנגדות של המנגנון לרפורמות.

רבות מהשאלות בכתב שהופנו ליאלצין, סיביראי מסוורדלובסק, כללו השמצות אישיות: "אתה מתכנן תכניות כמו נפוליאון. מדוע אתה מתערב? אתה כאן רק משום שגורבצ'וב נצרך למשגיח משלו. חזור לסוורדלובסק לפני שיהיה מאוחר מדי". גורבצ'וב אכן הביא מסוורדלובסק את המתנגדים המג־כשר, הבמוך השמה שסברה כפה את מינוי, במשוקרכות, על "המשפחה" המפלגתית המסועפת של מוסקווה. מאז, נהג יאלצין בבירה כפי שלא נהג בה אף איש היירארכיה לפניו. בשעות בוקר מוקדמות נסע בתחבורה הציבורית למרכז, וגילה תגליות מחרידות. הוא נכנס לחנויות כלקוח וביקש מוצרים שידע כי מוסקו לא־כבר. כאשר נאמר לו שהסחורה איננה, שלף הכנס המפלגתי את פנקס־החבר שלו ודרש מהמוכרים המבוהלים להלתלות אליו לחדר אחורי ולגלות לאן שיגרו את המוצרים כדי למכרם במחירי השוק השחור.

בינתיים נסגרה חנות מיוחדת למוצרי צריכה למעמד השליט. "אני מאמין שיועיל לחברים הועד המפלגתי המוסקואי אם יהיו רגישים יותר כלפי המוסר", העיר יאלצין. השתמע מדבריו כי ימשיך לקצץ בזכויות־היתר.

הויכוח הפומבי בנושא זה נגלם לאחר שהתגלו חילוקי דיעות בצמרת המפלגה, כלפי מכתב ש"פראבדה" הדפיסה בפברואר לפרסום. בעבודות מלמעלה "הלואי שכל מנהיג ילך יותר עם כל האזרחים לחנויות הרגילות לקנות בהן ולעמוד בתור. אולי אז ייעלמו במהרה התורים שהגיעו לכולנו עד כאן".

החיים המפוקים השיחותיות של קודמיו, הראה ראש המפלגה בנתונים סטטיסטיים מרכזים, הביאו להתפוררותה של מוסקווה ולפיגורה בתחומים רבים. אחרי עידן סובייטיות אחרות, כך, למשל, ראש העיר הקודם, פרומיסלוב – שאוב לבקר ברומניה המערבית – לא יכול לטפל בענייני עירו מפני שעסק רק בנסיעות ברחבי העולם "להתום על ברית ערים תאומות עם 70 או יותר ערים זרות". מוסקווה התפוצצה ביבתיים. על־פי התחזיות, ב־1990 היו אמורים להתגורר במוסקווה 7.6 מיליונים. כבר עתה גרים במטרופולין 8.7 מיליוני אזרחים. יחד עם שניים עד שלושה מיליונים הנוסעים המגיעים אליה, נמצאים בעיר מדי יום ביומו 11—12 מיליון איש. 2.5 מיליוני יחידות־דיור דרושות בדחיפות. "יש לנו מטבחים קטנטנים אבל נשים מוצקות רבות בארצנו. כאשר הן עומדות במטבח כזה, לא נשאר מקום לבעל", התלונן יאלצין בנימה סיבירית.

מאז 1955, נהרסו 2200 אתרי־תרבות חשובים. מה שנשאר על עומדו, מוזנח ומתפורר. "באותה כנסיה במרכז מוסקווה, שפושקין נשא בה את אשתו, שוכנים היום משרד האנרגיה החשמל. הלכתי לשם אתמול עם השר הלשכה שלו לפתוח מוכנה לעבור לבניין אחר", בישר המנקה הפוליטי הראשי של גורבצ'וב.

מוזיקון הנעלים

אחת הקובלנות העיקריות של האזרחים, אמר יאלצין, היא על מצב התחבורה הציבורית. צי המונית המפורסם בעולם כולו מיושן יותר ויותר, ובשנה האחרונה בלבד אירעו 2000 תאונות. ברגע זה הפסיק ראש המפלגה את דבריו, שכן קיבל שאלה בכתב שנגעה לעניין. בפתק היה כתוב: "אומרים לנו שיאלצין נוסע בעצמו במטרו, אבל אנחנו אף פעם לא ראינו אותו שם. מהיכן התרשמות שלה הרי לא רק מסבכו הסוף הדרך הוולוה?"

תשובתו של יאלצין: עד כה, רבך בנוהג ללכת לפחות פעם בשבוע לחנויות. "לרוע המזל, מכירים אותי עכשיו יותר ויותר אנשים, ואיכשהו גם נודע להם שאני בא. או הם עוברים כרוח סערה בחנות, לובשים חלוקים נקיים וממלאים את המדפים בכל מה שמצו מנות לשולחן". לאחר שהבוס הכריז על הפסקה וקרא לחברים להתרענן "בכוס מים", ענה על שאלות בכתב. 90 אחוזים מהן היו, כפי שהתלונן אחר־כך, עלומות שם. בפתק אחר נאמר: "חרושצ'וב ניסה לגרום לנו להתרוצץ כמו איכרים, אבל הוא לא הצליח. גם אתה לא תצליח יותר ממנו. תמיד עזרנו לעצמנו ואנחנו נמשיך בכך".

שאלה פרובוקטיבית שנייה היתה היכן קנה יאלצין את נעליו. האיש מסיביר נקב בשם מפעל בסוורדלובסק, שבו שילם 28 רובל תמורת נעליו המחזיקות מעמד כבר חמש שנים. אחרי קריאת תיגר זו, לא היתה ליאלצין שום כוונה ללכת על בהונותיו. הדבר בא לביטוי במליאת המפלגה המוסקואית, ביולי, שם שוב עמד בלחץ גיבוי, ובכל זאת, פוטר שני ראשי מפלגה של רובעים במוסקווה. אחד מהם פוטר על־פי צו, נוהג מאר לארמקובל.

ועם כל זאת, מהפרוטוקול של הישיבה הורמטית באפריל, עולה מיד כי החזית הראשונה של גורבצ'וב – נגד הביורוקרטיה המפלגתית – מתנהלת בראש וראשונה במוסקווה עצמה. הקרב על מוסקווה לבש כמעט מימדים של קרב הכרעה. רק כאשר יתאפשר גם במוסקווה, בלב לבה של הביורוקרטיה ושל ההיירארכיה – יוכל רצונו של גורבצ'וב בשינוי להתפרש על־פני המדינה כולה. מדוע נחשבה מוסקווה למעוז שבה קשה להבריע? גורבצ'וב כזה תחילה ניצחונות מהירים במאבק נגד השחיתות והביורוקרטיה. הוא פיטר את שומרי הגחלת של הדוגמות בתכנון הכלכלי, הדיח שרים מושחתים ונוקט מכלכלת הפרוסקציה. אך הוא לא הצליח לגרשם ממוסקווה. ודרך המפלגה, חוזרים רבים מהם בדלת האחורית ה־משים להתנגד לו. הם מחזיקים במבצר הישן, המגבבון זה יש רק מגמה אחת: לטפס ולעלות כדי להשיג משרות טובות יותר, עוד זכויות יתר, ואת המעמד הגבוה ביותר. כנגד שאיפה זו מעלה גורבצ'וב את דגל האינטרסים הלאומיים, ומתנות לדגל זה הוא מכנס את בעלי בריתו.

דה־מאואיזציה עם מאו

פקינג: בסימן מודרניזציה וליברליזציה

מאת אנדריאס קולשיטר
DIE ZEIT
מיוחד ל"הארץ"

שינוי בסיסי מתחולל בסין — מערכי מארכס ומאו פונים לממון, לתמריצים החומריים ולפתיחות לעולם. הפוליטיקה כבר אינה הערך העיקרי, אלא הכלכלה והידע המקצועי

כמעט עשר שנים חלפו מאז מותו של מאו טסה טונג, בספטמבר 1976. מי שמבקר כיום בסין, יכול לטעות ולחשוב, שמאו מת לפני כ־100 שנה. עד כדי כך השתנה הפרצוף של פקינג, העומדת בסימן מודרניזציה וליברליזציה. בסימן "המהפכה השנייה" של דנג שיאופינג, האוחזת לכל תחומי החיים בסין.

אפשר עדיין למצוא סימנים לאמונה במאו. בעיקר אפשר למצוא לה ביטויים במפלגה, שמחצית מ־42 מיליון חבריה הם "ילדי מהפכת התרבות". ברחבי המדינה מפתרים אנדרטאות מפלצתיות ופסלי הענק של מאו. מאו ניצב שם תמיד, יד ימינו מורמת ללא ליאות, מצביעה קדימה, לעבר העתיד שהתחיל זה מכבר מאחוריו.

עם זאת לא סביר שהשליטים העכשוויים ישליכו את מאו מכיכר השלום. טיהור בנוסח הסובייטי מלווה במשפטי ראווה, אינו משתלב בסגנון השכבה השלטת. אמנם עדיין מתחשבים עם מאו, אך בצורה עקיפה. את "מחשבות מאו טסה טונג" מוכרים לקו הפרגמטי הנוכחי, הרוגל ב"אמיתות הצומחות מעובדות". מדובר בדה־מאואיזציה עם מאו. יורשיו מעמידים אותו על הראש, בלי להתנתק ממנו. לכן לא סביר, שסין תכריז כיום גלוי על פרידתה מהמרכסיזם, כפי שהיא ראתה אותו. המנהיגים מורים ב"עקרונות הבסיסיים" של המרכסיזם, גם אם לצוותו של דאן שיאופינג אין הרבה מה להציע בתחום העקרונות. הסיסמה היא "להמשיך ולפתח ללא ליאות" את המרכסיזם, גם באמצעות שיטות וידע קפיטליסטיים, ולהשליך את מה ש"בעולם המעשה כבר התיישן". כך מושלכים דברים, שעוד אתמול ניצבו על "העקרונות הבסיסיים". המגמה החדשה היא הלאה מקארל מארכס ומהתנ"ך "ספרי הקודש" שלו לקראת המרכסיזם "זהו", מתנהגת סין.

שינוי בסיסי בשיטה

לאחר הסערות של 40 השנים האחרונות, שב עוברים בסין שינוי בסיסי: ממארכס ומאו הם פונים לשוק ולממון, לתורות כלכליות, לתמריצים חומריים, ליציבות, מהסתגרות בכוחות העצמיים, להיפתחות לעולם ולתלות הדדית. הפוליטיקה כבר אינה הגורם העיקרי, אלא הכלכלה והידע המקצועי.

הבולט ביותר לעין הוא שינוי התפאורה. בבניין הגאה של "העולם הגדול של העם" אפשר לראות את מגע ידה של כלכלת השוק. גם בקודש הקודשים המאואיסטי קיבלה הפרסומת הכשר. אלפי מנהלי חברות פירסום, אנשי יחסי ציבור ואנשי שיווק מרחבי העולם השלישי יתכנסו בבניין לקונגרס ב־1987, בנוכחותה של הרפובליקה העממית של סין.

ב"כיכר העם" בשנחאי לא נערכו מאז 1978 מצעדים או אירועים פוליטיים ותעמולתיים. ביומת הכבוד, מכוסה נעמו תולוכות עגע, עומדת שממה. על הכיכר תולשים כיום לוחות המודעות, הנערבים בשבת מעליהם, צגינים, מכבן "צוף פרוחים", מכשירי רדיו הירואי מרגם "הפגם [illegible]". בין לוחות המודעות, אפשר עדיין למצוא איזו קריאה ל"מולדת" המוללת את מילות הדימנוה הלאומי: "מי שאינו רוצה להיות יותר עבד, יקום ויתקומם/ בה נקים בבשרנו ובדמנו חומה גדולה חדשה/ על העם הסיני מאיימת סכנה גדולה".

כסף, עלייה ברמת החיים, השמעת שירי הלל לתעמנות הצריכה — אלה הם הנושאים העיקריים של "הסוציאליזם הסיני" החדש. ה"אני" שפירושו מימוש עצמי, סיפוק צרכים חומריים, תהיה לאושר אישי, נמצא במרכז: ה"אנחנו" נדחק אחורה.

הקריאה "התעשרו" מוסבת חזרה לחברי מפלגה, שלדברי "יומן העם", חייבים להיות "דוגמא למופת" ולתפוס את התפקיד המוביל בתהליך ההתעשרות". במסגרת מאמציהם לקדש דם חדש ולדחוק את רגליהם של מתנגדי הרפורמות, מתבקשת המפלגה לליגת הנוער הקומוניסטית על חברים חדשים. הליגה מעוניינת, ששיעור האיכרים האמידים בקרב הקאדרים שלה יעלה מ־10% ל־50%. סניפים מצויים במחוזות מקבלים כיום לליגה רק ילדים של משפחות המודיעיות היטב. המירוץ אחר כסף ורווחה הול.

מצב בלבלי — במרכז השידוך

גם כיום לבין עצמם עורכים הסינים חישובים. במרכז מודעות הזיכוניות, למשל, עומדים המשכורת והמצב הכלכלי. יותר ויותר רווחות כלות הדורשות מהכבר, מוטורה להסכמתן להינשא, רהיטים וטלוויזיה צבעונית. מכונת תפירה, מכונת כביסה, מקרר חשמלי וטלוויזיה צבעונית — הם סמלי הרווחה, שאת מחיריהם יודע כל סיני היטב.

לאחר "מהפכת התרבות" ולאחר מאו, שואלים היום הצעירים שאלות בנוסח, מה הוא האושר; מה טעם החיים נראה, שגם "האדם החדש", תוצר "מהפכת התרבות" האבסורדית, הוא נחלת העבר.

המגמה למשק פרטי בסין מתחזקת. מישאלי דעת קהל, שערכו סוציולוגים סינים בבתי ספר תיכוניים, מגלים נטייה להתרחקות ולשמירת מרחק מהחברה, האידיאולוגיה והפוליטיקה. על השאלה, מהי שאיפת חייהם, ענו רק 27 מ־885 תלמידים את התשובה — "קומוניזם" או "שירות העם". רוב התלמידים הרוכו בשאיפה לצבור ידע, רמת חיים גבוהה, מודרניזציה וכו'.

על־פי נתונים אלה, לא מפתיעה העובדה, שלאוניברסיטת פקינג נרשמו לקורס מתקדם מיוחד לפונקציונרים על הכלכלה הקפיטליסטית 80 איש, אבל רק 8 נרשמו לקורס על כלכלה מרכסיסטית. גם לא מתמיה, כי נשמעות במדינה קריאות אזהרה מפני "דגל הקפיטליזם". צאן יון, שומר הגחלת בצמרת המפלגה, התבטא נגד "אי אילו אנשים", ששכחו את האידיאלים הסוציאליסטים והקומוניסטים, ש"רק הכסף מפתה אותם". בנאומו המחונו לרגל השנה החדשה אמר נשיא המדינה, לי שיניאן: "עלינו לצאת נגד הנטיות להעמיד את הפרוטה ואת הכסף מעל לכל". אפילו דאנג שיאופינג אמר לא מכבר: "אסור לנו להגיע, שהנוער שלנו יפול שבוי בידי אידיאולוגיה קפיטליסטית. אם אין יותר משמעת ואידיאלים, יהיה תוהו ובוהו כמו בסין הישנה".

עם זאת, קריאות אלה מהוות קריאות בינים בלבד. התעמולה הרשמית בוודאי איננה מגנה את שאיפת האושר האישי. מכונות הידיעות הרשמיות יכולה לבשר, שהסטודנטים בשאנגחאי מעדיפים לבלות את זמנם במעדונים או בשייט מרשימים, ולא ב"דיונים עם פועלים וחיילים". בעיתונות המפלגתית מופיעות על גם יכולתו של אדם לעמוד על דעתו. מדפסים בה קריאות לשחרור הילדים מתלונות הורים ומעול המשפחה והרבים בגנות הציונות. המסר ברור: אין לקבל מסכות ללא התנגדות.

ניחוחות המטבח האסייני

שירות Newsweek
מיוחד ל"הארץ"

מנות תאילנדיות, וייטנאמיות וקאמבודיות הן הלהיט החם האחרון במערב

לא קשה לשוות בדמיון את דאן מישאלי, בעליה של מסעדת "לה רוק" הקלאסית בפאריס, כמנוב המזון הצרפתי המשלם. אגב כמה שלא יחלום לאכול בבריאתו ללא יין פרט משובח. למעשה, מישאלי אכן מקפיד על מה שהוא אוכל כאשר הוא יוצא לסעוד, דבר הקורה ארבע או חמש פעמים בשבוע. המפתיע הוא שהוא פוקד רק "מסעדות סיניות", מה שבמגבון הריבוד האסייאני יכול להתפרש בכל דבר, הול מאוקטופ מאודה וכלה בבאכלים קמבודיים. "אני אוהב רגליברוזו ממולאות — הדברים האלה שהם בעצם הולכים עליהם. אבל אני באמת אוהב להיות מסוגל לנסות דבר־מה חדש".

במקרה כזה מוטב שיוזמן את התגודה ויהדק את המפית, מכיוון שבמבונות מערביות רבות המטבח האסייאני הוא הלהיט החם, הם יותר מאשר צ'ילי מכוזו הזמן. ולמר הימים כאשר מוללות צזוס סוי שסיפקו ארוחות מבבות ושבוע נהגו לבקר טיפוסים "בוהמיאנים", הבארים של סושי ששירתו אנשי עסקים יפנים, היו פחות או יותר כל מה שהציע מרבית הערים המערביות כשמדובר במזון מהמזרח הרחוק. כיום הגורגמן הרפתקן יכול להזמין משתה מזרחי ולדרשותו עומד מטבח אסיאני ההולך ומשתפר, טוב יותר מאי־פעם בעבר.

בחמש השנים האחרונות צץ בעולם כולו מיגוון של מזון אסיאני אחרי, מיגוון המתפרס ממקיפים תאילנדיים מפולפלים עד לסלטים וייטנאמיים שלא מן העולם הזה. ועכשיו אפילו כמה מהמנים המפות מרבים — קאמבודיים, קוריאנים והינדונזיים — מתחילים לכבוש מסילות.

קל להבין מדוע. לדידם של אנשים רבים יותר ויותר האוכל הקל הוא האוכל. הבנת המזון, ומשום כך מאכלים אסיאנים רבים הם החלופה המושלמת למטבח האנגלי, הכבד לעתים קרובות. תבשילי הקארי התאילנדי, למשל, הם עדיין הרבה יותר מעודנים ואוורירים מאלה שאפשר למצוא במטבח ההודי. לב־לבו של הבישול הקאמבודי, הווייטנאמי, התאילנדי והקאמבוגי הוא שימוש בדיקות הנרים ביותר והמוצר שמן או שומן. כמובן, הגידול המסודר במספרם של המהגרים מאסיה למערב מילא גם הוא תפקיד מכריע ומספק מאגר של לקוחות, שפים ומסעדנים.

ארוחות לאניני טעם

בסופו של דבר, כוח המשיכה העיקרי של המזון האסיאני עומד כנראה על יכולתו לגרות את פקעיות־הטעם של הסועד האדיש ביותר, המכיר כבר הכל ואשר שבע הכל. רק האזינו לספר מייקל מאגר הוושב במסעדה בשם "קאמבודיה האנף" בסאן פרנסיסקו ושר שירי הלל למקום שכבש את לבו בשנה שעברה. "השום הכבוש באף", הוא אומר בבמיהה, "זה משהו שאני חולם עליו".

תהיה אשר תהיה הסיבה, ממטבחי של הגל החדש הם בכל מקום. עד לאחרונה אפשר היה רק בקושי למצוא מסעדה תאילנדית באנגליה. כעת יש 40 כאלה, לרבות "באנק תאי" ו"מי ברונ" המשובחות בלונדון. זה הרבה בעבור מדינה בעלת מטבח של מזון פשוט כמו אנגליה, שאין בה אוכלוסיה תאילנדית גדולה. אחד הלהיטים התמים בעיר זה ועכשיו הוא המסעדה "לה וייטנאם", המלאה בבראוילאים צעירים המעוניים את לבם בספרינג רולס, פרוק תמר ובשר בקר אה לה סינגאל (תרנגולת, שאיבוהם מעל המבער).

ההשפעות המפתיעות ביותר אולי הורגשו במדינות הידועות בגבוק בשובבים הקולינאריים שלהן. כיום מתפארת רומא ביותר מ־40 מסעדות סיניות, לעומת קומץ לפני חמש שנים. עשרות מסעדות סיניות, וייטנאמיות ותאילנדיות פורחות במילאנו. "המקומות הללו היו בעבר מעטים מאוד ורק בפרברים של הערים הגדולות", אומר מאסימו לוקה, עורך הרשת העורך השבועון "לאספרסו" שהיה למומחה לאוכל אסיאני במהלך מסעותיו הרבים במזרח הרחוק. "כיום אתה מוצא אותם בכל מקום: במרכזים, בערים הקטנות ובפרובינציאליות".

קורות המזון האסיאני פתוחה אף מעט בגרמניה. בעוד שפריס היתה מאז ומתמיד מקום של אוכל וויטנאמי מעולה, היא אימצה באחרונה בלהט מזון סיני ותאילנדי. העובדה המעניינת ביותר לגבי הפופולריות של המטבח הסיני היא, שמסעדות רבות אינן עונות על צרכיהם של סטודנטים עניים ברובע הלטיני, אלא משרתות אניני־טעם רציניים שיש להם כסף להוציא. ארוחה באחת המסעדות הסיניות הטובות ביותר של העיר כגון "טנה יאנג" או "שה הנג" יכולה לעלות יותר מאשר ארוחה במחיר קבוע במסעדה־צמרת צרפתית כמו "טור ד'ארג'אן".

בלילה מלאות רבות מ־20 המסעדות התאילנדיות של העיר, הכוללות להיות פחות יקרות, בצעירים אופנתיים. אחת הפופולריות שבהן היא "צ'נג מאי", הנבועה חוסרת היוקרות, יוסיפ, שרכשה באחרונה קהל לקוחות חדש לגמרי. "בעבר אפשר היה פשוט להיכנס ולשבת", אומרת ליזה קפלן סטודנטית אמריקאית לבישול ולתזונה. "אבל בשנה האחרונה, אם לא הזמנת מקום מראש אין לך סיכוי".

מבגון מהודר

ההתלהבות למזון אסיאני אינה מוגבלת רק למערב. השפע הכלכלי בהונג־קונג הצית תאוה למזון לאניני־טעם והעניק יותר חדש למסעדות מכובדות ותיקות כגון "אורצ'יד גרדן". מרשימה עוד יותר היא העובדה שכמה מ"הוקינר" הראשונים — כפי שמכנים השפים הכבירים — הידועים ביותר בשושבה פתוחים במהבטה חדשה משלהם. הם שמים דגש רב יותר על מזון ים ולעתים קרובות מכינים מנות קאנטוניות מסורתיות בדרכים חדשות. למשל, במסעדת "יתאי יואו" בת השנתיים עורך החודש הנגג מאן פאי ניסויים בפרטנים צעירים מים רוחסיון. במקום לאדות את הדגון כרגיל, הוא מרטיב אותו בתבשיל מרק של קותלי חזיר מיובש, בשר תרנגולת, חזיר ובקר, ואז אופה אותו בסיר־חרס סיני עם שום מקולף.

לאחות רבות הגלגל של כמה מבקרים, האופנה החדשה מתפשטת בבירה. מקום יותר השנה פתח דייויד הס את "גולדן יוניקורן" (חד־הקרן הזהוב) כבן לוויה ל"טאי־ניגג יוניקורן" שלפני חמש שנים היה הלולדון־דאוה הראשון של הונג־קונג למטבח חדש. כעת מלאות שתי המסעדות מדי לילה באנשי עולם השעשועים ובאנשי חברה. המסעדה הפרה את המסורת מבחינות נוספות. במקום השירות מעין־הפים והתשאודה הקודרת שאפשר למצוא אפילו במסעדות יקרות רבות, מסעדות חד־הקרן מפגינות הידור: מלצרים אדיבים לבושי חליפות שחורות, אריגי־קיר מעודנים מקליפורניה, כלי קריסטל בלגיים וכלי חרסינה של וזגווד.

אפשר לאבד בביטחה שהניסוי של היום בהונג־קונג יהיה היוצא של מחר למערב. לנוכח אי הוודאות באשר לגורל המושבה לאחר 1997, כאשר תעבור לידי סין, כמה מסעדנים הולו להשקיע כסף בחו"ל. על־פי אומדן אחד, 100 מיליון דולר כבר זרמו לניו־יורק בשלוש השנים האחרונות. תוצאה אחת היא הופעתן של מסעדות בניו־יורק כמו "20 מוט סטריט" המציעות ללקוחות את חידושי הונג־קונג.

ומה מחכה מאחורי המטבח הסיני החדש? אחד מאניני־הטעם המקומיים המבולים של הונג־קונג, ויליי מארק, מנחש שיהיה זה אולי מטבח צ'או ז'ו, שבדומה לקאנטונזי שם את הדגש על מאכלי ים. הסביל הוא שבמטבח זה, שמקורו במבלעתי החוף הפוריה צ'או ז'ו שבמחוז גואנגדונג בסין, מבשלים כל מנה בצורה הפשוטה ביותר האפשרית. בדרך כלל בשיטה של אידוי או טיגון עמוק, כדי לשמור על מירב הטעמים המקוריים. מגישים אותה בלוויית מיטבלים ורטבים מורכבים, המוסיפים על הטעם הטבעי. במסעדת "מאבינג" בהונג־קונג, למשל, מגישים סרטן מאודה בלוויית רוטב מנגלדין ו"אווז מתובל" עם מיטבל שום וחומץ.

רבים מוצאים מכלל אפשרות שהמטבח ההודו־סיני יוכל אי־פעם להתקרב לשפעוליות של המטבח הסיני. אולי, אבל אל תגמר לומר זאת ללגיונות המעריצים החדשים המתייחסים במעין יראת קודש למזון וייטנאמי, קאמבודי ותאילנדי. כל אלה דומים אמנם, אך המבדיל אותם בולט יותר.

הצ'ילי הוא המעניק לרבים ממאכלים התאילנדיים את הטעם האופייני. אלה שטעמו את המרקים היותר מתובלים, אומרים שהתרגשה היא לא כל־כך שריפה בפה כמו מכה במרפק, תחושת העקיצה השיתוק מתחילה בשפתיים ומתפשטת במהירות הלאה. למרבה הפתיעה, הולם הראשוני נוטה לעודד פקעיות־טעם קהות ולאפשר לחוש את הטעמים המעודנים יותר, הבאים בתור. לשפים הקאמבודיים יש אסטרטגיה מעודנת יותר. כדברי סטאן אפל, מבקר מסעדות ב"סאן פרנסיסקו כרוניקל" — "המטבח הקאמבודי מפתה אותך ברכות". הוא ממעט להשתמש בשמן והמאמר לכל טעם נפרד של הצמחים הדיסבים לעבור. הקאמבודים משתמשים בצ'יפים־טריים רבים.

המזון הווייטנאמי נוטה להיות אפילו קל יותר מהקאמבודי. ירקות טריים רבים ותיבול מינימלי. במאכלים הווייטנאמיים ניכרת השפעה צרפתית בולטת. אך אין פירוש הדבר שהמטבח הווייטנאמי הוא רבתרבי. לב כל המאכלים הווייטנאמיים הוא נואוק מאם — רוטב הדגים שצבעו ענבר, העשוי מאנשבי.

שיעורי בישול למסעדנים

אחד המכשולים שעמדו בפני שפים אסיאנים ברחבי מערבה, היה הקושי למצוא את הרכיבים המסייעים לשוות למאכליהם את המרקם והטעם המיוחדים. כעת הזמר מכשול זה במקומות רבים. מטוסים המביאים אלפי תיירים בריטים לתאילנד מדי שנה, חוזרים ללונדון טעונים בפריטים השושבים ביותר. בניהם אפילו המקפים הענקיים הידועים בשם מאנגראם שמיציהם משמשים לתיבול מאכלים. ושווקים טיכים באירופה ובארצות־הברית מסייעים לגשר על הפערים. בביקור שערכה לא מכבר בג'קסון שבמיסיסיפי, הופתעה גלוריה צימרמן הכותבת ומרצה על מטבח אסיאני לגלות, שהירקן הסיני המקומי מוכר גם פרצים וייטנאמיים וסיניים.

חרף הרוף לאותנטיות, שפים אסיאניים העוברים למערב מתנסים בלחץ ניכר לסגל את מאכליהם לטעם ולמנהגים המקומיים. כך למשל, במסעדות היפניות במקסיקו־סיטי, שבעשו פופולריות במידה מפתיעה, הסושי והסאשימי מוגשים דרך קבע עם לימון, והירקות הכבושים מתובלים בצ'ילי; תוספת שאין צורך לומר כי לא יתקבלו על דעת כל מי שמתמצא במטבח האסיאני האמיתי. בישראל יש מסעדות סיניות כשרות רבות. ב"שאו דין", המסעדה האסיאנית היחידה בטאפיים שוכנת לכוכב במדריך מישלן המפורסם, הבעלים בתוך במתכון להוציא רכיבים של המטבח האסיאני העלולים להפריע לטעם הצרפתי: אגוזים (מלוחים מדי) ודברי מאפה (כבדים מדי).

לגבי אלה המעדיפים להגיש ללקוחות רק מאכלים אותנטיים, המגמה להקפיט תמיד את ציפיות לקוחותיהם בבעיר אחד יכולה להוביל בדולות הבצורות. בבנגקוק מסעדות רבות יותר ויותר מציעות שיעורי בישול המותאמים למסעדנים מערביים. החדש הציע "אוריינטל הוטל" היוקרתי בבירת תאילנד קורס בן שבוע העולה 1000 דולר. ואפשר היה לראות כן את בשנת סולואוטומה, השפית ב"ביסט ארואוס", אחת המסעדות החודרות ביותר בבנגקוק, מלמדת את מתותרי הכנת תום יאם קונג — מרק שרימפס בטעם לימון עם צ'ילי. תלמידיה לא היתה עקרת בית רגילה אלא גלדיס סאאבמן מ"גדבנים", שהיא אלף המסעדה הפופולרית היוקרה ביותר בואשינגטון.

אך המטבח האסיאני לא יהיה אף פעם מטבח לכל אדם. "זה שוק שונה", אומר פראנקו בוראגה, המלצר הראשי במסעדת "איקי־מארה" ברומא. "אני לא יכול לראות את הלקוחות הקבועים שלי משנים את הרגלי האכילה שלהם". אולי לא, אך אחרים מרחיקים ראות יותר. פול בוקוז, למשל, סבור שעצם בסיסו של הבישול הצרפתי עומד בסכנה בגלל הפלישה של מאכלים אסיאניים. "צרפת מבורכת בכמה מן המוצרים הטובים ביותר בעולם: יין, חמאה ושמנת", הוא אומר. "יהיה זה פשע לא להשתמש בהם". אך אסיה יכולה להציע את העצמותיה שלה ויותר זה הכל לא לנסתתם.

סידור עבודה לאומי

אילו ידעו העסקנים לעשות אינטגרציה בין הנדרשויות השונות הממלאות את אמצעי התקשורת – יכלו לבצע אותן. צריך רק סידור עבודה לאומי מקיף:

האלוף אורי אור סירב לפקד על מיפקדת כוחות השדה.

עורך 'מבט' (מיל') מיכאל קרפין – מתמנה למפקד מפקדת כוחות השדה.

מנכ"ל משרד החינוך אליעזר שמואלי – עורך 'מבט'.

תנין השב"כ אשר הועלה בדרגה לתפקיד בכיר – מנכ"ל משרד החינוך.

ראש מה"ד האלוף יצחק מרדכי – תפקיד בכיר בשב"כ.

נציג הליכוד בוועד המנהל של רשות השידור, דוד ארטון – ראש מה"ד.

הפזמונאי יעקב אגמון – נציג הליכוד בוועד המנהל של רשות השידור.

כתב הטלוויזיה בכנסת, יעקב אחימאיר – הממונה על תביעות יום העצמאות ה-40 (בתנאי שלא יזמין את יצחק שמיר לשום בימוי הסברה).

עתה יש מסקיטן קצר. שכן האלוף דן שומרון מועמד לתפקיד כתב הטלוויזיה בכנסת, אבל הרמטכ"ל משה לוי מסרב לו את המינוי. הוא אינו מעוניין בכתב עוין שידווח על השעותיו בוועדת החוץ והביטחון.

האלוף דן שומרון – נציג משרד החינוך בארצות-הברית, על תקן שמואלי.

הרמטכ"ל משכנע את ראש עיריית ירושלים טדי קולק להתמנות לכתב הטלוויזיה בכנסת.

הסבב מסתיים, המשימה בוצעה בהצלחה, רב-אלוף משה לוי הוא מועמד המועדף לראשות עיריית ירושלים, כמתוכנן. סוף טוב הכל טוב.

מי מייצג את עולי אמריקה?

דף-הסברה הנושא את תצלומיהם של שולמית אלוני ויוסי שריד מוזהר, כי ארגון יוצאי ארצות הברית וקנדה אינו אלא סניף של ר"צ. נשיאו לשעבר, הנרי סקירבל, פעיל בר"צ ומעמד ברשימתה לכנסת.

ר"צ – נאמר בדף ההסברה – תומכת בהפרדת הדת מן המדינה, מסרת את השטחים לערבים, תובעת להחמיר בעונשי חברי המחתרת היהודית ותומכת במיסיון המורמוני.

אם כל זה מדאיג אותך, מוסיף העלון, מה אתה עושה בארגון יוצאי צפון-אמריקה וקנדה? "סייע לכונן ארגון חדש לאמריקאים וקנדים". יש גם מספר טלפון. כאשר מטלפנים לשם, שומעים מעברו השני של הקו: "תנועת 'כך', שלום".

הצד השני של שולץ

הכל אומרים ששר החוץ האמריקאי, ג'ורג' שולץ, לוחץ על ישראל. הוא משיא לה עצות כלכליות-ידידותיות. זה תכתיב כלכלי שהאמריקאים מבקשים לכפות על ישראל. ידידים אינם מתנהגים כך.

שגריר ישראל לשעבר בוואשינגטון, ח"כ שמחה דיניץ, סבור כי אלה שטויות גמורות. האיגרת הדאמריקאית ידידותית: לא רק תבניה, אלא גם שר החוץ האמריקאי החותם עליה. הוא לא נזקק לתוכן האיגרת כדי לדעת זאת. ידידות: רבת-שנים.

כאשר החליף שולץ את אלכסנדר הייג, רבתה הדאגה בישראל שמא תחדל ארצות-הברית לתמוך בה. שכן שולץ הגיע לסטייט דפרטמנט ישר מחברת "בכטל" – של משרד הפנים הערבי.

אך דיניץ לא חשש. כל זאת בגלל מעשה שאירע ב-1967. שולץ היה פרופסור לכלכלה ובכיתתו למד סטודנט ישראלי, שהיה קרוב לסיום לימודי הדוקטוראט שלו. מלחמת ששת הימים היתה בפתח, והסטודנט – קצין-מודיעין במילואים – ביקש להיבחן בשבוע או בשבועיים את בחינותיו כדי לחזור לארץ ולהשתתף בקרבות. שולץ נענה. הסטודנט נהרג בקרבות ברמת-הגולן.

חלפה כשנה. שולץ התמנה לשר בממשלת ארצות-הברית ויצא לאירופה. לפני כן טילפן לשגרירות הישראלית, וסיפר כי לאחר סיום עניינו בז'נבה הוא מבקש לבקר בישראל. מיד הבטיחו לו טיפול ממלכתי. לא, השיב שולץ, אין לו כל תפקיד רשמי. בסך הכל הוא רוצה לבקר את הורי הסטודנט שלו שנהרג ברמת הגולן, ולבקר במקום שבו נפל. השר האמריקאי ביקר בארץ במעט בחשאי. כשחזר לא הסתיר את התרגשותו. "לכן, כאשר רבים התנבאו כעבור 14 שנים ששולץ הוא אסון – אמרתי להם: לאט לכם", ואין לדיניץ סיבה לשנות את דעתו גם לאחר האיגרת הכלכלית האחרונה של שר החוץ האמריקאי.

אחימאיר – היא מגיבה

חלילה לי מלהתערב במאבק על עריכת 'מבט' בטלוויזיה. רעיית ר"צ, מיכל רשאלי, קלעה למטרה במכתבה למערכת העיתונים, שלפיו לא צריך להשמיץ ולהוציא את דיבת יעקב אחימאיר על מנת לזכות את מיכאל קרפין. אפשר לתמוך בקרפין, אבל להדגיש כי אחימאיר הוא איש מקצועי ללא רבב ולא משוא פנים, בדיוק כפי שמכירים אותו כל עמיתיו.

אך פסילת אחימאיר על-ידי עסקני המערך, בטענה כי אחיו הוא יועץ התקשורת של יצחק שמיר, לא עברה בלי להותיר הד. התברר כי במשפחתו של יעקב אחימאיר יש גם ענף הקשור בתנועת העבודה. רעייתו, אורה אחימאיר, היתה חברה פעילה בה מיום הקמתה. היא אפילו התמודדה שנים רבות עם בני משפחת אחימאיר, שטענו כי האפלייה והקיפוח לא חלפו מן העולם.

עד שבשבוע שעבר התברר לה, כי ראש הממשלה שמעון פרס מתנגד למינוי בעלה לתפקיד עורך 'מבט' בגלל תפקידיו של אחיו. היא סירבה להחריש. במכתב חריף ששיגרה למנכ"ל מפלגתה, עוזי ברעם, הדגישה בחריפות הראויה מה היא חושבת על מפלגתה המשתמשת ועל דרכי עבודתה, השיבתה וסילוקה. עתה נראה לה, אמרה השבוע, כי בדיונים עם בני משפחת אחימאיר על האפלייה והקיפוח הנהוגים עדיין במפלגת העבודה – הצדק היה דווקא עימם.

אחימאיר: אורה מחתה

עריקות פולניות

אחת התעלומות בסיפור חייו של מנחם בגין, קשורה בסירובו לערוק מן הצבא הפולני של הגנרל אנדרס במלחמת העולם השנייה. כל עוד לא סידרו לו שחרור רשמי, סירב בגין לפשוט את המדים הפולניים ודחה את התייצבותו בראש האצ"ל.

תשובה חלקית לסיבת סירובו של בגין לברוח מן הצבא הפולני, ולבחישתו להשתחרר כדין, אפשר למצוא במחקרו של דוד אנגל "העריקה מהצבא הפולני", שפורסם בשנתון "יהדות זמננו" היוצא מטעם האוניברסיטה העברית בירושלים.

ב-1944, בשנה החמישית למלחמת העולם השנייה, ערקו כשלושים מן היהודים ששירתו בצבא הפולני הגולה החונה על אדמת בריטניה. היתה זו תוצאה של האנטישמיות הנפוצה בקרב הפולנים. ממשלתם הגולה היתה מודעת לבעיה זה זמן רב. היא ידעה גם על הניסיון להצדיק את האנטישמיות בשורות הצבא הפולני, בטענה כאילו חמש שנים קודם, לאחר ההסכם בין גרמניה לבין ברית-המועצות לכיבוש פולין – צידדו היהודים בהתפשטותו של הצבא האדום לארצם.

בדרך-כלל לא טיפלו הפיקוד הפולני ואנשי הממשלה הגולה בתלונות אלה, וגם ניסיון יהודי שנעשה לפתרונה לא עלה יפה. בינואר 1944 ערקה קבוצה ראשונה של חיילים יהודיים, ואחריה עוד אחת. הבריטים לא ששו לקלוט את היהודים הפולנים בצבאם, ואחרי שעשו כן – הודיעו כי יחדלו מכך. כאשר ערקה קבוצה נוספת הוחלט להעמידה לדין.

הקצינים הפולנים השמיצו את החיילים היהודים, שהם רצים להשתמט מן הקרב הגדול לשחרור צרפת. היהודים הכחישו. הם רצו לשרת ביחידות קרביות, אבל תחת דגל בריטי ולא פולני. הפולנים האשימו את היהודים בכך שלא אהבו את מולדתם. היהודים השיבו, כי אין את מה לאהוב.

אנגל מצא, שכאשר הבינו הממשלה הפולנית ומפקדי הצבא כי האנטישמיות מזיקה להם מאד בדעת-הקהל בארצות-הברית ובבריטניה, הוקמה סוף-סוף איזו ועדה. אך במקום להודות בקיום האנטישמיות ולדכאה, עסקה הוועדה בהטחת האשמות בחיילים היהודים, ולפיהן הם בחלקם הגדול לוחמים גרועים. כאשר הועמדה קבוצה של עריקים יהודים לדין ונידונה ל-12–24 חודשי מאסר, הופעל לחץ אדיר על הפולנים, עד שנשיאם נאלץ לחון את המורשעים.

אין ספק שהמניע העיקרי לבריחה היה שאיפתם של החיילים היהודים להימלט מן האנטישמיות, אשר מיררה ללא הרף את חייהם בצבא הפולני, כתב דוד אנגל. זו היתה הסיבה העיקרית לבריחה. אבל לא היחידה. אילו היטו השלטונות הפולניים אוזן לטענות אלה, היו מצליחים לרסן את האנטישמיות ועמה את העריקה. בסירובם להאזין ליהודים לא יכלו לחסל את העריקה ואת הנזק הרב שגרמה לתדמיתם ולמעמדם בעיני דעת-הקהל הבריטית והאמריקאית. זה אירע דווקא כאשר הממשלה הפולנית הגולה בלונדון נאבקה על הגורל הפוליטי של עמה כנגד הפרו-קומוניסטים שפעלו בהשראת מוסקווה. היא שילמה, מסכם אנגל, את מחיר המחדל.

אך היהודים היו רגישים לטענה נגדם, כאילו הם עריקים ולוחמים גרועים ובלתי-נאמנים לצבא הלוחם בנאצים, וזה מסביר אולי מדוע בגין – שקרוב לוודאי תיעב את הפולנים – סירב לערוק מצבאם, לבל יהיה לאנטישמים שבהם פתחון-פה.

בגין: למה לא ערק

נבדל בכדורגל הערבי

שאלתי את שאול סוידי העומד בראש ההתאחדות לכדורגל, מה הוא יודע על תחרות מיוחדת לכדורגלנים ערבים בלבד, שנערכה בתחילת השבוע ושבגללה נשאר זאהי ארמלי בישראל ולא הצטרף למסע האימונים של קבוצתו בחו"ל. הוא לא כל-כך ידע. זה עבר בלי לעורר תשומת-לב, אמר לי.

הערבים בכדורגל הם סיפור הצלחה. ארמלי, תורק ואל-חוויל. יש קבוצות ערביות בליגות הישראליות. שמונה קבוצות ערביות נושאות את השם בית"ר. יש גם מכבי שפרעם. ההתאחדות לכדורגל, הסביר לי סוידי, אינה יכולה למנוע מפגש מכל סוג שהוא. היא אינה יודעת הרבה על מה שהתרחש בטירה וזה לא כל-כך מעניין.

מה שמעניין הוא עצם הרצון לארגן מפגש של כדורגלנים על בסיס מוצאם הלאומי. הכדורגל אינו פולקלור, תיאטרון או אמנות שיש להם מאפיינים ערביים יהודיים הראויים לשימור ולטיפוח. כדורגל היא תחרות ספורט, שדווקא אין לה ייחוד ערבי או יהודי. אם כך – מה הטעם לקיים תחרות על בסיס כזה? כיום זה עדיין אירוע שאינו מעורר עניין של ממש, ובעתיד הוא עלול להתפתח לספק לא רק לאומני אלא אפילו, לא עלינו, גזעני. וכפי שאני מכיר את הדינמיקה של העניינים הללו – לא ירחק היום וגורמים כלשהם ידרשו לקיים גם מפגש סיכום העונה על טהרת הרגליים היהודיות. כדאי להרוג את הנטייה הזאת כל עוד אינה מסוכנת.

ושאיש לא ישגר מכתב-למערכת ויגלה את אמריקה, שהמכביה היא אולימפיאדה יהודית: נבחרת הלאומית של ישראל עולה, כמובן, למגרש עם מכביה העבריים.

זאהי ארמלי: נשאר

משבר בקרנות הפנסיה (א')

מינויים פוליטיים וניהול חובבני

מאת יהודה שרוני

מומחה לביטוח פנסיוני: הכל היה נראה אחרת אילו נתנו למנהלי הקרנות את הכוח לעמוד מול הפוליטיקאים בהסתדרות • בעבר היו מקרים רבים שמעבידים העבירו את הכספים לקרן רק לאחר 60 יום, אף שתקנות האוצר קובעות שיש להעביר את הכסף בתוך 14 יום

לפני כעשרה חודשים הפתיע ישראל קיסר, מזכיר ההסתדרות, בפני כנס המועצה של קרן הגימלאות המרכזית. חברי הקרן קיוו לשמוע את הדברים המקובלים על העלאת גיל הפרישה, העלאת שיעור התשואה על איגרות החוב שלהם. אך מזכיר ההסתדרות הפתיע ואמר: "קודם תעשו סדר בבית ותקצצו בהוצאות ההנהלה הגדולות שלכם". ואמנם, הוצאות ההנהלה בקרן הגימלאות המרכזית עומדות על 5 אחוזים מסך הגבייה.

הכל מסכימים כי קרנות הפנסיה ההסתדרותיות מתחבטות בבעיה. יש הסבורים כי הבעיה רובצת כבר כיום לפתחן של הקרנות, אחרים סבורים כי המשבר צפוי בעוד שמונה שנים, והפסימיים יותר מדברים על משבר בעוד 20 שנה.

אלה גם אלה תמימי דעים ביחס לגורמים שהביאו להתמוטטות במצבן האקטוארי של הקרנות. דב פלג, ראש האגף לביטחון סוציאלי בהסתדרות, אומר: "קרנות הפנסיה עלולות להיקלע בעתיד לבעיה. יש לטפל בפתרונה כבר עתה. הסיבה העיקרית לבעיה היא העלייה בתוחלת החיים, ואי הגדלה של הפרשות המעבידים לקרנות".

מינויים פוליטיים

אך למשבר בקרנות יש סיבות נוספות, שלנציגי ההסתדרות נוח להצניען. אחת מסיבות-היסוד היא, שמינויים מנהלי הקרנות הם מינויים פוליטיים וחלק מהמנהלים אינם אנשי מקצוע.

מצבה של קרן הפועלים החקלאיים, כפי שנראה במשך השנים, קשה משבשאר בשנים האחרונות. ראובן ארביב, מנהל הקרן, עסק קודם למינויו למנהל, בעסקנות פוליטית בעבור המערך. בזמנו הגלית. מבקר ההסתדרות פתח באחרונה בבדיקת פעולות שנעשו בקרן על-ידי מנהלה. בבדיקות ראשוניות נמצאו ראיות לכאורה לדיווחים כוזבים על הוצאות אש"ל, אי החזרה של מקדמה על חשבון משכורות, דיווח כוזב על הוצאות הכר'. ארביב הכחיש בזמנו האשמות אלה.

בתשובה לשאלה אם לא היה זה מן הראוי שארביב יעזוב את תפקידו, אמר דב פלג: נושא ארביב נמצא בימים אלה בדיון, ואין עדיין הוכחות לטענות שהושמעו. אם יהיו הוכחות כאלה, יוסקו המסקנות המתבקשות.

גם מצבה של קרן הגימלאות המרכזית אינו מן המשופרים. שלום תנעמי, שמונה באמצע 84' למנהל הקרן, היה איש מנגנון ידוע במוסדות ההסתדרות. תנעמי, איש ימינו של מזכיר ההסתדרות לשעבר ירוחם משל, עסק בארגונן הפוליטי של קבוצות נוער.

אברהם צאלח, מנהל קרן פועלי הבניין, היה בעבר מנהל החשבונות של הקרן. קרן פועלי הבניין עמדה על סף התמוטטות, ורק פעולות דחופות של ההסתדרות הצילו אותה.

פלג מודה כי יש בעיות בניהול המקצועי של הקרנות, ואפשר לנהלן טוב יותר. מנחם קלי, מומחה לביטוח פנסיוני, אומר כי הכל היה נראה אחרת אילו נתנו למנהלי הקרנות את הכוח לעמוד מול הפוליטיקאים בהסתדרות. לדבריו, הארגון המקצועי של ההסתדרות עושה בקרנות כבתוך שלו.

פיגור בהעברת הכספים

לקבוצות הלחץ מבין מבוטחי הקרנות קל יותר לפעול בסביבה כזו. אחד הנושאים שבהם הגנו המעסיקים עד לאחרונה, היה העברת הניכויים המגיעים לקרנות בפיגור.

תקנות האוצר קובעות שהמעבידים חייבים להעביר את הכספים לקרנות בתוך 14 יום מיום תשלום המשכורות. מעביד המפגר בהעברת הניכויים מחויב בריבית סמלית, ורק מנהל מתחיל לא ינצל אפשרות קורצת זו.

לא אחת קבלו מנהלי הקרנות כי המעבידים מעבירים את הכספים רק לאחר 60 יום. בהקשר זה ראוי להעיר, כי הקרנות מצדן מעבירות את התשלומים לגימלאים מראש, עוד בתחילת החודש, כך שלעתים נוצר פער של שלושה חודשים בין מועד הוצאתם של הכספים מהקרנות לבין מועד קבלתם.

להלן נתוני גבייה השוואתיים שרכזו בקרן הפנסיה מבטחים: ראה טבלה 1

כפי שניתן לראות מהטבלה, חל שיפור ניכר במועד התשלומים של המעבידים. אפשר לייחסו לירידה ברמת האינפלציה במשק ולפעולות גבייה נמרצות יותר מצד הנהלת מבטחים.

בהסכם הפנסיה המקיפה, שנחתם בין מבטחים להתאחדות התעשיינים ב-1979, היה סעיף מיוחד שלא פורסם. הוחלט כי מבטחים תעמיד לרשות מפעלי ההתאחדות אשראי בריבית שנתית של 11 אחוז, זאת כאשר האינפלציה עברה את גבול 100 האחוזים.

לדעת מולה של ההתאחדות, ההסכם לא יושם, בגלל התנגדותו של שר האוצר דאז יגאל הורביץ, שביטל את האפשרות שקרנות הפנסיה ילוו כספים למפעלי חברת העובדים, ולגופים אחרים.

גם את מבוטחיהן של קרנות הפנסיה לא שכחו ההנהלות לפנק. גימלאי הקרנות, בעידודה הפעיל של ההסתדרות, קיבלו הטבות שלא היה להן כל כיסוי אקטוארי. הטבות אלה ניתנו בדרך כלל לפני הב-

טבלה מס' 1

העברת ניכויי הפנסיה (באחוזים)

	יוני '85	יוני '86
תוך 15 יום מהמשכורת	21.4%	26.8%
תוך 30 יום	23.6%	66.3%
תוך 45 יום	45.0%	2.9%
מעל 45 יום	10.0%	4.0%
סך הגבייה	100.0%	100.0%

טבלה מס' 2

מספר המבוטחים בקרנות הפנסיה

(נכון לסוף 1985)

שם הקרן	מספר מבוטחים	מספר גימלאים	יחס מבוטחים/גימלאים
מבטחים	300 אלף	40.0 אלף	1:7.5
מקפת	70	9.5	1:7.5
קרן הגימלאות	72	18.5	1:3.9
פועלי בניין	25	18.5	1:1.3
נתיב	25	8.0	1:3.1
חקלאים	21	14.0	1:1.5
מגן	2	1.5	1:1.3
סה"כ	515	110.0	1:4.7

חצי מיליון מבוטחים

ההסתדרות מנהלת במסגרתה שבע קרנות פנסיה. הגדולה שבהן, קרן מבטחים, מבטחת בעיקר מפעלי תעשייה. קרן מקפת מבטחת את הסקטור הפקידותי, וכן תעשיות עתירות ידע. קרן הגימלאות המרכזית מבטחת את עובדי הסקטור ההסתדרותי (כמו בנק הפועלים וכו'). קרן נתיב – את עובדי סולל בונה ועובדי רשות הנמלים.

הקרנות הסקטוריאליות הן קרן פועלי הבניין וקרן הפועלים החקלאיים. הקרן הקטנה ביותר היא קרן מגן, המבטחת את הקואופרטיבים.

סך נכסי הקרנות היה בסוף 1985 5.7 מיליארד דולר. הקרנות גובות מדי חודש כ-25 מיליון דולר, ומוציאות סכום דומה. היחס בין מספר הגימלאים המקבלים פנסיות לבין מספר החברים בקרנות, שהוא אחד הגורמים המכבידים את המצב הפיננסי של הקרנות, עמד נכון לסוף 1985 על כ-1:5 (גימלאי אחד על כל חמישה חברים).

המצב בנתיב קשה יותר. שם יחס זה הוא 1:3.5, ובשורות 1:3.2. אלה מתבונים לגרוע, עקב כך, את זכויות הגימלאים.

טבע
תעשיות פרמצבטיות בע"מ
ניתנת בזה הודעה כי
אסיפה כללית שלא מן המניין של החברה

תתקיים במשרדי החברה ברחוב בזל 5, פתח-תקוה, ביום א' 14.9.1986 בשעה 15.00, לצורך קבלת החלטה מיוחדת המפורטת להלן:

1. א) "לאחד 495,751,525 מניות רגילות בנות 0.001 ש"ח כל אחת בהון החברה ולחלקן ל-49,575,152 מניות רגילות בנות 0.01 ש"ח כל אחת בהון החברה".
ב) "לאחד 4,242,475 מניות רגילות "א" בנות 0.001 ש"ח כל אחת בהון החברה ולחלקן ל-424,247 מניות רגילות "א" בנות 0.01 ש"ח כל אחת בהון החברה".
ג) "לאחד 60,000 מניות נדחות בנות 0.0001 ש"ח כל אחת בהון החברה ולחלקן ל-600 מניות נדחות בנות 0.01 ש"ח כל אחת בהון החברה".

2. א) "להגדיל את הון המניות הרגילות הרשום של החברה על-ידי יצירת 446,181,778 מניות רגילות חדשות בנות 0.01 ש"ח כל אחת ולהעמיד על 495,756,930 מניות רגילות בנות 0.01 ש"ח כל אחת.
למניות הרגילות החדשות זכויות שוות למניות הקיימות".
ב) "להגדיל את הון המניות הרגילות "א" הרשום של החברה על-ידי יצירת 3,818,223 מניות רגילות "א" חדשות בנות 0.01 ש"ח כל אחת ולהעמיד על 4,242,470 מניות רגילות "א" בנות 0.01 ש"ח כל אחת.
למניות הרגילות "א" החדשות זכויות שוות למניות הקיימות".

3. לתקן את תקנה 3 לתקנות ההתאגדות של החברה, בהתאם להחלטות דלעיל, כך שתהיה כדלקמן:
"הון המניות הרשום של החברה מורכב מ-500,000,000 מיליון מניות בנות 0.01 ש"ח כל אחת, המחולקות כדלקמן:
495,756,930 מניות רגילות בנות 0.01 ש"ח כל אחת;
4,242,470 מניות רגילות "א" בנות 0.01 ש"ח כל אחת;
600 מניות נדחות בנות 0.01 ש"ח כל אחת.
מתוך 495,756,930 המניות הרגילות בנות 0.01 ש"ח, 440,350 מניות הינן מניות למנכ"ז והשאר מניות על-שם".

4. "לערוך בתקנות ההתאגדות הקיימות של החברה את התקנות ששונו ואושרו על-ידי רשם החברות ב-19.3.84 וב-9.1.85, דהיינו – תקנות 3, 4, 66, 77, 79, 90, 91, 92, 102 והוספת תקנה 90 א', וכן את תקנה 3 המתוקנת, בעקבות ההחלטות המיוחדות שהתקבלו בישיבה זו, בכפוף לאישורן של רשם החברות, וזאת על-מנת שקובץ תקנות ההתאגדות של החברה יבטא את כל השינויים הנ"ל".

בפקודת הדירקטוריון
ע. קרניאל, עו"ד
מזכיר החברה

להשכרה מחסן

גובה 4.5 מ', ללא עמודים, בשטח של 1600 מ"ר, באיזור התעשיה בחולון
+ אפשרויות שינוע
★
בדבר פרטים נא לפנות:
טלפון 03-802617/8/9, לדוד או איציק.

עיריית ראשון-לציון, אגף לחינוך תרבות נוער וספורט, המחלקה לחינוך יסודי, ועד ההורים העירוני
אגודת ידידי ביה"ס "חביב"
משרד החינוך והתרבות

100 שנה לביה"ס "חביב" ראשון-לציון
כנס בוגרים
"ראשון, ראשון חביב"

עצרת בוגרים. כך נראינו, כך חלמנו-מחול התקופות. סרט תעודי. המיוקם. מפגשי רעים. ברכות.
אלה ועוד באירוע חגיגי לציון 100 שנה להקמת בית הספר העברי הראשון בעולם, ביה"ס "חביב" בראשון-לציון.
ביום ג' יט' באלול תשמ"ו, 23.9.1986 במעמד אישי ציבור ומדינה.
מפגש בוגרים 5-7.30 אחר הצהריים. עצרת ה-100 בשעה 8 בערב.
בחצר המשוחזרת של בית הספר "חביב" בראשון לציון.

בוגר, בוגרת
סייעו נא בידינו להזמינכם אישית ע"י מילוי הספח ושיגורו לכתובת:
100 שנות חביב-כינוס הבוגרים
בית הספר "חביב"
רחוב אחד העם 9,
ראשון-לציון, מיקוד 75612

גזור ושלח
שם משפחה ____ שם משפחה קודם ____ שם פרטי ____
כתובת מגורים נוכחית ____
טלפון-בית ____ עבודה ____
עיסוק/משלח יד ____
שנת סיום בית הספר ____
גזור ושלח

נודה לך על תוספת שמות וכתובות בוגרים/ות עימם הינך בקשר לפי הפרטים לעיל והפניית תשומת ליבם לכינוס הבוגרים.
עצרת ה-100 - איש בל יעדר.
הוועדה המארגנת

משקיע פעיל בעל נסיון ביבוא שיווק וסחר בינלאומי
מעוניין בהשקעה, בעסק קיים, עד $750,000
נא לפנות לת.ד. 50034 ת"א 68125

הוועדה המקומית לתכנון ולבנייה "מורדות הכרמל"
רח' שער פלמר 1, חיפה
טל. 664699, 668188

הודעה (לפי סעיף 149 לחוק התכנון והבנייה תשכ"ה – 1965)
ניתנת בזה הודעה כי לוועדה המקומית לתכנון ולבנייה מורדות הכרמל הוגשה ע"י משה גביזון בקשה להקלה בגוש 10679 חלקה 49 ברחוב ויצמן 1 טירת הכרמל. שם המספר והתכנית החלה על ה-מקרקעין נושא הבקשה: ג/936, מהות ההקלה, בניית תוספת סטיה של 6% מאחוזי הבנייה המותרים המתבטא ב-17.40 מ"ר. ניתן לעיין בבקשה ללא כל תשלום במשרדי הוועדה בשעות העבודה הרגילות. המעוניין להגיש התנגדות יגישנה לוועדה בכתב מנומק תוך 14 ימים מיום פרסום מודעה זו.
שלמה עזבריה
יו"ר הוועדה המקומית לתכנון ולבנייה מורדות הכרמל

מרכז תנובה – אגף המשק
מעמיד למכירה רכב פרטי, מסחרי ומשא משומש כדלהלן:

מספר סידורי	מספר רישוי	שנת ייצור	תואר הרכב: סוג	תוצר ודגם	דלק	תוקף הרשיון	החניון
1	528-215	1979	פרטי נוסעים	מזדה 1200	בנזין	10.11.86	כדור
2	192-237	1979	פרטי נוסעים	מזדה 1400	בנזין	25.3.87	כדור
3	34-674-80	1980	פרטי נוסעים	מזדה 1300	בנזין	5.6.87	כדור
4	34-943-80	1980	פרטי נוסעים	מזדה 1600	בנזין	1.7.87	כדור
5	17-306-81	1980	פרטי נוסעים	מזדה 1100	בנזין	4.4.87	כדור
6	17-311-81	1980	פרטי נוסעים	מזדה 1100	בנזין	4.4.87	כדור
7	12-760-82	1982	פרטי נוסעים	דייהטסו שרד	בנזין	19.7.87	כדור
8	182-385	1979	מסחרי סגור	פיג'ו 404	בנזין	9.6.87	כדור
9	854-071	1978	משא סגור המבודד	פורד 1210	דיזל	8.4.86	מחלבת חיפה
10	756-520	1973	משא + גג	פורד 910	דיזל	5.12.86	מחלבת חיפה
11	18-844-80	1980	מסחרי ואן	ג.מ.סי	בנזין	9.3.87	מחלבת חיפה
12	776-845	1975	מסחרי ואן	דודג' D300	בנזין	20.4.86	מחלבת ירושלים
13	178-269	1978	מסחרי ואן	דודג' D500	בנזין	14.9.86	מחלבת ירושלים
14	172-647	1977	משא סגור המבודד	פורד 1210	דיזל	3.5.86	תל-אביב
15	176-356	1978	משא סגור המבודד	פורד 1210	דיזל	16.3.87	תל-אביב
16	175-592	1978	משא סגור המבודד	דודג' D500	בנזין	9.1.87	תל-אביב
17	181-106	1979	משא סגור המבודד	פורד 1614	דיזל	19.3.87	מחלבת רחובות
18	19-723-82	1982	משא סגור המבודד	רנו 9 טון	דיזל	לאחר תאונה	טמפקסט

לתשומת לב המעוניינים בקניה:
המעוניינים יוכלו לראות את הרכב בשעה (6) הימים ביום מ – 24.8.86 עד 31.8.86 משעה 09.00 ועד 14.00 בחניונים לשום מקום, פרט ליום שישי 29.8.86 המכוניות תוצגנה ביום שישי רק עד שעה 12.00.
א. חניון "כדור" (מתחם א') שדרות שאול המלך 8 תל-אביב, פרטים אפשר לקבל במרכז "תנובה" מחלקת התחבורה.
ב. חניון "תנובה" חיפה במחלבת, פרטים במחלקת התחבורה במקום.
ג. חניון "תנובה" ירושלים במחלבה, פרטים במחלקת התחבורה במקום.
ד. חניון "תנובה" תל-אביב דרך פ"ת 150 ע"י תחנת דלק, פרטים במקום.
ה. חניון "תנובה" רחובות אזור התעשיה, פרטים במחלקת התחבורה במקום.
ו. חניון "טמפקסט" אזור התעשיה קרית – אריה פתח-תקוה, פרטים במחלקת התחבורה במקום.
את ההצעות יש להגיש עד יום ב' 1.9.1986 שעה 12.00 במעטפות סגורות מיוחדות הנמצאות במרכז "תנובה" שד' שאול המלך 8 תל-אביב, קומה ב' חדר 226 בצירוף הצעה בנקאית או ערבות בשיעור 10% מערך ההצעה. צוות מקצועי בנקאי ידון בכל ההצעות. הזוכה יחויב בתשלום בסך 50 שקל. אין הקונה רשאי לבטל את הצעתו, או הפסקת חלק מתשלומי כל הרכבים המוצעים למכירה לאחר שנבחנו כמתאים לרכישה.
לא תתקבל כל הצעה מצד הקונים לגבי תקינות מצבם הטכני של הרכבים, בהתאם לחוק או נגבה מתקנה מס ערך מוסף עבור הרכבים ישולם על ידם מס את הרכב אפשר יהיה לקבל רק לאחר העברת הבעלות.
דמי העברה יחולו על הקונה.
התשלום והוצאת הרכב מהחניון תוך שבעה (7) ימים מתאריך ההודעה על הזכיה, לאחר המועד הנ"ל הקונה יחוייב בריבית התקופה.
אין אנו מתחייבים לקבל את ההצעה הגבוהה או הצעה כלשהי.
נא לציין בהצעה בכתב יד ברור (רצוי באותיות דפוס) שם משפחה, שם פרטי, כתובת וטלפון בבית או בעבודה.
מרכז תנובה – אגף המשק

תרבות וספרות

אנאטומיה של הסתאבות

ילדי השעשועים
מאת משה שמיר
הוצאת עם עובד, 232 עמ'

מאת זיוה שמיר

משה שמיר: מעשה קלאסי

"ילדי השעשועים" הוא רומאן, העשוי מעשה קלאסי מהסיבות שנכתבו לפני שנים שלושה עשורים ובמאלה שנכתבו לא מכבר. גם מי שלא ילך לארכיון להוציא כיכים באוצקים של "משא" ו"אורלוגין", כדי לבדוק את תהליך ההתהוות של הרומאן, יבחין שפרקי הפתיחה הולכים לקראת סופו מעובים ומרובדים יותר מאשר הלקים נרחבים המשתרעים באמצעיתו. ואולם, בכך לא תבוא מלאכת הקלאס שבספר, כי גם דמויותיו הראשיות מורכבות כבכה וכמה מודלים, ומאחר שהכל עוסקים בבדיונה וכל אחד קשור ברעהו בקשרי משיכה ודחייה, בולטים לעתים הגבולות ביניהם ודומה שקומפלקס פסיכולוגי אחד מתפרד לשתי דמויות או יותר, או להיפך – כמה וכמה קומפלקסים מתנקזים לדמות אחת. כאחד מדמויות אלה משתלבות גם בתוך הבדיון של רומאנים בלתי-גמורים, מפרי עטם של כמה מגיבורי הספר. הרי נוצרת גם מערכת של אספקלריות שבורות, המאירות זו את זו ועשויות להביך את הקורא, הנבכם בלבירינת של רסיסי המראות.

התחלתו של הרומאן בסיפור במבע משולב (מנקודת תצפית הדמות הנבונה כאחת) על אהרון יהלום-דה אמנם, סופר המתפרנס מהוראת ספרות, ששב לארץ אחר שהות באוניברסיטה, ונלקח בשבת הראשונה לשהותו בארץ לכנס ותיקי החטיבה, רובם, כך נראה, אנשי-רוח או אנשי פרנסות "אוויר", או שניהם גם יחד. לכנס הוא נוסע עם ידידו ציטה (הוא אותיק שקמון – הידוע פייגנבוים) ורחומה, ובדרך הוא מתאהב בדליה, אשת אלימלך דגור (רג'י), מותיקי החטיבה ומראשוני הלוחמים. איש מהם אינו עוסק, כאמור, במקצוע יצרני. ובכולם מקנן יסוד של סופר מתוסכל, שאינו מצליח לקיים את ה"מאגנום אופוס", הטמון בהגרה. באמצעות ה"חבורה" של פעם, שנסתאבו בתי-תיים ופנו איש-איש לעסקים או לחיי טפילות מתמשכים, נפרשת החברה הישראלית לדורותיה, למעמדותיה, לעדותיה ולגבוריה. דומה, שיותר משלפנינו רומאן הבהרתי-ריאליסטי, לפנינו מעין אלגוריה של המצב הישראלי, וליתר דיוק – אנאטומיה של הסתאבותנו. הרומאן "ילדי השעשועים" בוחן ביצר דור של אנשים יפים ובבטוחים, שהשתתפו במלחמות ישראל ונטלו חלק בהקמת קיבוצים, הפך לדור של שליחי מגבית, אנשי פרסום ויחצ"ן, שירותים ושאר עסקי טפילות, או שמא היו זרעי הסיאוב טמונים בהם מלכתחילה?

מתברר כי הכוסה, שבו מלמד אהרון יהלום ספרות לנערי המצוקה, מצוי באותה שכונה צפונית, שבה מתגוררים רג'י ודליה בוילה יוקרתית, בצד שכנים במעמד גבוה עוד יותר, שבתיהם מעוטרים בשיכונים אפורים מכוערים. כל המצב הישראלי נפרש כאן באותו בעיור הליטראלי הצר, לפנינו שכונה קונקרטית משכונותיה הצפוניות של תל-אביב, ששמה אף מוכיר כבה מהן ופרטי-המציאות שבה מוכרים ואמינים. אף-על-פי-כן השכונה היא גם מעין NOWHERE, כין ארטופיה, המכיל בתוכו את כל המקומות כולם.

כאן אתה מוצא את כל הרעות החולות של קיומנו בשנים האחרונות: שנאת שכנים, הירארכיה של מעמדות כלכליים, שנאת עדות, גניסנות כושלים לאינטגראציה ועוד כהנה וכהנה. גם בעיית השכול נרמזת כאן בעקיפין, שכן השכונה ממוקמת בקרבת בית-עלמין. גם בעיית הזכות על הארץ נרמזת כאן מבין השיטין. לא רק מתגוללים שמעבר לקו הירוק יושבים על קרקע שהיתה בבעלות ערבית; גם תושבי שכונת תיה הצפוניות של תל-אביב, המחזיקים בדעות פרוגרסיביות, כמו אהרון יהלום, למשל, בנו של "מהפכן גדול, אחרון פועלי ציון שמאל במועצת פועלי תל-אביב". במעגל הצר, לפנינו סיפור על מוסר חינוכי, הורע מהומה והרס בשכונה יוקרתית ושלווה. במעגל הרחב יותר, לפנינו יוסי שכנים בטבון המדיני, והתלבטותם של השכנים בשכונה בין הבלגה לאקטיביזם הד מים להתלבטות במישור הלאומי בין עמדות יוניות לניציות – מעין "אבות מארץ-ישראל" שלאחר מאה שנות ציונות.

בעשרות דרכים עולה הפאראדוכסאליות של הקיום היהודי בכלל ושל הקיום בארץ בפרט. אהרון יהלום חוזר מאמריקה "יותר יהודי ויותר שבא יהודים משהיה איפעם"; בימי המאגיאס, נזכר רג'י, היה המשק מספק ריבות לצבא הבריטי "וכל ילד ידע שענבים מכר שמתפנק לשם כך מטעם הצבא והתבים עץ שהתפנק לשם יצור תיבות, אבל כל ילד ידע גם שהמכר העץ יבנו בתים ויקימו ביצורים ויקלטו עולים ויוגבו ילדים, שילכו אחר-כך למלחמה, לא הבריטית אלא נגד הבריטית, המלחמה שלנו". הפאראדוכסאליות, המבריחה את הרומאן כבריח מתחילתו ועד לסופו, מקבלת ביטוי ציורי בהחלפת הזהות של רג'י ודליה לעת ערב, בהשאירם מאחוריהם מיטות פרוקות, תלי-תלים של בגדים מושלכים, מטבח עמוס כלים לא רחוצים, ילד פרקן שינה, תוהו ובוהו שלם – הם בבגדים מהודרים, מפורכסים ומצוחצחים יוצאים "אל החיים הגדולים".

הפערים שבין מציאות למראית-עין, שבין הבביעות החברתית למציאות הרחשת, בין תביעותיה הקפואות של מערכת החינוך לבין תביעות החיים התוססות – על אלה מושתת הספר. זהו ספר על חלום ותיפוצו: על מכתבית שסטתה מדרך הישר המרטה שזאה על רבב גוספית. הניצול היחיד הוא רג'י, ששמו מעיד על שייכותו לדור המאבק לעצמאות (קיצור של "הוטיבה" באנגלית, או קידומת של מלים אנגליות, שענייננן מלכות, שלטון ושררה). הישרדותו נראית כמשאלת-לב של בן מבניו של דור שנסתאב, אך גם סמן מהלומות ובוק שלא כדין מידיו המתלהמות של דור צעיר ממנו, שנתקבא בהישגיו.

ומתחומי החברה והמדינה אל תחומי הספרות, ושוב, הללו אחוזים ותכוכים זה בזה לבלי הפרד. "ילדי השעשועים" הוא גם אנאטומיה של דורות ומשמרות בספרות ובביקורת, ודומה שבתחום זה מגיע הרומאן אל הישגיו המשכנעים ביותר. זהו ספר שאינו נמול ביקורת עצמית ואירוניה עצמית. שמיר אינו רואה את רג'י ואת בני דורו כסלית שכולה תבלה; אך את הביקורת העוקצת ביותר הוא מפנה כלפי טיפוסים כמו יהלום ושקמון, שלעתים דומה שאין הם אלא אדם אחד, אף שזה מורה המתפרנס ברוחק וזה עושה חיל בפרסום. האין הפרסום כאן משל לביקורת? האין הפטרון של חברת הפרסום משכין מאמרות הבוני המצלצלות של בעל "אורלוגין"? האין תיאורו של ציטה – התיאור הפלאסטי הכמעט יחיד – מכוון AD HOMINEM?

נראה, ש"ילדי השעשועים" בוחן את השאלה "מה קרה לנו" כדור בחברה ובמדינה, אך גם את השאלה המקבילה בתחומי הספרות והאמנות. זוהי אנאטומיה של כישלון דורי לחזות את המהלכים, שעתידים היו להתנקש כלפיו מיד איביו, ולהחזיר מלחמה שערה. גם מן הבחינה הזאת מהווה סופו של הרומאן נקמה כמי שאינו לנטוש דרכם בין רחומה לדליה, ולבסוף עלה בידם, אך הסוף מבטא את כישלון דרכם של אלה.

המוטו של הספר מצטט כמה פסוקים מהושע: "אמרו לאחיכם עמי ולאחותיכם רוחמה; ריבו באמכם ריבו כי היא לא אשתי ואנכי לא אישה ותסר זנוניה מפניה..." אל המוטו הזה נקשר "ילדי השעשועים" בכל מישוריו. במישור הלאומי, המציג דור של "בני זנונים", שכוסת העם והמדינה מהם הלאה, ושוכתם האישית בראש מעייניהם; במישור הספרותי, המגולל במקביל למישור החברתי-פוליטי, קורותיהן של כמה משמרות בקרית-ספר. האין לשכוח, שהושע ורוחמה אינם רק דמויות ברומאן המסגרת, כי אם גם מככבים ברומאן הבלתי-גמור של רג'י. המוטו מתפקד גם במישור ה"ארס פואטי" של הרומאן, הפורש הגיגים על מלאכת הכתיבה, על מעקשיה ומגבלותיה.

לפנינו רומאן, העוסק בין היתר באמנות כתיבתו של רומאן – "רומאן בראי עצמו". "ממזר הספר הזה, הורה בוסא, המתגבב בבטן עשרות שנים" – כך פותח הרומאן, והמטאפורה הזאת (היצירה כפרי זימה, או בלשונו של ביאליק כ"ילדי נאפופים, ממזרי עט וד' עין") נקשרת למוטו ועוברת כחוט השני בספר כולו. גם הגבולות שבין מטאפורה למציאות, בין תאוותה ספרותית לתאוותה הדורים, בין ניאוף בעינייני רוח לניאוף של ממש, קורסים כאן לפרקים. כאן עורך הספר דיאלוג סמוי עם הספרות העברית של תקופת ההשכלה ודור התחיה, ובראש ובראשונה עם יל"ג. יל"ג אינו רק בעל "אהותי רוחמה" ו"צדקיהו בבית הפקודות" (שאותו מלמד יהלום, למרבה האירוניה, במוסד המקצועי הסגור לנערי המצוקה). יל"ג הוא גם בעל "שפה זו מה יהא עליה?", העוסק מתוך אירוניה במלאכת היצירה, ומעריב בין טיפת זרע, הבוראת חיים, ובין טיפת דיו, הבוראת חיים בספרות. כאן, יהלום המתפלסף על קוצר יכולתו של הריאליזם בספרות, מר דיע בהבנעה כי אינו מבקש לו כל זכות, "כי קוצר ידי מוטבע בי משעת ימי בראשית, ובקיצור. זה מה שיש לי: טיפה של דיעה". הספר, הקודם עוד וגידים ומתואר במונחים של אורגאניזם חי, מין ילד נאפופים, מן הממזרים והשתוקים, שייתכן אף שנולד מזרעו של יותר מאב אחד, וכל המאמצים להיפטר ממנו במשך השנים היו לשווא. ואם באורגאניזם עסקינן, אזי הרומאן הבלתי-גמור של רג'י – "מותה של גברת לבנה" – מתואר כמי שמותו כמו פגר מת.

הספר בנוי, כאמור, כתשקיף של מראות: אהרון יהלום-דיאמנט, הסופר שלא סיים את כתיבתו, שונא את רג'י הנשוי לדליה האהובה (דמותה כה ערטילאית ומופשטת, עד שהיא מעודדת כמעט כזיבה פרשנות אלגוריסטית, לפיה אין היא אלא מהות ממהויות האמנות ולשונה), רג'י, בעל הרומאן הבלתי-גמור "מותה של גברת לבנה" שונא את הושע, שהוא גם גיבור ספרו, הנמצא בפרומי התהילה הגדולה. רג'י הוא אף גיבור מגיבורי רומאן שהוא עצמו כותב, ועל כן הגבולות בין דמיון למציאות, בין הבדיון לחיים, אף הם קורסים לעתים קרובות. שילוב של רוח וחומר, של פיוט ומעשיות, מאפיין את רג'י, שהוא לא רק דמות מן החיים וגיבור מן הספרות, לא רק נציג של דור בחיים הארצישראליים והנציג של משמרת ספרותית, כי אם גם סמל אמביוואלנטי – טעון חיוב אף גם שלילה – הנע בתנודות בין קוטבי הפיוט והמעשיות – של חלום שהיה והתנפץ. סופו של הרומאן מבטא, מתוך ניסיון התעודדות אופטימי להקנות לו חיים (לאחר ששקמון ריסק את המוסטאנג החדשה בקיר, בנהיגה מהירה וחוסר דעת) ולהמשיך באמצעותו את המציאות שנקטעה על חורבותיו של העולם הישן.

הזמני והעל-זמני

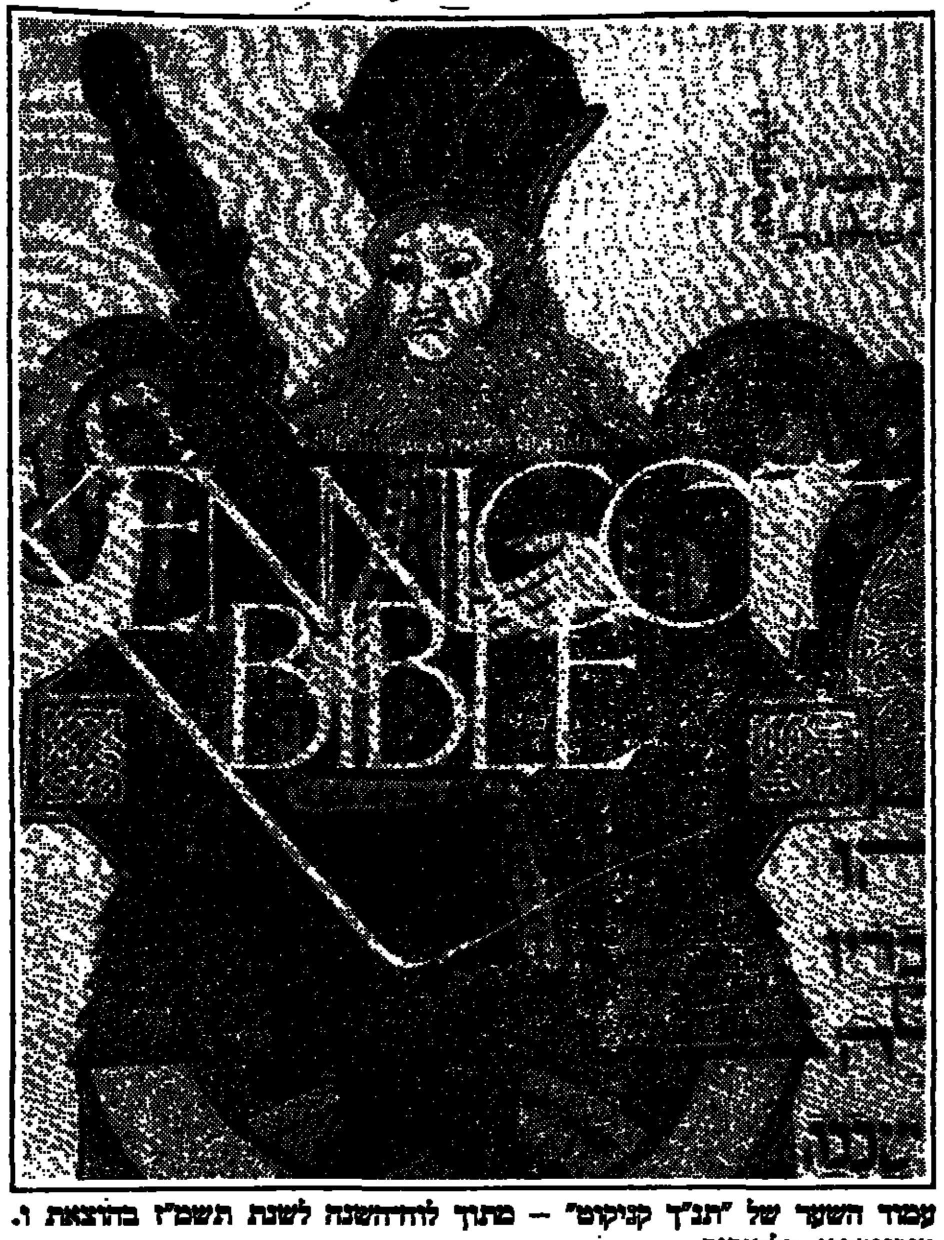
עמוד השער של "תנ"ך קניקוט" – מתוך לוח-השנה לשנת תשמ"ז בהוצאת ו. מורנובסקי, תל-אביב.

שלושה לוחות-שנה אמנותיים בהוצאת ו. מורנובסקי, תל-אביב.

מאת נסים מבורך

הוצאתם לאור של לוחות-שנה אמנותיים הפכה למסורת אצל מו"לים אחדים בארץ ומורנובסקי בתוכם. לוחותיה של הוצאה זו, כשל זולתה, מתבססים בעיקרם על מעשי-אמנות יהודיים מסורתיים ועממיים שזיקתם שמור עמם. הביצוע של מורנובסקי מבליט הן זה כדרכו את רמתו הגבוהה.

לוח קניקוט. פרסום זה מבוסס על דפים נבחרים מתוך "תנ"ך קניקוט" השמור בספריית הבודליאנה שבאוכספורד. הוא נכתב בעיר לה-קורוניה אשר בחבל גאליסיה שבספרד בידי ר' משה בן יעקב אבן זברה, בעוד שהמאייר, יוסף אבן חיים, השלים את המלאכה בשלמה בשנת 1476, כאשר אותו מחוז היה זה מכבר בשליטתם של הנוצרים, אשר הרסו משם את המוסלמים במסגרת ה"ריקונקויסטה". אותו כיבוש-מחדש הושלם שש עשרה שנים לאחר מכן, ובצמוד לו ניתנה מהלומת הגירוש על יהודי ספרד, שהתפרשה בשעתה כשואה יהודית כלל-עולמית. ב"תנ"ך קניקוט", על-כל-דפיו, לא ניכרת עדיין תחושת האסון המתקרב, והתוצאה זוהרת ואופטימית ומושפעת, כנהוג, מסגנון האיור הנוצרי הביניימי. יצוין, כמו כן, כי התנ"ך הזה נקרא על שמו של ספרן-הבריאיסט מאוכספורד, אשר רכשו במאה הי"ח למעניינים.

לוח פסיפסים בישראל. לוח זה מביא דוגמאות אחדות של פסיפסים, אשר התגלו בתוך שרידי בניינים יהודיים עתיקים בארץ. הואיל והאמנות זו פרחה והתפשטה במיוחד אצל הביזאנטים, הרי שרוב הדוגמאות הן מתקופת שלטונם של אלה בארץ, כלומר בין המאה הרביעית והשביעית למניין אומות העולם. גם הדוגמא הערבית היחידה שהובאה בלוח – והיא קטע מן הפסיפס של ארמון הישאם האומיי שביריחו – היא ככל הנראה מלאכתם של אמנים ביזאנטיים, שהרי שלטונה של הקיסרות הרומית-המזרחית הסתיים כאן אך פחות ממאה שנה קודם לכן. יתכן מצד שני כי ערבים, שלמדו את מלאכתם אצל אומנים ביזאנטיים, הם אשר ביצעו את המלאכה.

כ"ארוכין, רפרודוקציה של פסיפס, תהא נאמנה למקור בכל שתהא, לעולם לא תוכל להעביר את מלוא התחושה שמעניק המקור לצופה הן בגלל ההקטנה המופלגת ובעיקר בגלל ההבדל שבחומרים: נייר מול אבן, הבדל שאינו קיים כמעט במקרה של שעתוק חומר שבמקורו בוצע בדיו וצבע על נייר או קלף.

לוח פולקלורי יהודי. זהו לוח קטן וצנוע מקודמיו הנסקרים כאן. הוא מבוסס על חומר השמור בבית התפוצות. אלה הם תצלומים צבעוניים של תכשיטים, טכסטילים, מגזרות-נייר, קישוטי-סוכה וכל כיו"ב. לוח נאה בתולדו.

הנהדרכים, גם בשנה זו ממתקת הגדירות, המעוגנת במרוצתו הפרועה של הזמן, על-ידי תיחומה בתוך כלים שערכם תכופות הוא על-זמני.

מכתבים מאנגליה/מאת יורם ברונובסקי

ספתו של זיגמונד פרויד

פרויד: חכם מרכז-אירופי

ביוני 1938 הגיע זיגמונד פרויד, בן ה-82, עם משפחתו ללונדון וחי כאן את שנת חייו האחרונה. הוא בילה אותה בוילה בבית שקנה למענו ברובע מוצל של צפון-מערב העיר, על גבולה של המפסטד. בסוף יוני ש.ז. נפתח בבית זה, ברובע הקורי מירספילד גארדנס, מוזיאון פרויד. כלומר בית המכוון לשחזר את ביתו האחרון של פרויד שבנה במידה רבה מכל-ביתו הקודם, הוינאי. פרויד הורשה על-ידי הנאצים לקחת עמו למקום-גלותו את ספרייתו ואת כל-ביתו, את אוסף הפריטים הארכאולוגיים שלו וכל כיוצא באלה, כך שאפשר היה לשקם למענו לכאורה בארץ-גלותו את הסביבה שבה פעל במשך למעלה משבעים שנה, בדירה בברגשטראסה מס' 19, שם מצוי זה כבר מוזיאון פרויד. אמנם נדמה שהבית הוינאי הוא הבית האמתי של פרויד עצמו. סוף סוף הוא פעל בבית זה את רוב פועלו, לא ייפלא שההיסטוריון הנודע-לפסיכואנליזה, פיטר גאי, יכול היה לכתוב ספר על הבית בברגשטראסה ולקשרו באלף קישורים עם פועלו של פרויד. הבית בהמפסטד הוא בעיקר ביתה של אנה פרויד, בתו הבכירה ושומרת מורשתו של זיגמונד פרויד. היא גם שגרה בבית הזה במשך למעלה מארבעים שנה, עד מותה לפני ארבע שנים. נכדתו של פרויד המתגוררת בארה"ב, עמה הזדמן לי לשוחח (על כך להלן), מעידה שהבית היה במצב ירוד ביותר עם מותה של אנה פרויד, והרבה ממש כהריסה. מוסד בשם "ידידי מוזיאון פרויד", שעיקרו אמריקאים ממוקיריו של פרויד, הוא ששיקם את הבית ולבסוף הפכו למוזיאון, הפתוח עתה למבקרים.

אל הבית הזה הלכתי בחברת ידיד למחרת הפתיחה הרשמית רבת-הרושם. אווירה של חגיגיות יתרה עמדה עדיין באוויר הבית. מה גם שלא קופל עוד אוהל המועד שבו התקיימה קבלת-הפנים עצמה, בראשותו של פסיכיאטר אמריקאי נודע מקליפורניה, אלברט סולניט. בעת פגישתי עם נכדתו של פרויד, ד"ר סופי פרויד, הראתה לי זו את כרטיס ההזמנה המפואר לטקס הפתיחה. אפשר היה ללמוד ממנו לא מעט על האווירה שסביב הקמת הבית הזה. לכך עוד אשוב בקצרה. אבל עתה כמה דברים על הבית עצמו.

אפילו לעין זרה ניכר שרק מעט מן המוצגים בבית הזה עשויה היתה לשזוף בעליל עינו של האיש הגדול. הספרייה מורכבת רובה ככולה מספרים שיצאו לאחר מותו. ואלה פשוט ספריה של אנה פרויד, פסיכיאטרית ותאורטיקאית חשובה בזכות עצמה, שהיתה מושא של עליות-לרגל במשך כל שנות שבתה בלונדון, וחלשה בן הבית במיירספילד גארדנס על ממלכת הרוח הגדולה של נאמני פרויד. עם זאת חלק מן הספרים נראה כשייך בהחלט לספריה-הבית, ספרי הפרטים ביותר של אבי הפסיכואנאליזה. אלה מעלים על הדעת אוסף ספרים של משכיל מרכז-אירופי טיפוסי של שלהי המאה. בשטולט מקומם של הקלאסיקאים הגרמניים. הן לא בכדי טען פרויד שמתוך הקריאה בגתה נחל את כל תורתו. שני כרכים בולטים שיכולתי להבחין בכותרתם הין שני כרכי סיפוריו של אדגר אלן פו. גם הוא אליל מיסטי של תקופת שלהי המאה שבה התבגר פרויד. לא ראיתי, אולי משום שלא בלשתי היטב ואולי משום שספרים אלה נמנים עם חלק מן הספרייה שהוצא מכאן (בהוראת המכתבים), את ספרי הקלאסיקה היוונית-רומית של פרויד, שגם בהם הירבה לקרוא. זה עשוי היה להיות מרצע סמלי נאה: "אדיפוס המלך" במקור היווני, עם הערותיו של פרויד. יתכן, כמובן, ששוב לא היה ספר כזה בין ספריו הלונדוניים של פרויד. לאחר ככלות הכל, אפילו הורשה לקחת את הכל, ודאי לקח רק חלק מדברי ביתו בבואו לגולת לונדון.

המוצג העיקרי, המאפיין העיקרי, הוא כמובן הספה של פרויד שנראתה לי מצוחצחת ונקייה כמו-חדשה. הייתכן שמשקמים ריפדו אותה מחדש? יתכן, אבל מה זה חשוב. העיקר האמונה. ואין ספק שלספה זו נמשכות עיניהם של כל המבקרים. בעת שנצבנו מולה הצטלם על ידה איש צעיר הדובר פורטוגזית שנדמה היה כי הוא נוער באשתו על שאינה תופסת במצלמתה את מלוא אורך הספה יחד עמו. בעת ביקורנו יכולנו לשמוע עוד כמה דוברי פורטוגזית בבית פרויד החדש. מסקנתנו היתה שאלמלא הגיע עדיין אל פורטוגל (או ברזיל) דבר היותה של הפסיכואנליזה של פרויד בשפל המודה. יתכן שבפורטוגל (או בברזיל) הכל עדיין פרוידיאנים אדוקים ביותר. מכל מקום, שגם הרבה קולות אמריקאיים עלו במבואה של הבית הבאה, בן שלוש הקומות.

מבין הציורים והתמונות הרבות התלויות על הקיר אציין כאן את הרפרודוקציה הישנה של התחריט "משה יורד מסיני" מאת רמברנדט. אין ספק שפרויד הזדהה עם דמותו של משה, גיבור ספרו האחרון ("משה והמונותאיזם"). ד"ר סופי פרויד, הנכדה, מציינת שזהו הספר האהוב עליה מבין ספרי סבה, "אף שברוב כלל אין מעריכים אותו ביותר". היא חשה, לדבריה, שזהו הספר האוטוביוגראפי ביותר שלו. מתוך קישורי סמליות אלה עולה השאלה מה היתה הארץ המובטחת בעיני פרויד בספריו האנטי-דתיים. ש"משה והמונותאיזם" היה אחד מהם, הוא חוזה לאנושות עתיד הנקי מאשליותיה של הדת. בשורתו היתה, אם כן, בבואת ניגוד של בשורת משה רבנו. אם אמנם הזדהה עם משה שכה היטיב לכתוב עליו (לא רק בספר הנ"ל אלא גם במסה על פסלו של מיכלאנג'לו), כי אז היה זה על עיקרון של הזדהות ניגודית, מעין "אנטי-משה".

ליהדות כשלעצמה שרידים מעטים בבית פרויד. בעצם, רק התנ"ך המשפחתי הגדול, שבשעריו רשומים דבריו בעברית של סב-פרויד, יעקב, היהודי האדוק. כבר אביו של פרויד היה כמעט חופשי לגמרי בדעותיו, ואפילו פרויד עיין את הדת היהודית במסגרת עוינותו לדת בכלל. על עוינות זו הוא שילם ביוקר: מן הצד הזה באו ההתקפות הרציניות ביותר על המורשה שלו. חוקרי הדת בני זמננו, וכן גם חוקרי המיתוס, הוכיחו אותו על גישתו השטחית לשאלת הדת. גישתו היתה פוזיטיביסטית מובהקת, מיוסדת על אשליות אופייניות של המאה התשע-עשרה, אמונות במדע ובקדמה כפתרונות לכל בעיות אנוש. המיתולוגים בני זמננו הציגו את גישתו זו כאשליה, את הגישה הדתית את הדת כאשליה.

מקובל לומר עתה שמעולם לא היה מעמדו של פרויד בשפל כה כמו היום. היו אפילו טענות ששוטות הוא לפתוח דווקא היום מוזיאון-פרויד שכזה. בשכונה הלונדונית היקרה, של הרובע שבו בית פרויד ניצב "מכון טאוויסטוק" הנודע – אולי החשוב שבמכונים הפסיכיאטריים באנגליה – ומבית זה יצאה אחת ההתקפות הרציניות ביותר על השגותיו ועל השגיו של המלומד הוינאי. בית זה היה מושא שנאתה הגדולה של אנה פרויד. כמה דראמה ("דראמה משפחתית", אפשר לומר) יש במצאה הזאת של שני בתים עוינים ונבדלים זה מול זה ברובע לונדוני שקט. נכדת פרויד סיפרה לי על השנים שבהן היא עצמה למדה ולימדה ב"טאוויסטוק קליניק", ובו בזמן היתה מבקרת ואפילו מתגוררת בבית דודתה שבנוכחותה אסור היה להזכיר את המלה טאוויסטוק.

יתכן, עם זאת, שהקמת בית פרויד תביא לשכיכתה של הדראמה הזאת של נאמנות והתנגדות, תביא לסוף המאבק בין המחנות היריבים הללו, הלוחמים על נפש האדם. כאן אגב, הערה קטנה. לפני שנים אחדות פרסם הפסיכיאטר האמריקאי (גם שורד השואה) ברונו בטלהיים ספר שבו טען, כי המהדורה המקובלת של כתבי פרויד באנגלית היא האשמה בסילוף דמותו בעיני העולם האנגלוסאכסי. המהדורה הזאת ניסתה, טען בטלהיים, להציג את פרויד כ"מדעי" יותר מאשר "תרבותי" ו"הומאניסטי". למשל, המלה Seele ("נפש") תורגמה במהדורה זו (פרי יוזמתם ועבודתם, בעיקר, של ג'יימס ואליקס סטרייצ'י) על-ידי המלה mind, במקום, כפי שבטלהיים סבור שהיה צריך לתרגם Soul – "נפש" ולא "רוח" (אמנם בעברית שני המושגים כאחד הם מאוד לא-מדעיים). אף שטענה מסוימת זו של בטלהיים נראית לי אווילית למדי, יש משהו בסברתו שפרויד אולי לא "התכוון" להיות כה מדעי כפי שתלמידים אמריקאיים רבים שלו רצו שיהיה. הוא רצה להיות בעיקר ההומאניסט, המשורר אפילו, שהיה. האם ראה את תורתו כ"תורה מסיני"? קשה להאמין לכך, כאשר מכירים בהיותו איש חכם, מעל הכל איש חכם.

נדמה (או נקווה) שכך ראה את עצמו: מין חכם ויקטוריאני, בנוסח גדולי המאה התשע-עשרה לבריטניה הללו, ודווקא אנגליים אבן. בכמה מכתבים מאוחרים, עוד מוינה, עוד לפני הרעיון או הכורח לצאת לגולת לונדון, הביע פרויד את התשוקה לסיים את חייו באנגליה. הוא היה, כאמור, חכם מרכז-אירופי טיפוסי, והנכר כלולה האנגלופיליה, האהבה והאמונה בכל דבר אנגלי. עדות לאמון כזה תמצא אצל תומאס מאן, הנזכר בשבחי האנגלים בספרו "תמונות שלי", מן האחרונות שכתב (1958). מכאן שהתמונה האנגלית הזאת של סיום חייו של פרויד היא אבן מסגרת נאותה. ודאי היה כאן פחות בגולה מאשר בוינה ההיטלראית. אולי בוינה בכלל. בכל זאת המשורר ו.ה. אודן כתב עליו, בקינה הידועה "לזכר זיגמונד פרויד" כמו "היהודי החשוב שמת בגולה". הוא אולי פחות בגולה – אבל אולי פחות בגולה מאשר בכל מקום אחר. פרויד המאוחר והאוי שייך לנוף הזה, נוף העצים הירוקים, הדממה והמסורה הניצנה של בית המידות האנגלי הזה.

"ואם את מרוצה ממוזיאון פרויד זה" – אני שואל את נכדתו של האיש הגדול, שזכיתי להכיר בבואה ללונדון לרגל פתיחת המוזיאון ("ועוד כמה עניינים, רק לשם זה לא הייתי באה"). ד"ר סופי פרויד משיבה, גם היא בתום ערמומי: "מרוצה מאוד. מאום לא הזכיר לי כאן את פרויד כמות שהיה באמת, ולכן נחסך ממני כל כאב של הזכרות". היא אינה גורסת מוזיאונים בכלל, שהרי "זכרו של איש כה חי בספריו". אבל "אם רצו מוזיאון – אז שיהיה להם לבריאות", היא אומרת ומתכוונת לאגודת ידידי פרויד האמריקאים. לה ולמשפחתה אין בעצם כל קשר עם הקמת המוזיאון, ורק חלק קטן של המשפחה הוזמן בכלל. היא עצמה פסיכולוגית ועובדת סוציאלית. אני שואל אותה אם זה מתוך נאמנות למסורת המשפחה. "לא, אני מתעניינת בבני-אדם", היא משיבה. גברת באה בימים שמבטאה גרמני בולט מתוך האנגלית היפה שלה. נדמה בגימת רבדיה שנאמנותה שלה לפרויד אינה מושלמת. השנים שעשתה ב"טאוויסטוק קליניק" עשו את שלהן (לעוד כמה דברים). בכל זאת יש לה לא מעט זיכרונות על פרויד, שהרי היא היתה כבר ילדה גדולה כשעקר מוינה, היא עם משפחת אביה מרטין (בנו האמצעי של פרויד), אף שהיא לא באה עם המשפחה ללונדון. את הזיכרונות הללו כבר הוציאו מתוכה אלפי עיתונאים במשך שנות חייה ואני מרגיש פרח ניכרת כשאני תוכף לכל אלפי התוקדים הללו גם כמה נוטרים משלי.

נדמה, עם זאת, שהביקורת המאוחרת מכסה כבר משהו על הזיכרונות הללו. נדמה שאין היא מאמינה בפרויד המדעי; אלא היא גם מתכוונת ליחס לו גדולה של סופר והומאניסט. ואולי בעיקר, כאמור, של אדם מן

שירה ב"עבודה זרה"

"סדר השירים", מבחר 1965—1984
ושירים חדשים
מאת אשר רייך
ספריית פועלים תשמ"ו, 168 עמ'

מאת אייל מגד

הקורא בשירתו של אשר רייך יכול, אם רצונו בכך, לעשות איצטלה של חוקר פרטי ולאתר בה – מתחת לרשת הסוואה צפופה – מבר של ספרות-מלאי לציוני הדרך "המכשילים" בחייו, אלה שאילצו אותו להיות משורר: "ילדותי היתה מיתולוגיה דתית", "גדלתי בביצות הסובבניות של עיר השמים". רייך מספק לנו נתונים לא מעטים אודות התחומים שעיצבו את אישיותו, אך אולי בבלי-דעת גם את הגורם העיקרי לכך, שאף בכוך של "שירים בבתרים", המהווה מעין סיכום-ביניים, לא נגלה לעין הקורא עולם-מלא מאור, כי אם סריקות-מגששות, לעתים נואשות, של פנס באפלת הקיום.

"אני מבקש את ההד הגואל/של מלה נסתרה, מלה לתהילה", מודה רייך באחד השירים החדשים בקובץ. לדעתי, הרי זו שורת-מפתח להבנת כוחו וחולשתו. לפני כמה חודשים הופיע בארצות-הברית אוסף ממכתבי שרווד אנדרסון לאהובתו-לעת מרג'ורי פינלי "מכתבים לבאב 1916—1933". באחד המכתבים כותב אנדרסון: "שנינו כותבים מתוך מצבדות, מבמיתה בלתי מסופקת, יותר מאשר מתוך אמביציה לעשות לנו שם בעולם". רייך חותר אל "מלה לתהילה" – ולעתים קרובות, במאמץ להגיע אל אותה "מלה סופית", אל הצירוף הלשוני שיכה את הקורא בסנוורים, הוא שוכח את העיקר: את עצמו, את הנושא האמתי. הוא בוחר להיות מעבר-מלים משוכלל.

ואמנם, למרות שרוב השירים כביכול סותרים זאת, למרות הניסיונות לעקוף את עצמו בכתיבה על נושאים "חוץ-אישיים", אשר רייך הוא הנושא. השירים האמורים על החוויה הישראלית (או החוויה הישראלית) הם ניסיונות משמוש העשויים לעלות יפה כשירים בודדים, אך מסיטים את דעתו של המשורר מן העיקר.

רייך מנהל את מלחמתו הפנימית בתחבולות, הוא מתגולל שיר כה: "באמצע שיר צלצל הטלפון/קול רחוק מן הילדות דאה עד אתי". מהו אותו קול מן הילדות? את הקול הזה לא נדע, כי "באמצע השיר (נפתחה) דלת אחרת", "באמצע השיר הגוף מאפיר". ניסיונותיו של המשורר להתגבר למשכו בדרך של מישחק מרבה, אם בהווה, אם בעבר, עולים בתוהו "בעודי על אפיקי יום", ובמקום שייפתח חלון לנפש, נפתח החלון לרחוב ה"נפתח כמו רגלי זונה".

"אני חי עכשיו בגיל המרה/עם מחר האפל של הבצע הישן", הוא כותב. דומה שאבק מכאובים יותר מאשר כותב. ב"סדר השירים" החדש שלו הוא נוגע לא-נוגע בבצע, אך יותר ויותר מעז להתקרב אליו – ואולי יבוא יום ואף יוסט בו, וישתחרר "מן הפחד הסתום שצלו ארוך כסכין".

השאלה היא, עם זאת, מהו ה"מתכוף" שמצית שיר של אשר רייך. לכל משורר יש "מתכוף" כזה (שמשתנה שיתגלה בדיעבד ולא מראש), ויתכן שאצל רייך המרווח בין הרצון להתמסר לעצמו לבין אי-היכולת לעשות זאת הוא שמוליד את השיר. "מהי שירה כשאין פחד", הוא שואל, ואכזרי מאוד עם עצמו, חושף מיד את הפחד הפרטי שלו: "הה... ילדותי הגרוזה/הבעותים היו נקביק פרטם/של בית אבראהם/... במקום שמכבר שורש לא יבוא ליי" (הוא משלים בשורה מהשיר הבא).

פסקל כותב באחד מהגיגיו: "ציפינו למצוא מחבר ומצאנו בן-אדם". יש לי הרגשה, שכאשר רייך כותב, גם הוא מצפה למצוא משורר – אך מוצא בן-אדם. משל חיפש את המעונות ומצא מלוכה. עם השנים הוא מתרחק מתבניות ספרותיות לוקאליות ומושפע, למשל, מעבודות זרות. ובעצם כל שירתו היא עבודה זרה, בהתחשב עם העובדה, שעד גיל הצבא בילה בתחום המושב של העדה החרדית בירושלים, "כבוי מן העולם... בתוך ענן של נפטלין/נצור בחשכה שהסד תיזה אותנו/מעצמנו כמו מפני זרים".

כשהוא מרחיק-לכת, תרתי משמע, הן מבחינה גאוגראפית והן מן הבחינה היצירתית (והא בהא תליא), הוא דווקא מתקרב לעצמו: חורג מסטראוטיפים של כתיבה, משירים מבורים-כביכול ועמוסים מדי – ומוצא את השקיפות של "מים אחרים", את "הפלג בתוהו" (שני צירופים מתוך שיר).

בניו-יורק "הרחוק מאדמת הדבש", מושפע רייך מאסכולת משוררי ניו-יורק – יותר מבולם, אולי, מפרנק או'הרה – ולפתע לא רק עטו קלה, גם השירים אווריריים, מנעורים: אימפרוביזאציות ורישומים מהירים המיטיבים עם טונו הראש המשורר.

בהליכתו הזוהרה, עקב בצד אגודל, של רייך אל הכיוון ה"וידויי", האמריקאי, לא רק שהוא מדבר אלי יותר, אלא בעיקר הוא עושה טובה לשירתו. המשורר האמריקאי ו.ד. סנודגראס אמר, שהמונח "שירה וידויית" לא מתאים לו, מאחר שמתוודים על מעשה רע, על החטא, ואילו הוא אינו מרגיש שהדברים שמסתירים אותו, שעליהם הוא כותב, הם מעשים אסורים. הוא כותב על רגשות פצועים, געגועים לבתו אחרי גירושים וכיו"ב, ענינים שהכותרת "וידוי" אינה הולמת אותם.

אצל רייך, לעומת זה, לא הייתי מהסס לשים את המלה "וידוי" במרכאות, כשהוא כותב: "כה רבות השנים הטובות ששיכלתי/כה רבים הספרים הטובים שלא קראתי... ורבות הנשים שלא ידעתי/הן מתרבות מלילה ללילה... בואי באי קשת-ביאה. פעם והייתי בן/את אשתי וגם משור רחוק מאמא", נוצרת תחושה של וידוי, מפי אדם שאינו יכול להשתחרר מן הרגשה שסרות.

אם ברוב שיריו, לשונו של רייך עטויה מחלצות, כאן, בשיריו החדשים המתחדים את האוטק, הוא יורד מגובה הספרות אל הפרטים הזולמים את היומיום: "לתפארת השפה אני מפשיט אותה מכל מחלצות לשונותיה". אבל לרוב, כאמור, נוקט רייך לשון אחרת, כאילו בקשו להתרומם באמצעות השיר מעל פני הדברים הזולתיים – והשירים משמשים, בהקשר זה, תחליף לתפילות שהיו שגורות על פיו בילדותו ובימי נעוריו. הטון הביאליקי האלגי של ההיזכרות בשנים שבהן היה "נצור בחשכה", נראה כמתאים לו ביותר, ועל אף העקבות הברורים של ביאליק, הוא נשמע אותנטי לחלוטין: "כבוי מן העולם היה/הבית של דודתי. שם גדלתי/בתוך ענן של נפטלין... אורב/רמזי ניילון כיסה כורסאות ומטות/ישנות.../שם עברו עלי/ימי ילדותי הבלתי-נודעים לי./שם לבי המלא בבואת הדברים/צף על-פני הימים הקדים/כמו עלה ועיד בשלולית".

אולם בעוד שהמשורר ה"וידויי" מוקסם מתופעות הפסיכוזה שלו (כפי שכתב רוברט קירנאן בספרו "כתיבה אמריקאית מאז 1945"), ומכאן שהמגיע להפוך את מצבו ל"מוסרי" יותר הוא מצומצם – שואף רייך – בגלל מורשתו הקצין – בין השיטין, לציווי המוסרי שהוא "קטגורי" בעליל באי היכולת להשיגו.

מתחת לפני השטח של שיריו מהלהלת הכבושה "התריסים המוגפים היו סריסים/לשמור מגבר-שמש שלא יחדור". "ואני", הוא כותב, "באזור המפתח של הילדות/כמה להרגשה אחרת, לקול אחר.../עד שנפשי/צברה תאוצה של רתשות אשם". המיניות המודחקת, האסורה, הכבושה, היצר המודכא כאשר "ליד המיטה ערמת ספרים/כבקבוקי תרופות", "ארון עולם אשר הלך/לבלי שוב", "השנים התחבות של חיי" – אלה חומרי השירה היוצרים אצל רייך את הטון הנבוה, הכן, הישר עם עצמו ועם העולם.

אאוג'ניו מונטאלה אמר פעם בראיון: "כששלחתי את שירי הראשונים לדפוס, התביישתי בהם לזמן מה ועתה אני יכול לדבר עליהם כמעט באדישות". רייך, אחרי שישה ספרים וקובץ "Selected Poems" עוד לא רואה בשיריו – כמו בחייו הזולתיים, משהו טבעי, וזה פעל, לדעתי, לטובתו. בעוד שמונטאלה מעיד על עצמו: "איני מחפש את השירה, אני מחכה שהיא תבקר אותי", אפשר להגיד על אשר רייך את ההיפך – הוא מחפש את השירה, יהי מה, בכל דבר. השירה היא המצפן, מורה-הנבוכים שלו, שלא תמיד מורה את הכיוון, היא הקובעת "היכן הלילה יעד בי הגשם/כמו אותה שהיא אוחזת מעולם אחר". הבאמת, תחושת הטבע, הזמן, הזוועיות, שפת הגוף הם עדיין "עולם אחר" לאשר רייך, ועוד תהיה על מרכיבי עולם משונה זה, ובזה ייחודו כמשורר: "בחלון הצוק הן: גוף אשה במלואה/עובר עכשיו לפני כאניית הדגל".

ואכן, התהייה, שלא לומר תמיהה, על האהבה ותעלומות הדרכים, היא הכוח המניע לשירי "חפיסה הרשה", הספר הלפני אחרון, ול"סדר נשים" שקדם לו, ובעיקר לפואמה "ארכימדה", שהיא, לטעמי, ה"נקודה הארכימדית" של רייך ותמצית שירתו.

ב"ארכימדה" הוא התגבר על הקושי להסיר את רשת ההסוואה מהקשר שיש לשיריו לבעיות שלו, לחיי האהבה שלו, ליחסיו עם בני ביתו. ב"ארכימדה" משלים רייך עם העובדה, שהתעטלות באמצעות הכתיבה היתה מקובלת מאז ומעולם, שהוא מנותח בי סוד השירה משחר ימיה.

כשהוא פותח בשורה: "אני תב לה את הבלתי-יאמן: את בתולי", לא ברור – וטוב שכך – אם הכוונה לאשה או לשירה. "באתי כגוזל פצוע מקן רחוק/אהבה אכלתי לרב מפי יונה כמו יונה בחה/... גלות ארוכה היו נעורי/... וידוי קצר: ארכימדה אהובתי... אינה עשויה מאור אחר".

ב"ארכימדה" מכריז המשורר לעצמו אולי, שוב, בלי-דעת, שהוא מתנהג באמת, לא עם נשים, אלא עם שירתו: "לא רק מן השפה ולחוץ, ארכימדה שלי/חמדת אני לשון הים, עושה מלים יפות...".

ואין להבין את המניע שלו לעבוד את השירה – אמנם, כפי שאינו, כעבודה-זרה – לשים "עד בלי מידה/את הכל על קלף אחר" – מבלי לקרוא את השורה הבאה: "אם יש מעינות מחילה יהיה נא לי/(במחילה מכבודו) מעיין-מעט/יזוב לרוב מים חיים/ושא אותי".

אורי ברש

כְּמוֹ עָלֶה לִפְנֵי שֶׁהוּא נוֹפֵל

וַאֲנִי סִפַּרְתִּי לָהּ שֶׁבַּסּוֹף
הַכְּאֵב אחל
כְּמוֹ בְּכִיוֹ שֶׁל עָלֶה לִפְנֵי שֶׁהוּא נוֹפֵל
שְׁלֵמוּת שֶׁהוּא יוֹדֵעַ שֶׁהָאֲדָמָה קָרָה
הוּא יוֹדֵעַ שֶׁתָּבוֹא רוּחַ
וְשֶׁאֵין בְּרֵרָה
וַהֲכִי עָצוּב זֶה שֶׁהַכֹּל קוֹרֶה
בְּלִי כַּוָּנָה
זֶה פָּשׁוּט טִבְעָהּ שֶׁל הָרוּחַ
שֶׁעוֹבֶרֶת פֹּה בַּגִּנָּה.

שבוע של ספרים

מאת בני ציפר

תרגום

הולדת יום, רומאן, ועוד שלושה סיפורים
מאת קולט
תרגמה מצרפתית והוסיפה אחרית־דבר: אביבה בריק
הספרייה למנויים 1986 (4), הוצאת הקיבוץ המאוחד, כפרי סימן קריאה והוצאת כתר, 152 ע'

סידוני גבריאל קולט (1897—1954) היתה ונשארה מופת בשביל "לא־אינטלקטואלים", אם אפשר לכנות כך את השדרה התרבותית האוהבת לקרוא ספרים כדי ליהנות בהם את החלק הרכילותי בעיקר. חייה של קולט היו עתירי רכילות, מסופרת־הצללים של בעלה המו"ל התכל'למתנה והלל'לגמרי וילי, עברה בפרפר בין שלושה בעלים ולא בחלה ביחסים הומוסקסואליים עם אשת המעמד העליון, שבתקופה שהתפארה בקיך ראנס שלה, היו כמעט מותרים, מכל מקום בספרות (עם פייר לואיס, ז'יד ושורה ארוכה של כותבים ידועים פחות). מקומה של קולט בספרות הצרפתית עמד תמיד בסימן שאלה, ואי־אפשר לתלות זאת רק בשוביניזם גברי של המבקרים, אלא להודות בעיקר הנעים של ספריה, בסופו של דבר.

"הולדת יום" האוטוביוגרפי נחשב תמיד משכמו ומעלה באוסף המתקתק של קולט, אולי מפני שאינו רומאן במלוא מובן המלה, אלא ניסיון לכתוב על חוויות אישיות בשקיפות מירבית, בטרם הספיקו להכשיל ולצבור עומק נפשי. קולט כתבה אותו בייסורים ובהיסוסים רבים, בניגוד לקלות שבה נהגה בכתיבת הרומאנים האחרים שלה, והגיעה בו לשקיפות סגנונית מיוחדת במינה, הגורמת שמבקרים אינם יודעים, בדרך־כלל, מה לומר על הספר, לבד מפאראפראזות על הנאמר בו במילא. את השלד לסיפור מספקים מכתביה של אמה המנוחה של קולט, שמהם שואבת קולט, המזדקנת בעצמה, הולכות וסיכומים חשובים בנוגע ליחסים עם הגברים שהיו בחייה, ובעיקר — בנוגע לפרשת אהבה בערות עם גבר צעיר ממנה — הכל על רקע וילה שטופת שמש בפרובאנס, בחוג ידידים מסיטב הבוהמה הפאריסאית, המגלים עם הגיבורה את רזי הים־תיכוניות, וגם זה אחד הנושאים החוזרים היום לאופנה.

אי־אפשר בלי לברך כאן על תרגומה של אביבה בריק, שמילאה אחר הציווי שלא לראות ב"הולדת יום" עוד רומאן, אלא פואמה סגנונית בפרוזה, מקבילתם הספרותית של גדולי האימפרסיוניזם, שאכן נזקקו לאור הים־תיכוני להשראתם. התרגום מדויק ועשיר, ואפשר להסתכן ולומר שבעברית הוא נראה מלוטש וחכם יותר מאשר המקור!

מטה אהרן, רומאן
מאת ד.ה. לורנס
מאנגלית: אהרן אמיר
הוצאת שוקן, 1986, 271 ע'

ד.ה. לורנס החל את כתיבת "מטה אהרן" בתום מלחמת העולם הראשונה — ימים שעמדו בסימנה של הכמיהה האופטימית לנתץ את העולם הישן, באלימות, ולבנות עולם חדש תחתיו, ולו במחיר פגיעה בקרוב ובאינטימי לך ביותר. אהרן, גיבור הרומאן, הוא יציר כפיה של הכמיהה הזאת, והרומאן כולו שייך, על פי החלוקה המקובלת על מבקרי לורנס, ליצירות הדנות בעזיבה ובהתגלות וזה־חדש: אהרן סיסון, עובד מכרות אשר ממידלנד, עוזב את אשתו וילדיו בליל חג־המולד אחד, ומחליט להיות לאמן ולהתפרנס כחליל באופרה של קובנט גרדן (החליל, המשמש לו כרטיס כניסה לעולם האמנות, הוא ה"מטה"). אהרן חודר אל חוגי הבוהמה הלונדונית, יוצא למסע לאיטליה, המקביל בפרטיו למסע שערך ד.ה. לורנס בעצמו לארץ זו ב־1919, ומתיידד עם לילי, הבוהמיין־ההוגה, המעמידה אותו מול השאלות הדתיות והתרבותיות ביניהם בדבר ערכם של ביקורתיים העומדת מעל לנישואים, וכן בר התאמתו של מוסר הנישואים כפי שהוא לגבר בכלל.

ב"מטה אהרן" מצאו את עצמם, לתדהמתם, רבים ממקורבי הבי־דוגו של לורנס באותם ימים מתוארים מבעד לעדשת הסופר, לפעמים בלי שלורנס אף טרח לשנות את שמם. הטיפול הבסמי־עיתונאי בסיפור בולט אף בסצינת המריבה בין אהרן לאשתו לוטי, המקבילה למריבה בין לורנס לאשתו, שהביאה לפרידתם הזמנית ולנסיעתם — היא לגרמניה והוא לאיטליה. אך הפרטים המוזרים אינם אלא צד תפל בה־מאן. חשיבותו של גיבור "מטה אהרן" ביחוד אב־טיפוס של המתלבט של דור בין־שתי־המלחמות: אהרן עוזב את משפחתו ואת אזור מגוריו בין השאר מפני שהגיע למסקנה הניהיליסטית שהגיע סופה של אנגליה הישנה והטובה, והשטשת בגלי ההסתדרות השנאה בין אדם לחברו: גם מאחורי הקלעים של חיי הבוהמה, ומאחורי סיסמאות הסוציאליזם הצודקות, גלה אהרן רק זיוף ושקר. ידידותו עם לילי, האינדיבידואליסט הקיצוני, והמסע המשותף לאיטליה, מעוררים אצל אהרן שאלות כבדות בדבר ערכו של האינדיבידואליזם בעידן של שינוי חברתי: פצצה המוטלת בבית הקפה שבו הם יושבים, באיטליה, פוגעת בחלילו של אהרן, סמלו של האינדיבידואליזם שלו, שנמוץ לרסיסים על־ידי פאשיסטים אלימים.

"מטה אהרן" הוא ספר מעניין, ומן הסתם היה מעניין עוד יותר בזמנו, אך לא יותר מזה. הרומאן מוצא את עצמו משעמם כהלכה ותבוסת מרי, למקרא הגיגיהם הפילוסופיים־חברתיים של הגיבורים הנודדים את הספר.

שירה

אור ההר, שירים
מאת זרובבל גלעד
הוצאת הקיבוץ המאוחד, 1986, 80 ע'

ספרו השלושה־עשר של זרובבל גלעד (לבד משני ספרי ילדים) הוא תוכחת למשורר מהקיבוץ הוותיק שבעמק, המייצג לטוב ולרע את השירה הקיבוצית, השונה כל־כך ברטרוספקטיבה מזו שנוצרה בעיר. זו שירה של עקשנות חקלאית, המבקשת לחזור ולחרוש אדמה צחיחה בתקווה שתצמיח משהו; זו שירה של מונוטוניות נופית, הידועה כנראה רק למי שפותח בבוקר חלון ורואה תמיד את אותו הגלבוע על שלל האסוציאציות ההיסטוריות־תנ"כיות שלה. כל זה רחוק להפליא מאי־שורשיותה של שירת העיר, העוסקת בעצמה כלומר: בתהיות על עשיית השירה — ובעצמה כלבד, ואין להתפלא על הורות השורדת בין שני הקטבים הללו. הקוטב שהתייאש מפראות גבוהות ומטביע את תסכוליו בדימויים־מעברה פראטיים, ומולו הקוטב של האפי־לפידין, של האמונה במטאפיסיות של הקיום בארץ, הנאחז בימבים הרעועים של הסימבוליזם כדי להגן על עצמו.

גלעד מקדיש את הספר לזכרו של אמיר גלבע — שני משוררים הקרויים על שמות הרים בארץ, ולא בלי שלדבר תהיה משמעות מיוחדת: ל"גלבוע" יש כפל מובן, והמזמור הראשון בספר מספר על ביקור של אמיר גלבע בקיבוץ שלמרגלות הגלבוע, ואת היפרדותו מיראת־הקודש המביישה את המקום. שאר השירים בספר, אם אפשר למתוח ביניהם קו גס, מתארים את הפאונה והפלורה של גלעד: רובם מוקדשים לצמחים ולבעלי־חיים, שמתיאורם הריאליסטי־כביכול, פורש המשורר כנפיים אל ראייתם כסמלי מצבים אנושיים: ארזים והזוה הוא סמל האהבה הארוטית, הנופית — התגלמות הגנדרנות והבקר — המהפכן המנצח את העולם הוותיק בבקיעותיו הקטנות אך העקביות, וכן הלאה ועוד. ביטוי ההוות הקטן והמקסים הזה (המובנס תחת כותרת־המשנה "פנקס קליפורני" המתעד שהייה של המשורר בנבע האמריקאי) הוא הישג יפה, מפני שגלעד אינו נותן בו סימנים פאתטיים וסמלים מטאפיסיים, אלא מתמקד באימאז', ברישום הקטן — מה שאי־אפשר לומר על השירים העוסקים בנופי הארץ, הגדושים אקליפטוסים ובוגנוויליאות־שכינה וגפנים וקנות המסמנות כליה ואידאנים.

ביקורת

המלך ליר ושייקספיר — מבחר מאמרים
העורכת והמתרגמת: ולה מולי
הוצאת כתר, סדרת "יצירה ויוצריה" 1986, 210 ע'

סדרת "יצירה ויוצריה" היא מקבילתה של סדרת הספרים המוצלחת Twentieth Century Views שב־הוצאת פרנטיס־הול האמריקאית, המשמשת תלמידים לספרות באוניברסיטאות של העולם כולו, והמאגדת מבחר מאמרי ביקורת על יצירה קלאסית כלשהי. בסדרה העברית יצאו עד כה חמשה קבצים כאלה, שי־תורם במגוון העצום של ההיבטים על היצירה, המוצגים לפעמים מתחומים המנוגדים זה לזה, כמו כאן, בהבאת יומן שכתב צ'ארלס מארוביץ, שהשתתף בהפקת "המלך ליר" של פיטר ברוק כעוזר במאי.

הביקורת עצמה תמיד נבוכה מול "המלך ליר" של שייקספיר, מפני שכרסמה בה תמיד שאלת איכותו של המחזה. המבלים אחורה, כפי שמציגה זאת העורכת אם אין לפנינו יצירה דרוזה ופגומה, המצליחה למרות זאת לעורר בקוראיה תגובות רגשיות עזות. אך מכיוון שלא קם עדיין מבקר שהעז לקבוע כי מחזה שייקספירי יכול להיות מחזה גרוע לחלוטין, מנסים לטשטש את הפגמים, או לראות בהם מעקשים מכוונים שהציב שייקספיר על דרכו של הקורא והצופה. בין הדעות המובאות בספר מציע למשל א"ס בראדלי לראות ב"מלך ליר" יצירת ספרות טובה, אך יצירה דראמאטית גרועה, ואחרים פותרים את הבעיות באריפתרון שלהם והמשפטים בנוסח "ייחודו המהותי של המלך ליר הוא באיכות הבלתי־נתפסת שבו".

מאמרים אחרים נמנעים לחלוטין מדיון בעניין האיכות ונוטלים את "המלך ליר" כטכסט וכשדה־מחקר. מאמרו של מנר בודק את ההתרוגניות של החומר המחזה ומוצא בהם אחדותיות מופלאה; אלטון בודק את "המלך ליר" לנוכח ההסכמות האינטלקטואליות של התקופה האליזבתנית, והארגע, בנוסחאו ואחרים מציעים פירוש אלגורי למחזה, שלפיו ליר הוא כל־אדם והנינים קול מוצאה נגד כוחות הרשע, או סמלו של החיפוש הנצחי אחר הגאולה. אסכולה אחרת של חוקרים טוענת כנגד התפיסה האלגורית, ובשער האחרון — דיונים על עניני לשון וסגנון, ועל ביצועים בימתיים של "המלך ליר".

ארץ־ישראל

החסידות ושיבת ציון
מאת הד"ר יצחק אלפסי
ספריית מעריב, 1986, 268 ע'

מה שהחסידות אינה מצליחה להשיג במתק שפתיים, היא מנסה במתקהטוגראפיקה. הרי לפנינו אלבום מהודר־עין הנועד להוכיח את חלקה של חסידות מזרח אירופה בבניין הארץ — גם אם תוך התנגדות לציונות. הד"ר אלפסי, חוקר בעל חוש מסחרי־למחצה, הפיק בעבר את הספר המפואר "החסידות", והאלבום הנוכחי הוא המשך מסוים של מגמת הרה־ביליטאציה של החסידות בעיני החילונים. לצד ההסתייגות העקבית של צדיקים להתרחקותם מן המגדל ביישוב ארץ ישראל, ומן המפעל הציוני בארץ מביא אלפסי הוכחות החוכות בדבר קיומו של קו "פרו־ארץ־ישראלי" עקיב בתוך החסידות — מימי הבעל־שם־טוב, דרך חסידים והבבי־ציון ועד ימי הציונות המדינית — המתפלמסים בגלוי עם השוללים הגמורים של הציונות ויישוב הארץ, והמסמיך מעשה להלכה, עלייה עלייה ארץ. הקו הזה מתחזק, לדעת אלפסי, לאחר הצהרת בלפור, מאחר שהציונות נהפכה לעובדה מוגמרת [illegible] הקיבוץ בתרע"ו את "חברת יישוב ארץ־ישראל", שהקימה סניפים בערי מזרח אירופה, גייסה כספים והעלתה משפחות חסידים לארץ. אלפסי מתאר את הימים כימי אופוריה התיישבותית, ומשתייע בצילומים נוסטאלגיים להמחשתה: אברכים בארבע־כנפות מניפים אתים ומעדרים ובונים את רחוב רבי עקיבא בבני־ברק, ויהודים בעלי כרס ליד המחרשה הרתומה לפרדות בכפר חסידים.

בפרקים הנוספים מפרט אלפסי את היחס האידיאולוגי של החסידות לתנועת התחייה בכלל, ואת הכלי הקמתה של "אגודת ישראל", תעודות ותמונות אפופות את הטכסט מכל צד, ובנספחים ימצא הקורא כל שהוא צה נפשו לדעת על חצרות החסידים בארץ, מהשכונות שהקימו, ועד לישיבות ובתי הספר, הכל על־פי עדי המוצא ברומניה, הונגריה, טרנסילבניה, פולין וכיו"ב.

קולנוע

הקולנוע של אלין רנה
מאת רוי ארמס
עבריה: בני הרמן
עורכים השלמות: ד"ר חיים כלב
הוצאת כתר, 1986, 144 ע'

ביקורת הקולנוע, הנוהגת תכופות לשאול מונחים מן הסמאנטיקה של ביקורת הספרות, רואה בדרך כלל בבימאי־הקולנוע את מקבילו של הסופר, מתוך הנחה שהבימאי "עושה" את הסרט כדרך שהסופר "עושה" רומאן. על הרקע הזה, הקו המאפיין ביותר של הבימאי הצרפתי אלן רנה הוא התנגדותו הנמרצת לזיהוי של הבימאי עם הסופר, והעקשנות שבה חזר ודבק במשמעות המקורית והמצומצמת ביותר של ה־metteur en scene, מאמק: מעמיד סצנות. ואין זו הצטנעות מלאכותית: בניגוד לבימאים בעלי היומרה הסופרליסטית, שסרטיהם טבועים בחותם מובהק האופי; קשה לדבר על "סרטיו של אלן רנה" בלי להזכיר את הסופרים השונים שעבדו לצדו של רנה בכל סרט וסרט.

תרומתו החשובה הראשונה של רנה לסרטיו היתה דרישתו העקבית שכותבי התסריטים שלו יהיו סופרים ולא תסריטאים מקצועיים או מבקרי קולנוע — וזו אהבה הלא־מתפשרת לספרות (ואחריה — למוסיקה) היא מן התווים היותר אופייניים לרנה, המחבר מצא לכך סימוכין ושורשים ביוגראפיים בילדות ובמשפחה. ארמס עוקב אחר שלבי הקריירה של רנה, החל בשלב הנישורשים שהסרטים ב־1948, דרך עשר שנות עשיית הסרטים התעודיים (מ־1948 ואילך), שהיתה בבחינת כור מצרף לניסיונותיו הקולנועיים. רנה יצר סדרת סרטים על ציורים של אמנים צרפתיים — ון גוך, גוגן, פיקאסו — והסרט התעודה "לילה וערפל" על מחנות הריכוז במלחמת־העולם השנייה. מה שמעניין הוא, שרנה השתמש בהשגיו בסרטי התעודה כבסיסים לשיטות שיישם מאוחר יותר בסרטי העלילה המפורסמים שלו, מ"הירושימה אהובתי", ועד "הדוד מאמריקה" — הישענות מינימאלית על עלילה, הטלת משקל הכובד של הסרט על מקבצי מלים, מוסיקה ומראות, ועל ערבול מבד הזמן.

ארמס, ברוח של רנה, משתדל לנתח את סרטיו בלי ליפול יותר מדי בתחום הספרותיות, ומצליח בכך. מה שמקלקל את השורה הוא התרגום, הנראה כלמבני זוהר מעוז.

כתב העת הגרמני "ליטפאס" מס' 37, היוצא במינכן בהוצאת "פיפר", מוקדש כולו לישראל וכו דברי שיר מאת יהודה עמיחי, דוד אבידן, ט. כרמי, משה דור, אבא קובנר, אנטון שמאס, יונה וולך, נתן זך ודליה. בסיפורת מביאה החוברת סיפורים מאת יצחק בן־נר, יעקב שבתאי, שולמית הראבן, דוד שחר, דוד גרוסמן ורות אלמוג.

את החוברת מלווה מסה מאת עטה פיינברג.

★

ערב לכבוד ספר השירים החדש של אייל מגד "מערת אסתר" ייערך ביום שני ה־25.8 בשעה 09.00 בערב ב"מהות", רחוב פינסקר 54, תל־אביב.

מעולם הספרות והאמנות

ניטשה: לקרוא את החיים בספרות

הלוך חרש אל הגותו של ניטשה קורע אלכסנדר נחמס, שספרו מקורי ומעורר שאלות.

ספרו של אלכסנדר נחמה"ס "ניטשה: החיים כספרות" הוא הספר החשוב והמעניין ביותר שנכתב על ניטשה בשפה האנגלית — קובע מבקר טיימס מייקל טאנאר. אלכסנדר נחמה"ס טוען את טיעוניו ברמת תחכום ומגיש לקורא תוכן רחוק שכמותם נדירים בתחום זה. יש לו דעות תקיפות על האופן שבו צריך לגשת אל ניטשה, וטיעוניו אינם מותירים עוד ספק ביחס לערכו כהוגה.

הוגים גדולים נידונים לפרשנויות לאידישות, הגם שהמסר שלהם לעתים פשוט למדי. כך, למשל, ניטשה ישן להיות בהיר עד כמה שאפשר אבל אחד מהשוביה הגדולים היה דווקא שהעסיק יותר מלומדים בפירוש דבריו משהעסיק אדם אחד. השקפותיו של ניטשה מסובכות יותר, אבל הוא התבונן שתחייתנו לא פחות "אקזיסטנציאליזם" מאלה של ישו, ואכן אחד הדברים שלמד מחקר הבשורות היה האופן שבו ניתן לסלף ולעוות את דבריו של מורה גדול. הלקח המרשים ביותר של ספרו "האנטי־כריסטוס" מוקדש לדיוקנו של ישו. הוקא רגשות אהדה לדמות שלא הבנה זו, דמות מוסר נגה כליכך, הוליכה את ניטשה להזדהות עם מושא התקפתו: "היה רק נוצרי אחד והוא מת על הצלב" — זו האמירה התמציתית ביותר, המבטאת את זעמו של ניטשה נגד מה שהכנסייה עשתה למורשה. מי שיתבונן בהיסטוריה של האופן שבו התקבל ניטשה מאז הוזלו לשים לב אליו, ייתקף ברגשות דומים. ניטשה, שהיה בעל מודעות חריפה, וזה מה שעשוי לקוות, "יש לי חשש נורא שיום אחד מישהו יקרא לי קדוש". האבן בלוחייתו אמר עליו דברים אלה בדיוק ידידו הקרוב פטר גאסט.

אבל למרות הפרשנויות הרבות לא היה היחס אל ניטשה אקדמי או סכולאסטי. אידיאולוגיות ופסבדו־דתות, דווקא אלה השתמשו בו בדי־ שיכולו להתלות באילן אינטלקטואלי, ועל כן נחוץ היה שיקום מישהו ויוכיח בתקיפות ועל יסוד של היכרות מקרוב, שכל ההשקפות על ניטשה עד כה רחוקות מכל מה שכתב והגה, כרחוק כנסיות בנות המאה ה־20 מישו. לרוע המזל, כותב מייקל טאנאר בטיל"ס, היה אדם זה וולטר קאופמן, מתרגם מצוין ופרשן גרוע. בספרו "ניטשה, פילוסוף, פסיכולוג, אנטיכריסטוס" שראה אור ב־1950 ויצא גם בתרגום עברי בהוצאת שוקן, הוא גיבש השקפה על ניטשה, אשר הוציאה מכלל חשבון באופן בטוח ביותר, כל אפשרות של פגיעה בניטשה מצד כל אדם בעל תפיסה המאביסטית. קאופמן, כאיש פרינסטון, היה בעל כוונות טובות, אבל תיאורו את ניטשה הלם את הדעות שבהן החזיקו הוא ועמיתיו בכל מה שנוגע למוסר, גוף, חירות וכיו"ב. זאת ועוד, קאופמן ביסס הגמוניה כזאת עד שכל מי שהעז (בעולם האנגלו־סכסי) לכתוב על ניטשה, היה מוכרח ללכת בעקבותיו, אם לא הפך לקרתנות שופכין מצדו או מצד תלמידיו. מצב זה התקיים עד מותו ב־1980, וגם עתה כמעט שאין מעזים לחלוק על דבריו.

נחמה"ס משמש פרופסור לפילוסופיה בפיטסבורג, והוא נטוע בקו אופמן לפניו בעולם האקדמי. ולפיכך הרגיש צורך להשוות ולנגד כל דבר שהוא אומר על ניטשה עם מה שאמרו זולתו, מה שמכביד על הספר. יחד עם זאת, זה ספר חשוב בסוגו המציג גישה מרעננת ומקורית.

הרעיון הבסיסי של נחמה"ס אומר, שיצירתו של ניטשה למן "כה אמר זאראטוסטרא" ואילך עוסק בעיקר של דבר בהבהרת השקפתו על העולם כמקביל לטכסט ספרותי. כמו יצירת אמנות, סבור ניטשה, הזקוקה לקריאה ולפירוש, כך העולם. "מות האלוהים" מאפשר לניטשה לשלול שהעולם משועבד לפרשנות אחת מוחלטת ההולמת את תפקיד האל או כוונתו. ומאידך, יצירת "הטכסט הספרותי" הזה על־ידי בני־האדם יוצרת השקפה פאראדוכסאלית ביותר, בשל העובדה שקוראי הטכסט הזה הם גם חלקיו. גם גיבוריו וגם אלה אשר בעצם קריאתם אותו ממשיכים את יצירתו.

לפי נחמה"ס, השקפה כזאת מבהירה מידית את רוב רעיונותיו המרכזיים של ניטשה. כך באים על פתרונם משפטים מפורסמים בעייתיים כמו "רק כפנומן אסתטי מוצדק הקיום" ("הולדת הטרגדיה") או ציווי כמו "היה את אשר הנך".

בדרך זו פותר נחמה"ס גם את הבעייתיות של מושג כמו "האדם העליון". כאשר מסמיכים את המוסר באסתטיקה, כפי שנחמה"ס סבור שניטשה עשה, נשאר כאן רק פירוש אחד. מיהו האדם העליון ומה על האדם לעשות כדי להגיע למעלה זו — התשובה על שאלה זו תהיה התשובה על שאלה נוספת: כיצד ניתן ליצור יצירת אמנות גדולה. ספרו של נחמה"ס מעורר בעיות רבות, אבל כוונתו היתה לעורר מחלוקת ולהציג את ניטשה כמי שראוי לעורר מחלוקת. הבאמת אי־אפשר לטפל בניטשה אלא בדרך זו, אומר המבקר, כי להקיף אותו בצורה שיטתית כמעט מן הנמנע. אחרי נחמה"ס, מכל מקום, חקר ניטשה שוב לא יהיה כבעבר.

Nietzsche: Life as Literature
by Alexander Nehamas.
Harvard University Press, 14.95

דיכוי סופרים בדרום־אפריקה

במשך שנים עסק קומץ של סופרים דרום־אפריקאים בעלי פרסום בין־לאומי כמו נאדין גורדימר, אנדרה בריינק, קטסי ואלן פטון והמחזאי אתול פוגארד והמשורר ברייטן ברייטנבאך בהוקעת מעשי האכזריות של האפרטהייד. עתה בעקבות ההגבלות החדשות שהטיל משטר של בוטה על כל מה שכרוך בכתיבה ובפרסום הם נזקקים להגנת עצמם. במכתב פתוח שפרסם אנדרה בריינק ב"ניו־יורק טיימס" אל הנשיא בותה כתב: "אתה בטוח שהצלחת סוף סוף להשתיק אותנו. אבל לא כן הדבר... [illegible] על מרטיסים. הנויות ספרים ועי־ תנים להתעלם מאותם ספרים שיראו בעיניהם "הותרניים". עד כה השפיעו הגבלות אלה בעיקר על ספרות לא־בדיונית. "אבל", אומרת נאדין גורדימר, "אין פירוש הדבר שהסופרים מוגנים יותר". היא אומרת שעמיתיה נעשים מפעם לפעם אמיצים יותר ויותר במאבקם נגד מאמצי ההשתקה שמפעילה נגדם פרטוריה.

בעבר כבר האשמה הממשלה בהחרמת ספרים לא רצויים (בין השאר "אנה קרנינה" של טולסטוי), אבל ניתן היה לערער על ההחלטות. [illegible] מי שנתפס במכירתו או בהפצתו של חומר הנחשב יוטל קנס גבוה או עשר שנות מאסר או שניהם גם יחד. בכמה מקרים סילקו כוחות הביטחון ספרים מחנויות. במקרים אחרים סירבו בתי הוצאה להדפיס ספרים או חומר ספרותי, והנויות סירבו לקנותם. גם עיתונים דחו פרסומות או ראיונות הנוגעים לספרים מעוררי מחלוקת. ההגבלות מכבידות בעיקר על כמה בתי־הוצאה קטנים שהתמחו בשאלות האפרטהייד. בתי־הוצאה מסוימים היו קרובות להתמרדות ולהפסדה האחרים לא הצליחו להפיץ את הספרים שהדפיסו. יש שמועות, שהמשטרה [illegible] פראס".

אמצעים אלה מכבידים גם על עולם התיאטרון והקולנוע. בפסטיבל לאמנויות שהתקיים בגרהאמסטאון נאלצו לבטל שלוש הצגות, שני סרטים ותערוכת תצלומים. במכתבו הפתוח אל הנשיא, אמר אנדרה בריינק שעל סופרי דרום־אפריקה להצטרף אל אחיהם מברית־המועצות ולרדת למחתרת. סופרים אחרים מקווים כי מתאותיהם תישאר בה פריי דווקא משום שדרום־אפריקה אינה רוסיה. העובדה שדרום־אפריקה הוציאה מקרבה כל־כך הרבה יוצרים חשובים מעוררת תקווה שהממשל יחזור בו מן ההגבלות. אומרים הנבונים במערך [illegible] האפריקאי.

(ניוזוויק)

שוברט: המוסיקה והצער

ספרו של צ'ארלז אוסבורן, "שוברט ווינה שלו", אינו מסה מוסיקולוגית, אף אין בו ניתוחים מוסיקאליים. זהו ניסיון לספר את חייו של פראנץ שוברט על רקע העיר שבה חי ואשר אותה אהב. לפיכך, אין זה ספר למען המומחה, כי אם ספר למען הקורא הדיוט אוהב המוסיקה. הספר מפגיש את הקורא בעיצומה של תקופת בידרמאייר, כשאירופה הבתר־נפוליונית היתה מונחת בכפו של מטרניך, נסיך שחלומו היה להחזיר את אירופה לעידן שקדם למהפיכה. המעמדות הבינוניים של אוסטריה, שנדחקו משליטה ומהשפעה מדינית, מצאו מקלט בתענוגות הפשוטים של החיים, ובעיקר במוסיקה. וינה פיגרה במאות שנים אחרי לונדון ופאריס מבחינת המודעות הפוליטית, אבל היא היתה הבירה המוסיקאלית של אירופה. עידם של גלוק, היידן, מוצארט ובטהובן היתה את כשרונו הגאוני של שוברט הצעיר במסורת עשירה מאד. מזלו גרם שיהיה בתקופת מעבר.

השיטה הישנה של פטרונים אריסטוקראטיים, ששירתה היטב כל כך את היידן והרעה כל כך למוצארט, הלכה והתפוררה, והמעמד הבינוני החדש עדיין לא גיבש אמצעים שיביאו לרווחתו של אמן. קונצרטים פומביים, כדרך שאנו רגילים בהם, טרם היו מקובלים. לא היו שום חוקי זכויות שיגנו על שוברט ואף לא תמלוגים. הוא היה מוכר את חיבוריו מיד לאחר שכתבם והמו"לים היו משלמים שכר נמוך ביותר. שירים שלמים נמכרו במאות אלפי עותקים וביססו את הצלחת המוסיקה האוסטרית־גרמנית, נמכרו על ידי שוברט בפרוטות, לעתים במחיר של ארוחה. הוא היה מודע לאי־הצדק שבדבר. אוסבורן מצטט מכתב להוריו שבו כתב: "אילו רק אפשר היה לעשות עסקים הוגנים עם המו"לים הארורים האלה. אבל התקנות הנבונות והמבורכות של ממשלתנו בהולם דאגו לכך שהאמן ישאר לנצח עבד המסחר־הבכפי הללו".

האמן מילא תפקידים מכותנים בחברה של אירופה. דנטה ומילטון היו דמויות פוליטיות חשובות. ראסין וקורנליי היו אנשי־חצר. ואן דייק וגיתה היו יועצים לנסיכים. הנדל היה איש עסקים מעולה, פלסטרינה ובאך היו מלוחינים של הכנסייה הקתולית. אבל כשמגיעים לשוברט ולחבריו פוגשים בטיפוס חדש — האמן כבוהמי, בעל החזון, מורד נצחי במוסכמות והקביעויות של החיים הבורגניים.

אוסבורן מרחיב את הידיעה ביחס להיבט זה של אישיותו של שוברט על ידי ציטטות רבות ממכתביו ומיומניו וכן ממכתבי חבריו ויומניהם. אלה מציגים בחריפות את כשרונו הגדול של שוברט לידידות. הוא אסף סביבו חבורה קטנה של מעריצים וידידים — משוררים, ציירים, מורדים — והעובדתם היתה בבחינת פיצוי לאי־ההבנה שגילה העולם למוסיקה שלו. שוב לא יכלו לסלול דרך אל החברה הגבוהה כביתה הטוטנ־ן, תחת זאת הבדו יחד בידידות אמיצה. במיוחד צבעוניים תיאורי אוסבורן בכל מה שנוגע לשוברטיאדות, אותם ערבי מוסיקה ושירה שבהם נכנסו כל ידידיו כדי לשמוע את חיבוריו החדשים.

ממכתביו ניתן ללמוד על השינוי שחל בו למן שנות ה־20 העליזות ועד לייאוש של שנותיו האחרונות, כשהעוני והאכזבה, שחברו להרס שקשורה בו מחלת העגבת, מכריעים אותו אט אט. "מה שיצרתי" — כתב — "נבע מהבנתי את המוסיקה ומצערי האישי". ביחוד זה של אמנותו עם הרגשות האינטימיים ביותר שלו, היה רומנטיקן אמיתי, וכמו קיטס, ביירון ושלי סייע להזות את רוח הרומנטיקה ששלטה באמנות אירופה במהלך המאה ה־19.

שוברט, שמת והוא בן 31 ב־1828, נעשה לאגדה. ליסט אמר עליו שהיה "המוסיקאי הפיוטי ביותר שנולד אי־פעם".

Schubert and His Vienna by Charles Osborne. Alfred A. Knopf. $ 18.95

רוח חדשה ב"הדואר"

לפני כשנה התחלפו המערכת וההנהלה של "הדואר" — בימאונה של ההסתדרות העברית באמריקה — הקיים מזה 65 שנה. בשנות ה־30 וה־40 היתה זו אחת הבמות העבריות המכובדות, שבה פרסמו ספרי עטם משוררים ומספרים עבריים אמריקאים, כמו ישראל אפרת, שמעון הלקין, רגלסון ואוריל. בשנים האחרונות ניכרה ירידה באיכות העיתון, שהקבילה לירידה היצירתית העברית באמריקה, שכן רוב המשתתפים עלו לארץ.

בשנה האחרונה נעשה ניסיון על ידי העורכים החדשים — שלמה שמיר וד"ר יעל פלדמן — לחדש את פני העיתון, להזרים דם חדש ולהפעיל כוחות מקומיים שעד עתה לא השתתפו בעיתון. שעריו של מדור הספרות והתרבות שבעריכת ד"ר יעל פלדמן נפתחו לכותבים אמריקאים וישראלים כאחד בכל תחומי התרבות העברית. מטרתו ליצור גשר ולהוות נכונות עברית תרבותית בתפוצה האמריקאית הזובלת בשנים האחרונות מפיחות מעמדה בתחום הפוליטי. בגיליונות האחרונים התפרסמו בין השאר ראיונות עם פרופ' משה אידל, עם פרופ' גרשון שקד, עם א.ב. יהושע וכן סקירות על אמנים ישראלים בניו־יורק כמו יהושע נוישטיין, חנה אשל ובוקי שוורץ, ועוד סיפורת ושירה פרי עטם של כותבים ותיקים וחדשים, כמו רחל איתן, עזבר שישא, עמת גיני ויוסי גמזו.

שירי אסתר ראב

לרגל הוצאת כרך "כל שירי אסתר ראב", במלאת חמש שנים למותה, מתבקש כל מי שברשותו כתב־יד של שירים, או חומר אחר מפרי עטה או על אודותיה, שטרם פורסם, לשלוח זאת (בתצלום או במקור אשר יוחזר לאחר צילומו) לפי הכתובת: אהוד בן עזר, ת.ד. 22135, תל־אביב.

המלקטת: רות אלמוג

תערוכות

שלושה שנועדו יחד

דן ברוסמן, עמירם שטולר, מורין פיין — בית האמנים, ירושלים.

מאת ניצה מליניאק

ציורים מתמיים מאפיינים את התערוכות בבית האמנים הנושאות בדרך כלל אופי אקלקטי והבטעות בתחום הביטויות, אם לא למטה מזה. הפעם נמסרת העלמות לשני ציירים ופסל ההולכים בדרכים סלולות משלהם, עד להקניית תחושה של "ריגא חד".

המעניין בין השלושה הוא עמירם שטולר שציורי הנוף הרגישים שלו, המושפעים באופן ברור מדפיסות המופשט הלירי בגרסתו הישראלית הוותיקה המוכרת (מבחוד הלוקות מיוחבדיות האפייניות לאקוורלים המפורסמים של זריצקי בנושא "מבט מעל גגות תל־אביב") ובתמונות אלה סטימצקי, מבויות איכויות ציוריות בלתי מבוטלות ומן עצמותיות מתורות שאינה הכרת קסם, הנובעת בעיקר מן השימוש היפה שהוא עושה בבהירות. לעומת זה מורין פיין עושה לעצמה שירות דב בערבובה אקוורלים וציורים על בד, כאשר בשתי הטכניקות כאחת היא מנגינה רמה בלתי אחידה. על אף בעיצמות מסוג מסוים המאפיינות את האקוורלים הזוהרים שלה — בעיקר דיוקנים — בולטת חולשתה הקולוריסטית המעיבה קשות על כשרון בלתי מבוטל בתחום הרישום. חלק מן העבודות מתאפיינות בתוחי־הכר המעידים על היותה תלמידתו של יוסף הירש (בעיקר אמורים הדברים בעיוותים של הוריאבים) ומהר זה הביע לא פעם את דעתו השלילית לגבי החיקויים המגיעים עד כדי התבטלות האני.

עמירם שטולר: עצמות של סתיו

דן ברוסמן, המגלה תפישה מגובשת יותר ומיומנות טכנית, מציג מספר רב של פסלים אבסטרקציוניסטיים קטני ממדים, שחלקם — במיוחד דמויות המתאבקים — יוצאו נשכרים מהגדלה.

בס"ד

Perry's פריס

מכירה פומבית של יודאיקה

תתקיים אי"ה ביום רביעי י"ז באלול תשמ"ו (17.9.86) בשעה 17.00, בבית אסיה רח' ויצמן 4 תל־אביב.
קטלוג ניתן לרכוש בבית המכירות או ע"י פניה בכתב.
מחיר קטלוג 25 ש"ח (כולל מע"מ)
תצוגה מוקדמת של הפריטים תתקיים אי"ה בתאריכים 14 — 15 — 16 לספטמבר 1986 בין השעות 11.00 — 20.00 בבית המכירות.
פריס מכירות פומביות בע"מ
רח' המאספים 6 תל־אביב 64736, 03—210140, 03—210147

משרד המשפטים — לשכת עורכי הדין

משפט עברי

סמינריון בדיני עונשין

יום ה'־מוצ"ש, כ"ג־כ"ה באב תשמ"ו (28־30.8.86), מלון לרום, ירושלים

דברי פתיחה: השופטת מרים בן־פורת, המשנה לנשיא בית המשפט העליון

מרצים: פרופ' ש"ז פלר, האוניברסיטה העברית ירושלים
פרופ' דב פרימר, הנושא: הגנת "צורך" בפלילים
הרב מרדכי הלפרין, מנהל מכון שלזינגר לרפואה והלכה, הנושא: הקפאת עוברים והקפאת בני־אדם

מנחים: ד"ר שמשון אטינגר, המכון לחקר המשפט העברי, האוניברסיטה העברית בירושלים
עו"ד רצון ערוסי, אוניברסיטת תל־אביב

סיכום: פרופ' נחום רקובר, המשנה ליועץ המשפטי לממשלה

★

פרטים והרשמה: משרד המשפטים 02־270266

אוניברסיטת תל־אביב

טקס הנחת אבן הפינה לבנין בית הספר לעבודה סוציאלית ע"ש בוב שאפל

במעמד מר משה קצב, שר העבודה והרווחה

הרצאה: ד"ר יוחנן ווזנר, ראש בית הספר לעבודה סוציאלית ע"ש בוב שאפל
"טיפול בחיילים נפגעי תגובות קרב"

ביום חמישי, כ"ג אב תשמ"ו, 28.8.86, בשעה 11.00, בבנין וולפסון להנדסה מכנית, אודיטוריום טאו, רח' קלאוזנר, רמת אביב.

הציבור מוזמן

אוניברסיטת תל־אביב

טקס הענקת תואר

ד"ר כבוד לפילוסופיה לד"ר ארמנד המר

במעמד ממלא מקום ראש הממשלה ושר החוץ מר יצחק שמיר

דברי ד"ר המר: "היבטים על תהליך השלום בעולם"

יום רביעי, כ"ב אב תשמ"ו, 27.8.86, שעה 18.30
בבנין מקסיקו, אודיטוריום פאסטליכט, קרית האוניברסיטה, רמת־אביב.
כניסה לחניה דרך שער 8.
הזמנה זוגית
הציבור מוזמן

היי דרומה לדרום אפריקה!

בטיול המקיף והמרתק לדרום היבשת השחורה, היוצא ב־28/10, נותרו מקומות ספורים בלבד.
4 שבועות בחצי פנסיון, נופים מרהיבים, שמורות טבע וחי, מכרות יהלומים, יערות, והרבה קסם.

נא להזדרז! היציאה מובטחת!

פרטים והרשמה אצל עמוס באופיר טורס טל: 03-209777 ואצל סוכן הנסיעות שלך.

SAA — אופיר טורס

هكذا من الاصل

صكنا من الأمل

פסים אדולסצנטיים

לא אפיקורסים, לא כופרים — בלשון יעקב חזן שהביע בשעתו חשש לדור הבנים והנכדים — אלא מבולבלים. זו התמונה שנצטיירה בעיני ב"מבט הרוח" ליום ו', הפרופ' אניטה שפירא הנחתה את הדיון על החורבן והד ישות, לאומיות, ריבונות יהודית ושנאת חינם. נקודת המוצא לדיון היו דברי הזעם של ברל כצנלסון, על הברי תנועת נוער שיצאו למחנה עבודה דווקא בתשעה באב. היו לדיון כמה ליקויים שחיבלו בו. אני מע ריכה מאד ידענותה הרבה ואת רצינותה של הפרופ' שפירא, ואת יכולתה להעניק לדיונים היסטוריים משמעות אקטואלית מרתקת. אלא שהפעם נראתה ונשמעה דידאקטית מאד, כ־ מורה. משום מה, לא הצליחה להוציא את הדיון מן הפסים האדולסצנטיים שעליהם נתקע. מבוכה רבה שוררת בקרב הנוער, ולא רק בו, אבל אורח הביטוי של בני דור המייסדים עלול להטעות. עניין היהדות והישר־ אליות אינו מוצא לו פתרון. הסתירות הרבות והקשות של קיומנו כאן טופחות בפני כולנו.

אניטה שפירא: דידאקטית

ציפיתי איפוא מאניטה שפירא, לא רק שתשאל שאלות, אלא שתרגיש בעיות יסוד ותתן כיוון למחשבות וללבטים.

אגב כך, מוזר היה להאזין לדברי מרגלית שנער, בתו של אחד האישים המרכזיים והמגי־ הדעות של הכנענים, (עדיה ג. חורון), הדנה בפשטנות מביכה על אמיתות כבעיות, שאיבדו ממשמעותן ומצטיירות כיום כאנכרוניזם.

המשתתפים נוטים לגונן על עצמם מפני מחשבות כפירה — חזרה בתשובה וחיפוש אלוהים, הם מכריזים בקולי קולות, על היותם חילוניים לכל דבר. אך מתקבל רושם ברור שהם מחפשים אלוהים או משהו כמו אלוהים, להיאחז בו, שיעניק לחייהם משמעות. מכל מקום, איש מאלה לא הצליח להגדיר מה פירוש יהודיות יהודית, ומדוע ללא דת וללא שמירה על יהודיות זו, התבוללות אינה תשובה. רוב הזמן, ניסו המתדיינים הצעירים להסביר, איש בדרכו הנפתלת, מה פירושו של יום מיוחד מבחינתם ליה־ דות כתרבות, כהיסטוריה וכדת. אולי גם משום כך עמד הדיון בסימנה של מבוכה, מלל נפתל, בלבול מושגים וערכים, וחיפוש דרכים לא מגובש.

בסוף הדיון, כאשר הציגה להם אניטה שפירא, שאלה מסכמת: מה יקרה כאן בעוד חמישים שנה איזה סוג תרבות, אמונה והגות עתידים לקום כאן? השתי מין מלכוד. האם אניטה שפירא עצמה מסוגלת לענות על שאלה זו?

גאווה לאומית

האבסורד הוא שדווקא בשמם של גאווה לאומית, ריבונות, שליטה, וכיוצא באלה, מלווים ומבתרים מאות שוטרים ואנשי מג"ב, את ארבעת הח"כים של התחייה, בסיורם בהר הבית ("מבט" יום ה'). למראה הדוחק המשפיל המגוחך, אני משתכנעת שהח"כים של התחייה משתוקקים להוכיח בעליל כי הר הבית אינו בידינו, וכי יש להכריז מיד על מלחמה חדשה, כדי לכובשו. כמדומה, לא הערבים אלא חברי כנסת אלה הם המפקפקים בר־ יבונות הישראלית על ההר, ואינם מוכנים להשלים אתה. הם גם מבזבזים את זמנם וכוחם של המשטרה וצה"ל, לשם הגנתם. הכתב של "מבט" מנסה לראיין את רפאל איתן דווקא, אך לשווא, והכתב, שלא כדרכה, מנסה גאולה כהן להשתלט לתוך הדברים ולהשמיע את דעתה. מחזה מביך כלשעצמו, כאשר לידה וסביבה צורחים אנשי "כך" — גם הם בוחשות צה"ל — בהיסטריה פטאלית "ערבים הי הצנה" "הערבים כלבים".

מה על הצהרתה של ח"כ כהן, שאין לה ולא יהיה לה שום שיח ושיג עם הרב כהנא, שכן הוא נתעב בעיניה הפאשיזם מובנת כבראה בביזיון מתורים למיטה. אנו נשארנו עם התחיות הבוט־ רות על פניו. גאולה כהן בשאלה עם אנשי "כך". שום הכחשה לא תועיל הפעם, ל־ מראה הכיוון.

אקטואליות מצחיקה

סוף־סוף ובשעה טובה חוזרת אלינו אחת הסדרות המצחיקות ביותר שהופקו אי־פעם בבריט־ ניה, אם כי בשינוי־יחסית משמ־ עותי: לא עוד, "כן, אדוני השר", אלא השר הקודם מיודענו הלך בגי־ דולות, וכיום שם הסדרה "כן, אדוני, ראש הממשלה". אני צוחקת, צוחקת בקול. יש שאני תוהה אם כותבי הסדרה האינט־ ליגנטיים המשולחים ביקרו אי־ פעם בישראל. כיצד הם יודעים מה שמתרחש אצלנו? אם כי שמעון פרס עדיין אינו בדרגתו של מר הקר, ראש הממשלה שבסדרה. ומה הפלא שמתרחש תאצד היא מהסדרתית.

כותבי סאטירה אצלנו יכולים ללמוד כיצד לבנות סיטואציה סאטירית אבסורדית במהותה, שהיא באותה עת אמינה ומש־ כנעת, ואינה נופלת על פניה. זו סיטואציה שבה כל הפאאבנות מודגשות במקומן המדויק ובמ־ מידה הנכונה. אין הן מותאמות אחת לאחת. זו סדרה אקטואלית ומקומית מאד, שאינה זקוקה להמלצה. ובכל זאת, אל תחמיצו.

חשבון־נפש עם תלמידי חכמים

ערב תשעה באב הוקדש לחשבון־הנפש, כאילו אין חש־ בון־הנפש רודף אותנו כל ימות השנה. לאולפן הוזמנו לדון "בסוגיות תלמודיות", ארבעה חכ"מים — יוסי שריד, עוזי לנדאו, הפרופ' אבנר שאקי והפרופ' שבח וייס. חשותי בארבעה דברים רבים, אבל לא העליתי בדעתי שכוחם רב להם במלפל מעין זה. והנה הם נראים אינטי־ ליגנטיים פי־כמה מאשר בהופעתם על הדוכן בכנסת. לא עוד דמאגוגיה ופראזיולוגיה ריקה מתוכן, אלא ממש שעה מהורהרת, שעה של חשבון־נפש קיומי ולאומי. אם לשפוט על־פי האווירה באולפן, הם נהנו מכל רגע, אם כי העילה לדיון היתה חורבן הבית.

נושאי הדיון — קנאות ומד־ תינות, שנאת חינם ואשמת החורבן. הדיון בסוגיות התלמו־ דיות היה מלומד, ונתגלו בו שני תלמידי חכמים של ממש — חריפים ומפלפלים ברמותם של עוזי לנדאו ויוסי שריד. אבל מתוך הדברים נשתמעו השלכות ישירות ולא מעודדות, אקטו־ אליות מאד. היה מעניין לשמוע עד כמה ידעו גדולי התלמוד לראות את הנולד, עד כמה היו בקיאים וידענים בסיטואציות אנושיות ולאומיות. הנחמה הי־ חידה היא התקווה שבהיסטוריה אין אנאלוגיות סימטריות.

לחנך וללמד

כשהייתי ילדה, אהבתי תמיד לקרוא ספרי מבוגרים. במידה רבה החמצתי כך את ספרות הילדים, שלא עניינה אותי. כיום אני מעלעלת לעתים בספרות ילדים, קוראת ממנה לילדים שאני אוהבת. ואני תוהה תמיד לא על רמתה של ספרות זו, אלא בעיקר שפתה המליצית האנכרוניסטית, שפה שילדים אינם מדברים בה מכבר ואינם מסוגלים להבינה.

אמנם כן, בספרות ילדים כבספרות בכלל, קריטריונים הוא בין ספרות טובה לספרות רעה. אבל עובדה היא שסופרי ילדים מכוונים את ספריהם לחטיבות גיל שונות; ומי שכותב לילדים, לדברי הד"ר מירי ברוך, צריך להביא בחשבון את הנמען. זה יוצר שינוי מהותי בין ספרות יל־ דים לספרות בכלל. אי־אפשר להתעלם מהיות ספרות הילדים ספרות מלמדת ומחנכת. והנה, כדברי הד"ר ברוך, אין בו אלמנט מעליב. הרי כדי ל־ סמם ילדים, ישנה הטלוויזיה.

כמי שגדלה וחונכה בילדותה ובבעודיה על ספריו של אליעזר שמאלי, שלא היו ספרי־ילדים של ממש — אני מסכימה לדבריה, שהוא היה בא לחנך לערכים. הד"ר ברוך אומרת, גם אם אין זה אקטואלי כיום — לדעתה, יפה לחנך לערכים. וכמעשה חינוכי, מותרת גם סלקציה מסוימת. אבל גישתו של מנחם רגב, "בואו ונתקן את ספרות הילדים" היא גישה מפחידה, ומזכירה מנהגים מיס־ יונריים.

ב"סוף ציטוט", היה הפעם דיון עייף במקצת. אמנם לא נשמעו בו דברי הבל, וגם ירון לונדון מצא לו מקום חמן לקריאת קטעים מובחרים, אבל בעיני דומה שכיוון הדיון השתבש. אם כבר דנים בספרי ילדים, רציתי לשמוע על סופרי ילדים או היום, על השוני בגישה; על ספרי ילדים פופולאריים; על תפיסתם וגישתם של ילדים לספרות, ולאו דווקא של מחנ־ כים והורים. אבל מעיקרו של דבר, הנושא אינו מעניין אותי עד כדי כך. אני מוותרת מראש.

להסתכן עבור "הארץ"

שתי בימאיות צעירות, המתייד־ סות לעצמן ברצינות מירבית, הגיעו הפעם (יום ה') לאולפן "כרטיס ביקור". אני מתחילה להבין שיש סיבה טובה להזמין לתכנית את הבימאים הצעירים של הסרטים הקצרים. שאלמלא כן, איך היה עלינו לנחש שהסרט הקרוי "התחתונים" הוא יצירה קומית בעלת דברי משמ־ עיות? אני, למשל, לא העליתי אף בדל חיוך על שפתי, למראה האיש שירד בתחתוניו, בשעת בוקר מוקדמת, לקנות את עיתון "הארץ" ונקלע בעטיים של התחתונים לסדרה של מרדפים חסרי שחר. בין פיהוק לפיהוק חשבתי, שאנשי "הארץ" צריכים להיות גאים, שלמען העיתון יש מי שמוכן להסתכן עד כדי כך, ולעבור סדרת תלאות כאלה. אני למשל מסתפקת בידיעה ש־ "הארץ" — במקרה שלי לפחות — הוא העיתון הנגנב ביותר מתיבות הדואר.

גם לא הייתי מנחשת ש"הבית השקוף" הוא סרט מתח, והסר־ חוראות, שהבימאית הכבירה עליו מלים נעשית דווקא לוד־ ראות. גיליתי בעזרת הסרט הזה שנמלים, אפילו אינן סמליות, אלא תפקידן לשמש פתרון לתעלומה משוקפת — עשויות להיות פוטוגניות כל כך. אבל גם זה מידע שאפשר לוותר עליו ללא קושי. הסרט השלישי, "הופעה של האחרונה ג'ינג'ים כוק", היה בעין קטע מסרט ארוך יותר, אבל לפחות היה אפשר להבין את המשמעות והמסר שבו. הבימאי שיצא לחו"ל לא הוטס במיוחד לאולפן להאיר את עינינו.

כאשר הוקרנו סרטים קצרים אלה בשעתם, ניסו לפתותני לבוא ולצפות בהם. הובטח לי שהפעם אלה סרטים טובים מן הרגיל. אם כך, הרגיל המצוי הוא באמת מרבא מאוד. מתברר שיוצרי סרטים צעירים אינם מסוגלים להתגבר על היומרות שלהם, אינם מסוגלים לספר סי־ פור קצר. הם מתחילים הכל מן האמצע, ללא התחלה וללא סוף, ובעצם, ללא פואנטה.

אין כל הצדקה לאלץ את הצופים להשתתף בתרגיל־ניסוי עקרים של מי ששואף להיות בימאי קולנוע. והדבר חייב להישאר בתחומי המקום שבו לומדים בעלי היומרות. אבל אצלנו אוהבים בכולמוס עידוד. מסתבר שכל הסרטים, ללא יוצא מן הכלל, זכו בפרסים ראשונים. כיצד נראים הסרטים שלא זכו בפרס?

דיוקן

איש תמים

גברוש: איש דרכים

גברוש, הלא הוא גבריאל רפר פורט "מכבי" — אם זו המלה הנכונה — בכתבה של מוטי קיר־ שנבאום, ב"מבט" של ליל שבת. קירשנבאום בחר כנראה בפולי־ טיקה והוא בוחר באוירה. אפשר לחוש בריקה לאווירתה של ארץ־ישראל אחרת, אם כי לאו דווקא נוסטאלגית. ואולי אין זו ארץ־ישראל כל כך אחרת. הרי גם היא נועדה לאכזבות רבות ולכאב־לב.

קירשנבאום מגיע לקיבוצו של גברוש, בית אלפא, עם פרישתו מצה"ל. גברוש מזוהה עם המדינה. תמיד היה שם, בכל הקרבות הקשים, מאז מלחמת השחרור. ובאחרונה, במלחמת לבנון, כמפקד היחידה להצלת חיי אדם. כשהוא אומר שרוב חבריו הטובים שוכבים באדמה, זו אינה פראזה, סמל של מצב, אלא דברים קונקרטיים מאד.

גברוש הוא איש של דרכים. מאז דרך בורמה, הוא מפלס דרכים, בנתיבים לארנתיים. הדרכים המפורסמות ביותר במ־ דינה קשורות בשמו. "גברוש הוא כמו הטבע", נאמר עליו. גברוש היה מפקדו של רפאל איתן בימי מלחמת השחרור. למשמע דברי הביקורת של גברוש על מלחמת לבנון, מודה איתן כי ממנו הוא מוכן לשמוע כל מלה וכל דבר ביקורת, "ואפילו לשנות את דעתו בכי־ רוך". אומרים לי שבעניין זה יש להאמין לו.

גברוש מצטייר לי כאיש תמים. תמימות רבה ניבטת מעיניו. איש אותנטי זה, המזוהה עם ארץ־ישראל, חולם עדיין על אוטוסטרדה בים, שתביא את השלום המיוחל — מלווה בתי־ חושת כישלון. שלושת בניו חיים כיום בלוס אנג'לס. הוא מקווה שבבוא היום ישובו לארץ. אפשר לחוש בעליל את כאבו הגדול, כשהוא מספר על כך. אולי אין זה רק כישלונו האישי של גברוש, אלא כשלון גדול פי־כמה: כישלון הקיבוץ, כיש־ לון החינוך, כישלונה של אמונה. למראה פניו של גברוש, אני שואלת את עצמי היכן נקודת התורפה האמיתית.

איש אמין — הופעה לא־אמינה

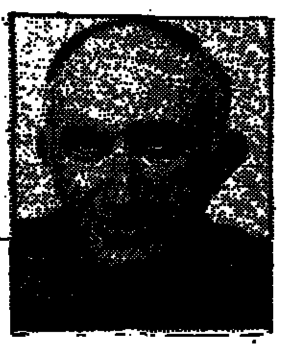

לוי: מאבד אשראי

אילו נדרשתי לסכם את הופעתו של הרמטכ"ל, רב־אלוף משה לוי, ב"מבט" של ליל שבת, הייתי אומרת שלנגד עינינו, איש סימפאטי, המעורר אמון בגישתו הישירה והבלתי־ אמצעית, הכפיו תיגהו ודברים לא־אמינים ולא־משכנעים. ואולי יועציו של הרמטכ"ל הם שהכשילו אותו ועצת אחיתופל בפיהם.

אם לא היה לרמטכ"ל מה לומר ומה להבהיר, מה הטעם בהופעתו? הרי כבר ידוע לכולנו מה פירוש מפו"ש. אין ספק שהיה שיקול־דעת בפרשת ה־ מינויים האחרונה בצה"ל, אבל הויכוח הציבורי והביקורת הוד־ ריפה הם דווקא בעניין זה, של שיקול־דעת; כלומר, שיקול דעת מוטעה.

מצער מאוד היה לראות את רב־אלוף משה לוי, בהופעה אומללה ולא הכרחית, מאבד את האשראי שלו — אצלי, לפחות. עצוב היה לראותו הולך ומס־ תבך, ללא טעם. אילו הייתי בין יועציו, הייתי אומרת לו ששר הביטחון הוא שחייב להופיע כבר לתיויה. ואילו לוי, לטובתו, צריך להופיע רק יחד עם רבין. במקרה אחר, לטובתו, עליו להי־ מנע מהופעה בטלוויזיה.

בנק ישן

סניף בנק לאומי בנמל התעופה בן־גוריון, האמור לשרת נוסעים יוצאים, צועד עם הזמן רק בשעות העבודה המקובלות עליו. בשעות הבוקר המוקדמות, לדוגמה, פקיד הבנק נם את שנתו בחדר האחורי. רק אם מתאספת קבוצה גדולה של נוסעים בדלפק הבנק, ורעש הריטון מגיע לאוזניו, יש סיכוי שיתעורר וישרת את הקהל. "מדוע לא דפקתם על החלון להעיר אותי?" יענה אליכם בהשתוממות.

יהודה פרי
רמת גן

זה הזמן לחוק שעון הקיץ

אמנם, על שיטתו, עלול הרב פרץ לעשות שימוש מגונה בתאונות הדרכים הכאובות של הימים האח־ רונים ולטעון כי אין תועלת בהנהגת שעון קיץ.

זה, אם כן, הזמן להקדים ולפעול כדי להוציא את חוק שעון הקיץ, וכ־ לבד שלא נהיה תלויים בחסדי משרד הפנים.

ג. ל.
תל־אביב

מכתבים למערכת "הארץ"

משרד הכלכלה: כישורי המנכ"לים

אברהם טל כותב במאמרו "הויית יום קיץ" ("הארץ", 18.8), כי אני "מקדם את מקורבי אחד הבא למנהל כוח־המשימה", ולא היא. לא התערבתי במינויו של גרא לתפקיד זה במישרין או בעקיפין. הוא נבחר בין מספר מועמדים לתפקיד על־ידי הנהלת כוח־המשימה בארץ ובעולם, שעמה נימנו מקס פישר, מורט מונדל, אלי הורביץ, דב לאוטמן ודני רוזוליו. גרא נבחר על פי כישוריו: עורך־דין, סמנכ"ל משרד התחבורה לשעבר, מנכ"ל משרד הכלכלה ואדם בעל כושר ביצוע ומשא ומתן.

בעיני טל זוהי "משרה קורצת", שיש עמה "הסתופפות בחוגי גבירים" ו"נסיעות חו"ל וכו'". זו ראייה מעוותת, שהרי נעשה מאמץ מרבי להגברת המעורבות של אנשי כלכלה ועסקים מחו"ל להגברת הייצוא מישראל, ההשקעות בישראל והתיירות לישראל.

במסגרת זו קמה כבר חברת השק־ עות גדולה, הורחב הייצוא הישראלי לארה"ב ולקנדה, מתארגנות שתי חברות השקעה נוספות, מוקמים כמה מפעלי תעשייה בישראל ומו־ גברת התיירות לישראל. מפעל זה זכה להערכת נשיא ארה"ב, הממשל האמריקאי ואנשי המשק בישראל.

הצטערתי שאותו גרא עוזב עקב כך את תפקידו במשרד הכלכלה והתכנון, אך שמחתי שהוא נמצא מתאים לתפקיד זה על־ידי קבוצת האישים שמנו למעלה.

גם למשה דבית, הנועד לתפקיד מנכ"ל המשרד, הדביק טל כמה תארים. לדבריו הוא "יועץ השר לענייני השקעות", "איש מפלגה" וגם "מאמנו של השר". משה דבית הוא יועץ השקעות במשרד ומייצג אותו גם בהנהלת מרכז ההשקעות. הוא כיהן כיו"ר באגף התקציבים באוצר, היה סמנכ"ל של מפעל תעשייתי ועובד בכיר בבנק הפוע־ לים. הוא בוגר ומוסמך האוניבר־ סיטה בכלכלה. כל אלה נעלמו מדרך תיאורו של טל.

גד יעקבי
שר הכלכלה והתכנון
ירושלים

אברהם טל מעיר: פרט לטענה שלא היתה לו יד במינוי מנכ"ל משרדו למסגרת מנהל כוח המשימה, אין יעקבי מכחיש או מתקן עוב־ דה אחת מן הדברים שנכתבו במאמר.

נושא המאמר לא היו תכונותיהם האישיות והמקצועיות של ה"ה גרא ודבית, אלא המהלך האובייקטיווי במינוי מנכ"ל למשרד הכלכלה והת־ כנון — והצדקת קיומו של משרד זה. אני מבין, שבעניין האחרון שינה יע־ קבי את דעתו לפני כשנתיים. אני עדיין סבור, כי דעתו הקודמת היתה נכונה.

בימבד ירמי ובנו 1974

שרותי נקיון כללי מתן שרותי כח עזר תחזוקת מבנים יעוץ והתאמת עובדים, ע"פ צרכי הלקוח, 24 שעות ביממה! 365 יום בשנה! בכל רחבי הארץ

☆ ביצוע כל שרותי הנקיון לכל מבנה (כולל נקוי חלונות).
☆ תיחזוק נקיון שוטף, למשך 24 שעות (כולל מתן עובד צמוד וקבוע)
☆ ביצוע כל סוג עבודה ובכל ענף
☆ הספקת עובדים לא מקצועיים (לתעשייה, לענף ההארחה ולחקלאות)
☆ ביצוע פוליש וקס (כולל בדירות פרטיות)
☆ ניקוי ורחצת שטיחים מקיר לקיר (כולל דירות פרטיות)
☆ החזקה שוטפת של מבנים
☆ מתן השרות בכל יום ובכל שעה
☆ אנו מעסיקים את מיטב העובדים ובעלי המקצוע הדרושים
☆ לרשותנו מאגר גדול של כח אדם
☆ השרות ניתן גם לאנשים פרטיים
☆ שרות מיוחד לוועדי בתים מעל 4 בניינים

שרות מקצועי, מהיר, אמין ובעלות נמוכה
כתובת: רחבת השקד 16/21, קריית אונו
מיקוד: 55000, טלפון: 03-349980

למוסדות, מפעלים, תעשיות ובתי מלון — הנחה מיוחדת

הארץ

יום ו', י"ז באב תשמ"ו
22 אוגוסט 1986

ירושלים: רח' החבצלת 2 טל' 224245; ת.ד. 273 מיקוד ירושלים 91002 חיפה: רח' נורדוי 20 טל' 661:06, ת.ד. 5259 מיקוד חיפה 31052

בתל־אביב: המערכת, ההנהלה, מחלקות המודעות, ההפצה והמנויים, רח' זלמן שוקן 21, טל' 824261 ת.ד. 233 מיקוד תל־אביב 61001

המו"ל: הוצאת עתון הארץ בע"מ, רח' זלמן שוקן 21, ת"א
העורך: גרשום שוקן. העורך: מתי גולן.
אין המערכת אחראית לתוכן המודעות ואינה מחזירה כתבי־יד.
HAARETZ Daily Newspaper, Tel-Aviv, Israel - P.O.B 233, Tel .824261

סימני התבהרות באופק

נשיא מצרים אינו מוכן להודיע על קיומה של פגישת פיסגה בינו לבין ראשי ממשלת ישראל, בטרם ייחתם שטר הבוררות בענין טאבה והשטר הזה אינו יכול להיחתם לפני שנציגי מצרים וישראל יסכימו על שלושת הבוררים הבין־לאומיים וישלימו המיפוי המדויק של אזור הגבול מסביב לטאבה. מי שמעוניין להשוות את מועד החתימה — ובעקבות זאת גם את מועד הפגישה בין חוסני מובארק לשמעון פרס — עומדות לרשותו אפשרויות רבות.

אולם אם שני הצדדים יעשו מאמצים כנים להכשיר את הקרקע לתוחלת הבוררות, אין סיבה שפגישת הפיסגה לא תיערך בהקדם. ואם כי מזכיר המדינה של ארה"ב לא אמר כי יהיה נוכח בטכס חתימת שטר הבוררות וגם בפיסגה — הידיעה מוואשינגטון, לפיה מתכוון ג'ורג' שולץ לנסוע למזרח התיכון, ניתנת להתפרש כחיזוק אמינותו של הדיווח אשר מנכ"ל משרד ראש הממשלה, אברהם תמיר, מסר לשמעון פרס על תוכן השיחות שניהל לאחרונה עם ההנהגה המצרית.

לשון אחר: המצרים לא יכבידו על גמר המהלכים הדרושים כדי לאפשר חתימת שטר הבוררות, ומובארק מוכן להיפגש עם שמעון פרס בשליש השני של חודש ספטמבר.

מזכיר המדינה של ארצות הברית מן הסתם לא היה מחליט להתגבר על הסתייגותו, הידועה מכבר, מעניני ישראל־ערב ולנסוע שוב לאזור הפרובלמאטי, לולא היה לו יסוד להניח כי תבשילו התנאים לחידוש מעורבותו האישית: אם יימצא כאן, קרוב לוודאי כי הן שמעון פרס והן חוסני מובארק ינצלו את נוכחותו כדי לנסות ולהזיז את תהליך השלום צעד אחד, או כמה צעדים, קדימה. משמע, יפעלו לגיבוש מאמץ מצרי־ישראלי־פלשתינאי־אמריקאי כדי לטפל בשאלת עתידם הפוליטי של ערביי השטחים המוחזקים — באותו חלק מהסכמי קאמפ דייוויד שנותר עד כה על הנייר בלבד.

אין תימה כי התחזית הזאת מעוררת תסיסה במחנה הערבי. אש"ף ממילא מודאג מהכרזתו של ז'אק שיראק, לפיה צרפת אינה גורסת מדינה פלשתינית עצמאית; חוגים בירושלים בוודאי אינם טועים באמינם כי הזמנת יאסר עראפאת אל נשיא מצרים פירושה כי מובארק מוכן להעניק לעראפאת את ההזדמנות האחרונה להודיע מסירובו העיקש בדבר הכרה בהחלטות מועצת הביטחון 242 ו־338. המצרים גם מרוויחים לפייס בין עראפאת לבין מלך ירדן, והירדנים אומרים כי יש לשתף את סוריה בכל ניסיון של פתרון הבעיות הפוליטיות של האזור.

צפויה איפוא תקופה של פעילות מדינית נמרצת ויישוב המחלוקת בעניין טאבה אינו מבטיח לנו עידן של רוגע והידרדרות של בעיות מסובכות. יציבות ביחסים בינינו לבין מצרים, כפי שהיא מסתמנת באופק, תשחרר אותנו מדאגה ביטחונית ומדינית אשר המשך המריבה על טאבה היה בוודאי מחמיר אותה.

המורטוריום של גורבצ'וב

שליט ברית המועצות, מיכאיל גורבצ'וב הודיע כי מוסקווה החליטה להאריך בשישה חודשים נוספים את ההפסקה החד־צדדית של עריכת ניסויים גרעיניים, וקרא לארצות הברית "שלא להחמיץ הזדמנות להקפיא את מירוץ החימוש". התגובות הראשונות בוואשינגטון היו ספקניות, ותיארו את ההצעה הסובייטית כ"תעמולתית". אך וואשינגטון יודעת שההצעה מציבה בפניה בעיה כפולה ומשולשת: היא מגבירה את הלחץ של בעלות־בריתה באירופה המערבית והרצונה לראות בחידוש הסכמי סאל"ט על איסור ניסויים גרעיניים; ההודעה מחזקת ידי חוגים בתוך ארה"ב המבקשים להאט את מירוץ החימוש ולצמצם את ההקצבות למטרה זאת; וואשינגטון ערה לכך שגורבצ'וב זוקף — ולא רק לשם הישג תעמולתי — להבטיח לעצמו תוצאות מעשיות בלשון מועידות הפיסגה הבאה עם הנשיא רייגן, זאת בתחום מירוץ החימוש בכלל או ביוזמת ההגנה האסטרטגית ("מלחמת הכוכבים").

התגובה האמריקאית המבוררת מתמקדת בשאלת הפיקוח על ההסכמים. חוגים ימניים בממשל ומחוצה לו טוענים שהסובייטים לא כיבדו את ההסכמים הקודמים, ודורשים שכל הסכם חדש יכלול בדיקות פיסיות במקום. הסובייטים התנגדו לכך מאז ומתמיד בנימוק שזהו פתח לריגול.

ההיתר לקבוצות וולונטאריות מערביות, ממתנגדי הניסויים הגרעיניים, להתייצב עם מוניטורינג בתוך אתרי ניסויים סובייטיים, יכול לבשר שינוי כלשהו בעמדת מוסקווה, אך ספק אם ארצות הברית תסתפק בזה כתחליף לביקורת סדירה וממוסדת.

אך לוואשינגטון יש, לדבריה, בעיה מיידית הקודמת למעשה לשאלת הפיקוח: הסובייטים כבר סיימו, לפני חודשים מספר, את סדרת הניסויים הגרעיניים לשנת 1986. ארצות הברית נמצאת בעיצומם של ניסויים אלה וטענת הפנטגון היא, שהפסקה לאלתר מצד ארצות הברית תבטיח יתרון מיידי לצד שכנגד.

כשלון הדיפלומטיה הרועשת

מאת פולס

על הממשלה לבחור בין זקיפות קומה באולמי אסיפות בישראל לבין טיפול ענייני, שיכול להבטיח שינוי בעמדת בריה"מ לגבי יהודי רוסיה

מ"מ ראש הממשלה ושר החוץ, יצחק שמיר, אמר בישיבה השבועית של שרי הליכוד, כי במפגש הלסינקי יכלו הסובייטים ללמוד, שישראל מעוניינת בשיפור יחסיה עם ברית המועצות. לטענת זאת נמסר ("הארץ" אתמול), כי "נציגים סובייטיים בהלסינקי אמרו לדיפלומטים פיניים, כי המשך פיתוח יחסי מוסקווה־ירושלים, יהיה תלוי בהתנהגות ישראל". נראה שהתלמידים לא דווקא השתכנעו ממשנתו של המורה.

רב הנסתר מן הגלוי בכל הנוגע להתנהגות הסובייטים בהלסינקי ואף לפני עריכת המפגש. למה התכוונו בעת שהציעו לשגר משלחת ארצה, שתסקור את מצבו של "הרכוש הסובייטי" ותטפל גם בנושאים בעלי אופי קונסולארי? אמרי ככלות הכל — ממשלת ישראל משלמת דמי חכירה לבניינים, שברית המועצות עדיין לא מכרה לה, כגון בעבור הבניין במגרש הרוסים בירושלים, בו שוכן בית המשפט העליון עד היום. ואשר לעניינים "קונסולאריים" — כלום המחלקה הקונסולארית של שגרירות פינלנד אינה מוסמכת, או מסוגלת, לטפל בהם?

אין זה מן המגבע (?), כי מוסקבה התכוונה, בין השאר, להבין, באמצעות סיקור המשלחת, מסע להצגים על ממשלת ישראל, שתחדל מלהכיר בכנסייה האורתודוכסית "הלבנה", החולשת עד עצם היום הזה על חלק מנכסים של רכוש הכנסייה הרוסית שמימי הצארים. אבל גם זאת אינה אלא השערה בלבד.

נוכח חוסר הבהירות, ועל רקע משאלות שבלב, הגיעו אצלנו לכלל דעה, כי כוונות פוליטיות מסתתרות מאחורי הפרגוד של טענות, שנראו כאילו מנוצצות מן המגבע. אם אכן קיימות כאלה — מה טוב יותר מאשר לנסות ולנצל את ההזדמנות, כדי להיכנס לדרשיו עם הסובייטים בדבר מצוקתם התרבותית של יהודי ברית המועצות, על חופש העלייה ועל הדיבוריות (?) הפרו־ערבית של מדיניות הקרמלין בכל הנוגע למזרח התיכון?

על שניית מוסקווה, בדבר שיגור משלחת סובייטית לישראל ענתה, כי עיקרון ההדדיות מחייב שיגור משלחת ישראלית לברית המועצות. ואם כי הסובייטים שללו הצעה זו, הם הסכימו למפגש במקום נייטראלי — בירת פינלאנד.

הסכמה זו פורשה — ויכולה היתה להתפרש — כסימן, כי מי שקובע עתה בקרמלין, מעוניין גם מעוניין לחדש את הדרישה בין מעצמת־העל הקומוניסטית לבין מדינת היהודים. חיש מהר נתגלתה אצלנו הרציונליזציה (הסובייטית) ל־שלל כמה פגישה רשמית בין משלחות של רוסיה וישראל במקום ניטראלי — ודווקא בהלסינקי — עשויה להוביל לדעת הציבור הבין־לאומית ולקברניטי המדיניות של ארה"ב בפרט, כי ברית המועצות פתוחה יותר מבעבר למגעים עם המערב (שישראל היא חלק ממנו); טיפול בנושאים קונסולאריים אינו אלא שם נרדף להקמת קונסוליה, ושלב זה ישמש מבוא לחידוש היחסים הדיפלומטיים. ואם אלה יתחדשו — יקשה מאוד על ישראל להוסיף ולהתנגד לשיתוף ברית המועצות בוועידה בין־לאומית לקידום תהליך השלום במזרח התיכון, שתתכנס תחת חסות האו"ם.

אפשר שנימוקים אלה באמת הניעו את ההנהגה הסובייטית להסכים להצעה הישראלית, ושהיתה מכוונה להדוף טענות מן המחנה הערבי נגד מפגש כזה. אולם ככל שחלף הזמן וככל שמועד המפגש קרב, כן רבו הסימנים, כי הסובייטים אינם מוכנים לשחק את המשחק שישראל יעדה להם. ככל שישראל ביקשה להגביה את פרופיל המפגש בהלסינקי, כן טרחו הרוסים להנמיך את הפרופיל שלהם: בסופו של דבר, הם הפסיקו את המפגש כעבור שעה וחצי, ועכשיו הם מאשימים את ישראל בכך, שהעלתה נושאים שברית המועצות לא התכוונה לדון בפגישה.

המשך המגעים, אם יתקיימו, תלוי איפוא — כך צריך לפרש — בשינוי "התנהגותה" של ישראל, וגם אז הם יתנהלו בדרכים עקיפות כבעבר, דהיינו, דרך השגרירות הפינית בתל־אביב והשגרירות ההולנדית במוסקווה. וזה, לעת עתה, סוף המגע הישיר, ואין לדעת מתי יחודש.

יצחק שמיר טוען, כי "אי־אפשר להגיע לשיפור היחסים, ללא קיום דיון יסודי ביחס ברית־המועצות ליהודים הנמצאים בתחומה ועל שינוי ביחסה כלפי ישראל במזרח התיכון". ניסינו בהלסינקי ליזום דיון כזה. אבל המשלחת הסובייטית סירבה ליטול חלק בו.

כעת יש לנו הסיפוק, כי מסרנו למשלחת הסובייטית בהלסינקי מזכר המפרט את מלוא טענותנו והיא אף קיבלה אותה לידיה. אבל מעבר לכך לא הושג דבר, וספק רב אם יושג, כל עוד תתמיד ממשלת ישראל לנהוג במדיניותה כלפי ברית המועצות על־פי שיטת ההכרזות ההפגנתיות, שיש בהן כדי לספק את חוש הגאווה הלאומית שלנו, אבל אינה משאירה רושם על הפוליטבורו במוסקווה.

יהא ברור לכל הנוגעים בדבר, כי ישראל מודאגת מההגבלות שהשלטון הסובייטי מטיל על יהודי ברית המועצות, השואפים לשמור על זהותם היהודית ולטפח ערכי תרבות יהודית, לרבות השפה העברית. ישראל רוצה שיותר ליהודי רוסיה, המבקשים לעלות ארצה, לקיים את משאלת ליבם. היא מאמינה, כי היעדר יחסים דיפלומטיים משקף עויינות מצד בריה"מ כלפי ישראל, עויינות שאינה מוצדקת כל עיקר. זוהי עמדה עקרונית, שרוב המכריע של דעת הציבור שותף לה.

ברם, מי שביקש לבטא את עמדה זאת, תוך השמעת תופים וחצוצרות, נכשל בהלסינקי, והוא צפוי להיכשל פעם נוספת, אם לא ישנה את גישתו. על הממשלה לבחור בין זקיפת קומה באולמי אסיפות בישראל, לבין טיפול ענייני, שיכול להבטיח שינוי בעמדת ברית המועצות לגבי יהודי רוסיה.

עניינים קטנוניים / יואל מרקוס

הפיספוס/הסבב/הנסיעות/הפיאסקו/40 נגד 1

הם פספסו את פרס. ישראל יכולה לזקוף כמה מהצלחותיה היותר גדולות לשגיאות הרבות שעשו הערבים. אך הגדולה בשגיאותיהם היא בכך שהם החמיצו את שמעון פרס. ראש הממשלה הכמעט־יוצא חיפש ברזות קצהוטס (?) להיאחז בו כדי להעלות את מפלגתו חזרה על פסי ההיסטוריה. העסק העיקרי שלו היה הרוטציה — מנוף שבעזרתו יכול היה להשיג הרבה בממשלה זו, גם בלי לפוצצה. בעוד כמה שבועות יאבד פרס את המנוף הזה. אמנם אפשר להצטער בכך, שהעסק הזה לא יהיה שימושי בידי שמיר — שהרי הוא אינו צריך למסור השלטון חזרה לפרס — אך לעומת זאת, הוא יהיה ראש הממשלה. לא צריך יותר מזה כדי לומר "לא". הערבים באמת פיספסו את פרס — מי יודע אם תשוב ליריום הזדמנות דומה.

לא נקים, לא כחיא. נדמה לי שהיתה תגובת־יתר בפרשת סבב המינויים בצה"ל. היתה כאן אמנם טעות, אך לא קרה אסון. ראשית, לא מדובר כאן בקליגולה שהפקיד את ביטחון ישראל בידי סוסו; האנשים שמנו למה שמנו הם טובים, ועל כך אין ויכוח. שנית, כבר קרה בעבר מקרים שרמטכ"ל לא הסתדר עם סגנו והרחיק מקירבתו בלי שתקום מהומה גדולה. דיין הגלה את לסקוב לאחד הגייסות, ולסקוב הרחיק את צורה לצרפת. בסוף, שני המורחקים נעשו רמטכ"לים. שלישית, הרמטכ"ל טעה אמנם בכך שלא נתן לבעלי התפקידים לומם את כמטכתפיהם. אך לא בכל חשבון כהונתו. הוא דווקא נתגלה כאיש המבין לצבא שאחרי הטראומה של שרון ורפול. הוא הוציא את צה"ל מלבנון בלי קונצים ודרמאטיות, והשיב לצה"ל את יושרו, איזונו ויציבותו. הוא נשא בעול הכבד של קיצוצים תקציביים. הוא שיחרר את הצבא משני תחומים שקודמו סיבך אותו בהם: מעורבות בהתנחלויות ומיסיונריות דתית שנאבקה על נפש החיילים. רביעית, אם נכון מה שאומרות הלשונות הרעות, שמשה לוי עשה מה שעשה כדי לזכות לשנה חמישית בכהונתו ולסכל את סיכוייו של דן שומרון להיות רמטכ"ל — על־ידי הסבב הוא השיג בדיוק את ההיפך. על כן, ניתן לו את הקרדיט שלא לכך התכוון.

עוד בעניין הרמטכ"ל. הדרישה ששר הביטחון יחליט כבר עכשיו מי יהיה הרמטכ"ל הבא אינה נבונה ביותר. שכן מרגע שתיפול ההחלטה יתרחשו שני דברים: א) הרמטכ"ל הנוכחי ייהפך למה שהאמריקאים מכנים "ליים דאק" — הוא יאבד סמכותו והכל ילקקו למיועד לרשתו. ב) כל האלופים האחרים, המתחרים על הכהונה וכל האלופים המתחרים על תפקיד סגן הרמטכ"ל הבא, יאבדו את המוטיבציה. הרי כבר הטביע "אוויס" מטבע־לשון, שכדי להגיע למספר אחד צריך להשתדל יותר כמספר שתיים. כשהגורלים קצת לא בטוחים וקצת מפרפרים, רק הצבא מרוויח מכך.

מטפסים על הקירות. מפלגת העבודה מטפסת על הקירות כשהיא תובעת לעצמה מעמד מיוחד אחרי הרוטציה. הרי פרס הסכים שבידי העבודה לא יהיה שום תיק כלכלי לכל כהונת הממשלה. זה היה תמוה, אך עובדה. מאז לא השתנה דבר. ההיפך מכך. אם היו ציפיות שהשנתיים הראשונות יביאו מהפך בדעת־הקהל לטובת מפלגת העבודה, הם התבדו. המשאלים מצביעים על תיקו למעוך במקרה של בחירות, אם לא גרוע מזה. "גרוע מזה", משום שעולה מן המשאלים שהציבור לא יסלח למי שיגרום לפיצוץ ממשלת האחדות. או בדיוק על זה יפרו את הרוטציה: יש לה כישרון מיוחד, למפלגת העבודה, להעמיד את עצמה במצבים שהיא נאלצת להתקף על מהם. אין מה לעשות, דייסה שמבשלים צריך גם לאכול.

יש חיים גם באפס אחוז. ההודעה על אפס אחוז אינפלציה לחודש יולי באה על רבים מאתנו, שהיינו ערים דווקא לעליות מחירים בחודשים האחרונים, כמו הממצא שאדם טבע בנהר שעומקו הממוצע שני סנטימטרים. הטובע תפס במקרה את הקטע שעומקו 15 מטר. אבל הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה קובעת את המדד על פי רשימה קבועה של מוצרים. מי שרוצה להגדיל את כוח הקנייה שלו ולחיות רק ממוצרים הכלולים ברשימה זו שהממשלה גם משגיחה על מחיריהם, יגלה שיש חיים שוקקים גם באפס אחוז אינפלציה.

בכל זאת פיאסקו. קשה להבין איך עם של סוחרים יכול היה להימשך באף על־ידי הרוסים. אילו רצו לכונן יחסים קונסולריים בלי לחדש יחסים דיפלומטיים, היינו מוכנים לכך והיו די צינורות להסדיר זאת בשקט. אבל מה שהרוסים רצו הוא שמשלחת סובייטית תשהה בארץ לתקופה מוקצבת של שלושה חודשים (לרישום הרכוש הרוסי שרשום אצלם מזמן), ובכך להיות "מכרסים" לתקופת העצרת והפיסגה הצפויה עם רייגן בבית הלבן בחודש הבא. גם על זה ויתרו כשראו איך הכבנו זבוב לפיל. מאז מתנהל בינינו הדשיח של חרשים כמו במערכון היתולי. הם אומרים ששום דבר לא קרה ואנחנו אומרים דווקא שהחל תהליך רציני. הם אומרים שלא יהיה המשך ואנו אומרים שכן יהיה המשך. כאילו זה תלוי בנו. עכשיו אומרים אצלנו, שעצם הפגישה היתה חשובה. באמת? אנחנו, שנפגשנו כבר עם גרומיקו ועם דוברינין, מה כל־כך חשוב לנו ששני זוטרים נועדו עם שני זוטרים בהלסינקי כדי להגיד זה לזה לא? אני מציע שנשתוק בסוגייה זו פוקר פתוח: אם הם רוצים לחדש אתנו את היחסים שהם ניתקו, נשמח — אך שלא ישתינו דרכנו.

משרד נסיעות או ראשות ממשלה? מודעי אולי לא צדק אז, אך היה צודק היום. זה משרד ראש ממשלה או משרד תיירות? שליחים בקצב־דיתבל מנסים להסדיר פגישות בין־לאומיות לפרס. נסיעה לקאמרון. פגישה עם מיטראן. פגישה עם מובארק. פגישה עם רייגן. אפשר היה לפרגן לראש הממשלה, אלמלא היתה כרוכה בנסיעות אלה קצת בושת־פנים. זו הפעם השנייה ששליחו של פרס לוחצים השנה על רייגן להיפגש עמו. פעם אחת אמר שהוא בחופשה וסירב לפרס. ועתה הוא אומר שהוא עמוס בביקורים ממלכתיים. נכון אומנם שלא נשאר מרווח רב לדחיות — עוד דחייה של שבועיים ופרס כבר לא יהיה ראש ממשלה. אך השאלה היא האם באמת יש לפרס משהו חדש לומר לרייגן, שלא אמר לו בביקורו האחרון? משפיל יותר מה שקורה עם מובארק. הוא משך אותו באף כמעט שנתיים, וגם עתה הפגישה עוד תלויה בחתימה ומיקום הפגישה תלוי ברצונו הטוב של הנשיא המצרי. זה הרגע שפרס היה צריך לגלות פתאום גדלות־נפש וקוליגיאליות כלפי שמיר ולומר למובארק: עכשיו כבר כדאי שתיפגש עם יצחק שמיר. בסוף קדנציה אפשר גם לסדר כמה חשבונות אישיים.

הדרג האלוקי. בעצם כאשר אמר היועץ המשפטי, שהמשטרה תחקור מהסוראי עד הדרג האלוקי בפרשת השב"כ, אפשר היה להבין שהחקירה תהיה פארסה. דרג אלוקי, מה זה המפלגות הדתיות היו נותנות לו, מה זה דרג מדיני, מה בשביל זה מינו אותו כיועץ משפטי, מה זה מאחר שכל מישהו שהוא משהו קיבל חנינה, נותרו רק מחלק התה של השב"כ וראובן חזק, האיש שגילה את הכל. זה יכול להיות באמת סוף מתאים לכל הפרשה, שדווקא עם שני אלה ימצו את הדין.

ומה עם בטהובן? השבועון 'כותרת ראשית', המשתוק כידוע את האלוהים בהוספת מוסר וחלוקת ציונים לכל, קטל השבוע גם את ג'ורג' ברנרד שאו. המבקר התיאטרלי של השבועון הבהיר, שאני (הוא) לא מתפעל כלל מהשכינות שלו, של שאו. זהו מיגור חריש לכאסת עיתונאי. בגיליונות הבאים נקרא שבטהובן עשה מוסיקה רעש־בית הולה משום שהיה חירש. אמיל זולה היה עיתונאי צהוב ומשאר של עוזרות בית. ורמברנדט היה צייר קיטש מתאים לתרבה המרכזית. רק גאון אחד היה, הווה ויהיה בעולם, והוא יושב כותב העורך של 'כותרת ראשית'.

לעצור את אגם. לא מצפון תיפתח הרעה אלא מהמרכז. מתל־אביב ליתר דיוק. אחרי עונת המות הקצפת שהציב בכיכר דיזנגוף המרהמת, האמן שצבע את מלון דן בצבעי הקשת, יש לאגם פרויקט לעיר. הוא רוצה לצבוע את כל הבתים בכיכר. אם לא ייעצר בעוד מועד הוא יהפוך את העיר כולה לפסיכו־פירוטי, לא למכוון ולקוקה העיר אלא לכאאוס. ראיתם כמה היא מלוכלכת?

ארבעים נגד אחד. שייט של "פנויים ופנויות", אמרה המודעה שהבטיחה ספינת אהבה בים התיכון, והנה ארבעים נשים פנויות שיצאו למסע הימי נדהמו לגלות, שבספינה המלאה משפחות מטופלות בילדים, היה רק גבר פנוי אחד. אין פלא שהן כועסות ומבקשות לתבוע את משרד הנסיעות. ניסינו לברר מה דעתו של הגבר על העניין, אך הרופאים אסרו את הגישה אליו. רק עתה יצא ממחלקת טיפול נמרץ ויעבור זמן עד שייצא ממצב תשישות ואפיסת כוחות.

איך ייראה עידן שמיר

מאת א. שוייצר

אם מבין שמעון פרס בכלכלה או אינו מבין — כפי שטוענים שרי האוצר לשעבר, מודעי ואי־דור — זו לאמיתו של דבר, שאלה משנית. העובדות מוכיחות, שהוא מבין בשניים: בהקשבה ליועצים, שהכבתם אינה מוטלת בספק, ובגיוס תמיכתם של מי, שבלעדיהם שום תוכנית, תהיה שיא השכלול על הנייר כפי שתהיה, לא תקום ולא תהיה. בשני אלה עצם המבחן, ולא בציונים שחילקו לו פוליטיקאים מן המחנה היריב.

מר פרס כבר הניע. בראיון בסר לווידיה מה שהניע, לעבר מי אחריו, לא רבים יחלקו על דעתו, כי מצב שאך אירוד יצבר על־10 השנים הבאות למינוי של שתקיפים אשר למודעי, הרי לא הודות לבקיאותו העיונית בנושא המדיניות המאקרו־אקונומית שקיימת או שאינה קיימת, הוא העביר את הרפורמה המשקית, אלא אך ורק בזכות התייצבותו של פרס מאחורי וגיוס תוכנית, שתומכיהם לא תמלה בגו, להגשמתה. עד כמה שמודעי לא היה אלא נזכר בהגנתה, מוכח בימים אלה שר האוצר נסים, גם הוא כלארמבינים, כבר הפסיק להסביר את מודעי הגדול. רוצה לומר, כאשר יש גיבוי — המסופק על ידי ראש הממשלה — הבקיאות נדרשת אבל הפקידים ממוחים: והיתר של שר האוצר, בין שהוא בעל ראש נפוח מחשיבות עצמית ובין אם הוא איש בות, המודה בסטאטוס המתלמד שלו, אינה בעלת חשיבות מכרעת.

לכך יש להוסיף כמה סייגים. ראש הממשלה, בין אם שמו פרס ובין אם שמו אחר, אינו כל יכול. אך היו בישראל של 1985 נסיבות מיוחדות, שנסכו באיש פרס עוצמה לא רגילה: היה מצב כמעט בלתי נסבל, צורך של לחץ על הפרט (אינפלציה תלת ספרתית) ולחץ על הקופה הציבורית, שחייבו, לדעת הכל, פעולה דראסטית; והיה ראש ממשלה, שידע להפיק מן המצב הזה נכונות לשיתוף פעולה, על פי מירשם שהכינו עוזריו ויועציו של מוסדות המעסיקים וההסתדרות. תהיה זו היתממות מטעה, אם לא ייאמר, כי השתייכותו המפלגתית של ראש הממשלה סייעה לו בגיוס התמיכה של ההסתדרות.

ההנחה, שתיתכן מדיניות הבנויה על קונסנסוס בארץ המפלגות הצדקנית, היא ישראל, נעוצה ביסוד רעיונה של ממשלת אחדות. ואולם, אותו ייצור בעל מיליון פלוס ראשים, הבוחר הישראלי, רק קבע את היסוד האריתמטי לממשלת האחדות: הוא לא קבע כיצד לכונן או כיצד להפעיל אותה. לאחר שהוקמה ואמנם, פתוח מחודשים לפני מועד הרוטציה, קשה לראות, איך יהיה פותר יצחק שמיר את הבעיה המסובכת שתוארה ולא פתור קשה לדמות, כיצד יתמודד עם מה שמצפה לו בעתיד: הוא עמוס מדי במשכבותאות אידיאולוגיות, ועיקר כוחו טמון במינון נטייתיים תקיפה, כלומר. הוא היפוכו של פרס. ואם, כפי שאמרנו לעיל, אישיותו של ראש הממשלה הנוכחי, דעותיו ושריטותיו הפוליטיות היו מן הנתונים העיקריים להצלחת במשימות שנטל על עצמו, יש בכך משום אינדיקציה לגבי סיכוייו של שמיר במשימה הזאת.

. נאמר כבר, שאווירת המשבר שאפפה את המשק ב־1985, היתה רקע נוח למאמץ הממשלתי. עתה לא רק שאין משבר, אלא יש מין אופוריה משונה, ולא זו בלבד, אלא שמתוך ראיית הנולד או הייתנו, שתי המפלגות הראשיות חולצות עצמותיהן לקראת בחירות מוקדמות. בנסיבות אלו, שלא כבקיץ 1985, מודגש המפריד בין העבודה לבין הליכוד: מענה הפוליטיקאים יבדקו, דבר ראשון בבוקר, את סקרי דעת קהל, ורק לאחר מכן את מדדי המחירים והייצור, או את שער המטבע. רוצה לומר, יגברו בממשלה הנטיות הצנטריפוגאליות, ואין להקיש מכשרו של שמיר לקיים את אחדות מפלגתו (אשר, כמובן, לא הצליחה לסיים את ועידתה) לכושרו לקיים אחדות מבצעית של ממשלה המורכבת מיריבים, המתכוננים להתמודדות.

דברים אלה אינם נאמרים מתוך שמחה לאידו של שמיר, אלא כאבחון מציאותי של המצב שישרור, בשעה שישוב ללישכת ראש הממשלה. הישועה שתבוא לו, אם תבוא, היא מצידו של פרס. המפתח בידו של זה: היתר, זו הולכתו הבלעדית — מטעית, כפי שסכסודים רבים — שעל פיה מתקיימת הרוטציה, ותהיה זו הולכתו להוסיף ולקיים, בצורה תקינה ככל שאפשר, את ממשלת האחדות בחצי השני של כהונתה.

שמיר אינו נמצל בנכסים פוליטיים משלו: הוא הכירה רצון בנוש וסבלנות כמעט בלתי־ידלית, בטיפול במשבר הפוקד את הליכוד. אך נכסו העיקרי שלו, בעת כהונתו כאיש ממשלה, הוא רצונו הטוב ונכונותו לשיתוף פעולה, עם ידידים של שמעון פרס. על שמיר לדאוג לכך, שנכס זה לא יישחק ולא יתבזבז במריבות על דברים של מה בכך: שאם כן, היא עלולה להיות כהונה קצרה מאוד.

מינוי רמטכ"ל חדש

מאת זאב שיף

על המועמד להיות בעל יכולת להתמודד עם תפישת ביטחון אחרת וחדשה

ההתמודדות העצבנית על כס הרמטכ"ל אינה אופיינית לאלה המבקשים לרשת את רב־אלוף משה לוי וגם לא לתקופתנו. כבר היו דברים מעולם. היריבויות בעבר היו לעיתים עזות ומתוחות יותר. ההבדל שביום וכים הדברים, בתוספת רכילות לא מבוטלת, להד פומבי רב, ובאמצעי הצנזורה הצבאית למנוע פרסומם, הוא כניסיון לבלום את גלימת גלי הים.

ככלל יש לזכור, כי הרמטכ"לים של צה"ל לא מינו מעולם את יורשיהם. הם טרחו כדרך כלל להצביע על מי שהיו רוצים לראות כמחליפם, אך לא היתה זו יותר מהמלצה לשר הביטחון. רבים מהרמטכ"לים התנגדו למי שירש אותם בתפקידים והמליצו על אחרים. רפול התנגד למינויו של לוי והמליץ, כי גורודיש יהיה יורשו. ודומני, כי גם מרדכי גור לא ראה ברפול כיורש אידיאלי של כס הרמטכ"ל, אם כי איני בטוח שהמליץ על מישהו אחר. רב־אלוף חיים לסקוב התנגד למינויו של צור כמי שיבוא תחתיו, ותמך בגד מינויו, אפילו כראש אגף המטה הכללי.

צודקת לכן הגישה, שלרמטכ"ל לא תהיה יותר מזכות ההמלצה בעניין זה. היו שרי ביטחון שנהגו לשאול את פיהם של האלופים, כל אחד בנפרד ובשיחה אישית, מי ראוי לדעתם להיות הרמטכ"ל הבא של צה"ל. אך גם במקרה זה לא היתה לאלופים אלא אפשרות להשפיע על שר הביטחון לגבש את עמדתו. פורום המטכ"ל אינו מצביע על המועמד הטוב ביותר לרמטכ"ל, כשם שאינו מצביע גם בעניינים חשובים אחרים.

כישלון במינויים הבכירים הוא כישלון אישי של שר הביטחון

הרמטכ"לים אינם יכולים לעשות ככל העולה על דעתם גם במינוי אלופים, אם כי מעמדם כאשר לבחירת פורום המטה הכללי חזק יותר. כל מינוי כזה מובא לאישור של שר הביטחון. היו מצבים, בהם נכפו מינויי מפתח על רמטכ"לים ושר הביטחון רבין מכיר זאת מתקופתו כרמטכ"ל. הוא לא שש לקבל את עזר וייצמן כראש אגף המטה הכללי והעדיף על פניו את חיים בר־לב. בסופו של דבר, כפה עליו שר הביטחון אשכול הסדר רוטציה בין וייצמן לבר־לב. כך קרה בתקופתו גם עם מינוי מפקד לחיל האוויר במקום וייצמן. רבין לא רצה בתחילה במרדכי הוד כמפקד החיל, אלא שוייצמן התנגד ולא עבר לראשות אג"ם, עד שרבין התרצה ובסופו של דבר אף היה מרוצה ממינויו של הוד.

מכאן ששר הביטחון יכול וחייב להיות שותף מלא בבחירת הרכב של פורום המטה הכללי ואלופי הפיקודים והזרועות. משום שהוא מחזיק בידו זכות הווטו בעניין זה, הרי כל כישלון במינויים הבכירים הוא קודם כל כישלונו האישי.

מינוי הרמטכ"ל הוא קודם כל עניינו של שר הביטחון. למרות שעל פי החוק, הממשלה היא הנחשבת כמפקד העליון של צה"ל, שר הביטחון ורק הוא מציע את שמו של המועמד לרמטכ"ל לאישור הקבינט. הנוהג הוא, שתחילה הוא מתאם זאת עם ראש הממשלה. כאשר יחליט רבין להביא לאישור הקבינט את מועמדו לרמטכ"ל הבא, יהיה עליו לתאם זאת מראש עם ראש הממשלה, יצחק שמיר, ולקבל את הסכמתו. לא קרה בעבר שראש הממשלה התנגד בעת ההצבעה למועמד של שר הביטחון, אך ידוע, כי בעת שהחליטו על יורש לבר־לב כרמטכ"ל, רצתה גולדה מאיר ועימה כמה מהשרים הבכירים בדדו, ואילו דיין העדיף את ישעיהו גביש. בסופו של דבר היה זה דיין שהעלה בפני הקבינט את שמו של דדו, וההצעה זכתה לאישור השרים בפה אחד.

רפול היה הרמטכ"ל היחיד, שההצבעה נגדו בקבינט היתה רועשת ממש. שני רמטכ"לים לשעבר, השרים משה דיין ויגאל ידין, הצביעו נגדו. בשיחות אישיות הסבירו את הצבעתם יוצאת הדופן, כי אינם בטוחים בו בקשר להנהגת צה"ל. האם חזו את הנולד כחושד תיתם העובדה היא, שקיימים כיום חילוקי דעות באשר לרפול כרמטכ"ל. הוא הצטיין לטובה בהנהגתו את החיילים, אך אין ספק, כי הפוליטיזציה שהכניס לתפקיד הרמטכ"ל, היתה ללא תקדים ומזיקה. כתוצאה מכך נחשף מאז כס הרמטכ"לות לביקורת חריפה. גם השותפות שלו עם שרון בהולכתו של בגין שולל בעת מלחמת לבנון, היא נושא המעורר חילוקי דעות.

רבין ידאג לתמיכת השרים

רבין ידאג ודאי, כי המועמד שלו לרמטכ"ל יזכה בתמיכתו של ראש הממשלה ושל כל השרים, ביניהם כמובן שרי ביטחון ורמטכ"לים לשעבר. שמותיהם של המועמדים פורסמו כבר בעיתונות פעמים רבות: האלופים דן שומרון, אהוד ברק, אמיר דרורי ואורי אור. יהיה עליו להחליט לא רק על המועמד המתאים, אלא גם על הקמת צוות של רמטכ"ל וסגן. בכך יהיה קושי לא קטן, משום שכמה מהאלופים יחליטו ודאי על סיום שירותם, כאשר לא ימונו לרמטכ"ל. במקרה כזה יכנס להתמודדות על תפקיד הסגנות גם אלוף בר־כוכבא, סמוכי, כי אין זה מתפקידו לעסוק במעלותיו והכרעותיו של כל אחד מהמועמדים העיקריים ולגלוש תוך כדי כך לרכילות המלווה את ההתמודדות. ברצוני להצביע על כמה עקרונות וסימני דרך, שעל פיהם יש לבחור את הרמטכ"ל הבא של צה"ל.

בשדה הקרב בכלל וגם במזרח התיכון מתחוללים שינויים חשובים. לא צפויה אמנם פריצת דרך מהפכנית, אך השינויים עלולים להיות משמעותיים. הם מתבטאים, בין השאר, במערכות נשק חדישות מונחה מדוייק, במערכות פיקוד ושליטה מתקדמות ביותר, בציוד ללוחמה אלקטרונית מתקדם ביותר ובמערכות תקשורת מתקדמות יותר ועוד. צבא שידע להשתלט במהירות על מערכות אלה ולהפיק מהן את מלוא התועלת, יצליח לבצע קפיצה קדימה ולשמור לעצמו פער איכותי חשוב. על הרמטכ"ל הבא יהיה מוטל להכניס את צה"ל לשנות התשעים ולהשכיל להתמודד בעצמו בהבנה של שדה הקרב החדש.

מועמד שישכיל לרדבן את צה"ל

לשם כך דרושה לנו אישיות צבאית מנוסה ובעלת רמה אינטלקטואלית, מעבר למה שמצפים ממפקד חטיבה או אוגדה. אך לא די בכך. עלינו לזכור, כי ישראל מצויה באילוצים כלכליים עצומים. תקציב הביטחון ימשיך לעבור שינויים ואפילו אם תתחדש הצמיחה הכלכלית בישראל, ספק אם ניתן יהיה לצפות, כי צה"ל יקבל תוספות גדולות, שיאפשרו לו להמשיך בבניית הצבאית, שהיינו עדים לה בעשור האחרון וקודם לכן. על רבין לבחור לכן במועמד שישכיל לרדבן את צה"ל, וגם את הדרג המדיני, לגבש לעצמו תפישת ביטחון אחרת. תפישת ביטחון חדשה, שבה יקבעו אולי סדרי עדיפויות חדשים ויהיה צורך לבדוק דוקטרינות צבאיות, שנראו במשך שנים כתורה מסיני.

אגב, איני מאמין, כי ניתן להתמודד עם בעיה זו, לפני שיסיים צה"ל להפיק באמת ובתמים את הלקחים הנכונים ממלחמת לבנון. נראה, כי זאת יצליחו לעשות, כפי שקרה לא אחת בעבר, רק אלה שלא היו מעורבים יותר מדי במלחמה, שאותה יש לבחון עד תום. כשם שבממשלות מאז 1982 התחמקו מלהפיק את הלקחים המדיניים והאסטרטגיים של המלחמה הזו, כך גם הרמטכ"לים מאז נטו לדחוק אל מתחת לשטיח את מה שנראה מכאיב מדי. במלים אחרות, המועמד של רבין צריך להיות לא רק איש אמיץ מבחינה אינטלקטואלית, אלא מי שניחן בכושר המחשבה ויכולת המעשה כאחד, לבחור בדרך שונה ולבצע את התפנית שתבטיח לצה"ל להמשיך ולשמור על עדיפותו האיכותית, למרות הלחצים הכלכליים הקשים.

صكنا من الاحل

صكنا من الاجل

מקורות מדיניים / עקיבא אלדר

מפגש הלסינקי מעיד עד כמה רבה עוצמתו של לובי הפעילים למען יהודי בריה"מ בישראל

האומנם תזוזה בקרמלין?

שום סכנה אינה מרחפת לפתע על הגרליץ של הרוסים בישראל. על מבנה של הכנרת בבניין השגרירות הישן הם יכלו ללמוד בצינורות הדיפלומטיים השגרתיים. הסובייטים רוצים לבוא לתל-אביב, שאותה נטשו לפני 19 שנה, על מנת לגשש את דרכם בחזרה אל מרכז הזירה המדינית. היו לכך סימנים מוקדמים במפגש בין שגרירי ישראל וברית-המועצות בפריס בקיץ שעבר, ובמפגש התקופתי של עוזר שר החוץ האמריקאי, ריצ'רד מרפי, עם עמיתו הסובייטי ולדימיר פוליאקוב בחודש האחרון.

אך יותר מכל מלמדים על מגמה זו דברים שאמר שר החוץ הסובייטי, ולימים נשיא בריה"מ, אנדריי גרומיקו, לעמיתו הישראלי יצחק שמיר. בפגישה האחרונה בין השניים, שנערכה בניו-יורק בסתיו 1984, אמר גרומיקו כדברים האלה: "נפתחות בפניכם הזדמנות שאינכם מנצלים אותה. יש לכנס ועידה בינלאומית ולא חשוב מה יהיה הרכב משתתפיה. אל לכם לחשוש מפני המלים 'ועידה בינלאומית'. אנו איננו נוקבים בשם המשתתפים ואפשר לדון בכך. ההשתתפות היא קודם כל של ישראל וכן, כמובן, ידידתה ארה"ב, וכן סוריה, ירדן והפלשתינים. אם מסתכלים בנושא זה מנקודת-ראות רחבה, הרי שצריך לשתף את הפלשתינים כיוון שמגיעה להם מדינה קטנה משלהם. אולי יש לשתף מדינות ערביות נוספות. גם בריה"מ צריכה להשתתף, וזה אינו נובע מתוך חוסר צניעות מצדנו. נראה לנו, שהצרפתים לא יתנגדו להשתתף, אך זה ענייננם.

"לכם יהיה מעמד סמכותי, כי לא ייעשה דבר בלעדיכם. ללא ישראל לא תהיה ועידה, והיא תתמוטט ברגע בלי נוכחותכם. אף גורם לא יוכל לכפות עליכם הסדר ללא הסכמתכם. שנית, לא ייתכן פתרון ללא השתתפותן של מדינות נוספות. אך ברור לגמרי, שכשם שלאחר הלילה מגיע הבוקר, כך לא יבוא הפתרון בלי ישראל. ממה יש לחשוש?

"עניין נוסף נוגע למעצמות הגדולות. יש ביניהן בעיות של קומוניקציה, הן יוכלו לחזור ולקיים דרישה. ממה חוששת ישראל, האם בוושינגטון-הלילה יבוא מישהו ויגנוב תתיכה מארצכם? דבר זה לא יקרה, ולהיפך, יהיה פתרון של שלום ואז תיעלם הקרקע לטרור שהתייחסת אליו. אולי יישארו מקרים מבודדים של טרור, אך תיעלם הקרקע המצמיחה את הטרור. אכן, אין בינינו לביניכם בעיות. לא תפתחו במלחמה נגדנו ואף אנו לא נגרמכם".

שמיר דחה, כמובן, על הסף את רעיון הוועידה הבין-לאומית: "אנו מעדיפים מו"מ ישיר", אמר. "ועידה היא פורום מוגבל בזמן, ואין בה תנאים מתאימים. מכל מקום, אעביר הצעתך לממשלתי". כי זו הפעם הראשונה שאנו מקבלים אותה מכם בדרך פורמאלית".

הסובייטים מבינים, כי על סעודות יש לשלם. הם מוכנים להציע מחיר כלשהו בעבור כרטיס הכניסה למשא ומתן במזרח-התיכון. הם ישלחו משלחת לישראל וישחררו את בני משפחת שצ'רנסקי ובמקרה הטוב, עוד שניים-שלושה אסירי-ציון המעוררים עליהם את חמתו של העולם המערבי. יצויין, כי ידידי ישראל בוואשינגטון ובראשם שר החוץ ג'ורג' שולץ, ריסנו במשך שבעה חודשים — מאז פיסגת רייגן-גורבצ'וב — את המאבק הגלוי על הגירת היהודים. הם הסתמכו על הבטחות סובייטיות מעורפלות בדבר שינוי במדיניות ההגירה, ואולם מספרי היוצאים עמדו מאז ביחס הפוך לתוצאות.

לבד מהגורמים השמרניים מאוד בוואשינגטון, מעודדים אנשי משרד החוץ שם את גישושי ההתקרבות בין ישראל לבריה"מ, בתקוה שהדבר יקרב את הוועידה הבין-לאומית ויחדש את התהליך המדיני באיזור. מפגש הלסינקי מעיד עד כמה רבה עוצמתו של לובי הפעילים למען יהודי בריה"מ בישראל. מקבלי ההחלטות אינם מרשים לעצמם — בין היתר ואולי בעיקר משיקולים פוליטיים פנימיים — להפריד בין מגעים דיפלומטיים רגישים עם הרוסים לפעילות למען היהודים שם. הגדיל לעשות מכולם השר משה ארנס, שתבע (ברצינות?) מהממשלה להורות על החזרת המשלחת בתגובה לסירוב הסובייטי לדון בגורל היהודים.

משיחות גרומיקו-שמיר אפשר ללמוד משהו על העמדה הבסיסית של הסובייטים בדיונים מעין אלה. הכך הגיב הסובייטי על תלונת עמיתו הישראלי בנושא זה: "האם אתה מצפה כאן לגנוז מספר היוצאים מוכרח להצטמק מבחינה מתימטית. ככל שגדל מספר היוצאים, קטן מספר הנשארים. בעצם יש רבים המבקשים אישור לחזור לבריה"מ, וקיבלנו פניות כאלו מארה"ב ואני בטוח שיש כאלה גם בישראל. יש כל מיני אנשים, כולל כאלה המחפשים חיים קלים. לכמה מהפונים ניתן אישור לחזור ולהלך סירבנו, כי אין לנו עניין בהם..."

האם עם עמדה כזו אפשר לצפות לחידוש יחסים ולשחרור יהודים, אפילו נניח שמשהו זז בקרמלין?

כל הקלפים על הפסגה

בראשונה אישר השבוע דובר משרד החוץ האמריקאי, שהמזכיר ג'ורג' שולץ שוקל ברצינות ביקור במזרח התיכון. היה בכך רמז ראשון למהלך הנרקם סביב פגישת הפיסגה פרס-מובארק. האמריקאים נוהרים מאוד ממהלכים באיזור, שאין בהם סיכוי סביר להצלחה מדינית. שולץ דחה קודם לכן כמה פעמים הזמנות מירושלים, להתגייס למסע דילוגים.

סגן הנשיא, ג'ורג' בוש, לא זכה אמנם לקטוף במו ידיו את פרי המאמצים הרבים שעשו אנשיו, ובעיקר השליח מרפי שנלווה אליו, להביא לסיכום שטר הבוררות. אין ספק שאווירת הרוחשות, שנוצרה סביב השטר באותו ביקור, החישה את החתימה וקירבה את הפיסגה. עתה יכול שולץ לבנות את ביקורו על היסוד האיתן, שהכשיר בעבודת עוזרו מרפי, בדילוגיו בין ירושלים לקהיר. והיה אם יעלה חרס בידו, במאמצים לצרף "בהתרעמות תגיגית" את ירדן להצגה הישראלית-מצרית, יוכל במקרה הגרוע לספר בבית, שהוא לא היה. אמריקאים מאמינים כנראה, שיש סיכוי גם למקרה הטוב. פגישת פרס באיפראן, הקרע המתמשך בין חוסיין לערפאת, הרוטאציה והפיסגה הקרובה מצטרפים לרקע אידיאלי, לפחות על הנייר, להוצאת תהליך השלום מקפאונו. את הדברים הללו, במלים אלה או אחרות, אמר פרס לבוש בפגישה בארבע עיניים, לפני שהבריא לרבת עמון. במגעים קדחתניים של הרגע האחרון בין השגריר, תומס פיקרינג, ליועץ המדיני, נמרוד נוביק, במטוסו של בוש והארמון המלך, נעשה ניסיון אחרון לגבש ... הודעה משותפת, שתהווה בסיס לחידוש תהליך השלום. המשך אמור לבוא במסעו של שולץ לאיזור.

ביקור שולץ הוא פרס אחר, שעליו שורחים בירושלים ובקהיר במסגרת ההכנות לפיסגה. בצידי המעיל הזה מרבים לדבר על התוכן שיש לצקת באירוע הזה. מובארק שמע ממספר שצירוף כזה של תנאים להוצאת השלום הישראלי-מצרי מבדידותו אינו מזדמן בכל יום, כי הפיסגה היא כבחינת הפעם או לעולם לא. הוא שומע באחרונה גם מיועצו הקרוב, אוסמה אלבאז, שאינו חשוד בציונות יתר, דברים שכאלו: אפשר גם באוזני אורחים, שמצרים אמורה להגיב בקשב לי מדיניות שלום ישראלית. הוא אומר שאדישות מצרית תביא לכך, שהציבור הישראלי יאבד את האמון במוצא השלום ואת האבחנה בינו לבין מחנה הימין.

עוצמתו של פרס ערב הרוטאציה — שמע מובארק יותר מפעם אחת — מגיעה לפיסגה, שממנה ניתן רק לרדת. השניים מבינים, כי הציפיות שנרקמו סביב פיסגתם במרוצת השנתיים האחרונות יהפכו אותה לכישלון אישי, אם היא תסתיים בהבטחות חוזרות בדבר שיפור קשרי התיירות והסחר בין שתי המדינות.

יתר על כן, מצרים נוהרה המשמעות האחרונה של יאסר ערפאת במעגל הדלוקני לתהליך השלום — אותו תהליך שתקוע במכשול הייצוג הפלשתיני. בביקורו בקהיר מנה בוש את נקודות ההסכמה שמצא בישראל, ירדן ומצרים. אש"ף לא הוזכר שם. בתום פגישה שקיימו באלכסנדריה, מיד עם יציאת האורח לוואשינגטון, פירסמו הנשיא מובארק והמלך חוסיין הודעה, שדיברה על מצב תושבי השטחים. אש"ף לא היה שם. ידוע שהמלך חוסיין דוחה זמן רב את ביקורו במצרים, מחשש שמובארק מבקש ללחוץ עליו להתפייס עם ערפאת. על פי הידוע בירושלים — זה לא קרה. במקום זאת הזמין ערפאת לנשיא מצרים ויש סימנים לכך, שמובארק יציב אותו בפני רגע האמת האחרון. אם עד בואו הצפוי של שולץ לאיזור — וזה יקרה בין החתימה על השטר (השבוע הראשון של ספטמבר) לבין הפיסגה (השבוע השני) — יעביר מובארק את תמיכתו לחוסיין, המחפש אלטרנטיבות לערפאת.

חוסיין מודע אף הוא ללוח השנה. בירושלים נותנים סימנים. גם באזור הסעיפים המעניינים באגם בוש, הרגשה מתחילת הצדדים להתנער מטרור ואלימות. האמריקאים מבקשים להכבים נוסחה זו, הקרובה מאד להברית אי-אלימות, במישרין לשיר של המלך חוסיין. הדבר יאפשר להם להתגבר על ההתנגדות מבית לאספקת נשק מתוחכם לירדן ולהגיע לחוסיין עיסקת חבילה, בה יכרכו יחדיו נשק והתקדמות מדינית. המפתח טמון בהחלטתו של חוסיין לפתוח במו"מ בלי ערפאת, ובשלב זה גם בלי האמו אל אסאד.

כדאי להוסיף, שראש הממשלה אינו מודאג. הוא בטוח שחוסיין יוביל אותו בשלום אל הרוטאציה. הוא מתכוון לשלום מסוג אחר.

המלצה לממשלה מחרתיים — שר לענייני ירושלים

טדי קולק וירושלים: לא רק הצהרות שגרתיות

חוק ירושלים הבריח בשעתו את השגרירויות לתל אביב וטדי קולק התלונן, כי לא הביא עמו בתמורה שום ברכה לעיר. ביום ראשון תקבל ועדת השרים לענייני ירושלים מעין אישור רשמי לטענת קולק.

ועדת היגוי לחיזוק מעמדה של ירושלים הגישה לשמעון פרס, לקראת ישיבת הוועדה, דו"ח שבו נאמר, בין השאר: "חוק זה, לבד מסעיפיו ההצהרתיים, כולל גם מחויבות ממשלתית לשקוד על פיתוחה ושגשוגה של ירושלים ועל רווחת תושביה. יש לממש מחויבות זו, שעד כה לא באה לידי ביטוי די הצורך. נראה לנו, כי על מנת שיוקנה לחוק יסוד ירושלים בירת ישראל אופי אופרטיבי, יש להוסיף לו סעיף, הממנה חבר ממשלה, המופקד על ביצועו".

"אני מאמין", כתב טדי קולק באפריל 1984 לראש הממשלה, יצחק שמיר, ולמועמד המערך, שמעון פרס, "שכל אחד מכם יהיה נכון לקבל על עצמו לפעול במיטב יכולתו למימוש המשימות, הרעיונות, התוכניות ודרכי הפעולה המוצגים במסמך זה, במגמה לתת לירושלים את המירב, שעם ישראל וממשלת ישראל חייבים לתת לה". וקולק אינו יכול בלי עקיצה אלגנטית — "זה מחייב לא רק להצהרות שגורות, על היותה של ירושלים בירת הנצח של עם ישראל ומדינת היהודים..." שמיר לא אהב את העקיצה. "לפני התייחסות להצעות לגופן" השיב לקולק, כי "יש מקום לציין את העובדה, שבשבע השנים האחרונות היתה קפיצת דרך בפיתוח ירושלים, שכמוה לא היתה בעידן הזה בתולדות ישראל". פרס, שקיבל את ראשות הממשלה מיהר למנות ועדה, בראשות מנכ"ל משרד הפנים דאז, חיים קוברסקי, לבדוק את מסמך התביעות של ראש העירייה.

ביום ראשון מכנס פרס את ועדת השרים הנבחרת (בראשותו ובהשתתפות בין היתר שרי הבטחון, החוץ והאוצר), לדון בהמלצות הוועדה, שסיימה בימים אלה את עבודתה.

כמעט עשרים שנה לאחר איחוד ירושלים, מוצאת הוועדה לנכון להמליץ, כי "התוכניות המוצעות לחיזוק מעמד ירושלים, צריכות להביא בחשבון בצורה מתאימה את ענייניה של האוכלוסיה הלא-יהודית בעיר וסביבותיה, בכלל זה הפער הקיים ברמת השירותים העירוניים בין קבוצות שונות של האוכלוסיה. התחשבות באוכלוסיה הלא יהודית ומניעת מתחים לא רצויים בינה לבין העירייה, מחייבות תיאום בין משרדי הממשלה. מוצע, שראש העירייה ימנה נציג מוסמך מטעמו לטפל בנושא זה."

קולק, שהתנסה כבר בהבטחות סרק לסייע לעיר, מקוה, כי ערב פינוי מקומו לשמיר, יורה פרס לאמץ את המלצות ועדת קוברסקי, המאשרות בעיקרון את טענותיו בדבר מס השפתיים שמשלמים הפוליטיקאים לבירה.

פרס מעופף לקמרון

שגריר חוף השנהב בישראל עדיין ממתין להוראות באבידג'אן, למרות שחלפה כמעט שנה מאז הודיע עצמו שמעון פרס לג'נווה, לחולות פניו של הנשיא הופואה באני. השבוע התעקש פרס לצאת בעצמו לאוגנדה, על מנת לזכות באשראי הציבורי גם על חידוש היחסים עם קמרון.

יצחק שמיר רצה לקטוף בעצמו את פרי המאמצים הרבים, שהושקעו המנכ"ל דוד קמחי והסמנכ"ל אבי פרימור, בטיפוח הקשר בין ישראל לקמרון.

הקשר הקמרוני נולד, למעשה, על רקע התפתחויות פנימיות ביאונדה. הנשיא פול ביאה, שעלה לשלטון לפני שלוש שנים, גילה שקודמו קשר קשר להדיחו. הוא חיפש בני ברית שיחזקו את כוח הצבא ויחזרו לבניית ארצו. כמו מנהיגים רבים באפריקה, הוא נזכר בישראל. נציג ישראל, גד גולן, עושה מאז חייל רב בקמרון. הוא צפה מקרוב בשגשוג "סולל בונה", שהשלימה פרוייקט בנייה של 1,000 יחידות דיור, סלילת כביש מרכזי ובניית מתקן אימונים לצנחנים, ועוד ידה נטויה. חברות "מוטורולה", "נטפים" ו"כור סחר" חדרו גם הן באחרונה לשוק המקומי. במשרד החוץ אומרים, כי בניגוד למדינות רבות באפריקה, זוכה קמרון לאימון מלא של הבנקים העולמיים ושל קרן המטבע, ולכן יש תקוה לגייס בעבורה הון בינ"ל, לפרוייקטים משותפים עם ישראל.

הטור השלישי / לילי גלילי

ומי לא בא? העיתונאי המרוקאי

בתחילה היו השמועות, הפעם הגיעו המברקים הכלשונים. עיתונאי מרוקאי בכיר, המייצג בפריס את היומון המרוקאי "אל מאגרב" המופיע בצרפתית ובערבית, עומד לבקר בארץ. בחילופי מברקים ביקש אבדסאמאד מוחיאדין להיפגש עם ראש הממשלה, שמעון פרס; עם ממלא מקומו, יצחק שמיר, עם השר דוד לוי ועם בכירי הקהילה המרוקאית בישראל.

הכל תואם בהתלהבות. סוף-סוף, לא בכל יום פוקד את ארצנו עיתונאי מרוקאי. בכירי יוצאי מרוקו בישראל שהתכנסו בסוד העניין, היו אחוזי התרגשות גדולה ותיכננו כבר את ארוחת-הערב לכבוד האורח.

על-פי התוכנית אמור היה מוחיאדין לשהות בארץ כ-10 ימים, שבמהלכם ביקש לאסוף חומר לספר שהוא כותב בנושא הישראלי-ערבי. למוחיאדין זיקה מיוחדת לנושא: לאחר ועידת איפרן, יזם העיתונאי ועד ציבורי המכונה "ועד איפרן למען השלום הישראלי-ערבי", ובין השאר רצה לפגוש כאן את כל מי שהיו קשורים לפגישה באיפרן, אפילו על נבנתנו להתראיין ברדיו או להשתתף בדיון בטלוויזיה הנהיר במהלך ההכנות לביקור.

שלשום — ביום שבו אמור היה להגיע — באה האכזבה. בהודעת טלפון מדובר שגרירות ישראל בפריס ללשכת העיתונות הממשלתית, שהתפקידה על הביקור, נודע על ביטול ביקורו של מוחיאדין. לא ברור אפילו, אם מדובר בדחייה או בביטול מוחלט, כיוון שההודעה לא לוותה בכל הסבר.

אברהם טמיר: מחיר השלום

מגבית למען טמיר

תמיד ידענו שלשלום יש מחיר; השאלה היתה רק "איזה". עכשיו גם למדנו, שהמחיר נקבע בדולרים בלבד, ואלו אינם תמיד בהישג-יד. את מוסר ההשכל המורכב הזה למד על בשרו מנכ"ל משרד ראש הממשלה, אברהם טמיר, שניכבו לו בקפיטנות אופיינית את נסיעתו האחרונה לקהיר. בעוד טמיר מתארגן, הגיע טלפון בהול ממיופה-הכוח המצרי מרי תמר בסיוני, שהודיע על הקדמת הנסיעה ביום אחד. ההודעה לא רק הפכה את היציאה להשאיר-כמעט, אלא גם העמידה את טמיר בפני בעיה קיומית מסובכת: הבנקים כבר סגורים, ובידו אין ולו דולר מרשרש אחד וכיצד זה ייצא כקבצן למצרים, יעמוד כעני בפתח בפני מארחיו, ויתחנן לדולר בשביל קוקה-קולה?

יושבי במשרד ראש הממשלה חשבו מה לעשות. את הפתרון מצא הסמנכ"ל, אריה שומר. איש-מעשה מובהק, הקובעים, בכירים כזוטרים, נעמדו בשורה ארוכה והחלו מפשפשים בכיסים. זה שלף שטר ירוק אחד, האחר 30 שטרות מקופלים קטן קטן, והיה אחד, אמיד במיוחד, שתרם למבצע 70 דולרים של ממש. כך, במסורת השנוי עתי קת-היסוד, קיבצו ברגע האחרון סכום נאה למימון שליחות השלום של המנכ"ל.

נימוסי יום-הולדת

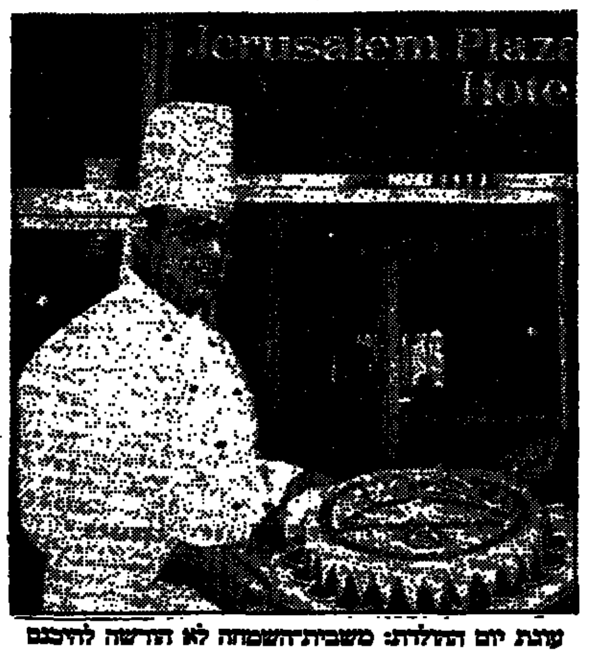

עוגת יום ההולדת: משבית-השמחה לא הורשה להיכנס

בחור נמול נימוסים, אהוד שפיגל. בעוד המשפחה והחברים הקרובים חוגגים את יום הולדתו ה-73 של מנחם בגין על עוגת יום הולדת מפוארת, מבית-המאפה של השרתון פלאזה, מצא לו שפיגל זמן מתאים להשבית את השמחה. לא שאין בליבו של אהוד שפיגל איחולים ליום-הולדתו של ראש הממשלה לשעבר, אבל יש בליבו גם דברים אחרים: בעיצומה של החגיגה התייצב אהוד שפיגל בחצר הבית ברחוב צמח 1, וביקש למסור לבגין אישית מכתב ברכה קצר עם תזכורת, שבעוד הוא חוגג את יום הולדתו ה-73, כמה מאות בחורים שנפלו במלחמת לבנון לא יזכו כבר להגיע לגיל זה. ביניהם אחיו של אהוד, סגן יואב שפיגל ז"ל, שנפל בלבנון.

השומר בצמח 1 לא התלהב מהביקור, וסירב לאפשר את כניסתו של אהוד. אלא ששפיגל בחור עקשן ולמוד-מחאות, והוא לא ויתר. הלך השומר והזעיק לעזרה עמית למקצוע, המכיר את שפיגל היטב משנות המחאה והדרישה לוועדת חקירה למלחמת לבנון. גם התגבורת לא הועילה, ושפיגל התמקם בחצר הבית בדרישה שהאיש שבפנים יקבל מידיו את המכתב.

כשעזב את השטח לאחר שעה, אפשר היה לנחש שהסיפור לא נגמר. אל תוך השמחה המבצר אמנם לא הגיע, אבל יחיאל קדישאי הסכים להיפגש עמו בשבוע הבא.

אילון לייצוא

מדינה אפריקאית גילתה לאחרונה עניין כולס בכישוריו של יועץ ראש הממשלה לענייני שכונות, חיים אילון. בשיחה סתמית עם נציג שחור של אותה מדינה, הציג אילון לא רק את התיאוריות החברתיות שלו, אלא גם ערך אנאלוגיות בין מצב בני עדות המזרח בארץ לבין מצבם של השחורים באפריקה.

הנציג הנ"ל התרשם עמוקות מן הניתוח, ואף הציע לאילון לבוא אחרי הרוטציה ולסייע בהקמת מערך שירותי רווחה במדינה האפריקאית. מידת רצינותה של ההצעה נבדקת עדיין, אך הרעיון הכללי נשמע לא רע: עודפי רוטציה לייצוא.

תוגת הפרידה של אפלבאום

לא מכבר התכנסה קבוצת ידידים בביתה של רעיה מתניהו, אלמנתו של גדעון מתניהו, מי שהיה סגן יועץ ראש הממשלה למלחמה בטרור. מטרת הפגישה היתה לבחור שירים שהיו אהובים על גדעון מתניהו, כדי לקבצם בספר. שירים בכלל ושירה רוסית בפרט, שהיתה אהובה במיוחד על מתניהו, שהותיר מאחוריו בתקליטיה של גל"צ 7 תכניות מוקלטות בנושא זה ושימש יועץ ל"בעבותרך" בתקליטים ה-מבוסס של שירה רוסית.

בין הבאים לערב הזכרון היה גם ראש לשכתו של ראש הממשלה, ברונו אפלבאום, שהחליט להביא תרומה משלו. חיבתו והערכתו לגדעון מתניהו הולידו שיר חדש לזכרו "עם מותך, הוי אחי, כמו עמד בו ויקוד גלחב, שבו לא נשיש לבוקר, שוב לא נאהב את הסתיו".

אלא מלא ששת הבתים של השיר שכתב אפלבאום ריגשו את הנוכחים. כך שהתרגשה וגם עשתה משהו בעניין, היא רינה פרסטנברג, המוסיקאית. את מילות השיר העבירה למלחין קובי אושרת שהלחין, והגבעתרון ביצע את המוצר הסופי הנקרא "תוגת הפרידה", ואשר ייכלל בתקליטם החדש המוקדש לזכרו של גדעון מתניהו. בקרוב נוכל להאזין לשיר שיופיע תחילה על תקליט שירים.

בינתיים, כשמתבקש אפלבאום לתאר את יחסו למתניהו, הוא מסתפק בתשובה קצרה: "הוא לא היה השר לסחור בשק עם שורותיו מגו"ל".

ברונו אפלבאום: שיר חדש לזכרו של גדעון מתניהו

פלפול תלמודי בנושא בורג

ראשיתו של הסיפור מוכר מן העיתונות: היועץ המשפטי, יוסף חריש, הורה לשר הדתות, יוסף בורג, לא לכנס את ועדת המינויים לדיינים עד שתיבחן ההלכה השנויה במחלוקת של מועצת הרבנות הראשית. ההלכה זו הוסיפה, בלא סמכות, תנאים חדשים למינוי חברים לבית-הדין הרבני הגדול. אחר-כך הוגשה עתירה לבג"צ באמצעות עו"ד מישאל חשין, והפרשה ממשיכה להתגלגל.

אלא שכמה מזוות האמונים על הפלפול התלמודי, אינם מסתפקים בעתירה. אלו, כך שמענו, הפכים בה והפכים בה כמו בסוגייה מורכבת מן הגמרא.

ראשית, הם אומרים, האינטרס של הרבנים הראשיים ברור: הם רוצים במינוי מקורביהם לבית-הדין הרבני הגדול. הרב בקשי מצד הרב אליהו; הרב רוזנטל מצד הרב שפירא. עד כאן, ברור. מה שנראה פחות מובן, היא דבקותו של השר בורג להשביע את רצונם של הרבנים הראשיים קצת בניגוד לנוהלים, דווקא לקראת סיום תפקידו. "מה קורה כאן?" תמהו המתפלפלים, והלשונות הרעות החלו להתגלגל.

בורג: הקשר הרפאלי

ישבו וחשבו, עד שלפתע נשמעה הקריאה "מצאנו!". זה מסתבר: הרב בקשי הוא הרי אב בית הדין. באותו הרכב של בית-הדין ישב גם הרב שילה רפאל ובנו של שר הדתות לשעבר ואיש המפד"ל, יצחק רפאל. מכאן, שאם ימונה בקשי לבית-הדין הגדול, יקודם שילה רפאל לתפקיד אב בית-דין המתפנה. ועכשיו נבינו — רק נבינו — שבבא רפאל והוליך כמה מלים עם השר בורג בענייו רפאל ג'וניור, ובורג הוגניס לסייע? מבולבלים? לא תהיו, אומרי ההסבר הנוסף. "ומה עכשיו יצא לבורג מכל זה", שאלנו גם אנו במבוכה. "אהה", הטביעה הלשון הרעה, "שכחתם שיש למפד"ל ועידה בקרוב, ובורג עסוק להחזיק לקולותיהם של בני משפחת רפאל והמאמינים בכבה הצבעות חשובות. עכשיו זה ברור?"

האם יש לך קשרים מסחריים עם ארה"ב?

האם ברצונך לפתח ולהקים קשרים מסחריים עם ארה"ב?

בוא הצטרף גם אתה לאנשי העסקים האמריקניים הרבים אשר ישתתפו בכינוס

"שבוע המסחר ישראל-אמריקה"

המאורגן על ידי **לשכת מסחר ותעשיה ישראל-אמריקה**

לציון מלאת שנה לכינונו של ההסכם לאזור סחר חופשי בין ישראל וארה"ב.

הארוע יתקיים **במלון הילטון תל-אביב** בין התאריכים **16-20 בנובמבר 1986**

התוכנית:

יום ראשון, 16 בנובמבר 1986
ערב
פתיחה רשמית — ארוחת ערב חגיגית
ברכות: שגריר ארה"ב בישראל
נאום פתיחה: ראש ממשלת ישראל

יום שני, 17 בנובמבר 1986
מושב בוקר:
• ברכות: נשיא לשכת מסחר ותעשיה ישראל-אמריקה, מר אריה מקלף
• פתיחה: שר האוצר, מר משה ניסים
• שנה לכינונו של ההסכם לאזור סחר חופשי: ציפיות ותחזיות לעתיד
נקודת מבט אמריקנית: השר לענייני סחר חוץ, מר קלייטון ייאטר
נקודת מבט ישראלית: שר התעשיה והמסחר, מר אריאל שרון
• הנסיון הישראלי והאמריקני — שנה לאחר כינון ההסכם.
אנשי עסקים אמריקניים,
אנשי עסקים ישראליים.

ארוחת צהריים
אורח הכבוד: שר הכלכלה והתכנון, מר גד יעקבי

מושב אחר הצהריים:
• ישראל כגשר למדינות השוק האירופי המשותף ולארה"ב — יו"ר קבוצת המחקר, פרופ' זאב הירש — אוניברסיטת ת"א

סדנאות:
• תיירות: שר התיירות והמשפטים, מר אברהם שריר
• מוצרי צריכה: טקסטילים, מזון וחקלאות
• מוצרים תעשייתיים: ציוד חקלאי ומכונות, אלקטרוניקה, כימיקלים, פלסטיק ותרופות
• שירותים: בנקאות, השקעות

ערב:
קבלת פנים חגיגית מטעם שגריר ארה"ב בישראל

יום שלישי, 18 בנובמבר 1986
מושב בוקר
• השווקים הבטחוניים ומזכר ההבנה (MOA) — שר הבטחון, מר יצחק רבין.
• פיתוחים טכנולוגיים ומו"פ בתעשיה הישראלית — שר המדע והפיתוח, מר גדעון פת
• עסקות משותפות (Joint Ventures): הקמה ונסיון העבר.
קבוצת דיון:
יו"ר: מר אלי הורביץ — יו"ר "כח המשימה — מבצע עצמאות"
מנחה: עו"ד ג'יימס דובקין — Arnold and Porter, וושינגטון
ארוחת צהריים
אורחי הכבוד: ח"כ יצחק מודעי — לשעבר נשיא לשכת מסחר ותעשיה ישראל-אמריקה
מר קלארנס בראון — תת שר הסחר האמריקני

מושב אחר הצהריים:
סדנאות:
• מזכר ההבנה, שיתוף פעולה תעשייתי ורכישות ממשלתיות
• שיטות לגיוס הון בארה"ב לצורך השקעה בישראל
• קבוצת דיון: אספקטים שונים של עסקים בארה"ב ובישראל (מימון ומשפטי)

ערב
ארוחת ערב חגיגית לסיכום "שבוע המסחר ישראל — אמריקה"
אורח הכבוד: מ"מ ראש הממשלה ושר החוץ

יום רביעי, 19 בנובמבר 1986
יום חמישי, 20 בנובמבר 1986 —
ביקורים (מקצועיים) במפעלים ופגישות עסקיות בין המשתתפים בארגון מכון היצוא

על מנת לאפשר לנו לשריין מקומות, אנא מלא את הספח והחזירהו אלינו בהקדם.

לכבוד
הועדה המארגנת "שבוע המסחר ישראל-אמריקה"
לשכת מסחר ותעשיה ישראל-אמריקה
שד' שאול המלך 35
תל-אביב 64927
טל: 03-267628, 252341

אנא רשמו לפניכם, כי הרי"מ מעונינים לקחת חלק בארוע "שבוע המסחר ישראל-אמריקה" מטעם חברתנו:
1. ______
2. ______
3. ______
4. ______
5. ______
6. ______

אבקש לשלוח חומר מידע נוסף בקשר לכינוס.
שם:
תפקיד:
חברה:
כתובת:

מוסף מיוחד לרגל שבוע המסחר יפורסם עתון הארץ.
לפרטים: מודעות הארץ 824261 (305)

מושבים: דמדומי הסוציאליזם (א')

התבוסה בחבל לכיש

חבל לכיש שנחשב בשנות ה־70 לדוגמת ההצלחה בהתיישבות החדשה, הפך – על רקע המשבר בחקלאות – לסמל הכישלון של מסגרות קואופרטיביות

מאת רן כסלו

במועצה האזורית לכיש קיבלתי במתנה ספר. נתן לי אותו ראש המועצה, מריק אהרונה, חבר מושב שדה דוד, כדי שאוכל ללמוד על ההיסטוריה וההתפתחות של החבל, ואף כתב לי בדף הפותח את הקדשתו.

הספר, "לכיש", יצא לאור ב־1980, "במוצאית היובל להתגדלות בחבל", והבא לדפוס על־ידי רבקה גובר. נכללו בו נאומים, מאמרים, כתבות עיתונאיות ואף שירים, 294 עמודים על חבל לכיש – מפרי עטם של דוד בן־גוריון, לוי אשכול, ליובה אליאב ובן נתן אלתרמן, ש. שלום ואגדה עמיר. הרבה מלים יפות והתרוממות־רוח נכללו בספר הזה: על הערות הסמכה, על העם המתחדש, החוזר לארצו ועובד את אדמתו, על החלוצים מהרי האטלס, על ניצחון הרעיון הסוציאליסטי בחקלאות החדשה.

חוץ מהספר המהודר, לא גיליתי אצל מריק אהרונה התרוממות־רוח כלשהי. מסקירתו על הנעשה באזור, שבראשו הוא עומד, נודף ריח כבד של תבוסה. לאו דווקא פשיטת־רגל כלכלית של המשק החקלאי לבוכה ובעתיד העגומים, אלא תבוסה של המסגרת. התפוררות של המושב, של כל מסגרותיו השיתופיות: הקואופרציה של השיווק, מרכזיות הקנייה, ערבות הדדית בתוך המושב ובין מושב למשנהו. נשברו כל המסגרות, שבתוכן פעלו רוב רובם של המשקים החקלאיים בארץ ועד לפני שנים לארבעה, נחשבו להרשים בדרך לחקלאות מוצלחת.

המועצה האזורית לכיש מאגדת 14 מושבים (היא אחת מארבע המועצות בחבל לכיש כולו). מתוך 14 אלה, 13 אינם מתפקדים עוד כמושבים, אומר ראש המועצה האזורית. בכל אחד מהם נותרה האגודה, המסגרת הארגונית של המושב, בשלבי התפוררות שונים, ברובם ההתפוררות מוחלטת. כולם מנותקים מארגונם שלהם – ארגוני הקניות השונים הפועלים בנגב. איש במשקים אלה אף אינו רוצה לשמוע על התנועה־האם שלהם, תנועת המושבים. "האגודה מתה", אומר מריק אהרונה ויש בדבריו גם שמץ של שמחה לאיד. "היא לא היתה צריכה להתקיים מעולם", הוא ממשיך. "היא יפה מאוד בתיאוריה, אבל לא מתאימה לבני אדם, שהלבישו אותה עליהם".

במושב שלו, שדה דוד, נערכה הקבורה הרשמית של האגודה בערב שלפני פגישתנו, לפני יותר משבוע. האסיפה החליטה להתפרק. הסיבה: 1.2 מיליון דולר חובות. אין זה החוב הגדול ביותר ביחס למושבים אחרים, אך די בו להרוס את המושב. לדברי מריק, 70 אחוז של החוב מתרכזים ב־15 אחוז מן החברים. "למה שהחזקים והמצליחים יחזיקו בכלל החלשים והנחשלים?" שואל אהרונה. "אז מהיום כל אחד יהיה אחראי על עצמו וידאג לאינטרסים שלו בלבד. הוועד יטפל ברכוש משותף בלבד – 350 דונם פרדס, ואולי גם אותו יחלקו בעתיד. היתר: כל אחד על האחריות שלו. היתה לנו ברירה: או ללכת לבנק לבקש הלוואה או לקחת את העניינים בידיים", הוא אומר.

המצב דומה, או אפילו גרוע מזה בכל 13 מתוך 14 מושבי האיזור. בחלוקה זו – 13 הנכשלים מול האחד המצליח – יש מין אכזריות מסוג אחר: כל ה־14 הוקמו באותה תקופה, ב־1955 או מיד לאחר־מכן. 13 מתוכם הוקמו בידי קבוצות עולים שהגיעו אז לארץ, לרוב מצפון אפריקה, בעיקר ממרוקו. אחד – המושב לכיש – הוקם מגרעין של בני קיבוצים ותיקים. ה־13 מתפרקים, לכיש הוא היחיד הנשאר במתכונת המושב ומצליח לתפקד בה. "המסגרת הזאת, שהלבישו עלינו, היתה תפורה בשבילם, בשביל האשכנזים", אומר אהרונה בחיוך שאינו לגמרי כלל. "הם אפילו לא היו מוכנים להשתתף באותם ארגוני הקניות, כמו המושבים האחרים. הארגון שלהם – ארגון משקי הדרום – הוא של הקיבוצים ושל המושבים הוותיקים, מחוץ לאזור שלנו".

זוילי: מושב עוצם כדוגמה לאנטי־מושב

* * *

פנחס מוסקו, סגן מנהל חבל הנגב בסוכנות היהודית, המשתתף בשיחה תגו בבית המועצה האזורית לכיש, אינו מבקש לסתור את דבריו של ראש המועצה או לייפות את התמונה השחורה שצייר. בהתיישבות החקלאית של הנגב מוסקו הוא שם דבר: איש באר־שבע, שליווה התיישבות זו מתחילתה. התמונה במועצה האזורית לכיש תואמת, לדעתו, פחות־או־יותר את התמונה בנגב כולו, אף שבלכיש המצב אולי חמור יותר מבאזורים אחרים של חבל הנגב. המצב שונה רק בערבה, על שישת המושבים החזקים שבה ובחבל שלום, האזור שהתפתח רק בשנים האחרונות – אם כי גם שם יש בעיות, אבל בעיות מסוג אחר.

גם לדעת מוסקו, רוב רובם של מושבי הנגב הגיעו לסוף דרכם כמסגרות מושביות, כפי שהיו מאז הקמתם. רק מעטים מהם יעברו את המשבר וישארו אגודות. חלק יהפכו ליישובים קהילתיים, ללא כל קשר עם החקלאות. אחרים יתחילו את דרכם החדשה כיישובים מעורבים, קהילתיים־חקלאיים. יהיו שיהפכו למושבות לכל דבר ויהיו כאלה, שהקואופרציה בשיווק ובמימון יצטמצם אצלם למסגרות עצמיות שונות. "אני מאמין בדרכו של המושב הבא, שמסגרת זו היא הנכונה ביותר לפיתוח החקלאי. אבל אסור היה לכפות אותה על האנשים שלא רצו בה ושלא היו מסוגלים להסתגל אליה", אומר מוסקו. "עכשיו צריך להתחיל הכל מחדש. אני מאמין שבסופו של דבר, הקואופרציה תחזור בחלק גדול של היישובים, אבל היא תצמח מלמטה".

לדעתו, השינוי הארגוני יבוא רק את המצב הישראלי בשטח. בכל חבל הנגב, מקסטינה ועד אילת, יש 76 מושבים. על הנייר הם מאגדים 5770 יחידות משפחתיות חקלאיות, 29 אלף נפש. אך רק 48 אחוז מתוכם מתפרנסים מהחקלאות. עוד 19 אחוז עוסקים חלקית בחקלאות, אך את רוב פרנסתם מוציאים מעבודות חוץ. עוד 21 אחוזים אמנם יושבים במושבים, אך את כל פרנסתם הם מוציאים מעבודה שכירה מחוץ למושב. 12 האחוזים הנותרים אינם עובדים כלל אלא חיים על קצבה של הביטוח הלאומי ומעזרה סוציאלית.

את אחת התופעות המוכרות ביותר רואה מוסקו בהזדקנותה של אוכלוסיית המושבים בנגב בכלל ובלכיש בפרט. בממוצע ארצי, חלקם של המושבניקים שגילם לא עבר את גיל 44 הוא למעלה מ־75 אחוז. חלקם בנגב מגיע בקושי ל־51 אחוז ובלכיש ל־44 אחוז בלבד. לעומת זאת, חלקם של המושבניקים בני 65 ומעלה מגיע בנגב כולו ל־11 אחוז ובלכיש ל־15 אחוז.

זו תוצאת הניגוד בין אופי האוכלוסיה ואחד מיסודות המושב: הבן הממשיך. מתוך כל בניו, יבחר אבי המשפחה בבן אחד, ואליו יעביר במשך הזמן את ניהול המשק. אך בחלקם הגדול של המושבים, סירבו האבות למינוי זה ולהעברת המשק. הם ראו בכך ניגוד למסגרת הפטריארכלית של המשפחה ולשליטתו הבלעדית של האב. עוד דילמה: איך לבחור בן אחד מתוך שישה, למשל? התוצאה: בעלי משקים, שהיו בני 30 ו־40 בשנות החמישים, הזדקנו. הבנים התבגרו והלכו לעבוד מחוץ למשק. בבית נשארו הקשישים בלבד. במשקים רבים אי־אפשר עוד להחזיק את המשק כי אין מי הבן שיחזור למושב נוטלו.

* * *

יש משהו מהתאכזבות עצמית בהערכת המצב הקיים, המשותפת לכל אנשי ההתיישבות: הבית מתמוטט. של אידיאולוגיה של המסגרות הקואופרטיביות שבמרכז ממנה, לגבי חלק ניכר של המושבים. הכרה הזאת מונחת כבסיס להערכת המצב אצל נסים זוילי, ראש מחלקת ההתיישבות בסוכנות, איש מפלגת העבודה ונציג "המושבים הצעירים" (למרות שעבר מזמן את גיל 50 או יותר, כ"צעירים" נחשבים עדיין אותם המושבים שהוקמו החל מאמצע שנות ה־50 והלאה, על גלי העלייה הגדולה). ההכרה המרכזת הזאת עוברת דרך דרגים בינוניים העוסקים בהתיישבות בשטח, ומגיעה עד למושבניק בודד. מסיבה זו הם כולם מדברים היום על המצב בגילוי לב. מסיבה זו יעץ לי, כנראה, נסים זוילי לבקר במושב עוצם בחבל לכיש ומוסקו הוביל אותי למקום.

עוצם בעצם כבר אינו מושב. למרות שאיש לא הכריז על כך עדיין רשמית. האגודה אינה מתפקדת מזה ארבע שנים. מאז נותק גם למעשה הקשר עם ארגון הקניות. הבודדים שעדיין מתעסקים כאן בחקלאות, עושים זאת על חשבון עצמם, ללא מסגרת. מספרם אינו מגיע ל־10, מתוך 89 המשקים, החברות במושב רשמית. 11 משפחות נוספות מתפרנסות מעבודות חוץ. כל היתר, כ־70 משפחות, חיים מקצבאות הביטוח הלאומי או מסעד.

למרות כל זה, ואולי בגללו, הגיע עוצם לשיא מסויים: חמישה מיליון דולר חוב, הרשום כיום לחובת המושב בארגון הקניות של מושבי הנגב. מבחינת גודל החוב, נדמה לי, שעוצם תופס את המקום הראשון לא רק בחבל לכיש, אלא בין המושבים במדינה כולה.

את הפרטים האלה מסר אליהו רבינו, איש עוצם, שבשל היעדרות הוועד, רשאי להיחשב לאיש המוסמך ביותר ביישוב. הוא עובד במועצה האזורית לכיש (כרכז ועדה חקלאית, דווקא). מסיבה זו הוא יכול להיחשב לאחד מ־11 עובדי החוץ ביישוב. עם זאת הוא אחד מאותם העשרה, הנאחזים עדיין בחקלאות, אך כמו האחרים, בצורה חלקית בלבד. רבינו יושב על שתי נחלאות, שלו ושל אמו האלמנה. 70 דונם אדמה בסך הכל. השנה הוא מעבד 25 דונם בלבד: 15 דונם פרדס ועשרה דונם תפוחי אדמה.

אליהו רבינו מעיד על עצמו כאחד ממייסדי המושב. ב־1955 הביא לכאן, עם ליובה אליאב, את קבוצת המתיישבים: כ־90 משפחות ממעברות חוריבגה, כולם עולים חדשים מאותה סביבה בהרי אטלס שבמרוקו. בני 40, 45, 50. מאז עבר המושב תהליך הזדקנות, עליו דיבר מוסקו. אבות לא הצמידו את דור הבנים־הממשיכים ("למה לתת את הזכות לבן הזה ולא לאחר. אז מוטב לאף אחד", מסביר אליהו). אחרי 10 – 15 שנה, אנשים נשברו.

רבינו נזכר בשנים הראשונות של עוצם בנוסטלגיה. "את כל הכבישים בסביבה אנחנו בנינו", הוא אומר בגאווה, כאילו דובר בתקופת החלוציות ולא בשנות עבודות דחק. גם השנים שאחרי סלילת הכבישים היו טובות: גידול סלק סוכר, בשביל "סוגת" בקריית גת הקרובה. אך סוף החוב של סלק סוכר ושל עוצם – יותר אותו – נגמר מזה, ב־1970, כאשר הפסיק "סוגת" את הייצור ועבר לאריזת סוכר מיובא.

מאז ניסו אנשי המושבות להכניס לעוצם ענפים חקלאיים שונים, מתוחכמים יותר מגידולי סלק. אך כולם נכשלו. בנו לולים לתרנגולי הודו, העסק התמוטט. בנו חממות לגידול פרחים, אך החממות נשארו שוממות. "האנשים שלנו לא מסוגלים לנהל חקלאות מתוחכמת", אומר רבינו. "הם טובים לעבודה שחורה, אך לא יותר מזה". בעוצם גם לא צמח מנהיג. "אצלנו גבוה הקנאה, אין בו גביע בעירה. איש אינו מאמין פה בשני".

כך הגיע עוצם למה שהוא היום. רוב הבתים נשארו אותם הבתים הסוכנותיים מתחילת הדרך, בלי כל ניסיון לשפרם ולהרחיבם. אבל רבים אפילו חלקות ליד הבית אינן מעובדות. הן הפכו לשדות קוצים קופים משמם. דומה שמתוך 30 שנה השלים עוצם את המעגל שלו: הוא צמח מתוך המעברה וחזר להיות מעברה.

עיר בלי מצב־רוח

"שתי סיעות לבאר־שבע, זו שלנו וגם זו" – יכולים לשיר ראשי מפלגת העבודה, המנציחים בימים אלה שערוריה מפלגתית שאת מחירה ישלמו בעתיד ★ אליהו נאוי עזב את בירת הנגב כקברניט הנוטש ספינה טובעת, והותיר מאחוריו חוב של 30 מיליון דולר

מאת רומן פריסטר

השבוע נותרה באר־שבע בלי ראש העירייה. משה זילברמן, שנבחר לכהונה זו לפני 10 ימים, יצא לנופש אחרי תקופה ממושכת של תככים בגידות והסכמים קואליציוניים לא כשרים, שאיפשרו את כניסתו ללשכת ראש העירייה. מבקריו אינם מתרגשים. למעשה, הם אומרים, לא היה לעיר הזאת ראש עירייה ראוי לשמו משך עשר השנים האחרונות. אליהו נאוי, אלוף הפולקלור המזרחי, היה לאגדה – אבל לא די באגדות כדי לנהל עיר בת 120 אלף תושבים. אפשר לערוך שני סיורים נפרדים בבירת הנגב: אפשר ללכת לשכונות החדשות, להתרשם מפאר האדריכלי הבאה, מעורקי התחבורה הרחבים והמרומרים ומן המדשאות הירוקות. אפשר לבקר באוניברסיטה ולעמוד על הישגיה המרשימים. אפשר גם להתלוות לבלפור קוויתי, האיש שהיה בעבר מנכ"ל העירייה, ואשר ברצון ישמש לכם מורה־דרך לבאר־שבע האחרת: זו של שכונת הדרום, שם אנו פוגשים, קרוב לחצות, בנערים בטלים מכל מלאכה יושבים על המעקה ושקלים על מועדונער שנסגר ועל העתיד שאיננו. שום מפעל תעשייתי חדש לא קם בבירת הנגב כדי לספק תעסוקה לנערים אלה או ל־360 בוגרים המסיימים כל שנה את לימודיהם הגבוהים.

אפשר גם לסור למרכז המסחרי ארון בשכונת צפון ד', ולעמוד על העזובה וההזנחה. אפשר לנסוע לאורכה ולרוחבה של באר־שבע ולתמוה על השטחים הנרחבים בלב העיר שאיש לא טרח לנטוע בהם עץ או שיח, ושפועלי הניקיון של העירייה כנראה לא פקדו אותם מעולם. אפשר לתמוה על בנייני בית־הספר "אהל שרה" שבמושבה, ושהגן הענק שסביבם הפך למעין שטח־הפקר מוזנח. או להצטער על בנייני בית־הספר ע"ש ברצבי, שאף הוא ריק מתלמידים אך מלא לכלוך.

בולטת לעין העובדה, שכמעט אין קשר בין באר־שבע הבוחרה והבאה לבין זו השקועה בדלות ובהזנחה. כאילו היו שתי ערים נפרדות. רק מכנה משותף אחד יש לאוכלוסיה כולה: האדישות. תושבים שעמם שוחחתי דיקלמו כמו בפזמון חוזר: אנחנו חיים בעיר בלי מצב־רוח. אין בה חיים קהילתיים, אין בה אפשרויות בידור, ומה שמעציב במיוחד – אין בה תקווה לשיפור.

בבחירות האחרונות למועצת העירייה הלכו לקלפי רק 28 אלף מתוך 75 אלף בעלי זכות הצבעה. ב־1978 הפנה אליהו נאוי עורף למפלגתו, מפלגת העבודה, הקים סיעה עצמאית "אשל" – ראשי־תיבות של "אנשים שאכפת להם". ואולם לאנשי באר־שבע לא אכפת בכלל. נמאס עליהם התככים הדלים הבלתי־פוסקים של עסקני המפלגות. השיעור באחוזות שהם מקבלים ללא הרף מפרנסי העיר אינו מעודד אותם לאהבת המקום. מאות עוזבים לעיירות־הלוויין שגמורות סביב בירת הנגב ומושכות את הטובים, בעלי האמצעים ואת המבקשים להימלט מן העיר שאיכזבה אותם.

נאוי חשש מפני התרוקנות באר־שבע והתנגד להקמת עיירות־הלוויין שמסביב... "נכנעתי להפצרותיו של אריק שרון", הוא מסביר. שרון, בהיותו עדיין שר החקלאות, הניח לפניו את מפת הארץ ואמר: "ראה את הקו עזה־רהט–חברון החוצה את ישראל לרחבה. אין מנוס מלהתנחל ביישוב יהודי". נאוי הסיר את התנגדותו. נאוי מעולם לא יצא בגלוי נגד שרי הממשלה, גם כשדרכם לא היתה מקובלת עליו. "בגלל גישתו זו נראית היום באר־שבע כפי שהיא נראית", טוען בלפור קוויתי. אין ספק שיש רגליים להאשמה

באר שבע: בלי נאוי

חמורה זו. באר־שבע שקועה בחובות המסתכמים בכ־30 מיליון דולר, ולדברי קוויתי מגיע הפיגור בגביית המסים העירוניים לכ־8 מיליון דולר. "גם לתל־אביב יש חובות כבדים, אך לתל־אביב יש מילת ויש גינות־עיר בהדרות – הבנייה רואים להיכן הלך הכסף. בבאר־שבע הגרעון הוא תוצאה של ניהול כושל. הכל התחיל מהלוואה של 5 מיליון דולר. הריבית, הצמדת הלוואות לשקליות בתקופה הדולרית שבה יש הקפאה בשער הדולר, עלייה במדד ומחדלים נוספים הגדילו את חובות העיר בשנה אחת בלבד ב־13 מיליון דולר. נאוי הבין שלא יוכל להתמודד עם המעמסה הזאת; הוא לא הלך – הוא נטש את באר־שבע בעיצומה של הקטסטרופה שלו, כמו שקברניט נוטש ספינה טובעת".

בלפור קוויתי נמנה עם מייסדי סיעת "אשל", והוא שירת את נאוי משך כ־3 שנים בתפקיד שאותו הוא מגדיר "כמו מנכ"ל העירייה". לאחר מכן פרש כדי להתמודד על ראשות העירייה מטעם רשימת הליכוד. המעבר ממחנה למחנה אופייני ליחסים בבאר־שבע, נאמנות מפלגתית או רעיונית אינם ערכים שנחשבים כאן בכם אלקטורלי. כך היה כאשר אליהו נאוי – חבר ותיק במפלגת העבודה – החליט לרוץ לבחירות ב־1978 וב־1983 בראש רשימה עצמאית. ראשי המפלגה מילאו פיהם מים. הם שתקו גם כאשר נאוי נלחם ברשימת מפלגת העבודה שבראשה ניצב אורי סבג. הם לא גינו את מעשיו כשהרכיב קואליציה עירונית והותיר את סיעת העבודה באופוזיציה. להיפך: כאשר נשאל פרס ערב הבחירות האחרונות במי הוא תומך, בנאוי או בסבג, השיב בחיוך: "לא חשוב מי ינצח, שניהם אנשים משלנו". בצמרת המערך יכלו לשיר "שתי סיעות לבאר־שבע, זו שלנו וגם זו". נאוי זכה ב־52 אחוז, סבג ב־46 אחוז הקולות.

ואולם כל המהלכים התמוהים האלה היו אך הקדמה למחזה המביש שהתרחש כאן בשבוע שעבר. נאוי, שהודיע על התפטרותו, החליט להעביר את ראשות העיר לסגנו ובן־סיעתו בסיעת "אשל", משה זילברמן. אורי סבג סבר, כי ראשות העירייה מגיעה לו על סמך תוצאות הבחירות האחרונות. תומכיו ראו בו יורש טבעי. אורי סבג היה חבר כנסת, הוא אדם משכיל שעסק בעבר בשליחויות דיפלומטיות עדינות, ייצג את ישראל במועצת אירופה, רכש את ידידותו האמיתית של נשיא צרפת מיטראן, קשר קשרים מועילים עם משקיעים צרפתיים ונחשב כוח האחרון־האחרון חביב – "הוא בעל הצבע הנכון"; הוא יליד מרוקו.

ההכרעה אמורה היתה להתקבל בישיבת מועצת העירייה. שני העסקנים הולך בגיוס תמיכה. במהרה הצליח סבג להרכיב קואליציה עתידית שכללה את כל הסיעות, לבד מ"אשל" ו...מסיעת העבודה, שהוא עצמו עומד בראשה. נאוי הורה לרכוש את קולותיהם של אנשי הוועד על־ידי הבטחת תפקיד ראש העירייה למזכיר מועצת הפועלים, בן ציון כרמל. על־פי ההסכם, תתקיים הרוטציה בין זילברמן לכרמל באפריל 1987. שני חברי המפד"ל במועצה שהתחייבו לתמוך בסבג, שינו את דעתם כאשר לאחר מכן הובטחה להם ראשות המועצה הדתית בעיר. אורי סבג ראה כיצד נשמטות המשכות מידיו, ופנה למוסד לביקורת ולבירור עתירות במפלגת העבודה. "ב־1983 אישרה לשכת מפלגת העבודה את מועמדותי לתפקיד ראש עיריית באר־שבע", כתב בעתירתו. "מאחר שאני המועמד הרשמי היחיד של מפלגת העבודה לראשות העיר, נראה שעל חברי המפלגה במועצה לכבד את החלטות המוסדות של המפלגה ולתמוך בי לראשות העיר".

מזכ"ל המפלגה, עוזי ברעם, אישר בכתב כי אכן נכון טיעונו של סבג. יום לפני ההצבעה הקובעת, ב־10 באוגוסט השנה, ביטל המוסד לביקורת את ההסכמים הקואליציוניים שעליהם חתמו נאוי וסבג כל אחד בנפרד, ופסק בצורה חד־משמעית כי "יש לראות את אישור הלשכה מה־17.9.83 כמחייב את כל חברי המפלגה במועצת העירייה ואסור בכל צורה שהיא לפעול בניגוד לו. חברי המועצה אשר הציגו בניין עמדות אחרות בקשר להסכם הקואליציוני – אסור להם לפעול על פיו".

פסיקה ברורה, אלא שאינה שווה את הנייר שעליה נכתבה. אליהו נאוי ושאר חברי מפלגת העבודה תמכו במועמד מטעם "אשל", והשאירו את העומד בראש סיעת העבודה בבאר־שבע, אורי סבג, בחוץ. מפלגה המכבדת את עצמה הדואגת לתדמיתה הציבורית היתה מגיבה בסילוק החברים הסרבנים משורותיה. אך המרי המפלגתי של נאוי ושות' עבר ללא כל תגובה. עו"ד אברהם בריה, חבר בוועדת החוקה של המפלגה שייצג את סבג במוסד לביקורת, אינו מתכוון לעבור על כך לסדר היום. את מעשהו של אליהו נאוי הוא מכנה "עזות־מצח". אבל נאוי אינו מתרגש. כששאלנו אותו כיצד העז להפר את חוקת המפלגה ולהמרות את פי מוסדותיה, השיב: "מפלגתי נתנה לי יד חופשית לפעול בעניינים אלה כרצוני. לכן, בתחום המוניציפלי אין החוקה מחייבת אותי".

ביקשנו לשאול את המזכ"ל ברעם או את הדוברת מיכל קורן, האם יש במפלגה חברים רגילים וחברים מיוחדים שחובת הציות לחוקה אינה חלה עליהם. אך לא זכינו בתשובה. המזכ"ל יצא לחופשה, והדוברת לא נענתה לפנייתנו הטלפונית.

נאוי: הסגנון שלי

את הקריירה שלו התחיל אליהו נאוי כשופט שלום, והוא מסיים אותה עכשיו כיו"ר המערכת השיפוטית של ההסתדרות. מבעד לחלון לשכתו החדשה, בקומה השישית של בניין "הקרמלין", נשקף נופה האפור של תל־אביב. ומה על באר־שבע, עירו? נותרה ממנה רק תמונה של בית־המשפט מצויירת על בד, כבשיק, ודף עם הקדשתו של אנוואר סאדאת – שניהם תלויים מאחורי גבו. ייתכן כי אינו מתגעגע עוד לבירת הנגב, אך ודאי שגם תושביה אינם מתגעגעים אליו. הרומן שנמשך 23 שנים לא הסתיים בחיבוקים ונשיקות. ואולם לא יהיה זה הוגן לא לתת את רשות הדיבור לאיש ששמו נקשר משך זמן כה ממושך – לטוב ולרע – עם שמה של בירת הנגב.

נאוי אומר, כי אין הנחתום מעיד על עיסתו, אך מול האשמות הכבדות המלוות את עזיבתו, אין כל סיבה שלא יגיד את אשר על ליבו:

"אני מקווה שדברי לא יישמעו כמענה לשאלה 'מה יש לך לומר להגנתך'. בבואי לבאר־שבע ב־1963, מצאתי עיר שסועה ודוויה מתחים בין עדתיים. בלי להיכנס לפרטים אציין, שמאז ועד היום שום רשימה עדתית לא עברה את אחוז החסימה. משך 23 שנות כהונתי כראש העיר לא היתה באר־שבע זירה למאבקים על רקע עדתי או על רקע חילוקי דעות בין דתיים לחילוניים. אני מניח, כי לחיים בשלווה אלה תרמה לא־מעט גישתי לנושא החינוך. מן הרגע הראשון גרסתי אינטגרציה מלאה. כזאת שמתחילה בגיל שלוש, בגני־ילדים. מעולם לא היו בבאר־שבע בתי־ספר יוקרתיים ובתי־ספר לעניים. שלוש הבנות שלי למדו בבית־ספר שרוב תלמידיו נמנו עם השכבות החלשות בחברה – הדבר לא הזיק להן כלל וכלל. עד היום יש ויכוחים עם משרד החינוך על התוקפים בבני הילדים של העיר, ועד היום מרגישה קופת העירייה את ההוצאות הגבוהות הקשורות בניהול בתי־ספר מקיפים. בבתי־הספר האלה לומדים יחד אלה שעתידים להיות מרצים ומהנדסים עם אלה שיהיו אולי מכונאים או בעלי מוסך.

"בהקשר זה אין לפסוח על הקמתה של האוניברסיטה. אני משוכנע שאילולא פנחס ספיר, היא לא היתה קמה גם בעוד 20 שנה. ספיר היה הפטרון הגדול של העיר. לצערי, מרגע שבו הסתלק, חשתי שאני ניצב מול קירות אטומים. בלי מדיניות ממשלתית שדואגת להשתית ולהמריץ משקיעים, אין לבאר־שבע כל סיכוי להתפתח. עם מותו של ספיר נפסק, כאמור, פיתוח העיר. באין תעסוקה מתאימה לבוגרי האוניברסיטה, הם עוזבים את הנגב ונודדים למרכז הארץ. הפתרון מצוי בידי הממשלה, ואני מודה שלא הצלחתי להטות את הקו לכיוון הרצוי".

שאלה: מדוע לא עלית לירושלים, לא הלמת באגרופך על שולחן הממשלה, לא זעקת על קיפוחה של באר־שבע. האין זה מתפקידו של ראש־עירייה לעשות כך?

תשובה: אני שואל את עצמי, לפעמים בצער, האם האלימות והצעקות הן הדרך היחידה. איני מוציא מכלל אפשרות שאילו יצאתי בהפגנות, אילו הבעתי צעקים והכרזתי על שביתות – הייתי מקבל יותר. אך מה לעשות, זה לא הסגנון שלי. ייתכן כי זו אחת הסיבות לכך שעזבתי. שהרגשתי שאיני יכול עוד. אתן דוגמה: בשתי הפגנות השיגה יהודה דבר שבאר־שבע נלחמה עליו שנים: את החלטת הממשלה על העברת מטה חברת הפוספטים מתל־אביב. לפנים רכשה החברה בניין־משרדים בבאר־שבע והשקיעה חצי מיליון דולר באמצעי תקשורת מתוחכמים. הנה, די היה בשתי התפרצויות כדי לשנות את הכל. ומה יקרה במפעל הבניין בבאר־שבע, על כל הטלקסים ומעמדות הפקסימיליה היקרות שבו, יעמוד ריק עד שימכרו אותו בהפסד, ויהודה – אם תקבל משהו מעבר לפנטת המדייד. שעליה, כתובה ההחלטה, תקבל חלק קטן של ההנהלה, וגם זאת, במקרה הטוב, כעבור חמש שנים.

"בשנתיים האחרונות הגעתי למסקנה שמיציתי את עצמי כראש העיר. אין בכוחי לשנות את כללי ההתנהגות בין האווירה לבין הממסד. אם האלימות היא הדרך היחידה – שיעשה זאת מישהו אחר".

הורים למען מעורבות בחינוך

עד היכן יכולים הורים להשפיע על מערכת החינוך שבה לומדים ילדיהם

מאת אור גונדר

בעוד קצת יותר משבוע, ישובו מיליון וחצי תלמידים מביתם לבתי הספר. אמהות מותשות מודרשים בחברת ילדיהן יעבירו את הנודים, הבטוחים לקבל על עצמם את הנטל. אחרי אנחת הרווחה, תבוא השאלה המטרידה יותר: מה בעצם עושים עימם המורים, בין כותלי המוסד. מה רמת המידע והערכים שהם רוכשים שם ועד כמה מתיישבים הדברים האלה עם תפיסת ההורה. בתוך כך, הם מגיעים לשאלה המלווה את החינוך ואת החינוך הממלכתי בפרט מאז היווסדו: מה מקום ההורים בבית הספר. מה מידת מעורבותם והשפעתם בחינוך ילדיהם שלהם, משעה שהפקידו אותם המדינה ומסרו אותם בידי מחנכים בשכר.

* * *

הוויכוח, הפעם, החל בראש פינה. קבוצת הורים פועלת שם להחלפת מנהלת בית הספר המקומי, ויו"ר ארגון המנהלים בהסתדרות המורים, משה אידלשטיין, צוטט כאומר "הורים הם לא פקטור בחינוך. במדינת ישראל, להורה אין זכות לקבוע מה ילמדו ילדיו. כארגון מקצועי, נדאג לעקור מהשורש את התופעה המזרחנית של קבוצות הורים, המתערבות בעבודת מנהלי בתי ספר. הורים יכולים להיות מעורבים בקישוט בית הספר או בהפעלת חוגים. לא יותר".

אידלשטיין, אגב, מכחיש כי אמר את הדברים האלה. בשיחה עימי הוא בונה מערכת סמנטית מסודרת, מבקש להבחין בין מעורבות הורים בבית הספר, אותה יש לשפות, לבין התערבות הורים, לה הוא מתנגד. ועד ההורים, כך אידלשטיין, זכאי לקבל מידע, להשתתף בדיון ולקחת חלק באירועים – אך לא להתערב, ולהחליט ללחוץ ולפעול, שלא על פי החלטות הנהלת בית הספר והמועצה הפדגוגית.

הסתדרות המורים, שרגה בנושא השבוע אמנם, כי היא רואה את ההורים כשותפים בעבודה החינוכית בביה"ס. הודעתה דומה להגדרת אידלשטיין, בדבר מעורבות והתערבות. החינוך – מודיעה הסתדרות המורים – לא ניתן לחלוקה. ההורים ובית הספר חייבים לפעול יחד בשיתוף ובהבנה. הסתדרות המורים אומרת, כי ארגון המנהלים, שבראשו משה אידלשטיין, פועלים ברוח העמדה הזאת.

יו"ר ארגון ההורים הארצי, יצחק עפרון, אומר כי יותר מבעבר,

שמואלי: אי אפשר לבלום

חשובה מעורבות הורים ואין לנתקה. "כל הורה רוצה שיהיה לו מה לאמר, כיצד הוא רוצה לראות את ילדיו. רק בית הספר והילדים יוצאים נשכרים".

* * *

שני הצדדים תומכים יתרונותיהם בשניים מסעיפי חוק החינוך הממלכתי תשי"ג. סעיף 6 לחוק הזה אומר: "על־פי דרישת הורי תלמידים במוסד חינוך, רשאי השר, בתנאים שנקבעו בתקנות, לאשר למוסד תוכנית השלמה אחרת מזו שנקבעה". תוכנית ההשלמה מוגדרת בחוק כחלק של תוכנית הלימודים, שיקיף לא יותר מ־25% משעות הלימודים. בסעיף 8 נכתב "השר רשאי... לאשר... על־פי דרישת הורי תלמידים באותו מוסד, תוכנית לשעות נוספות על השעות שנקבעו בתוכנית הלימודים, ובלבד שכל ההוצאות את התוכנית מביצוע התוספת יחולו על הורי התלמידים... או על הרשות המקומית".

משה אידלשטיין טוען, כי הציבור טועה בהבנת חוק החינוך הממלכתי. הוא מבהיר, מעדיף לשים את הדגש יותר על "השר רשאי" ופחות על "דרישת הורי תלמידים". בתקנות שהוציא משרד החינוך נוהל דיונים המלצה של ההורים – אך אידלשטיין שב ומדגיש: ההורים פונים לשר. "אין להם זכות לקבוע".

הסעיף הזה בחוק, הוכנס בראש ובראשונה על מנת לרצות את מבקרי ביטול הזרמים בחינוך – ובעיקר את הדתיים. יו"ר ארגון המנהלים בהסתדרות המורים אומר, כי החוק נכתב בחופזה וללא מחשבה. לדבריו, מדובר כאן לא ב־25% מתוכנית הלימודים – אלא במתכונת, שהרי הכנסת רבע תוכנית חדשה מחייבת הוצאת רבע קיים. "יכול להיות, הוא אומר לי, שהשנה יחליטו ללמד את ביאליק, ובשנה הבאה את מאו טסה טונג, ואחר כך את צ'רלי צ'פלין. מורים יצטרכו ללמד בניגוד להכרתם. אם זו הוראה של השר – לא תהיה להם ברירה". כאיש איגוד מקצועי הוא מביע התנגדות נחרצת לכך ומבטיח להיאבק.

* * *

אליעזר שמואלי, המנכ"ל היוצא של משרד החינוך, אומר כי אי אפשר לבלום את התנועה הגוברת של מעורבות הורים. בית הספר שוב אינו שייך לפרופסיונאלים בלבד. הוא רואה בתהליך עניין חיובי ביותר, מתאים לחברה הישראלית. דור ההורים של שנות השמונים, מאופיין בשל היותו דור מתקדם, גידול בנים, הרואים עד כמה יכולה מעורבותם להיות לעזר, שעה שהם עצמם הופכים הורים. עם זאת, מעיד שמואלי, למרות היתרונות הרבים, לא נתקל במקרים רבים, בהם מגיעה מעורבות הורים לכלל שינוי של ממש בתוכנית הלימודים.

בשלושים ושלוש שנות חינוך חובה, ישמשו סעיפי המעורבות באורח מלא בשני בתי ספר בלבד. בקטמונים בירושלים הוקם לפני שנים אחדות ופועל בהצלחה רבה בית ספר ברוח ערכי תנועת העבודה, ובגבעה הצרפתית פועל בית ספר מסורתי. בכעשרה בתי ספר נוספים מופעלות תוכניות תגבור לימודי יהדות (תל"י), פרוייקט אותו טרח לקדם זבולון המר בשנות כהונתו במשרד החינוך. בדרך כלל, באים ההורים, המבקשים לנצל את זכותם על פי החוק, מן השכבות היותר מבוססות והיותר משכילות של האוכלוסיה. במקרים אחדים, ניסו קבוצות הורים לנצל את סעיפי המעורבות הכלולים בחוק, כדי לקדם הקמת מסגרות אליטיסטיות לילדיהם.

שמואלי אומר, כי עד היום לא התעוררה בעיית התחלה על חומר שיוצא מתוכנית הלימודים לטובת תכנים בהם מעוניינים ההורים. בדרך כלל, שולבו הנושאים המתגברים במערכת השעות הקיימת. לימודי תנועת העבודה הוכנסו למסגרת שיעורי היסטוריה ותולדות, בשיעורי הספרות התעכבו יותר על הרקע ליצירתה של רחל. פה ושם מקריבים פרק בתנ"ך, שיעור לשון או פרק אחר בהיסטוריה שיצאו נפגעים.

* * *

בכלל, יש לציין, פתוח משרד החינוך לתוכניות לימודים חדשות ולהצעות הורים – הרבה מעבר לגמישות שמגלים ארגוני המורים. אדם המצוי במערכת אמר לי, כי מאז הרפורמה בחינוך, נתקל כל שינוי במערכת במחסום האיגוד המקצועי, הרואה עצמו קודם כל כאיגוד ורק אחר כך כמסגרת קידום פרופסיונאלית. מורה ותיקה הסבירה את הדברים באורח הבוטה ביותר: "דאג לעצמך, שביוזמת הורים כר הבים מחר עוד כמה עשרות הורי בית לימודים. אתה באמת חושב, שמורים שרגילים ללמד כמו תוכי, שנה אחר שנה אותו חומר, ומקבלים גם משכורות ודבר בתנאים, יסכימו להיכנס כל שנה לתוכנית לימודים חדשה, רק בגלל מלים יפות כמו 'מעורבות'?".

בזום פנה, יו"ר המרכז לתרבות ולחינוך בוועד הפועל, מצדד בכל מעורבות הורים בחינוך. הגוף שהוא עומד בראשו מעודד את פעולתם של תנועת מתנבים לעידוד תנועת העבודה – כמו גם כתיבת תוכניות לימודים ויצירת כלים, במסגרת החוק, לקידום ערכים שהוא מאמין בהם.

כאיש ההסתדרות, הוא מכיר בפוטנציאל העימות המקצועי הטמון במעורבות הזאת, משתדל לראות דווקא את הצד הבונה של הקונפליקט. "לאחד את העם?", הוא אומר, "אם יש רוב הורים, שמשתמשים בכתום החוקית להשפיע והמורה עומד בניגוד למגמה – המורה עומד בניגוד לרוח החוק". אבל, הוא טוען, השאלה הפתוחה, והתשובה כללית. כשאני שואלו, אם לדעתו שייך בית הספר להורה או למורה יאמר, כי בית הספר שייך לקהילה: הורים, מורים ותלמידים. אחר כך יאמר, כי אינו יכול לענות לסוג כזה של שאלה. אינו חושב שהיא לגיטימית. "אני מסרב לראות קונפליקט כזה. זה לא בריא".

אייב הירשפלד מנסה את מזלו

איל בנייה ניו־יורקי וישראלי לשעבר, חריג בנוף הפוליטיקאים המקומיים, מתמודד על מועמדות הדמוקרטים לכהונת סגן מושל מדינת ניו־יורק. מנגנון המפלגה מתנגד. השבוע פסק בית משפט כי הירשפלד לא יוכל להציג מועמדותו. אך הירשפלד עומד לערער

מאת שלמה שמיר

ניו יורק

מי שנכשל במבחני כניסה לבית הספר לרפואה נעשה לעורך־דין, ולאחר שהוא בא לכלל מסקנה כי לא יתעשר במקצוע זה, הוא בוחר בפוליטיקה. לפי הלצה אמריקאית רווחת, זה רקעם האישי של רבים מהמאכלסים את זירת הפוליטיקה המקומית בארצות־הברית. אברהם הירשפלד הוא יוצא דופן. הישראלי לשעבר, אחד האנשים העשירים בניו־יורק, המתמודד על מועמדות המפלגה הדמוקרטית לכהונת סגן מושל מדינת ניו־יורק, לא סיים בית־ספר עממי והוא חסר כל השכלה פורמלית. לא זו בלבד שהירשפלד אינו מנסה להסתיר עובדה זאת, הוא אף מתהדר בה. בשיחה עמי הזכיר את הדבר פעמים אחדות, בהנאה גלויה ובגאווה של התרנה.

גם בעיני הפוליטיקאים של ניו־יורק, שאינה חסרה טיפוסים המעוררים יותר תימהון מאשר הערכה, נראה אייב הירשפלד מוזר במיוחד. במידה כזאת, שנדרש מאמץ מיוחד להתייחס אליו ברצינות. בעיקר כאשר הוא מדבר על עצמו כעל פוליטיקאי השואף למשרה רמה. הוא כל כך משתדל להישמע ולהיראות שונה בנוף הפוליטי המקומי, עד כי מתעורר חשד שיש לו סיבות טובות להיות כזה, וק לא בהכרח מוצדקות לו.

הירשפלד בן ה־66, שפניו הצבעים משים ובכסאו הוד הזקן מוסיפים לרווחו, עשה הון עתק בעסקי בנייה מאז הגר לארצות־הברית מישראל בשלהי שנות הארבעים. הוא מנסה להוכיח כי הוא יכול להפעיל את מרשם־ההצלחה שלו בעולם העסקים על הפוליטיקה המקומית. בעבר נכשל בכך פעמיים. עתה הוא מנסה כוחו בשלישית.

הוא מרגיש כי אינו נמנה עם הממסד של המפלגה הדמוקרטית בניו־יורק, וכי החליט להשתתף במירוץ לכהונת סגן מושל המדינה נגד רצונו של המנגנון המפלגתי. זה נשמע טוב כסיסמת בחירות; רבים בניו־יורק אוהבים חשונים המתגרים במנגנון המפלגה המבכים את פיהם של העסקנים הוותיקים, שאיבדו הרבה מכוחם והשפעתם מאז ימי טאמאני־הול. אך הירשפלד עצמו לא נראה כמי שמאמין באמת כי הפעם יעלה בידו לזכות במועמדות המפלגה, וכמי שמקדים רפואה למכה הוא מציין כי לא יתאכזב אם יפסיד.

בשיחה עמו מתעורר הרושם כי המירוץ הפוליטי הוא לדידו מעין מעשה משובה, שאם יצלח מה טוב ואם ייכשל הוא ידאג להפיק מכך רווחים, כפי שלדבריו אירע בעבר. "זאת עובדה, הוא מספר – לאחר כל כישלון פוליטי, התחלתי פרויקט חדש והרווחתי הון רב".

מעשה משובה זה עולה לו בסכומי כסף עצומים. הירשפלד אינו מוכן לנקוב מהם הסכומים שהשקיע במירוצים פוליטיים קודמים ובזה הנוכחי. כשמגיעים לענייני כספים, הוא נעשה פחות בפרטים ומאבד את שטף דיבורו. בשנת 1974 התמודד על בחירת סנאטור מטעם מדינת ניו־יורק, ונכשל. לאחר מכן הכריז על מועמדותו למשרת ראש מועצת עיריית ניו־יורק והוכר. בשמו כתבו העיתונים על מיליוני דולרים שהשקיע הירשפלד בשני ניסיונות סרק אלה.

הפעם פורסם כי הקציב למסע הבחירות סכום של חמישה מיליוני דולר. הוא מסרב להגיב. הוא גם נמנע מלומר מהו מחזור עסקיו. בכתבה לא מחמיאה שפורסמה עליו ב"וויליג' ווים", נאמר כי הוא "שווה" חמש מאות מיליון דולר. "איני יודע", הוא אומר, "איני אוהב להתעסק בחישובים כאלה". אך גאוותו אינה מניחה לו, והוא מספר כי לפני שנתיים רכש בית מלון ענק במרכז מנהטן במחיר של 45 מיליון דולר ולא מכבר הוצע לו בעבור בית מלון זה סכום של מאתיים מיליון דולר. "כינסתי את שלושת השותפים הקבועים שלי – אישתי, בני ובתי – והחלטנו שלא למכור. בעוד שנתיים יציעו לי יותר".

הדאגה לאיש הקטן היא שדוחפת אותו, לדבריו, למעורבות בפוליטיקה. הוא לוחם נגד האפלות לצורכי האנשים הפשוטים מצד הפוליטיקאים המקצועיים. "הכבוד אינו מעניין אותי. אני בן לפרסומת. אני מסכים עתה להתראיין על־ידי עיתונאים רק משום שאני בעיצומו של מסע בחירות. אך איני זקוק לפרסומת. אני משתמש עתה בעיתונאים כמו שבבנייה אני עושה שימוש בשירותי מהנדסים". אך הירשפלד אינו מסתיר את הנאתו מתשומת הלב שהוא זוכה לה בימים אלה בכלי התקשורת בניו־יורק. כל המבקר במטה הבחירות שלו מקבל תיק גדוש בקטעי עיתונים עליו, גם כאלה שאינם מרבים בשבחו.

קירות חדרו מלאים בתצלומים שבהם הוא נראה בחברת הנשיא לשעבר ג'ימי קרטר, הסנאטור טדי קנדי ועוד אישים אמריקאים ידועים, שעמם התיידד לדבריו בגין הזדהותו עם השקפותיהם ותמיכתו במדיניותם. לפי גירסת עיתונים בניו־יורק, קירבתו לפוליטיקאים אמריקאיים היא תוצאה של מענקים דשנים שתרם לקופותיהם בתקופת בחירות. "וויליג' ווים" מזכיר רשימה ארוכה של עסקנים מפלגתיים שהירשפלד סייע להם בתרומות. בעזרת מענקים אלה, טוען העיתון, יצר הירשפלד וטיפח קשרים הדוקים עם אחדים מעסקני המפלגה הדמוקרטית בעיר, ואף הצליח להיבחר לגזבר המפלגה הדמוקרטית בניו־יורק וכיהן במשרה זו תקופה.

אייב הירשפלד אוהב לספר על עברו בישראל. לדבריו, היה מעסקני מפלגת הציונים הכלליים ולפני שירד לארצות־הברית כיהן מטעמה כסגן ראש עיריית בני־ברק. בתקופה בחירות שפורסם בשבועון היהודי "אלגעמיינער ז'ורנאל" הופיע תצלום שבו הוא נראה במדי צה"ל. יש בפיו סיפור אישי ארוך על סיבות עזיבתו את הארץ. בנעוריו רכש מכונה חדישה למפעל מתכת גדול שהיה בבעלותו. אך המכס לא איפשר לו לייבאה והוא שב לארצות־הברית כדי למכור אותה. שם קיבל הצעה שלא יכול היה לסרב לה. כך שקע בעסקים וכעבור שנים עבר לעסקי הבנייה והיה הראשון שהקים בניו־יורק משטחי חניה למכוניות שנבנו בבניינים.

הוא תרם סכומי כסף גדולים למוסדות בישראל. לאישתו יחס מיוחד לעיר צפת, שבה התגורר אביה, והיא הקימה בית־ספר בצפת. הירשפלד מימן את הקמת הספרייה באוניברסיטת בר־אילן ולא מכבר תרם סכום כסף להקמת ישיבה בירושלים. להנצחת שם הוריו, תרם לשיפור החזית של בית הכנסת הגדול בבני־ברק. באחרונה, לדבריו, תרם חצי מיליון דולר למגבית היהודית המאוחדת.

הירשפלד מספר כי נהג לתרום סכומי כסף נכבדים למערכות הבחירות של הליכוד, וזאת בהשתדלותו של השר חיים קורפו, שהיה בן עירו. אך הוא התאכזב ממנחם בגין מפני שהסכים להחזיר למצרים את סיני. הירשפלד מגלה כי אחרי מלחמת יום הכיפורים ניהל ביוזמתו מגעים עם גורמים ערביים בניו־יורק וניהל שיחות עם מוחמד מאהדי, עסקן ערבי ידוע העומד בראש ועד פעולה ערבי־אמריקאי. השניים ניסחו מסמך שלפיו תיהפך ישראל למדינה דו־לאומית ותיקרא ישראל־פלשתין. לדבריו, הוזהר על ידי הקונסוליה הישראלית להפסיק את מגעיו עם ערבים בניו־יורק.

אין לו עורף ציבורי יהודי, ויהודים רבים בניו־יורק אינם מכבדים אותו. הם שומעים את שמו רק בקשר ליוזמותיו הפתאומיות בזירה הפוליטית המקומית. לא מכבר עורר את זעמם של רבנים ועסקנים יהודים לאחר שתקף את המושל מאריו קומו, ואמר כי המושל מתנגד למועמדותו רק בגלל מבטאו הזר. דבריו התפרשו כאילו הוא מאשים את המושל באנטישמיות וקבוצה של רבנים הזדרזה לפרסם הודעה שבה גינו את הירשפלד, ותבעו ממנו לפרוש מן המירוץ.

המושל קומו, הזוכה לתמיכה איתנה בקרב יהודים, אינו מסתיר את התנגדותו למועמדותו של אייב הירשפלד והודיע כי הוא תומך במועמדותו של חבר הקונגרס סטן לאנדין לסגנו. קומו הסביר פעמים אחדות כי לדעתו חסר הירשפלד את הכישורים למלא תפקיד של סגן מושל. ראש עיריית ניו־יורק, אד קוץ' אמר לעיתונאים, כי אם ייבחר הירשפלד לכהונה זאת, לא יוכל קומו לעזוב לא רק את המדינה אלא גם את החדר.

אך גם אלה הלועגים לשאיפותיו הפוליטיות של הירשפלד, מודים כי המושל קומו ועוזריו נוקטים צעדים פזיזים ולא מקובלים כדי להכשיל את מועמדותו. כאשר פורסם כי עוזריו של המושל מחטטים בתיק ההגירה של הירשפלד כדי לבדוק אם קיבל את האזרחות האמריקאית כחוק, עורר הדבר ביקורת מצד עיתונאים, שתמהו על כך שפוליטיקאי מכובד כקומו נזקק למעשה קטנוני מסוג זה כדי להכשיל את הירשפלד. גם ניסיונותיהם של עוזרי המושל לפסול את רשימת החותמים על מועמדותו של הירשפלד, עוררו פליאה. האמריקאים ידועים באהדתם לפוליטיקאי הנרדף על לא עוול בכפו, והמאמצים לסכל את מועמדותו של הירשפלד עוררו כלפיו אהדה, המורגשת במאמרי פרשנות על מערכת הבחירות.

את התנגדותו הנמרצת של המושל למועמדותו של הירשפלד מסבירים פרשנים בכוונתו של קומו להיכנס בקרוב למאבק על שאיפתו לזכות במועמדות המפלגה הדמוקרטית לנשיאות ארצות־הברית. במקרה כזה, ייאלץ המושל להפקיד את עבודתו השוטפת בידי סגנו, וקומו נוהר מן האפשרות שיהיה זה הירשפלד. עם זאת, מבינים פרשנים, אם ייכשלו המאמצים לסכל את מועמדותו של הירשפלד, ייפגע מעמדו של המושל בזירה הארצית.

סגנות מושל מדינה אינה נחשבת משרה חשובה. סגנו הקודם של המושל קומו פרש מכהונה זו והרשים אחרים לאחר הבחירות ושב לעסקיו הפרטיים. אך הירשפלד מאמין כי האיש עושה את הכהונה, ולא להיפך. הישגו הגדול ביותר עד כה הוא, שפרשנים התחילו להתייחס לסיכוייו, ויש מהם הסבורים כי אלמוניותו של מועמד המושל סטן לאנדין וכספו של הירשפלד עשויים להפתיע בהצבעה בספטמבר, יום הבחירות המוקדמות.

בינתיים, בית־המשפט העליון של מדינת ניו־יורק, בדיון שנערך השבוע, פסק כי נמצאו פגמים טכניים ברשימת החתימות התומכות במועמדותו של הירשפלד. רשימות אלו כוללות חתימות של שבעים אלף אזרחים ובית־המשפט פסק כי הרשימות הוגשו שלא בהתאם לנדרש לפי חוק הבחירות המוקדמות. השופט ציין כי אין מקום להאשים את הירשפלד במעשים נגד החוק, ביחס לרשימות אלה, כפי שטוענים עוזריו של המושל קומו. פרקליטיו של הירשפלד הודיעו כי יגישו ערעור על פסק־הדין.

هكذا من الأصل

هكذا من الاصل

הקרב על מוסקווה

מאת כריסטיאן שמידט — היאר

DIE ZEIT

מיוחד ל"הארץ"

ברית־המועצות נראית כמחולקת לשני עולמות: עולם פרטי, יום־יומי, שרוי בדלות ובמצוקה מתמדת, ועולם ציבורי, פובליציסטי, בניין־על תרבותי ההולך ונעשה ליברלי

מוסקווה

במשך שבעה ימים תמימים נסע באחרונה מיכאיל גורבצ'וב ברחבי המזרח הרחוק של ברית־המועצות. בהזדמנויות הוא פתח חלון לאסיה. האיפשר להודיעים מעיבורי הא־מפריה לעזור לביתו הוא, שבוע שלם הראתה הטלוויזיה מדי ערב את המנהיג מוקף שומרי־ראש מתחת לגשם שוטף ושיטפון־דיבורים: תמונות קבוצתיות עם מטריה ועם ראיסה — במחיצת חברי הפיונרים וגימלאים. לבוש לפעמים חלוק וכיסוי־ראש, הוא הקרין תדמית של רופא מודאג המחזיק את ידו על דופק העם ומבקש מהחולה כי יסייע בתהליך הריפוי המאומץ.

הסיוע תמיד מובטח לגורבצ'וב. אך מדי פעם קוטעים קולות זוקים או גם קריאות רמות את זרם מלותיו. נשים קשישות, חבר קומסומול עקשן, פועלים ספקנים, מתלוננים, מציגים שאלות ביקורתיות, אינם מותרים. יש מחסור בבגדי ילדים ובגברים בכלל, בציוד לחוות, ברהיטים ובחומרי בניין, ובכל מקום הבעיקר — חסר שפת דיור. גורבצ'וב מגיב באורח ספונטני, פעמים בצורה ניצחת ומהורהרת ופעמים בהירקסיות מסודרלת.

"האם צריך לשתות בכל מחיר?" השיב על תלונה בדבר התורים הארוכים ליד חנויות למשקאות אלכוהוליים. "לא בכך המחוכר" באה התשובה. "צריך היה לסדר אחרת את העניין. האנשים צריכים שם לעמוד עד אין סוף". על כך משיב המזכיר הכללי בימה מתנבת: "או אל תעמדו. למה אתם צריכים לעשות את עצמכם?" ואז הוא מגיב בזהירות על הלחצים המסוכנים שעודד מסעו חסר־הפשרות נגד השחיתות: "עגבניות, קולות, עכשיו 5 רובל! מתי יקבל הסמסר מפקיע־המחירים את העונש הראוי לו?" הוא נשאל בלהט. "לא כולם ספסרים", משיב המזכיר הכללי, המעניק קדימות ראשונה לאספקה סדירה וליוזמה פרטית.

המודרניזציה כמעט שלא שינתה דבר בתנאי החיים מימים ימימה. התנופה שמנהיג המפלגה האנשי היו רוצים להקנות למדינה, אינה עוברת. במקומות רבים הדרפת השיטה את הרפורמות, הביורוקרטיה חוסמת את דרכן. האורחים הסובייטיים הם קורבנותיה של הביורוקרטיה הזאת, אך בהדבמידה גם הגלגלים המפעילים אותה. את הגלגלים הללו רוצה כעת גורבצ'וב להניע. האוכלוסייה אמורה לקבל טווח־פעולה גדול יותר, ובאמצעות תנופתה היא — זו התקווה המעורפלת — תוכל לגבור על כוחו הנבזי של המבנה.

דרישות ההווה

במסעו חזר גורבצ'וב לנוסחה הפוליטית של חרושצ'וב, שדיבר על "אמון בהמונים" בעוד שיורשיו דיברו על "אמון בפונקציונרים". גורבצ'וב: "העם לא יטעה. לפני שמקורבים מישהו לתפקיד יהיה זה טוב להתייעץ, לומר לשם כך את העם. לא צריך לעשות מזה סוד". אך בעוד שחרושצ'וב מיהר בתמנו הבטחות גרנדיוזיות והבטיח גן־עדן של רווחה עלי אדמות, המסר של גורבצ'וב הוא, שלא תהיה שום חלוקת סמכויות כל עוד האנשים לא יעבדו קשה יותר.

מאזן הביניים שערך במזרח הרחוק הוסף בבירור את החשש שהרפורמות ייתקעו ויירדו לטמיון בגלל הלתארגיה של האוכלוסייה והתנגדות גופי המפלגה והתכנון הריכוזיים. משפט־מפתח שהשמיע גורבצ'וב במהלך המסע:

● איננו יכולים עוד להיות באורח הישן... אבן נשקפת הסכנה שהצעד הראשון ייתפס מיד כהצלחה, כאילו השתלטנו על המצב כולו... אבל מה שהושג איננו יכול לספק אותנו לטווח ארוך משום בחינה.

● לאיש אין מרשמים. במוחים להצגה המקווה. לא כאן בחאבר־בסק ולא במוסקווה במיניסטריונים. בוועדת התכנון, בממשלה, בפוליטביורו. אנחנו צריכים ללמוד תוך כדי פתרונן של משימות חדשות. אסור לנו לפחד מסיכונים.

● אסור לנו להרשות לדוגמות מיושנות לעצור את עינינו... אני אומר זאת גם משום שיש אצלנו אנשים המתקשים מאוד לאמץ את המלה "עיצוב מחדש", "פרסטרויקה". לעתים קרובות הם רואים בתהליך התחדשות זה כמעט את ערעור עקרונות־היסוד. כמעט ויתור על עקרונותיו.

● ככל שנמשיך ונתקדם בשינוי ובעיצוב החדש, כך יתברר יותר עד כמה מורכבת המשימה, עד כמה רב היקפה של העבודה שאנו עומדים בפניה. יתברר יותר מה רבות ההשקפות הדעות על כלכלה וניהול, על שאלות חברתיות, אינטרסים ממלכתיים ודמוקרטיה, חינוך והכשרה, שעדיין מסגרות אותו דרישות ההווה, שלא לדבר על דרישות העתיד והפיתוח בעתיד.

מגדל השן

"פראוודה" ריסש וצינזר כמה מהתבטאויות שצופי הטלוויזיה יכלו לשמוע מדי ערב בערבו. בעיתון לא התפרסמה התקפה על צביעת פריודלוגיות. גם לא הובהרה שאלה דוגמות כלכליות אינן מקודשות, כן נמחקה הערתו יוצאת הדופן של גורבצ'וב, שמשום שאין מפלגות אופוזיציה בברית־המועצות חייבת המפלגה בביקורת עצמית לעתים קרובות. אמנם יש בכך עדות למכשולים הנערמים על דרכו של המזכ"ל. לאילוצים למיניהם, אך בד בבד גם לכך שראש המפלגה ממשיך ללחוץ ביוזמו הוא.

גורבצ'וב מייחס חשיבות מיוחדת לשלוש חזיתות. ראשית, חסידי הרפורמות מנסים לכרסם בהתנגדות שנתקלו בה תוך שהם מנהלים קרב הפירות עיקש. שנית, הם פונים מעל ל"שכבת הבטון" של המפלגה אל האינטרסים של האוכלוסייה. ושלישית — הם מנסים למשוך לצידם את האינטלקטואלים ואת האינטליגנציה. אך לכך עומדים למכשול. המורשת הצאריסטית והשיטה הנבכוית, השיתוק התרבותי המסורתיים, הביורוקרטיה התכנון הכושל זה עשרות בשנים. נראה שחלק גדול מהאוכלוסייה משתרין ואטום, מתגודד בין ציפיות אבסורדיות לתפיסה פוליטית. אופטימיסטית, תוך נתק גמור עם השלטון. לא מעט אינטלקטואלים המתגורר שוב במגדל השן של הספקנות; אחרים מבטאים את אירשותם בבניינות החדשה, הניזונה במידה ניכרת מפרשת צ'רנוביל.

האם פירוש הדבר הוא, שחרף כל המאמצים אין כל אפשרות לחדש, ליישם רפורמות, להבקיע את השכבות הניאולוגיות? לא בדיוק. מבחוץ נראית ברית־המועצות מחולקת לשני עולמות: עולם פרטי, יום־יומי, שרוי בדלות ובמצוקה מתמדת, ועולם ציבורי, פובליציסטי, בניין־על תרבותי ההולך ונעשה ליברלי. בספירה הפרטית אין שום תנופה. הקולות התתולתיים שנישאר ברמה, ודעכים שב. מסעו של גורבצ'וב נגד השחיתות והאלכוהול, שלא שלב עד כה בתמריצים החומריים המתוכננים והבלגיזציה מצומצמת של כלכלת הצללים, הותיר את הקיום היום־יומי יקר יותר ויבש יותר. אנשים רבים רואים כיצד האינטרסים המשמאבים הפרטיים שלהם נתונים לאיום רב יותר. רק מעטים חשים כי הם מקבלים שירות טוב יותר. שם פריצת דרך אינה נראית באופק. לעומת זאת, החיים הציבוריים נמצאים בתנועה העשויה להפתיע את רוב המשקיפים המערביים.

הצנזור נשלח לדימוס

מדיניות ה"גלאסנוסט" — השקיפות — שנראה כי יושמה לראשונה בעקבות צ'רנוביל, צברה יותר תנופה לאחר ההלם הראשון. באמצעי התקשורת דנים על בעיות חברה ופוליטיקה, כפי שעשו עד כה רק בהונגריה ולעתים בפולין. הטלוויזיה הסובייטית הקרינה לאחרונה, לראשונה, דיון פרלמנטרי שבו היה על שר להשיב על דברי ביקורת של חברי הסובייט. מחזות עוסקים בנושאים שהיו עד כה טאבו, כמו שחיתות פוליטית והגירה יהודית. במסגרת ניסיון נרחב להנהיג תיאטרון שינהל את עצמו, יוכלו כ־60 בימות להעלות הצגות ללא התערבות השלטונות. התאורות הפרטים הסובייטית הדיחה את כל הנהלה הקודמת שלה ובחרה ליו"ר את הבימאי אלאם קלימוב, שסרטו "יימריה" נאסר להקרנה במשך שנים. קלימוב נבחר על־פי הצעת יועצו החשוב ביותר של גורבצ'וב, אלכסנדר יאקובלב, מזכיר הוועד המרכזי.

גם הסופרים שלחו לגימלאות רבים מהפונקציונרים הספרותיים הוותיקים שלהם. קרבנות מדיניות התרבות הסטאליניסטית והפוסט־סטאליניסטית, כמו אנה אחמטובה, מיכאיל זושצ'נקו ובוריס פסטרנק, נחשבים לפתע בעיני לקלאסיקאים רוסים מודרניים, במקום משודרי המפלגה הרשמיים וכותבי האפוסים המלחמתיים. סמכויות הצנזורה יצומצמו. זקן הצנזורים, פאול רומנובסקי, הוצא אף הוא לגימלאות. בפראוודה הגיעו שני היסטוריונים להוציא לאור ספר היסטוריה חדש על ,תולדות המפלגה. כמה משפטים חדשים נגד מתנגדי המשטר היושבים כבר במתנות על "פגיעה במשמעת המתנה" בוטלו על־ידי התביעה. לסעיף 23 של החוק הפלילי, המעמיד את עונש המאסר הגבוה ביותר על 15 שנה התוספה הפיסקה: "במקרה שעונש מוות יומר, בעקבות בקשת חנינה, לעונש מאסר, יהיה אפשר להטיל עונש של יותר מ־15 שנה אך לא יותר מ־20 שנה". הדבר מרמז לרצון ההנהגה שבעתיד יוטלו פחות גזרי־דין מוות.

לעומת שינויים אלה, אותה עצומה אופנה־מסתורין של "הזנחעה למען התנועות סוציאליסטית" (מחבריה ככל הנראה אנשי אקדמיה, חברי מפלגה, שפודה לאירבר רעש במערב — היא מעורפלת ומיושנת כמעט שלא ממין העניין.

קיצוץ בזכויות־היתר

מסמך אחר שהגיע לאירבר למערב מלמד עד היכן מרחיקים לכת הוויכוחים והעימותים שהתעוררו בעקבות ניסיונות הרפורמה, ומה עומד על הכף. זה פרוטוקול של דיון שניהלו ב־11 באפריל הבוס המפלגתי של מוסקווה, בוריס יאלצין, והתעמלנים וה"איזינגלגים" של "בית ההסברה הפוליטית" המוסקואי. בדיון זה יכול יאלצין — האנשר מטעם גורבצ'וב להבריא את המטרופולין הסובייטית — לחשוף את כל כוחי־ההתנגדות של המבנון לרפורמות.

רבות מהשאלות בכתב שהוגשו ליאלצין, סיביראי מסוורדלובסק, כללו השמצות אישיות: "אתה מתבונן הבניות כמו נפוליאון. מדוע אתה מתערב? אתה כאן רק משום שגורבצ'וב נצרך למשגיח משלו. חזור לסוורדלובסק לפני שיהיה מאוחר מדי!" גורבצ'וב אכן הביא מסוורדלובסק את המהנדס הבוכשר, ובסוף השנה שעברה כשה את מינויו, במשחקיכות, על "המשטמה" המפלגתית המפורסמת של מוסקווה. מאז, נהג יאלצין בבירה כפי שלא נהג בה אף איש היירארכיה לפניו. בשעת בוקר מוקדמת נסע בתחבורה הציבורית למרכז, וגילה תגליות מחרידות. הוא נכנס לחנויות כלקוח וביקש מוצרים שידע כי סופקו לא־כבר. כאשר נאמר לו שהסחורה איננה, שלף הבוס המפלגתי את פנקס־החבר שלו ודרש מהמוכרים המבוהלים להוליכו אליו להדר האחורי ולגלות לאן שינעו את המוצרים כדי למכרם במחירי השוק השחור.

בינתיים נמסרה חנות מיוחדת למוכרי צריכה למעמד השליט. "אני מאמין שיועיל לחברים הוגנים המפלגתי המוסקואי. אם יהיו רגישים יותר כלפי המחסור", העיד יאלצין והשתמע מדבריו כי ימשיך לקצץ בזכויות־היתר.

הוויכוח הפומבי בנושא זה נבלם לאחר שהתגלו חילוקי דיעות בצמרת המפלגה, כלפי מכתב ש"פראוודה" הדפיסה בפברואר לפרסמו, בתגובות מלמעלה: "הלוואי שכל מנהיג ילך יחד עם כל האזרחים להבויות הרגילות לקנות, בכן ולעמוד בתור. אולי אז ייעלמו במהרה התורים שהגיעו לכולנו עד כאן".

הדיון המתוקים השחיתות של קודמיו, הראה ראש המפלגה בנתונים סטטיסטיים מרבאים, הביאו להתפוררותה של מוסקווה ולפיגורה בתחומים רבים, אחרי ערים סובייטיות אחרות. כך, למשל, ראש העיר הקודם, פרומיסלוב — שאהב לבקר בבריטניה המערבית — לא יכול לטפל בענייני עירו מפני שעסק רק בנסיעות ברחבי העולם "לחתום על ברית ערים תאומות עם 70 או יותר ערים זרות". מוסקווה התפוצצה בכיתיים. על־פי התחזיות, ב־1990 היו אמורים להתגורר במוסקווה 7.6 מיליונים. כבר עתה גרים במטרופולין 8.7 מיליוני אזרחים. יחד עם שניים עד שלושה מיליונים הנוסעים המגיעים אליה, נמצאים בעיר מדי יום ביומו 11–12 מיליון איש. 2.5 מיליוני יחידות־דיור דרושות ברחופות. "יש לנו מטבחים קטנטנים אבל נשים מרצפות רבות בארצנו. כאשר הן עומדות במטבח כזה, לא נשאר מקום לבעל", התלונן יאלצין בימה סיבדיית.

מאז 1935, נהרסו 2280 אתרות־תרבות חשובים. מה שנשאר על עומדו, מוזנח ומתפורר. "כשאתה כבסייה במרכז מוסקווה, שפושקין נשא בה את אשתו, שוכנים היום משרדי האנרגיה החשמל. הלכתי לשם אתמול עם השר והלשכה שלו לפתות מוכנה לעבור לבניין אחר", בישר המנקה הפוליטי הראשי של גורבצ'וב.

מחיזון הנבלים

"אחת הקובלנות העיקריות של האזרחים", אמר יאלצין, "היא על מצב התחבורה הציבורית. צי המכונות המפורסם בעולם כולו מתיישן יותר ויותר, ובשנה האחרונה כלבדו אירעו 2000 תאונות. ברגע זה הפסיק ראש המפלגה את דבריו, שכן קיבל שאלה בכתב שנגעה לעניין. בפתק היה כתוב: "אומרים לנו שיאלצין נוסע בעצמו במטרו, אבל אנחנו אף פעם לא ראינו אותו שם. מחיזון התרעשות שלח הרי לא רק ממכב חסוף דרך הזלוח"?

תשובתו של יאלצין: עד כה, דבק בנוהג ללכת לפחות פעם בשבוע לחנויות. "לדעת המול, מכירים אותי עכשיו יותר ויותר אנשים, ואיכשהו גם נודע להם שאני בא. אז הם עוברים כרוח סערה בחנות, לובשים חלוקים נקיים וממלאים את המדפים בכל מה שנתם מנות לשולחן". לאחר שהגיב הבריז על הפסקה הקרא לחברים להתרענן "בכוס מים", ענה על שאלות בכתב. 98 אחוזים מהן היו, כפי שהתלונן אחר־כך, עלומות שם. בפתק אחד נאמר: "חרושצ'וב גימה לגרום לנו להתרוצץ כמו איכרים, אבל הוא לא הצליח. גם אתה לא תצליח יותר ממנו. תמיד עזרנו לעצמנו ואנחנו נמשיך בכך".

שאלה פרובוקטיווית שנייה היתה היכן קנה יאלצין את נעליו. האיש מסיביר נקב בשם מפעל בסוורדלובסק, שבו שילם 23 רובל תמורת נעליו המחזיקות מעמד כבר חמש שנים. אחרי קריאת תיגר זה לא היתה ליאלצין שום כוונה ללכת על בהנותיו. הדבר בא לביטוי בכד לאות המפלגה המוסקואית, ביולי. שם שוב עמד בלחץ ניכר, ובכל זאת, פיטר שני ראשי מפלגה של רובעים במוסקווה. אחד מהם פוטר על־פי צו, נוהג מאד לארמקובל.

ועם כל זאת, מהפרוטוקול של הישיבה הדמטית באפריל, עולה מיד כי החזית הראשונה של גורבצ'וב — נגד הביורוקרטיה המפלגתית — מתנהלת בראש וראשונה במוסקווה עצמה. הקרב על מוסקווה לבש במעט מגרים של קרב הברעה. רק כאשר יתאפשר גם במוסקווה, בלב לבה של הביורוקרטיה ושל ההיירארכיה — יוכל רצונו של גורבצ'וב בשינוי להתפרש על פני המדינה כולה. מדוע נתפסה מוסקווה למעמה שכה קשה להכריעה? גורבצ'וב נחל תחילה ניצחונות מוחיים במאבק נגד השחיתות והביורוקרטיה. הוא פיטר את שומרי המוחלת של ההזגנות בתכנון הכלכלי, הדיח שרים משחיתים ונהנים מכלכלת הפרוטקציה. אך הוא לא הצליח לגרום מוסקווה. רדף המפלגה, תורד רבים מהם בולת האנחרות הימשיכו להתנגד לו. הם מחזיקים במנגנון הישן, ובמנגנון זה יש רק מגמה אחת: לטפס ולעלות כדי להשיג מתורות טובות יותר, עוד זכויות יותר, ואת המעמד הגבוה ביותר. כנגד שאיפה זו מעלה גורבצ'וב את דגל האינטרסים הלאומיים, ומנוחת לדגל זה הוא מכנס את בעלי בריתו.

דה־מאואיזציה עם מאו

פקינג: בסימן מודרניזציה וליברליזציה

מאת אנדריאס קולשיטר

DIE ZEIT

מיוחד ל"הארץ"

שינוי בסיסי מתחולל בסין — מערכי מארכס ומאו פונים לממון, לתמריצים החומריים ולפתיחות לעולם. הפוליטיקה כבר אינה הערך העיקרי, אלא הכלכלה והידע המקצועי

כמעט עשר שנים חלפו מאז מותו של מאו טסה טונג, בספטמבר 1976. מי שמבקר כיום בסין, יכול לטעות ולחשוב, שמאו מת לפני כ־100 שנה. עד כדי כך השתנה הדופק של פקינג, העומדת בסימן מודרניזציה וליברליזציה, בסימן "המהפכה השנייה" של דנג שיאופינג, החודרת לכל תחומי החיים בסין.

אפשר עדיין למצוא סימנים לאמונה במאו. בעיקר אפשר למצוא לה ביטויים במפלגה, שמתוכה מ־42 מיליון מחבריה הם "ילדי מהפכת התרבות". ברחבי המדינה מפוזרים אנדרטאות מפלצתיות ופסלי הענק של מאו. מאו ניצב שם תמיד, יד ימינו מורמת ללא ליאות, מצביעה קדימה, לעבר העתיד שהותיר זה מכבר מאחוריו.

עם זאת לא סביר שהשליטים הנוכחיים ישליכו את מאו מכיכר השלום. שיפוט .בנוסח הסובייטי מלווה במשפטי ראווה, אינו משתלב במנגנון השכבה השלטת. אמנם עדיין מתחשבים עם מאו, אך בצורה עקיפה. את "מחשבת מאו טסה טונג" מחברים לקו הפרגמטי הנוכחי, הדוגל ב"אמיתות הנמצאות מעובדות". מדובר בדה־מאואיזציה עם מאו. יורשיו מעמידים אותו על הראש, בלי להתנתק ממנו. לכן לא סביר, שסין תבריז ברוש גלי על פרידתה מהמרכסיזם, כפי שהיא ראתה אותו. המנהיגים מודים ב"עקרונות הבסיסיים" של המרכסיזם. גם אם לבחותו של דנג שיאופינג אין הרבה מה להציע בתחום העקרונות. הסיסמה היא "להמשיך ולפתח ללא ליאות" את המרכסיזם. גם באמצעות שיטות וידע קפיטליסטים, ולהשליך את מה ש"בעולם המעשה כבר התיישן". כך משלכים דברים, שעוד אתמול נימנו על "העקרונות הבסיסיים". המגמה החדשה היא הלאה מקארל מארכס ומתכתיב "ספרי הקודש" שלו לקראת המרכסיזם "החי", מתוצרת סין.

שינוי בסיסי בשיטה

לאחר הסערות של 40 השנים האחרונות, שוב עוברים בסין שינוי בסיסי: ממארכס ומאו הם פונים לשוק ולממון, לתחרות כלכלית, לתמריצים חומריים, ליציבות. מהסתגרות בכוחות העצמיים, להיפתחות לעולם ולתלות הדדית. הפוליטיקה כבר אינה הגורם העיקרי, אלא הכלכלה והידע המקצועי.

הבולט ביותר לעין הוא שינוי התפאורה. בבניין העצר של "האולם הגדול של העם" אפשר לראות את מגע ידה של כלכלת השוק. גם בקודש הקודשים המאואיסטי קיבלה הפרסומת הכשר. אלפי מנהלי חברות פירסום, אנשי יחסי ציבור ואנשי שיווק מרחבי העולם השלישי יתכנסו בבניין לקונגרס ב־1987, בביצוחה של הרפובליקה העממית של סין.

ב"כיכר העם" בשנגחאי לא נערכו מאז 1978 מצעדים או אירועים פוליטיים ותעמולתיים. בימת הכבוד, ממנה נצפו תהלוכות ענק, עומדת שוממה. על הכיכר תלושים כיום לוחות המודעות, המרבים בשפה מעליות, צמיגים, מכון "צוף פרחים", מכשירי רדיו ווידיאו מדגם "הפנס האדום" ויתמסינים. בין לוחות הפרסומת, אפשר עדיין למצוא איזו קריאה ל"מולדת", הכוללת את מילות ההימנון הלאומי: "מי שאינו רוצה להיות יותר עבד, יקום ויתקומם/ בה נקים בבשרנו ובדמנו חומה גדולה חדשה/ על העם הסיני מאיימת סכנה גדולה".

כעת, עלייה ברמת החיים, השמעת שירי הלל להתענגות הצריכה — אלה הם הנושאים העיקריים של "הסוציאליזם הסיני" החדש. ה"אני" שפירושו מימוש עצמי, סיפוק צרכים חומריים, חתירה לאושר אישי, נמצא במרכז. ה"אנחנו" נדחק אחורה.

הקריאה "התעשרו" מופנית דווקא לחברי מפלגה, שלדברי "יומון העם", חייבים להיות "דוגמא למופת" ו"לתפוס את התפקיד המוביל בתהליך ההתעשרות". במסגרת מאמציהם לרכוש דם חדש ולהדוק את רגליהם של מתנגדי הרפורמות, מתכוונת המפלגה לליגת הנוער הקומוניסטית על חברים חדשים. הליגה מטעינת, ששיעור האיכרים האמידים בקרב הקאדרים שלה יעלה מ־10% ל־50%. סינים מסויימים במחוזות מקבלים כיום לליגה רק ילדים של משפחות המרווחות היטב. המירוץ אחר כסף ורווחה החל.

עם זאת, קריאות אלה מהוות קריאות ביניים בלבד. התעמולה הרשמית בוודאי אינה מגנה את שאיפת האושר האישי. סיבנת הדיעות הרשמית יכולה לבשר, שהסטודנטים בשאנגחאי מעדיפים לבלות את זמנם במועדונים או בשייט מפרשיות, ולא ב"דיונים עם פועלים חיילים". בעיתונות המפלגתית מדעלית על גם יכולתו של אדם לעמוד על דעתו. מודפסים בה קריאות לשיחרור הילדים מתלותם בהורים ומעול המשפחה והדברים בגנות הציינות. המסר ברור: אין לקבל סמכות ללא התנגדות.

לאחר "מהפכת התרבות" ולאחר מאו, שואלים היום הצעירים שאלות בנוסח, מה הוא האושר, מה טעם החיים. נראה, שגם "האדם החדש" תוצר "מהפכת התרבות" האכזרית, הוא נחלת העבר.

מצב כלכלי — במרכז השידוך

גם בינם לבין עצמם עורכים הסינים חישובים. במרכז מודעות ההיכרויות, למשל, עומדים המשכורת המצב הכלכלי. יותר ויותר דורשות כלות הארוסות מהכסף, מחמורה להסכמתן להינשא, רהיטים וטלוויזיה צבעונית, מכונת תפירה, מכונת כביסה, מקרר חשמלי וטלוויזיה צבעונית — הם סמלי הרווחה, שאת מחיריהם יודע כל סיני היטב.

המגמה למשק פרטי בסין מתחזקת. מישאלי דעת קהל, שערכו סוציולוגים סינים בבתי ספר תיכוניים, מגלים נטייה להתרחקות ולשמירת מרחק מהחברה, האידיאולוגיה והפוליטיקה. על השאלה, מהי שאיפת חייהם, ענו רק 27 מ־883 תלמידים את התשובה — "קומוניזם" או "שירות העם". רוב התלמידים התרכזו בשאיפה לצבור ידע, רמת חיים גבוהה, מודרניזציה וכו'.

על־פי נתונים אלה, לא מפתיעה העובדה, שלאוניברסיטת פקינג נרשמו לקורס מתקדם מיוחד לפונקציונרים על הכלכלה הקפיטליסטית 80 איש, אבל רק 8 נרשמו לקורס על כלכלה מרכסיסטית. גם לא מתמיה, כי נשמעות במדינה קריאות אזהרה מפני "רעל הקפיטליזם". צ'אן יון, שומר הגחלת בצמרת המפלגה, התבטא נגד "אי־אילו אנשים, ששכחו את האידיאלים הסוציאליסטים הקומוניסטים, ש"רק הכסף מפתה אותם". בנאומו האחרון לרגל השנה החדשה אמר נשיא המדינה, לי שיניאן: "עלינו לצאת נגד הנטיות להעמיד את הפרט ואת הכסף מעל לכל". אפילו דאנג שיאופינג אמר לא מכבר: "אסור לנו להניח, שהנוער שלנו יפול שבוי בידי אידיאולוגיה קפיטליסטית. אם אין יותר משמעות האידיאלים, יהיה תוהו ובוהו כמו בסין הישנה."

ניחוחות המטבח האסיאני

שירות **Newsweek**

מיוחד ל"הארץ"

מנות תאילנדיות, וייטנאמיות וקאמבודיות הן הלהיט החם האחרון במערב

לא קשה לשוות בדמיון את ז'אן מישאלי, בעליה של מסעדת "לה דוק" הקלאסית בפאריס, כמצב המזון הצרפתי המושלם. אחד כזה שלא יחלום לאכול כבד־אווז ללא יין פורט משובח. למעשה, מישאלי אכן מקפיד על מה שהוא אוכל כאשר הוא יוצא לסעוד, דבר הקורה ארבע או חמש פעמים בשבוע. המפתיע הוא שהוא פוקד רק "מסעדות סיניות". מה שבמגנון היבוד הפאריסאי יכול להתפרש ככל דבר, החל מאוקונוס מאודה וכלה במאכלים קאמבודיים. "אני אוהב רגליירורו ממולאות — הדברים האלה שם בעצם הלכים עליהם. אבל אני באמת אוהב להיות מסוגל לנסות דברים חדש".

במקרה כזה מוטב שירופף את החגורה ויהדק את המפית, מכיוון שבמדינות מערביות רבות המטבח האסיאני הוא הלהיט החם, חם יותר מאשר צ'ילי מבוזה וחם. חלפו הימים כאשר מוללות צ'פ סוי שסיפקו ארוחות מובנות ושבכן נוהג לבקר טיפוסים "בוהמיאנים", הבארים של סושי ששירתו אנשי עסקים יפנים, היו פחות או יותר כל מה שהציעו מרבית הערים המערביות כשמדובר במזון מהמזרח הרחוק. כיום הנדבגן ההרפתקן יכול להזמין משתה מזרחי ולרשותו עומד מטבח אסיאני ההולך ומשתפר, טוב יותר מאי־פעם בעבר.

בחמש השנים האחרונות צץ בעולם כולו מיגוון של מזון אסיאני אחר, מיגוון המתפרש ממרקים תאילנדיים מפולפלים עד לסלטים וייטנאמיים שלא מן העולם הזה. ועד עכשיו אפילו כמה מהמנים הפחות מוכרים — קאמבודיים, קוריאניים והינדונזיים — מתחילים לכבוש מסילות.

קל להבין מדוע, לדידם של אנשים רבים יותר ויותר האוכל הקל הוא האוכל הנכון, ומשום כך מאכלים אסיאניים רבים הם החלופה המושלמת למטבח האחר, הכבד לעתים קרובות. תבשילי הקארי התאילנדי, למשל, הם עדיין הרבה יותר מעודנים ואווריריים מאלה שאפשר למצוא במטבח ההודי. לב־לבו של הבישול הקאמבודי, הווייטנאמי, התאילנדי והקאמבודי הוא שימוש בירקות הטריים ביותר ובמועט שמן או שומן. כמובן, הגידול הסמטר במספרים של המהגרים מאסיה למערב ממלא גם הוא תפקיד מכריע ומספק מאגר של לקוחות, שפים ומסעדנים.

ארוחות לאניני טעם

בסופו של דבר, כוח המשיכה העיקרי של המזון האסיאני עומד כנראה על יכולתו לגרות את פקעיות־הטעם של הסועד הארץ ביותר, הבבוד כבר הכל ואהבר שבע הכל. רק האזינו לספרן מייקל סאמר היושב במסעדה בשם "קאמבודיה האוזן" בסאן פרנסיסקו ותאר שירי הלל למקום שכבש את לבו בשנה שעברה. "השום הכבוש כאן", הוא אומר בכמיהה, "זה משהו שאני חולם עליו".

תהיה אשר תהיה הסיבה, ממצטו של הגל הזה הם בכל מקום. עד לאחרונה אפשר היה רק בקושי למצוא מסעדה תאילנדית באנגליה. כעת יש 40 כאלה, לרבות "באנק תאי" ו"מי גרנג" המשובחות בלונדון. זה הרבה בעבור מדינה בעלת מגיסיון של מזון פשוט כמו אנגליה, שאין בה אוכלוסייה תאילנדית גדולה. אחד הלוהיטים המצים בדיז זה לבטח הוא המסעדה "לה וייטנאם", המלאה בפריזאים צעירים הסועדים את לבם בספרינג רולס, מרק תמר ובשר בקר אה לה סיטוהל (פרוטונולא שאיכותם מעל הממוצע.

ההשפעות המפתיעות ביותר אולי הורגשו במדינות הידועות בבוק בשבביים הקולינאריים שלהן. כיום מתגאית רומא ביותר מ־40 מסעדות סיניות. לעומת קומץ לפני חמש שנים. עשרות מסעדות סיניות, וייטנאמיות ותאילנדיות פורחות במילאנו. "המקומות הללו היו בעבר מעטים מאוד והן בפרברים של הערים הגדולות", אומר מאסימו לוקה. עורך הדשות החוץ בשבועון "ל'אספרסו" שהיה לממונה לאוכל אסיאני במהלך מסעותיו המרובים במזרח הרחוק. "כיום אתה מוצא אותם בכל מקום: בפרברים, בערים הקטנות ובפרובינציאלות".

קדחת המזון האסיאני פוחתה אף במעט בגרמניה. בעוד שמטאים היזנה מאז ומתמיד מעט של אוכל וייטנאמי מעולה, היא אימצה באחרונה בלהט מזון סיני ותאילנדי. העובדה המעניינת ביותר לגבי המטבחיות של המטבח הסיני היא, שמסעדות רבות אינן עונות על צורכיהם של סטודנטים עניים ברובע הלטיני, אלא משרתות אנשי־עסקים רציניים שיש להם כסף להוציא. ארוחה באחת המסעדות הסיניות המובנות ביותר של העיר כמו "טגה ואנג" או "שה ונג" יכולה לעלות יותר מאשר ארוחה במחיר קבוע במסעדות צרפתיות כמו "טור ד'ארג'אן".

בלילה מלאות רבות מ־20 המסעדות התאילנדיות של העיר. הכוונות להיות פחות יקרות. בצעירים אוהבתים. אחת הפופולריות שבהן היא "צ'ינג מאי", הנבועה חזוורת היהודות, יוסיה, שרכשה באחרונה קהל־לקוחות חדש לגמרי. "בעבר אפשר היה פשוט להיכנס ולשבת", אומרת ליזה קפלן סטודנטית אמריקאית לבישול ולתזונה. "אבל בשנה האחרונה, אם לא הזמנת מקום מראש אין לך סיכוי".

סגנון מוזהר

ההתלהבות למזון אסיאני אינה מוגבלת רק למערב. השפע הכלכלי בהונג־קונג הצית תאווה למזון לאניני־טעם והעניק יותר חרש למסעדות מכובדות וותיקות כמו "אוריינט גרדן". מרשימה עוד יותר היא העובדה שכבה ה"מוקים" הראשונים — כפי שמכונים השפים הגבירים — היודעים ביותר במשכה פותחים במהפכה חדשה משלהם. הם שמים דגש רב יותר על מזון ים ולעתים קרובות מכינים מנות קנטוניות מסורתיות בדרכים חדשות. למשל, במסעדת "תאי יואן" בת השנתיים עורך השף הצגה ממש בפאי ניסיוניים במרכבים צעירים בים וזרטסין. במקום לאדות את הדג כרגיל, הוא מרתיח אותו בתבשיל מרק של קולי זויר מוזג, בשר תרנגולת. חזיר ובקר, ואז אופה אותו בסיר־חרס סיני עם שום מקצץ.

למרות דברי הגלגלת של כמה מבקרים, המגמה החדשה מתפשטת בכיוון. מוקדם יותר השנה פתח ריווזד הנו את "גולדן יוניקורן" (חד־הקרן הזהב) בכך לוויה ל"סארניג יוניקורן" שלפני חמש שנים היה הלוזך/ראוה הראשון של הונג־קונג לסגנון החדש. כעת מלאות שתי המסעדות מדי לילה באנשי־עולם העשועשים והבשבוי הבורה. המסעדה הפרה את המסורת מבחינות נוספות. במקום השירות מוסיף־הרפים התעמאה והקודרת שאפשר למצוא אפילו במסעדות יקרות רבות, במסעדות חד־הקרן מגוננות הידות, מלצרים אריבים לבושי חליפות שחורות, אריגיקייר מעודנים מקליפורניה, כלי קריסטל בלגיים וכלי חרסינה של וגווד.

אפשר להמר בביטחה שהניחוני של היום בהונג־קונג יהיה היוצא של מחר למערב. לנוכח אי הוודאות באשר לגורל המושבה לאחר 1997, כאשר תעבור לידי סין, כמה מסעדנים החלו להשקיע כספי בי־זמ"ל. על־פי אומדן אחד, 100 מיליון דולר כבר זרמו לניו־יורק בשלוש השנים האחרונות. תוצאה אחת היא הפעולתן של מסעדות בניו־יורק כמו "20 מוט סטריט" המציעות לעוף־זות את חידושי הונג־קונג.

ומה מתבה מאחורי המטבח הסיני החדש אחר מטבח־רסם המקרמים המבילים של הונג־קונג, וילי מארק, מנוח שיהיה זה אולי מטבח צ'או ז'ו, שבדומה לקאנטוני שם את הדגש על מאכלי ים. ההבדל הוא שבמטבח זה, שמקורו במזרח־מערבי החוף. הפדיה צ'או ז'ו שבמטבח גואנגדונג בסין, מבשלים כל מנה בצורה הפשוטה ביותר האפשרית. בדרך כלל בשיטה של אידוי או טיגון עמוק, כדי לשמור על מירב הטעמים המקוריים. מגישים אותה בלוויית מיסבלים ורטבים מודבבים, המוסיפים על הטעם הטבעי. במסעדת "מאניגר" בהונג־קונג, למשל, מגישים סרטן מאודה בלוויית רוטב סגולדין ראגו מתובל" עם מיסבל שום וחומץ.

רבים מוצאים מכלל אפשרות שהמטבח הוייטנאמי יוכל אי־פעם להתקרב לפופולריות של המטבח הסיני. אולי, אבל אל תנסו לומר זאת ללגיונות המעריצים החדשים המתייחסים במעין יראת קודש למזון וייטנאמי, קאמבודי ותאילנדי. כל אלה דומים אמנם, אך המבדיל אותם בולט יותר.

הצ'ילי הוא המעניק לרבים מהמאכלים התאילנדים את חותמם הארי־פיני. אלה שטעמו את הגרסים היותר מתובלים, אומרים שהגרשמה היא לא כלוכך שרישה בפה כמו מכה בתרזני. תחושת העקיצה והשיתוק מתחילה בשפתיים ומתפסת במהירות הלאה. למרבה הפתיעה, ההלם הראשוני מעוד לעודד פקעיות־טעם קהות ולאפשר לחוש את הטעמים המעודנים יותר הבאים בתור. לשפים הקאמבודיים יש אסטרטגיה מעודנת יותר. כדברי סטאן אחד, מבקר מסעדות ב"סאן פרנסיסקו כרוניקל" — "המטבח הקאמבודי כפתה אותך ברכות". הוא ממעט להתהנים בשמן ומאפשר לכל טעם ונגוד של הצמחים הדיטבים לעבור. הקאמבודיים משמימשים בדבריבים־מרמים רבים.

המזון הווייטנאמי נוטה להיות אפילו קל יותר מהקאמבודי. ירקות טריים רבים תיבול מינימלי. במאכלים הוייטנאמיים ניכרת השפעה צרפתית בולטת. אך אין פירוש הדבר שהמטבח הוייטנאמי הוא רבותי. לב כל המאכלים הוייטנאמיים הוא נואוק מאם — רוטב הדגים שבבים עבר. העיקר מאוד טוב.

שיקוי בישול למערבים

אחד המכשולים שעמדו בפני שפים אסיאניים ברחבי המערב, וזה הקושי למצוא את הרכיבים הנסיינים לשוות למאכליהם את המרקם והטעם המיוחדים. כעת הוסר מכשול זה במקומות רבים. מטוסים המובילים אלפי תיירים בריטיים לתאילנד מדי שנה, חוזרים ללונדון מטענים בפירות החשובים ביותר, ביניהם אפילו המקקים הענקיים הידועים בשם מנגבראס שמציעים מטעמים לתיבול. באמסטרדם, ושווקים סיניים באירופה ובארצות הברית מסייעים לגשר על הפערים. בביקור שדיכה לא מכבר בג'קסון שבבסינסטר, התפלאה גלוריה צ'ינג־מן הכותבת, וחרשה על מטבח אסיאני לגלות שהירקן הסיני המקומי מוכר גם מצרכים וייטנאמיים וסיניים.

הדף הדרוף לאותנטיות, קשים אסיאניים העוברים למערב מתגטים בלחץ גיבר לסגל את מאכליהם לטעם ולמנהגים המקומיים. כך למשל, במסעדות היפניות במקר סיקסיטי, שגעש פופולריות בצי דה משתיקה. הסושי והסאשימי מוגשים דרך קבע עם לימון, והחרקות הכבושים מתוכלים בצ'ילי. תוספת שאין צורך לומר כי לא יתקבלו על דעת כל מי שמתמצא במטבח האסיאני האמיתי. בישראל יש מסעדות סיניות כשרות רבות. ב'סאן דייק. המסעדה האסיאנית היחידה בפאריס שזכתה לכוכב במדריך מישלן המפורסם, הבעלים בוחר בתחכום להוציא רכיביים של המטבח האסיאני העלולים להפריע לטעם הצרפתי: אנשובי (עלוזים מיוי) הדברי מאפה וכבדים מיוי.

לגבי אלה המחוייבים לחזור ללקוחות רק מאכלים אותנטיים, המגמה להקדים תמיד את ציפיות לקוחותיהם בעוד אחד יכולה להוזיל בדולות ובוגרות. בהונג־קונג מסעדות רבות יותר ויותר בניצנה שיעורי בישול המותאמים למערבים. החודש הגיע "אמריקגל הסלי" היוקרתי בניורק האילנד קודם כו שבוע השלוה 1000 דולר. האפקר היה לראות כו את טובלי סולוויאסאגה. הספות ל"בוקי אראמקס". אחת המסעדות מדהימות ביותר בבנגקוק, מלמות את תמחדי הכנת תום יאם קונג — מרק שרימפס בטעם לימון עם צ'ילי. תלמידיהם, לא היינה עשות ביה הרגילה אלא גלויים מהנגבן קיל־יוקרה". קורא אולי המטפרה האורתלוויות היקרה ביותר בהאישגנזון.

אך המטבח האסיאני לא יהיה אף פעם מטבח לכל איש. "זה שוק שומר", אומר פראנס קאראנה, והמלצר הראשי במסעדת "אציק" באהזה בדומגא. "אני לא יכול להציג את הלישוחות המבניים שלי משום את הדגלי האבילה שלהם". אולי לא, אך אנוים מרוחיים דצות יותר של כוונות, למשל, מבני. שונם כסו של הבישול הבישולי שובר במבצב בכלל הפליזה של מאכלים אסיאניים. "דרמת מכורכת בנפח גו הביתונים המובים ביותר בעולם, זה המתוח, והסתה", הוא אומר, "זה זה שלב לא להיתאם מסוי. אך אולי יכולה להחליף את ההענה שיש ויהיה זה הכול לא לנסות."

סידור עבודה לאומי

אילו ידעו הפסקנים לעשות אינטגרציה בין הפרשיות השונות הבסלאות את אמצעי התקשורת – יכלו לטבוע אותן. צריך רק סידור עבודה לאומי מקיף.

האלוף אורי אור סירב לפקוד על מיפקדת כוחות השדה.

עורך 'מבט' (מיל') מיכאל קרפין – מועמד למפקד מפקדת כוחות השדה.

מנכ"ל משרד החינוך אליעזר שמואלי – עורך 'מבט'.

הגם השב"כ אשר העלה בדרגה לתפקיד בכיר – מנכ"ל משרד החינוך.

ראש מה"ד האלוף יצחק מרדכי – תפקיד בכיר בשב"כ.

נציג הליכוד בוועד המנהל של רשות השידור, דוד אורמן – ראש מה"ד.

המפיק יעקב אגמון – נציג הליכוד בוועד המנהל של רשות השידור.

כתב הטלוויזיה בכנסת, יעקב אחימאיר – המועמד על הגינות יום העצמאות ה־40 (בתנאי שלא יזמין את יצחק שמיר לשם בימת הסברה).

עתה יש מסקימון קטן. שכן האלוף דן שומרון מועמד לתפקיד כתב הטלוויזיה בכנסת, אבל ה־רמטכ"ל משה לוי מבוסר לו את המינוי. הוא אינו מעוניין בכתב עוין שידווח על הופעותיו בוועדת החוץ והביטחון.

האלוף דן שומרון – נציג משרד החינוך בארצות־הברית, על תקן שמואלי.

הרמטכ"ל משבצע את ראש עיריית ירושלים טדי קולק להתמנות לכתב הטלוויזיה בכנסת.

הסבב מסתיים. המשימה בוצעה בהצלחה, רב־אלוף משה לוי הוא מועמד המועדף לראשות עיריית ירושלים, כמתוכנן. סוף טוב הכל טוב.

מי מייצג את עולי אמריקה?

דף־הסברה הנושא את תצלומיהם של שולמית אלוני ויוסי שריד מזהיר, כי ארגון יוצאי ארצות־הברית וקנדה אינו אלא סניף של ר"צ. נשיאו לשעבר, הרי סקירבול, פעיל בר"צ ומועמד ברשימתה לכנסת.

ר"צ – נאמר בדף ההסברה – תומכת בהפרדת הדת מן המדינה, מוסרת את השטחים לערבים, תרה בעת להחמיר בעונשי חברי המחתרת היהודית ותומכת במכסון ההומרמוני.

אם כל זה מדאיג אותך, מוסיף העלון, מה אתה עושה בארגון יוצאי צפון־אמריקה וקנדה? "סייע לכונן ארגון חדש לאמריקאים וקנדיים". יש גם מספר טלפון. כאשר מטלפנים לשם, שומעים מעבר השני של הקו: "תנועת 'כך', שלום".

הצד השני של שולץ

הכל אמרו ששר החוץ האמריקאי, ג'ורג' שולץ, לוחץ על ישראל. הוא משיא לה עצות כלכליות־יהודיות. זה תכתיב כלכלי שהאמריקאים מ־בקשים לכפות על ישראל. ידידים אינם מתנהגים כך.

שגריר ישראל לשעבר בוואשינג־טון, ח"כ שמחה דיניץ, סבור כי אלה שטויות גמורות. האיגרת ה־אמריקאית ידידותית לא רק תכניה, אלא גם שר החוץ האמריקאי החתום עליה. הוא לא נזקק לתוכן האיגרת כדי לדעת זאת, ידידותו רבת־שנים.

כאשר החליף שולץ את אלכסנדר הייג, רבתה הדאגה בישראל שמא תחדל ארצות־הברית לתמוך בה. שכן שולץ הגיע לסטייט דיפרטמנט ישר מחברת 'בכטל' – קונצרן־ענק של משרד הנרם הערבי.

אך דיניץ לא חשש. כל זאת בגלל מעשה שאירע ב־1967. שולץ היה פרופסור לכלכלה ובכיתתו למד סטודנט ישראלי, שהיה קרוב לסיום לימודי הדוקטוראט שלו. מלחמת ששת הימים היתה בפתח, והסטודנט – קצין במילואים – ביקש לדחות בשבוע או בשבועיים את בחינותיו כדי לחזור לארץ ולהשתתף בקרבות. שולץ נענה. הסטודנט נהרג בקרבות ברמת הגולן.

ולמחרת כשנה, שולץ התמנה לשר בממשלת ארצות־הברית ויצא לאיזור ופה. לשני כך טילפן לשגרירות הישראלית, וסיפר כי לאחר סיום עניניו בלגונה הוא מבקש לבקר בישראל. מיד הבטיחו לו טיפול ממלכתי. לא, השיב שולץ, אין לו כל תפקיד רשמי. בסך הכל הוא רוצה לבקר את הורי הסטודנט שלו שנהרג ברמת הגולן, ולבקר במקום שבו נפל. השר האמריקאי ביקר בארץ כמעט בחשאי. כשחזר לא הסתיר את התרגשותו. "לכן, כאשר רבים התנבאו כעבור 14 שנים ששולץ הוא אסון – אמרתי להם: לאט לכם", האין לדיניץ סיבה לשנות את דעתו גם לאחר האיגרת הכלכלית האחרונה של שר החוץ האמריקאי.

אחימאיר – היא מגיבה

חלילה לי מלהתערב במאבק על עריכת 'מבט' בטלוויזיה. דוברת ר"צ, מיכל רפאלי, קלעה למטרה במכתבה למערכות העיתונים, שלפיו לא צריך להשמיץ ולהוציא את דיבת יעקב אחימאיר על מנת להגן על מיכאל קרפין. אפשר לתמוך בקרפין, אבל להדגיש כי אחימאיר הוא איש מקצועי ללא רבב ולא משוא פנים, בדיוק כפי שמכבדים אותו כל עמיתיו.

אך פסילת אחימאיר על־ידי עסקני המערך, בטענה כי אחיו הוא יועץ התקשורת של יצחק שמיר, לא עברה בלי להותיר הדים. התברר, כי במשפחתו של יעקב אחימאיר יש גם ענף הקשור בתנועת העבודה. רעייתו, אורה אחימאיר, היתה חברה פעילה בה מיום הקמתה. היא אפילו התמודדה שנים רבות עם בני משפחת אחימאיר, שטענו כי ה־אפלייה הקיפוחו לא חלפו מן העולם.

עד שבשבוע שעבר התברר לה, כי ראש הממשלה שמעון פרס מתנגד למינוי בעלה לתפקיד עורך 'מבט' בגלל תפקידיו של אחיו. היא סירבה להחריש, במכתב חריף ששיגרה למזכ"ל מפלגתה, עוזי ברעם. הבהירה בחריפות הראויה מה היא חושבת על מפלגתם המשותפת ועל דרכי עבודתה, השיבתה ופעילו־תיה. עתה נראה לה, אמרה השבוע, כי בוויכוח עם בני משפחת אחימאיר על האפלייה והקיפוח הנוהגים עדיין במפלגת העבודה – הצדק היה דווקא עימם.

אחימאיר: אורה מוחה

עריקות פולניות

אחת התעלומות בסיפור חייו של מנחם בגין, קשורה בסירובו לערוק מן הצבא הפולני של הגנראל אנדרס במלחמת העולם השנייה. כל עוד לא סידרו לו שחרור רשמי, סירב בגין לפשוט את המדים הפולניים ודחה את התייצבותו בראש האצ"ל.

תשובה חלקית לסיבת סירובו של בגין לברוח מן הצבא הפולני, ולני־חישתו להשתחרר כדין, אפשר למצוא במחקר של דוד אנגל 'העריקה מהצבא הפולני', שפורסם בשנתון 'יהדות זמננו' היוצא מטעם האוניברסיטה העברית בירושלים.

ב־1944, בשנה החמישית ל־מלחמת העולם השנייה, ערקו כש־ליש מן היהודים ששירתו בצבא הפולני הגולה החונה על אדמת ברי־טניה. היתה זו תוצאה של האנטישמ־יות הגועשת בקרב הפולנים. ממש־לתם הגולה היתה מודעת לבעיה זה זמן רב. היא ידעה גם על הניסיון להחדיר את האנטישמיות בשורות הצבא הפולני, בטענה כאילו חמש שנים קודם, לאחר ההסכם בין גרמניה לבין ברית־המועצות ל־כיבוש פולין – צידדו היהודים בהתפשטותו של הצבא האדום לארצם.

בדרך־כלל לא טיפלו הפיקוד הפולני ואנשי הממשלה הגולה בתל־ונות אלה, וגם ניסיון יחיד שנעשה לפתרה לא עלה יפה. בינואר 1944 ערקה קבוצה ראשונה של חיילים יהודים, ואחריה עוד אחת. הבריטים לא שששו לקלוט את היהודים הפ־לנים בצבאם, ואחרי שעשו כן – התריעו כי יחדלו מכך. כאשר ערקה קבוצה נוספת הוחלט להעמידה לדין.

הקצינים הפולנים השמיצו את החיילים היהודים, שהם רוצים להשתמט מן הקרב הגדול לשחרור צרפת. היהודים הכחישו. הם רצו לשרת ביחידות קרביות, אבל תחת דגל בריטי ולא פולני. הפולנים האשימו את היהודים בכך שלא אהבו את מולדתם. היהודים חשו, כי אין את מה לאהוב.

אנגל מצא, שכאשר הבינו ה־ממשלה הפולנית ומפקדי הצבא כי האנטישמיות מזיקה להם מאד בדעת־הקהל בארצות־הברית ובברי־טניה, הוקמה ועדת־חקירה. אך במקום להודות בקיום האנטישמיות ולרסנה, עסקה הוועדה בהטחת האשמות בחיילים היהודים, ולפיהן הם בולטים העיקר להומים גזעניים. כאשר הועמדה קבוצה של עריקים יהודים לדין ונידונה ל־12–24 חד־שי מאסר, הופעל לחץ אדיר על הפולנים, עד שנשיאם נאלץ לחון את המורשעים.

אין ספק שהמניע העיקרי לבר־יחה היה שאיפתם של החיילים הי־הודים להימלט מן האנטישמיות, אשר מירדה ללא הרף את חייהם בצבא הפולני, כתב דוד אנגל. זו היתה הסיבה העיקרית לבריחה, אבל לא היחידה. אילו היטו השלטונות הפולניים אוזן לטענות אלה, היו מצליחים לרסן את האנטישמיות ועמה את העריקה. בסירובם להאמין ליהודים לא יכלו לחסל את העריקה ואת הנזק הרב שנגרם לתדמיתם ולמעמדם בעיני דעת־הקהל הברי־טית והאמריקאית. זה אירע דווקא כאשר הממשלה הפולנית הגולה בלונדון נאבקה על הגורל הפוליטי של עמה כנגד הפרו־קומוניסטים שפעלו בהשראת מוסקווה. היא שילמה, מסכם אנגל, את מחיר המחדל.

אך היהודים היו רגישים לטענות נגדם, כאילו הם עריקים ולוחמים גרועים ובלתי־נאמנים לצבא הלוחם בנאצים. וזה מסביר אולי מדוע בגין – שקרוב לוודאי תיעב את הפולנים – סירב לערוק מצבאם, לבל יהיה לאנטישמים שבהם פתחון־פה.

בגין: למה לא ערק

נבדל בכדורגל הערבי

שאלתי את שאול מוזיר העומד בראש התאחדות לכדורגל, מה הוא יודע על תחרות מיוחדת לכדורג־לנים ערבים בלבד, שנערכה בתחי־לת השבוע ושבגללה נשאר זאהי ארמלי בישראל ולא הצטרף למסע האימונים של קבוצתו בחו"ל. הוא לא כל־כך ידע. זה עבר בלי לעורר תשומת־לב, אמר לי.

הערבים בכדורגל הם סיפור הצלחה. ארמלי ושוקי ואל־חוזייל. יש קבוצות ערביות בליגות הישר־אליות. שמונה קבוצות ערביות נושאות את מנורת ביתר. יש גם מכבי שפרעם. ההתאחדות לכדורגל, הסביר לי מוזירי, אינה יכולה למנוע מפגש מכל סוג שהוא. היא אינה יודעת הרבה על מה שמתרחש בסירה וזה לא כל־כך מעניין.

מה שמעניין הוא עצם הרצון לארגן מפגש של כדורגלנים על בסיס מוצאם הלאומי. הכדורגל אינו ספרות, תיאטרון או אמנות שיש להם מאפיינים ערביים ויהודיים הראויים לשימור ולטיפוח. כדורגל היא תחרות ספורט, שדווקא אין לה ייחוד ערבי או יהודי, ואם כך – מה הטעם לקיים תחרות על בסיס כזה? כיום זה עדיין אירוע שאינו מעורר עניין של ממש, ובעתיד הוא עלול להתפתח למפגן לא רק לאומני אלא אפילו, לא עלינו, גזעני. וכמי שאני מכיר את הדינמיקה של העניינים האלה – לא ירחק היום ונזמנים כלשהם ידרשו לקיים גם מפגש סי־כום העונה על טהרת הרגליים היהו־דיות. כדאי להרוג את הנטייה הזאת כל עוד איננה מסוכנת.

ושאיש לא ישגר מכתב־למערכת ויגלה את אמריקה, שהמכביה היא אולימפיאדה יהודית: נבחרות הלאו־מית של ישראל עולה, כמובן, למגרש עם מכביה הערביים.

זאהי ארמלי: נשאר

משבר בקרנות הפנסיה (א')

מינויים פוליטיים וניהול חובבני

מאת יהודה שרוני

לפני כעשרה חודשים התריע ישראל קיסר, מזכיר ההסתדרות, מפני באי המועצה של קרן הגימ־לאות המרכזית. חברי הקרן קיוו לשמוע את הדברים המקובלים על העלאת גיל הפרישה, והעלאת שיעור התשואה על איגרות החוב שלהם, אך מזכיר ההסתדרות התריע ואמר: "קודם תעשו סדר בבית ות־קצצו בהוצאות התפעולה הגדולות שלכם". ואמנם, הוצאות התפעולה בקרן הגימלאות המרכזית עומדות על 5 אחוזים מסך הגבייה.

הכל מסכימים כי קרנות הפנסיה ההסתדרותיות מתחבטות בבעיה. יש הסבורים כי הבעיה רובצת כבר כיום לפתחן של הקרנות, אחרים סבורים כי המשבר צפוי בעוד שמונה שנים, והאופטימיים יותר סבורים על משבר בעוד 20 שנה.

אלה גם אלה תמימי דעים ביחס לגורמים שהביאו להחמרה במצבן האקטוארי של הקרנות. דב פלג, ראש האגף לביטוח סוציאלי בהס־תדרות, אומר: "קרנות הפנסיה עלו־לות־להיקלע־בעתיד לבעיה, ויש לטפל בפתרונה כבר עתה. הסיבה העיקרית לבעיה היא העלייה בתוחלת החיים, ואי הגדלה של הפרשות המעבידים לקרנות".

מומחה לביטוח פנסיוני: הכל היה נראה אחרת אילו נתנו למנהלי הקרנות את הכוח לעמוד מול הפוליטיקאים בהסתדרות • בעבר היו מקרים רבים שמעבידים העבירו את הכספים לקרן רק לאחר 60 יום, אף שתקנות האוצר קובעות שיש להעביר את הכסף בתוך 14 יום

מינויים פוליטיים

אך למשבר בקרנות יש סיבות נוספות, שלנציגי ההסתדרות נוח להצניען. אחת מסיבות־היסוד היא, שמרבית מנהלי הקרנות הם מינויים פוליטיים וחלק מהמנהלים אינם אנשי מקצוע.

מצבה של קרן הפועלים החקל־איים, כפי שנראה בהמשך הסידרה, קשה מבשוא בשנים האחרונות. ראובן ארביב, מנהל הקרן, עסק קודם למינויו למנהל, בעסקנות פו־ליטית בעבור המערך בחוגי המגלי־לית. מבקר ההסתדרות פתח באחר־ונה בבדיקות ראשוניות, בעקבות ה־ביקורות פעולות שנעשו בקרן על־ידי מנהלה. בבדיקות ראשוניות נמצאו ראיות לכאורה לדיווחים כו־זבים על הוצאות אש"ל, אי התאמה של מקרנה על חשבון משכורת, רווח כתוב על הוצאות וכו'. ארביב הכחיש בזמנו האשמות אלה.

בתשובה לשאלה אם לא היה זה מן הראוי שארביב יעזוב את תפקידו, אומר דב פלג: נושא ארביב נמצא בימים אלה בדיון, ואין עדיין הוכחות לטענות שהושמעו. אם יהיו הוכחות כאלה, יוסקו המסקנות המתבקשות.

גם מנהלה של קרן הגימלאות המרכזית אינו מן המשופשים. שלום תבעמי, שמונה באמצע '84 למנהל הקרן, היה איש מנגנון ידוע במוסדות ההסתדרות. תבעמי, איש ימינו של מזכיר ההסתדרות לשעבר ירוחם משל, עסק בארגון הפוליטי של קבוצת נער.

אברהם צאלה, מנהל קרן פועלי הבניין, היה בעבר מנהל השכונות של הקרן. קרן פועלי הבניין עמדה על סף התמוטטות, ורק פעולות חירום של ההסתדרות הצילו אותה.

פלג מודה כי יש בעיות בניהול המקצועי של הקרנות, ואפשר לנהלן טוב יותר. מנחם קלי, מומחה לביטוח פנסיוני, אומר כי הכל היה נראה אחרת אילו נתנו למנהלי הקרנות את הכוח לעמוד מול הפו־ליטיקאים בהסתדרות. לדבריו, הא־גוד המקצועי של ההסתדרות עושה בקרנות כבתוך שלו.

עיכוב בהעברת הכספים

לקבוצות הלחץ מבין מבוטחי הקרנות קל יותר לפעול בסביבה כזו. אחד הנושאים שבהם תגנו המעסיקים עד לאחרונה, היה העב־רת הניכויים המגיעים לקרנות בפיגור.

תקנות האוצר קובעות שהמעבי־דים חייבים להעביר את הכספים לקרנות בתוך 14 יום מיום תשלום המשכורות. מעביד המפגר בהעברת הניכויים מחויב בריבית סמלית, ורק מנהל מתחיל לא ינצל אופציה קורצת זו.

לא אחת קיבלו מנהלי הקרנות כי המעבידים מעבירים את הכספים רק לאחר 60 יום. בהקשר זה ראוי להעיר, כי הקרנות מבינות מעבירות את התשלומים לגימלאים מראש, עוד בתחילת החודש, כך שלעתים נוצר פער של שלושה חודשים בין מועד הוצאתם של הכספים מהקר־נות לבין מועד קבלתם.

להלן נתוני גבייה השוואתיים שרכזו בקרן הפנסיה מבטחים: ראה טבלה 1

כפי שניתן לראות מהטבלה, חל שיפור ניכר במועד התשלומים של המעבידים. אשר לייחוס לירידה ברמת האינפלציה במשק ולפעולות גבייה נמרצות יותר מצד הנהלת מבטחים.

במסגרת הפנסיה המקיפה, שנחתם בין מבטחים להתאחדות התעשיינים ב־1979, היה סעיף סודי שלא פורסם. הוחלט כי מבטחים תעמיד לרשות מפעלי התאחדות אשראי בריבית שנתית של 11 אחוז, זאת כאשר האינפלציה עברה את גבול 100 האחוזים.

לדעת מולה של התאחדות, ההסכם לא יושם, בגלל התערבותו של שר האוצר דאז יגאל הורביץ, שביטל את האפשרות שקרנות הפנ־סיה ילוו כספים למפעלי חברת העובדים, ולגופים אחרים.

גם את מבוטחיהן של קרנות הפנ־סיה לא שכחו הנהלות לפנק. גימלאי הקרנות, בעידודה הפעיל של ההסתדרות, קיבלו הטבות שלא היה להן כל כיסוי אקטוארי. הטבות אלה ניתנו בדרך כלל לפני הב־חירות, ובאיגרות שנשלחו לגימ־לאים התבקשו האוהדים "שלא לשכוח את ההסתדרות ביום פקו־דה".

כיום היקף ההלוואות השנתי של מבוטחי הקרנות הוא 10 מיליוני שקל. הלוואות אלה מיועדות לרכי־שת דירה, או להוצאות אחרות. על פי העדכון האחרון של קרן מקפת, ניתן לקבל הלוואה לרכישת דירה בסכום של עד 1500 שקל, בריבית שנתית של 21 אחוז.

מבוטחי הקרנות גם רשאים להשתמש בבתי המלון וההבראה השונים המנוהלים על־ידי הקרנות, במחירים מוזלים. קרן הפנסיה נתיב מחזיקה ב־90 אחוז ממלון מצדה שליד ים המלח. קרן מבטחים מחזיקה בבעלות מלאה של בית ההבראה במכון־יעקב הבנצרת, וכן שותפה בכמה מרכזי הבראה נוספים. ניהול בתי ההבראה נעשה על־ידי קופת חולים.

מיחשוב יקר

חלק מההחלטות שקיבלו ההנה־לות היו חסרות תכנון כלכלי כלשהו. קרנות הפנסיה השקיעו כספים רבים ביותר במיחשוב, על־ידי הקמת חברות־בנות המעסיקות עשרות עובדים. קרן מקפת, אחת הקרנות היוצאות דופן לטוב, העדי־פה להקטין את הוצאות המיחשוב: היא העבירה את הנושא לטיפולה של לשכת שירות באמצעות י.ב.מ.. ראש האגף לביטוח סוציאלי בהסתדרות מקווה כי בעקבות יישום הרעיון של איחוד קרנות הפנסיה, יקטנו הוצאות אלה.

טבלה מס' 1

העברת ניכויי הפנסיה (באחוזים)

	יוני '85	יוני '86
תוך 15 יום מהמשכורת	21.4%	26.8%
תוך 30 יום	23.6%	66.3%
תוך 45 יום	45.0%	2.9%
מעל 45 יום	10.0%	4.0%
סך הגבייה	100.0%	100.0%

טבלה מס' 2

מספר המבוטחים בקרנות הפנסיה

(נכון לסוף 1985)

שם הקרן	מספר מבוטחים	מספר גימלאים	יחס מבוטחים/גימלאים
מבטחים	300 אלף	40.0 אלף	1:7.5
מקפת	70	9.5	1:7.3
קרן הגימלאות	72	18.5	1:3.9
פועלי בניין	25	18.5	1:1.3
נתיב	25	8.0	1:3.1
חקלאים	21	14.0	1:1.5
מבן	2	1.5	1:1.3
סה"כ	515	110.0	1:4.7

חצי מיליון מבוטחים

ההסתדרות מנהלת במסגרתה שבע קרנות פנסיה. הגדולה שבהן, קרן מבטחים, מבטחת בעיקר מפעלי תעשייה. קרן מקפת מבטחת את הסקטור הפקידותי, וכן תעשיות עתירות ידע. קרן הגימלאות המרכזית מבטחת את עובדי הסקטור ההסתדרותי (כמו בנק הפועלים וקופת חולים). קרן נתיב – את עובדי סולל בונה ועובדי רשות הנמלים.

הקרנות הסקטוריאליות הן קרן פועלי הבניין וקרן הפועלים החקלאיים. הקרן הקטנה ביותר היא קרן מבן, המבטחת את הקואופרטיבים.

סך נכסי הקרנות היה בסוף 1985 5.7 מיליארדי דולר. הקרנות גובות מדי חודש בחודשו 25 מיליון דולר, ומוציאות סכום דומה. היחס בין מספר הגימלאים המקבלים פנסיות לבין מספר החברים בקרנות, שהוא אחד הגורמים המבטאים את חוסנן הפיננסי של הקר־נות, עמד נכון לסוף 1985 על כ־1:5 (גימלאי אחד על כל חמישה חברים).

המצב בגרמניה קשה יותר. שם יחס זה הוא 1:3.5, ובשוויץ 1:3.2. ואמנם בקרנות אלה מתכוונים לקצץ, עקב כך, את זכויות הגימלאים.

מרכז תנובה — אגף המשק

מעמיד למכירה רכב פרטי, מסחרי ומשא משומש כדלהלן:

מספר סידורי	מספר רישוי	שנת ייצור	סוג	תואר הדגם	דלק	תוקף הרישיון	המקום
1	528"215	1979	פרטי נוסעים	סובורו 1200	בנזין	10.11.86	כור
2	192"237	1979	פרטי נוסעים	סובורו 1400	בנזין	25.3.87	כור
3	34"674"80	1980	פרטי נוסעים	סובורו 1300	בנזין	5.6.87	כור
4	34"943"80	1980	פרטי נוסעים	סובורו 1600	בנזין	1.7.87	כור
5	17"306"81	1980	פרטי נוסעים	סובורו 1100	בנזין	4.4.87	כור
6	17"311"81	1980	פרטי נוסעים	סובורו 1100	בנזין	4.4.87	כור
7	12"760"82	1982	פרטי נוסעים	דייהטסו שרד	בנזין	19.7.87	כור
8	182"385	1979	מסחרי סגור	מיניך 404	בנזין	9.6.87	כור
9	854"071	1975	משא סגור ומבודד	פורד 1210	דיזל	8.4.86	מחלבת חיפה
10	156"520	1973	משא + גג	פורד 910	דיזל	5.12.86	מחלבת חיפה
11	18"844"80	1980	מסחרי ואן	ג.מ.סי	בנזין	9.3.87	מחלבת חיפה
12	778"845	1975	מסחרי ואן	דודג' 300ס"ם	בנזין	20.4.86	מחלבת ירושלים
13	178"269	1978	מסחרי ואן	דודג' 500ס"ם	בנזין	14.9.86	מחלבת ירושלים
14	172"647	1977	משא סגור ומבודד	פורד 1210	דיזל	3.5.86	תל־אביב
15	176"356	1978	משא סגור ומבודד	פורד 1210	דיזל	16.3.87	תל־אביב
16	175"592	1978	משא סגור ומבודד	דודג' 500ס"ם	בנזין	9.1.87	תל־אביב
17	181"106	1979	משא סגור ומבודד	פורד 1614	דיזל	19.3.87	מחלבת רחובות
18	19"725"82	1982	משא סגור ומבודד	רנו 9 טון	דיזל	לאחר תאונה	טמפקסט

לתשומת לב המעוניינים בקנייה:

המעוניינים יוכלו לראות את הרכב בשעה (6) הנקובים בימים מ־24.8.86 עד 31.8.86 משעה 09.00 ועד 14.00 בהתאם לרישום מוקדם.

א. הניין "כור" — שדרות שאול המלך 8 תל־אביב.
ב. הניין "תנובה" ירושלים.
ג. הניין "תנובה" תל־אביב.
ד. הניין "תנובה" רחובות.
ה. הניין "טמפקסט" — אזור התעשייה קרית אריה פתח־תקוה.

את ההצעות יש להגיש עד יום ב' 1.9.1986 שעה 12.00 במעטפות סגורות לתיבת ההצעות במרכז "תנובה" ברח' שאול המלך 8 תל־אביב.

אין אנו מתחייבים לקבל את ההצעה הגבוהה או הצעה כלשהי.

מרכז תנובה — אגף המשק

טבע

תעשיות פרמצבטיות בע"מ

TEVA

ניתנת בזה הודעה כי

אסיפה כללית שלא מן המנין של החברה

תתקיים במשרדי החברה ברחוב בזל 5, פתח־תקוה, ביום א' 14.9.1986 בשעה 15.00, לצורך קבלת החלטה מיוחדת המפורטת להלן:

1. א) "לאחד 495,751,525 מניות רגילות בנות 0.001 ש"ח כל אחת בהון החברה ולחלקן ל־49,575,152 מניות רגילות בנות 0.01 ש"ח כל אחת בהון החברה".
ב) "לאחד 4,242,475 מניות רגילות "א" בנות 0.001 ש"ח כל אחת בהון החברה ולחלקן ל־424,247 מניות רגילות "א" בנות 0.01 ש"ח כל אחת בהון החברה".
ג) "לאחד 50,000 מניות נדחות בנות 0.0001 ש"ח כל אחת בהון החברה ולחלקן ל־600 מניות נדחות בנות 0.01 ש"ח כל אחת בהון החברה".

2. א) "להגדיל את הון המניות הרגילות הרשום של החברה על־ידי יצירת 446,181,778 מניות רגילות חדשות בנות 0.01 ש"ח כל אחת ולהעמיד על 495,756,930 מניות רגילות בנות 0.01 ש"ח כל אחת.
למניות הרגילות החדשות זכויות שוות למניות הקיימות".
ב) "להגדיל את הון המניות הרגילות "א" הרשום של החברה על־ידי יצירת 3,818,223 מניות רגילות "א" חדשות בנות 0.01 ש"ח כל אחת ולהעמיד על 4,242,470 מניות רגילות "א" בנות 0.01 ש"ח כל אחת.
למניות הרגילות "א" החדשות זכויות שוות למניות הקיימות".

3. לתקן את תקנה 3 לתקנות ההתאגדות של החברה, בהתאם להחלטות דלעיל, כך שתהיה כדלקמן:
"הון המניות הרשום של החברה מורכב מ־500,000,000 מיליון מניות בנות 0.01 ש"ח כל אחת, המחולקות כדלקמן:
495,756,930 מניות רגילות בנות 0.01 ש"ח כל אחת;
4,242,470 מניות רגילות "א" בנות 0.01 ש"ח כל אחת;
600 מניות נדחות בנות 0.01 ש"ח כל אחת.
מתוך 495,756,930 המניות הרגילות בנות 0.01 ש"ח, 440,350 מניות הינן מניות למוכ"ז והשאר מניות על־שם".

4. "לעדכן בתקנות ההתאגדות הקיימות של החברה את התקנות ששונו ואושרו על־ידי רשם החברות ב־19.3.84 וב־9.1.85, דהיינו – תקנות 3, 4, 66, 77, 79, 90, 91, 92, 102 והוספת תקנה 90 א', וכן את תקנה 3 המתוקנת, בעקבות ההחלטות המיוחדות שהתקבלו בישיבה זו, בכפוף לאישורו של רשם החברות, ואת על־מנת שקובץ תקנות ההתאגדות של החברה יבטא את כל השינויים הנ"ל".

בפקודת הדירקטוריון
ע. קוניאל, עו"ד
מזכיר החברה

להשכרה מחסן

גובה 4.5 מ', ללא עמודים, בשטח של 1600 מ"ר, באיזור התעשייה בחולון + אפשרויות שינוי

★

בדבר פרטים נא לפנות:
טלפון 03-802617/8/9, לדוד או איציק.

עיריית ראשון־לציון
אגף לחינוך תרבות נוער וספורט
המחלקה לחינוך יסודי
ועד ההורים העירוני

אגודת ידידי ביה"ס "חביב"

משרד החינוך והתרבות

100 שנה לביה"ס "חביב" ראשון־לציון

כנס בוגרים

"ראשון, ראשון חביב"

עצרת בוגרים. כך נראינו, כך חלמנו־מחול התקופות. סרט תעודי. המיזקם. מפגשי רעים. ברכות.

אלה ועוד באירוע הגיגי לציון 100 שנה להקמת בית הספר העברי הראשון בעולם, ביה"ס "חביב" בראשון־לציון.

ביום ג' יט' באלול תשמ"ו, 23.9.1986 במעמד אישי ציבור ומדינה.

מפגש בוגרים 5-7.30 אחר הצהריים. עצרת ה־100 בשעה 8 בערב. בחצר המשוחזרת של בית הספר "חביב" בראשון לציון.

בוגר, בוגרת

סייעו נא בידינו להזמינכם אישית ע"י מילוי הספח ושיגורו לכתובת:
100 שנות חביב־כינוס הבוגרים
בית הספר "חביב"
רחוב אחד העם 9,
ראשון־לציון, מיקוד 75612

גזור ושלח

שם משפחה ______ שם משפחה קודם ______ שם פרטי ______
כתובת מגורים מכוונת ______
טלפון־בית: ______ עבודה ______
עיסוק/משלח יד ______
שנת סיום בית הספר ______

גזור ושלח

נודה לך על תוספת שמות וכתובות בוגרים/ות עימם הינך בקשר לפי הפרטים לעיל והפניית תשומת ליבם/ן לכינוס הבוגרים.

עצרת ה־100 - איש בל יעדר.

הועדה המארגנת

משקיע פעיל בעל נסיון ביבוא שיווק וסחר בינלאומי

מעוניין בהשקעה, בעסק קיים, עד $750,000

נא לפנות לת.ד. 50034 ת"א 68125

הוועדה המקומית לתכנון ובנייה "מורדות הכרמל"
רח' שער פלמר 1, חיפה
טל: 664690, 668188

הודעה (לפי סעיף 149 לחוק התכנון והבנייה תשכ"ה – 1965)

ניתנת בזה הודעה כי לוועדה המקו־מית לתכנון ולבנייה מורדות הכרמל הוגשה ע"י משה גביזון בקשה להקלה בגוש 10679 חלקה 49 ברחוב ויצמן 1 טירת הכרמל. שם ומספר התכנית החלה על ה־מקרקעין נשוא הבקשה: ג/936, מהות ההקלה: בניית תוספת סטיה של 6% מאחוזי הבנייה המותרים המתבטא ב־17.40 מ"ר. ניתן לעיין בבקשה ללא כל תשלום במשרדי הוועדה בשעות העבודה הרגילות. המעוניין להגיש התנגדות יגיש/ה לוועדה בכתב מנומק תוך 14 יום מיום פרסום מודעה זו.

שלמה עזבייה
יו"ר הוועדה המקומית
לתכנון ולבנייה
מורדות הכרמל

صكنا من الاجل

תרבות וספרות

אנאטומיה של הסתאבות

ילדי השעשועים
מאת משה שמיר
הוצאת עם עובד, 282 עמ'

מאת זיוה שמיר

משה שמיר: מעשה קולאז'

"ילדי השעשועים" הוא רומאן, העשוי מעשה קולאז' מהכיתות שכתבו לפני שנים־שלושה עשרים ומבאלה שכתבו לא כבבר. גם מי שלא ילך לארכיון להוציא כרכים מאובקים של "משא" ו"אורלוגין", כדי לבדוק את תהליך התהוותו של הרומאן, יבחין שפרקי הפתיחה וחלקים לקראת סופו מעובים ומרובדים יותר מאשר חלקים נרחבים המשתרעים באמצעיתו. ואולם, בכך לא תמה מלאכת הקולאז' שבספר, כי גם דמויותיו הראשיות מורכבות מכמה וכמה מודלים, ומאחר שהכל עוסקים בכתיבה וכל אחד קשור ברעהו בקשרי משיכה ושנאה, נבלעים לעתים הגבולות ביניהם ודומה שקומפלקס פסיכולוגי אחד מתפצל לשתי דמויות או יותר. או להיפך — כמה וכמה קומפלקסים מתנקזים לדמות אחת. מאחר שדמויות אלה משתלבות גם בתוך הבדיון של רומאנים בלתי־גמורים, מפרי עטם של כמה מגיבורי הספר, הרי נוצרת גם מערכת של אספקלריות מבוערות, המאירות זו את זו ועשויות להביך את הקורא, הנבוך בלבירינת של רסיסי המראות.

תחילתו של הרומאן בסיפור במבע משולב (מנקודת תצפית חיצונית ופנימית כאחת) על אהרון יהלום־דיאמנט, סופר המתפרנס מהוראת ספרות, ששב לארץ אחר שהות בארצות־הברית, ונלקח בשבת הראשונה לשהותו בארץ לכנס ותיקי החטיבה, רובם, כך נראה, אנשי "זוזה" או אנשי פרנסות "אויר", או שניהם גם יחד. לכנס הוא נוסע עם ידידו צ'יטה (הוא ארשיק שקמון — הרשע פייגנברים) ורחומה, ובדרך הוא מתאהב בדליה, אשת אלימלך דגור (רג'י), מוותיקי החטיבה ומראשוני הלוחמים. איש מהם אינו עוסק, כאמור, במקצוע יצרני, ובכולם מקנן יסוד של סופר מתוסכל, שאינו מצליח לסיים את ה"מאגנום אופוס", הטמון במגרה. באמצעות ה"חבר'ה" של פעם, שנסתאבו בינתיים ופנו איש־איש לעסקים או לחיי טפילות מתמשכים, נפרשת החברה הישראלית לדורותיה, למעמדותיה, לעדותיה ולבגדוריה. דומה, שיותר משלפנינו רומאן חברתי־ריאליסטי, לפנינו מעין אלגוריה של המצב הישראלי, ולייתר דיוק — אנאטומיה של הסתאבותו. הרומאן "ילדי השעשועים" בוחן כיצד דור של אנשים יפים ומבטיחים, שהשתתפו במלחמות ישראל ונטלו חלק בהקמת קיבוצים, הפך לדור של שליחויי מגבית, אנשי פרסום וייעוץ, שירותים ושאר עסקי טפילות. או שמא היו זרעי הסיאוב טמונים בהם מלכתחילה?

מתברר כי המוסר, שבו מלמד אהרון יהלום ספרות לנערי המצוקה, בנוי באותה שכונה צפונית, שבה מתגוררים רג'י ודליה בווילה יוקרתית, בצד שכנים ממעמד גבוה עוד יותר, שבתיהם מעוטרים בשיכונים אפורים מכוערים. כל המצב הישראלי נפרש כאן באותו במישור הליטראלי הצר, לפנינו שכונה קונקרטית מסוימת בצפונה של תל־אביב. ששמה אף מכיל כמה מהן ופרטי־המציאות שבה מוכרים ואמיתיים. אף־על־פי־כן השכונה היא גם מעין NOWHERE, בין אוטופיה, המכיל בתוכו את כל הקסמות כלם.

כאן אתה בונה את כל הרעות החולות של קיומנו בפנים: שנאת שבטים, היראכיה של מעמדות, שנאת עדות, ניסיונות כושלים לאינטגראציה ועוד כהנה וכהנה. גם בעיית השכול נרמזת כאן בעקיפין, שכן השכונה ממוקמת בקרבת בית־עלמין. גם בעיית הזכות על הארץ נרמזת כאן מבין השיטין. לא רק מתגוללים שמעבר לקו הירוק יושבים על קרקע שהיתה בבעלות ערבית; גם תושבי שכונתה הצפוניות של תל־אביב, המחזיקים בדעות פרוגרסיביות, כמו אהרון יהלום, למשל, בנו של "מהפכן גדול, אחרון פועלי ציון שמאל במועצת פועלי תל־אביב". במעגל הצר, לפנינו סיפור על מוסד חינוכי, הזורע מהומה והרס בשכונה יוקרתית ושלווה. במעגל הרחב, לפנינו יחסי עדות ומעמדות בישראל. במעגל הרחב יותר, לפנינו יחסי שכנים במובן המדיני, התלבטותם של השכנים בשכונה בין הבלגה לאקטיביזם ודומים להתלבטות במישור הלאומי בין עמדות יוניות לניציות — מעין "אמת מארץ־ישראל" שלאחר מאה שנות ציונות.

בעשרות דרכים עולה הפאראדוכסאליות של הקיום היהודי בכלל ושל הקיום בארץ בפרט. אהרון יהלום חוזר מאמריקה "יותר יהודי ויותר שהוא יהודי משהיה אי־פעם"; בימי המנדאט, נזכר רג'י, היה המשק מספק תיבות לצבא הבריטי "וכל ילד ידע שגונבים סוכר שהתנפק לשם כך מטעם הצבא וגונבים עץ שהתנפק לשם ייצור תיבות, אבל כל ילד ידע גם שהסוכר והעץ יבנו בתים ויקימו ביצורים ויקלטו עולים ויגדלו ילדים, שילכו אחר־כך למלחמה, לא הבריטית אלא נגד הבריטית, המלחמה שלנו". הפאראדוכסאליות, המבריחה את הרומאן כבריח מתחילתו ועד לסופו, מקבלת ביטוי ציורי בהחלפת ההות של רג'י ודליה לעת ערב, בשאירם מאחוריהם מיטות פרועות, תלי־תלים של בגדים מושלכים, מטבח עטוס כלים לא רחוצים, ילד סרבן שינה, תוהו ובוהו שלם — והם בבגדים מהודרים, מפורכסים ומצוחצחים יוצאים "אל החיים הגדולים".

הפערים שבין מציאות למראית־עין, שבין הבביעות ההכרתיות למציאות הרוחשת, בין תביעותיה הקפדניות של מערכת החינוך לבין תביעות החיים התוססות — על אלה מושתת הספר. זהו ספר על חלום וניפוצו; על מכונית שסטתה מדרך הישר והמיטה שואה על רוב נוסעיה. הניצול היחיד הוא רג'י, ששמו מעיד על שייכותו לדור המאבק לעצמאות (קיצור של "רג'ינלד" באנגלית, או קידומת של מלים אנגליות, שעניינן מלכות, שלטון ושררה). הישרדותו נראית כמשאלת־לב של בן מבניו של דור שנסתאב, אך גם סתם מהלומות הבריץ שלא כריו מידיו המתלהמות של דור צעיר ממנו, שנתקעו בהישגיו.

ומתחומי החברה והמדינה אל תחומי הספרות, ושוב, הללו אחוזים ופתוכים זה בזה לבלי הפרד. "ילדי השעשועים" הוא גם אנאטומיה של דורות ומשמרות בספרות ובביקורת, ודומה שבתחום זה מגיע הרומאן אל הישגיו המשכנעים ביותר. זהו ספר שאינו נטול ביקורת עצמית ואירוניה עצמית. שמיר אינו רואה את רג'י ואת בני דורו כטלית שכולה תכלת; אף את הביקורת הנוקבת ביותר הוא מפנה כלפי טיפוסים כמו יהלום ושקמון, שלעתים דומה שאין הם אלא אדם אחד, אף שזה מורה המתפרנס בדוחק וזה עושה חיל בפרסומת. האין הפרסום כאן משל לביקורת? האין הפטרון של חברת הפרסום משבץ מאמרות הכנף המצלצלות של בעל "אורלוגין"? האין תיאורו של צ'יטה — התיאור הפלאסטי המעט יחיד — מכוון AD HOMINEM?

נראה, שב"ילדי השעשועים" בוחן את השאלה "מה קרה לנו?" כדור בחברה ובמדינה; אך גם את השאלה המקבילה בתחומי הספרות והאמנות. זוהי אנאטומיה של כישלון דורי לחזות את המהלכים, שעתידים היו להינקט כלפיו מיד אויביו, ולהחזיק מלחמה שערה. גם מן הבחינה הזאת מהווה סופו של הרומאן נקמה במי שניסו לנתץ הרכב בין רחומה לדליה, ולכאורה עלה בידם, אך הסוף מבגא את כישלון דרכם של אלה.

המוטו של הספר מצטט כמה פסוקים מהושע: "אמור לאחיכם עמי ולאחותיכם רוחמה ריבו באמכם ריבו כי היא לא אשתי ואנכי לא אישה ותסר זנוניה מפניה..." אל המוטו הזה נקשר "ילדי השעשועים" בכל מישוריו. במישור הלאומי, המציג דור של "בני זנונים", שטובת העם והמדינה מהם והלאה, וטובתם האישית בראש מעייניהם; במישור הספרותי, המגולל במקביל למישור החברתי־פוליטי, קורותיהן של כמה משמרות בקריית־ספר. ואין לשכוח, שהושע ורוחמה אינם רק דמויות ברומאן המסגרת, כי אם גם מככבים ברומאן הבלתי־גמור של רג'י. המוטו מתפקד גם במישור ה"ארס פואטי" של הרומאן, הפורש הגיגים על מלאכת הכתיבה, על מעקשיה ומגבלותיה.

לפנינו רומאן, העוסק בין היתר באמנות כתיבתו של רומאן — "רומאן בראי עצמו". "ממזר הספר הזה. הורה בחטא, הסתובב בבטן עשרות שנים" — כך פותח הרומאן, והמטאפורה הזאת (היצירה כפרי דימה, או בלשונו של ביאליק כ"ילדי באפופים, ממזרי עט ודי־עיון") נקשרת למוטו ועוברת כחוט השני בספר כולו. גם הגבולות שבין מטאפורה למציאות, בין תאוותה ספרותית לתאוות הבשרים, בין ניאוף בענייני רוח לניאוף של ממש, קורסים כאן לפרקים. כאן עורך הספר דיאלוג סמוי עם הספרות העברית של תקופת ההשכלה ודור התחייה, ובראש ובראשונה עם יל"ג. יל"ג אינו רק בעל "אחותי רוחמה" ו"צדקיהו בבית הפקודות" (שאותו מלמד יהלום, למרבה האירוניה, כמוסר המקצועי הנגוד לנערי המצוקה). יל"ג הוא גם בעל "שפה זו מה יהא עליה", העוסק מתוך אירוניה במלאכת היצירה, ומערב בין טיפת זרע, הבוראת חיים, ובין טיפת דיו, הבוראת חיים בספרות. כאן, יהלום המתפלסף על קוצר יכולתו של הריאליזם בספרות, מודיע בהכבעה כי אינו מבקש לו כל זכות, "כי קוצר ידי מוטבע כי משש ימי בראשית, ובקיצור, זה מה שיש לי: טיפה של דיו". הספר, הקורם עור וגידים ומתואר במונחים של אורגניזם חי, מין ילד באפופים, מן הממזרים והשתוקים, שייתכן אף שנולד מזרעו של יותר מאב אחד, וכל המאמצים להיפטר ממנו במשך השנים היו לשווא. ואם באורגניזם עסקינן, אזי הרומאן הבלתי־גמור של רג'י — "מותה של גברת לבנה" — מתואר כמי שמנבה כמו פגר מת.

הספר בנוי, כאמור, כתשקיף של מראות: אהרון יהלום־דיאמנט, הסופר שלא סיים את כתיבתו, שונא את רג'י וחושק בדליה האהובה (דמותה כה ערטילאית ומופשטת, עד שהיא מעודדת כמעט בהכרח פרשנות אלגוריסטית, לפיה אין היא אלא מהות ממהויות האמנות ולשונה). רג'י, בעל הרומאן הבלתי־גמור "מותה של גברת לבנה" שונא את הרשע, שהוא גם גיבור ספרו, הנמצא בפרוזי התחילה הכתובה. רג'י הוא אף גיבור מגיבורי רומאן שהוא עצמו כותב, ועל כן הגבולות בין דמיון למציאות, בין הבדיון לחיים, אף הם קורסים לעתים קרובות. שילוב של רוח וחומר, של פיוט ומעשיות, מאפיין את רג'י, שהוא לא רק דמות מן החיים וגיבור מן הספרות, לא רק נציג של דור בוחים הארצישראליים ונציג של משמרת ספרותית, כי אם גם סמל אמביוואלנטי — טעון חיוב אך גם שלילה — הנע בתווית בין קוטבי הפיוט והמעשיות — של חלום שהיה והתנפץ. סופו של הרומאן מנסה, מתוך ניסיון התעודדות אופטימי להקנות לו חיים (לאחר ששקמון ריסק את המוסטאנג החדשה בקיר, בנהיגה מהירה וחוסר־דעת) ולהמשיך באמצעותו את המציאות שנקטעה על חורבותיו של החלום הישן.

הזמני והעל־זמני

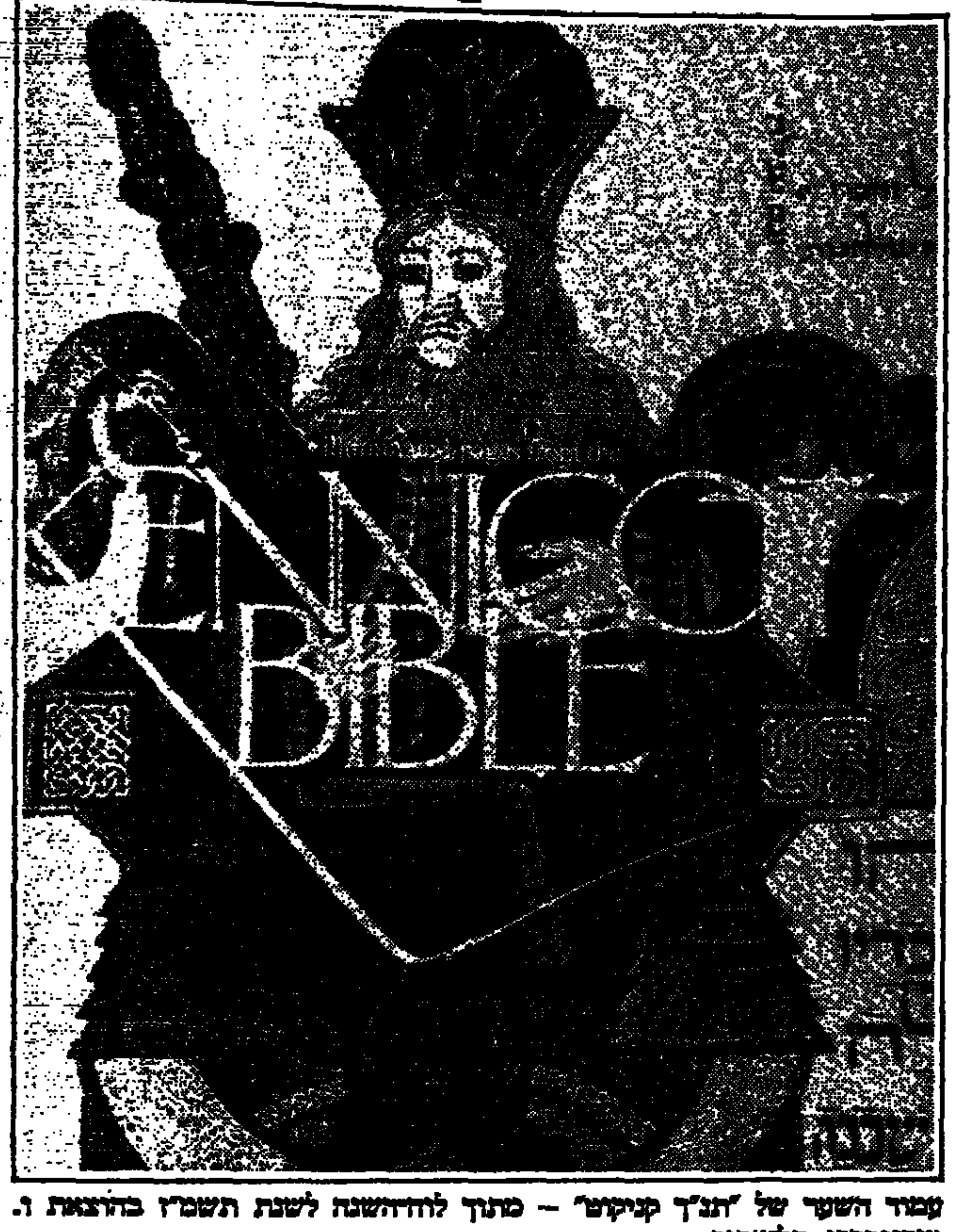

עמוד השער של "תנ"ך קניקוט" — מתוך לוח־השנה לשנת תשמ"ז בהוצאת ז. מורנבסקי, תל־אביב.

שלושה לוחות־שנה אמנותיים בהוצאת ז. מורנבסקי, תל־אביב.

מאת נסים מבורך

הוצאתם לאור של לוחות־שנה אמנותיים הפכה למסורת אצל מו"לים אחדים בארץ ומורנבסקי בתוכם. לוחותיה של הוצאה זו, כשל זולתה, מתבססים בעיקרם על מעשי־אמנות יהודיים מסורתיים ועממיים שחינם שמור עמם. הביצוע של מורנבסקי מבליט חן זה בזכות רמתו הגבוהה.

לוח קניקוט. פרסום זה מבוסס על רשים נבחרים מתוך "תנ"ך קניקוט" השמור בספריית הבודליאנה האוקספורדית. הוא נכתב בעיר לה־קורוניה אשר בחבל גאליסיה שבספרד, בידי ר' משה בן יעקב אבן זבארה, בעוד שהמאייר נותר אלמוני. המלאכה נשלמה בשנת 1476, כאשר אחנו מחה היה זה מכבר בשליטתם של הנוצרים, אשר הדפו משם את המוסלמים במסגרת ה"רקונקוויסטה". אותו כיבוש־מחדש הושלם שש־עשרה שנים לאחר מכן, והצמד לו גזרת מהלומת הגירוש על יהודי ספרד, שהתפרשה כשואה יהודית כלל־עולמית. ב"תנ"ך קניקוט", על־כל־פנים, לא ניכרת עדיין תחושת האסון המתקרב, והתחושה אחרת: אופטימית ומרשימה. כנהוג, מסמנות האיור הנוצרי הביניימי. יצוין, כמו כן, כי התנ"ך הזה נקרא על שמו של ספרן־הבראיסט מאוכספורד, אשר רכשו בשאה היה לספריינו.

לוח מוזאיקות בישראל. לוח זה מביא דוגמאות אחדות של פסיפסים, אשר התגלו בתוך שרידי בתיים יהודיים ונוצריים בארץ. האייל והאמנות זו פרחה והתפשטה במיוחד אצל הביזאנטים, הרי שרוב הדוגמאות הן מתקופת שלטונם של אלה בארץ, כלומר בין המאות הרביעית והשביעית למניין אומות העולם. גם הדוגמא הערבית היחידה שהובאה בלוח — והיא קטע מן הפסיפס של ארמון הישאם האומיי שביריחו — היא ככל הנראה מלאכתם של אומנים ביזאנטיים, שהיו שלטונה של הקיסרות הרומית־הביזאנטית הפתיים כאן אף פחות ממאה שנה קודם לכן. יתכן מאוד שגם כי עבדים, שלמדו את מלאכתם אצל אומנים ביזאנטים, הם אשר ביצעו את העבודה.

ב"פרקים", רפרודוקציה של פסיפס, תהא נאמנה למקור ככל שתהא, לעולם לא תוכל להעביר את מלוא התחושה שמעניק המקור לצופה בו בגלל ההקטנה המשולבת ובעיקר בגלל ההבדל שבחומרים בין חול אבן, הכיל שאינו קיים במצגים במקורה של שתוק־תמור שבמקורו בצבע ביריו הבצבע על נייר או קלף.

לוח פולקלורי יהודי. זהו לוח קטן וצנוע מקודמיו הנסקרים כאן. הוא מבוסס על חומר השמור בבית התפוצות. אלה הם תצלומים צבעוניים של תשמישים, מכסמיכים, מגוזמורבית, קישוטי־סוכה וכל כיו"ב. לוח באה בהחלט.

ההבדיים, גם בשנה זו מנתקות הנדירות, המעוגנת בגרעינה הפרועה של הזמן, על־ידי תיחומה בתוך כלים שערכם ותפשטותם הוא על־זמני.

מכתבים מאנגליה/מאת יורם ברונובסקי

ספתו של זיגמונד פרויד

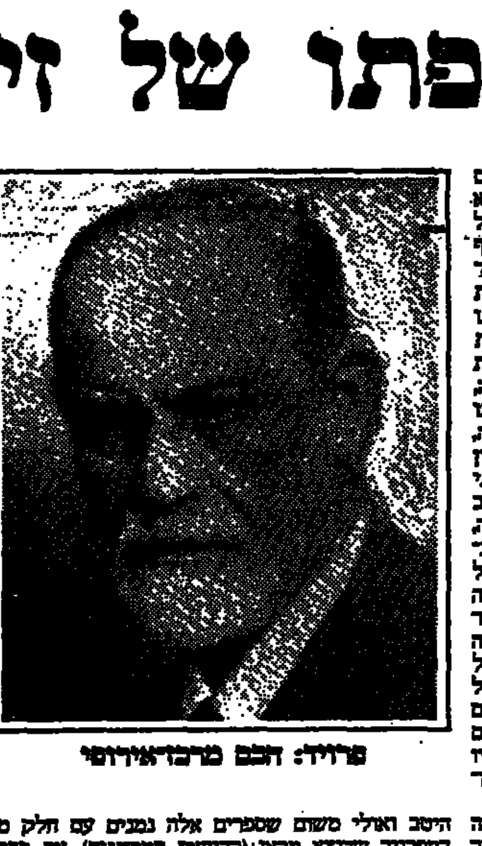
פרויד: חכם מרכז־אירופי

ביוני 1938 הגיע זיגמונד פרויד, בן ה־82, עם משפחתו ללונדון וחי כאן את שנת חייו האחרונה. הוא גילה אותה ביחבה בבית שנקנה למענו ברחוב מרצל של צפרדספולד הציה, על גבולה של המפסטד. בסוף יוני ש.ז. נפתח בבית זה, ברחוב הקרוי מיירספילד גארדנס, מוזיאון פרויד, כלומר בית המנסה לשחזר את ביתו האחרון של פרויד שנבנה במידה רבה מכלי־ביתו הקודם, הוינאי. פרויד הורשה על־ידי הנאצים לקחת עמו למקום־גלותו את ספרייתו "ואת כלי־ביתו, את אוסף הפריטים הארכאולוגיים שלו וכל כיוצא באלה, כך שאפשר היה לשקם למענו לכאורה בארץ־גלותו את הסביבה שבה פעל במשך למעלה משבעים שנה, בדירה בברגשטראסה מס' 19, שם מצוי זה כבר מוזיאון פרויד. אמנם ביושה שהבית הוינאי הוא הבית האמתי של פרויד עצמו, סוף סוף הוא פעל בבית זה את רוב פעלו, לא ייפלא שההיסטוריון הנוטה־לפסיכואנאליזה, פיטר גאי, יכול היה לכתוב ספר על הבית בברגשטראסה ולקשור באלף קישורים עם פועלו של פרויד. הבית בהמפסטד הוא בעיקר ביתה של אנה פרויד, בתו הבכירה ושומרת מורשתו של זיגמונד פרויד. היא גם שגרה בבית הזה במשך למעלה מארבעים שנה, עד מותה לפני ארבע שנים. נכדתו של פרויד המתגוררת בארה"ב, עמה הזדמן לי לשוחח (ועל כך להלן), סיפרה שהבית היה במצב ירוד ביותר עם מותה של אנה פרויד, הורבה ממש כבריה. מוסד בשם "ידידי מוזיאון פרויד", שעיקרו אמריקאים ממוקירין של פרויד, הוא שטיפל את הבית הלונדוני והפכו למוזיאון, הנפתח עתה למבקרים.

אל הבית הזה הלכתי בחברת ידיד למחרת הפתיחה הרשמית המתוקשרת. אווירה של חגיגיות יתרה עמדה עדיין בחדרי הבית. מה גם שלא קופל עוד אוהל המועד שבו התקיימה קבלת־הפנים עצמה, בראשותו של פסיכיאטר אמריקאי נודע מקליפורניה, אלברט סולניט. בעת פגישותי עם נכדתו של פרויד, ד"ר סופי פרויד, הראתה לי זו את כרטיס ההזמנה המפואר לטקס הפתיחה. אפשר היה ללמוד ממנו לא מעט על האווירה שסביב הקמת הבית הזה. לכך עוד אשוב בקצרה, אבל עתה כמה דברים על הבית עצמו.

אפילו מי שאינו מבין דבר מן המוצגים בבית הזה עשוי לחוש בעליל עינו של האיש הגדול. הספרייה מרשימה רבה בכולה מספרים שיצאו לאחר מותו. הללו כוללים ספרייה של אנה פרויד, פסיכיאטרית תאורטיקנית הכובה בזכות עצמה, שהיתה מושא של עליה־לרגל במשך כל שנות שבתה בלונדון, וחלשה מן הבית במיירספילד גארדנס על ממלכת הרוח הגדולה של מבני פרויד. עם זאת חלק מן הספרים נראה כעוין ביהלום לספרייה־הבית, ספרי הפרטים ביותר של אבי הפסיכואנאליזה. אלה מעלים על הדעת אוסף כברים של משכיל מרכז־אירופי טיפוסי של שלהי המאה, שבכולם מקומם של הקלאסיקאים הגרמניים. ...בכורי כתבי פרויד שמתוך הקריאה בגתה נטל את ... תורתו. שני כרכים בולטים שיכולתי להבחין בהם היו שני כרכי סיפוריו של אדגר אלן פו, גם הוא אולי טיפוסי של תקופת שלהי המאה שבה התחנך פרויד. לא ראיתי, אולי בשום שלא בלשתי היטב ואולי משום שספרים אלה נמנים עם חלק מן הספרייה שהוצא מכאן (כהוראת המכונים), את ספרי הקלאסיקה היוונית־רומית של פרויד, שגם בהם הירבה לקרוא. זה עשוי היה להיות מוצג מטלי באה: "אדיפוס המלך" במקור היווני, עם הערותיו של פרויד! יתכן, כמובן, ששוב לא היה ספר כזה בין ספריו הלונדוניים של פרויד. לאחר כבלות הכל, אפילו הורשה לקחת את הכל, ודאי לקח רק חלק מכרכי ביתו בבואו לגולת לונדון.

המוצג העיקרי, הפאטיש העיקרי, הוא כמובן הספה של פרויד שנראתה לי מבוהצת תקייה כמרחושה. וייתכן שהמשקמים ריפדו אותה מחדש? יתכן, אבל מה זה חשוב. העיקר האמונה. ואין ספק שלספה זו נמשכות עיניהם של כל המבקרים. בעת שנצבנו מולה הצטלם על ידה איש צעיר דובר פורטוגזית שנרמה היה כי הוא גוער באשתו על שאינה תופסת במצלמתה את מלוא אורך הספה יחד עמו. בעת ביקורנו יכולנו לשמוע עוד כמה דוברי פורטוגזית בבית פרויד החדש. מסקנתנו היתה שאלינבמן לא הגיע עדיין אל פורטוגל (או ברזיל) דבר היותה של הדפוטאציה של פרויד בשפל המדרגה. יתכן שבפורטוגל (או בברזיל) הכל עדיין פרוידיאנים אדוקים ביותר. מובן עם זאת, שגם הרבה קולות אמריקאיים עלו בחללו של הבית הנאה, בן שלוש הקומות.

מבין הציורים והתמונות הרבות התלויות על הקיר אציין כאן את הרפרודוקציה הישנה של ותוחריס "משה יורד מסיני" מאת רמברנדט. אין ספק שפרויד הזדהה עם דמותו של משה, גיבור ספרו האחרון ("משה והד מונותאיזם"). ד"ר סופי פרויד, הנכדה, מציינת שזהו הספר האהוב עליה מבין ספרי סבה, "אף שבדרך כלל אין מעריכים אותו ביותר". היא חשה, לדבריה, שזהו הספר האוטוביוגראפי ביותר שלו. מתוך קישורי סמליות אלה עלה עולה השאלה מה היתה הארץ המובטחת בעיני פרויד? בספריו האנטי־דתיים, ש"משה המתבר תאיזם" היה אחד מהם, הוא חזה לאנושות עתיד הנקי מאשליותיה של הדת. בשורתו היתה, אם כן, בבחינת ניגוד של בשורת משה רבנו. אם אמנם הזדהה עם משה שבה הירבה לכתוב עליו (לא רק בספר הנ"ל אלא גם במסה על פסלו של מיכלאנג'לו), כי אז היה זה על עיקרון של הזדהות ניגודית, מעין "אנטי־משה".

ליהדות כשלעצמה שרידים מעטים בבית פרויד. בעצם, רק התנ"ך המשפחתי הגדול, שבשערו רשומים דברים בעברית של סבפרויד. יעקב, היהודי הארוק. כבר אביו של פרויד היה כמעט חופשי לגמרי בדעותיו, ואפילו פרויד עיין את הדת היהודית במסגרת עוינותו לדת בכלל. על עוינות זו הוא שילם ביוקר: מן הצד הזה באה אחת המתקפות הרציניות ביותר על הדיסר־טאציה שלו. חוקרי הדת בני זמננו, וכן גם חוקרי המי־תוס, הוכיחו אותו על גישתו השטחית לשאלת הדת. גישתו היתה פוזיטיביסטית מיושנת, מיוסדת על אשליות אופייניות של המאה התשע־עשרה, אמונות במדע ובקדמה כפתרונות לכל בעיות אנוש. המיתולוגים בני זמננו הציגו את גישתו זו כאשלייה, את הגישה הרואה את הדת כאשלייה.

מקובל לומר עתה שמעולם לא היה מעמדו של פרויד בשפל כזה כמו היום. היו אפילו טענות ששטות היא לפתוח דווקא היום מוזיאון פרויד שכזה בשכונה הלונדונית היקרה, מול הרחוב שבו שוכן בית פרויד ניצב "מכון טאוויסטוק" הנודע — אולי החשוב שבמכונים הפסיכיאטריים באנגליה — ומבית זה יצאה אחת המתקפות הרציניות ביותר על השגותיו ועל הישגיו של המלומד הוינאי. בית זה היה מושא שנאתה הגדולה של אנה פרויד. כמה דראמה ("דראמה משפחתית", אפשר לומר) יש בתפאורה הזאת של שני בתים עוינים הנצבים זה מול זה ברחוב לונדוני שקט! נכדת פרויד סיפרה לי על השנים שבהן היא עצמה למדה ולימדה ב"טאוויסטוק קליניק", ובו בזמן היתה מבקרת ואפילו מתגוררת בבית דודתה שבנוכחותה הם היה מלהזכיר את המלה טאוויסטוק!

יתכן, עם זאת, שהקמת בית פרויד תביא לשכיכתה של הדראמה הזאת של באמנות והתנגדות, תביא לסוף המאבק בין בריקפולט ובנימונסאגי המרעיים (?) הללו, הלוחמים על נפש האדם. כאן אגב, הערה קטנה: לפני שנים אחדות פרסם הפסיכיאטור האמריקאי (מאז שנות הארבעים) ברונו בטלהיים ספר שבו טען, כי המהדורה המקובלת של כתבי פרויד באנגלית היא האשמה בסילוף דמותו בעיני העולם האנגלו־סאכסי. המהדורה האמת ניסתה, טען בטלהיים, להציג את פרויד כ"מדעי" יותר מאשר "תרבותי" ו"הומאניסטי". למשל, המלה Seele ("נפש") תורגמה במהדורה זו (פרי יוזמתם ועבודתם, בעיקר, של ג'יימס ואליס סטרייצ'י) על־ידי המלה mind, במקום, כפי שבטלהיים סבור שהיה צריך לתרגם Soul — "נפש" ולא "רוח" (אמנם בעברית שני המושגים כאחד הם מאוד לא־מדעיים). אף שטענה מסוימת זו של בטלהיים נראית לי אווילית למדי, יש משהו בסברתו שפרויד אולי לא "התכוון" להיות כה מדעי כפי שתלמידים אמריקאיים רבים שלו רצו שיהיה. הוא רצה להיות בעיקר ההומאניסט, המשורר אפילו, שהיה. האם ראה את תורותיו כ"תורה מסיני"? קשה להאמין לכך, כאשר מכירים בהיותו איש חכם, מעל הכל איש חכם.

נדמה (או נקווה) שכך ראה את עצמו: מין חכם וינאי־יהודי, בנוסח גדולי המאה התשע־עשרה לבני־חוקן הללו, ודווקא אנגליים אבל, בכמה מכתבים מאוחרים, עוד מוינה, עוד לפני הדיון או הבריחה לצאת לגולת לונדון, הביע פרויד את התשוקה לסיים את חייו באנגליה. הוא היה, כאמור, חכם מרכז־אירופי טיפוסי, הבכך כלולה האנגלופיליה, האהבה והאמונה בכל דבר אנגלי. עדות לאמון כזה תמצא אצל תומאס מאן, המדבר בשבחי האנגלים במסתו "זמנים שלי", מן האחרונות שכתב (1953). מבאן שהמסגרת האנגלית הזאת של סיום חייו של פרויד היא אכן מסגרת נאותה. ודאי היה כאן פחות בגולה מאשר בוינה ההיטלראית. אולי בוינה בכלל. בכל זאת המשורר ו.ה. אודן כתב עליו, בקינה היפה "לזכר זיגמונד פרויד" כעל "היהודי החשוב שמת בגולה"; ודאי בגולה — אבל אולי פחות בגולה מאשר בכל מקום אחר. פרויד המאוחר ודאי שייך לנוף הזה, נוף העצים הירוקים, הדממה הספרות העיונית של בית המידות האנגלי הזה.

"ואם את מרוצה ממוזיאון פרויד הזה" — אני שואל שאלתיתם את נכדתו של האיש הגדול, שזכיתי להכיר בבואה ללונדון לרגל פתיחת המוזיאון ("ועוד כמה עניינים. רק לשם זה לא הייתי באה"), וד"ר סופי פרויד משיבה, גם היא בתום ערמומי: "מרוצה מאוד. מאום לא הזכיר לי כאן את פרויד כמות שהיה באמת, ולכן נחסך ממני כל כאב של היזכרות". היא אינה גורסת מרי־דאותים בכלל, שהרי "זכרו של איש כזה חי בספריו". אבל "הם רצו מוזיאון — אז שיהיה להם לבריאות", היא אומרת ומתכוונת לאגודת ידידי פרויד האמורים. לה ולמשפחתה אין בעצם כל קשר עם הקמת המוזיאון, ורק חלק קטן של המשפחה הוזמן בכלל. היא עצמה פסיכולוגית ועובדת סוציאלית. אני שואל אותה אם זה מתוך נאמנות למסורת המשפחה. "לא, אני מתעניינת בבני־אדם", היא משיבה, גברת נאה בימים שמבטא גרמני כולם מתוך האנגלית היפה שלה. נדמה מבינת דבריה שבאמונתה שלה לפרויד אינה מושלמת. השנים שעשתה ב"טאוויסטוק קליניק" עשו את שלהן ("ועוד כמה דברים"). בכל זאת יש לה לא־מעט זיכרונות על פרויד, שהרי היא היתה כבר ילדה גדולה כשהם עקרו מוינה, היא עם משפחת אביה מרטין (בנו האמצעי של פרויד), אף שהיא לא באה עם המשפחה ללונדון. את הזיכרונות הללו כבר הוציאו מתוכה אלפי עיתונאים במשך שנות חייה ואני מרגיש טרדה ניכרת כשאני תוקף לכל אלפי התחקורים הללו גם כמה נדנודים משלי.

נדמה, עם זאת, שהביקורת המאוחרת מכבה כבר משהו על היכרונות הללו. נרמה שאין היא מאמינה בפרויד המדעי, אלא היא גם מוכנה ליחס לו גדולה של סופר ההומאניסט. ואולי בעיקר, כאמור, של אדם בן

שירה ב"עבודה זרה"

"סדר השירים", מבחר 1965—1984
ושירים חדשים
מאת אשר רייך
ספריית פועלים תשמ"ו, 168 עמ'

מאת איל מגד

הקורא בשירתו של אשר רייך יכול, אם רצונו בכך, לעשות איבחנה של חוקר פרטי ולאתר בה — מתוך רשת הבוואה צפופה — ממד של ספירת־מלאי לציוני הדרך "המכשילים" בחייו, אלה שאילצו אותו להיות משורר: "ילדותי היתה מריטאגזיה דתית", "גדלתי בביצת הטובעניות של עיר השמים". רייך מספק לנו נתונים לא מעטים אודות הגורמים שעיצבו את אישיותו. אך אולי בבלי־דעת גם את הגורם העיקרי לכך, שאף בכרך של "שירים נבחרים", המהווה מעין סיכום־ביניים, לא נגלה לעין הקורא עולם־ומלואו מאחר, כי אם פריקות־נפששות, לעתים באושות, של פנם באפלת הקיום.

"אני מבקש את ההר הנאל/של מלה נסתרת, מלה לתהילה", מודה רייך באחד השירים החדשים בקובץ. לדעתי, הרי זו שורת־מפתח להבנת כוחו וחולשתו. לפני כמה חודשים הופיע בארצות־הברית אוסף ממכתבי שרווד אנדרסון לאהובתו־לעת־מרייה פינלי "מכתבים לבאב 1916—1933". באחד המכתבים כותב אנדרסון: "שגינו כותבים מתוך מצבירות, מכמיהה בלתי מסופקת. יותר מאשר מתוך אמביציה לעשות לנו שם בעולם". רייך חותר אל "מלה לתהילה" — ולעתים קרובות, במאמץ להגיע אל אותה "מלה סופית", אל הצירוף הלשוני שיכה את הקורא בתמהים, הוא שוכח את העיקר: את עצמו, את הנושא האמתי. הוא בוחר להיות מעברי־מלים משוכלל.

ואמנם, למרות שרוב השירים כביכול סותרים זאת, למרות הניסיונות לעקוף את עצמו בכתיבה על נושאים "חוץ־אישיים", אשר רייך הוא הנושא. השירים המתורים על ההווייה הישראלית (או המדינה הישראלית) הם ניסיונות משמשי העשויים לעלות יפה כשירים בודדים, אך מסיחים את דעתו של המשורר מן העיקר.

רייך מנהל את מלחמתו הפנימית בתחבולות. הוא מתוחל שיר כך: "באמצע שיר צלצל הטלפון/וקול רחוק מן הילדות קרא עד אוני". מהו אותו קול מן הילדות? את הקול הזה לא נדע, כי "באמצע השיר (נפתחה) דלת אחרת", "באמצע השיר הנוף מאפיר". ניסיונותיו של המשורר להתעבר למרכז כדור של מישהו מוכר, אם בהווה, אם בעבר, עולים בתוהו "בעודי על אפיקי יומי", ובמקום שיפתח הלוך לנפש, נפתח הלוך לרהוב ה"נפתח כמו רגלי זונה".

"אני זר עכשיו בגיל הגרה/עם מותו האפל של הפצע הישן", הוא כותב ודמה כאן מסובים יותר מאשר כותב. ב"סדר השירים" החדש שלו הוא נוגע לא־נוגע בפצע, אך יותר ויותר מנו להתקרב אליו — ואולי יבוא יום ואף יוסט בו, וישתחרר "מן הפחד הסתום שלנו אחוד כבכיר".

השאלה היא, עם זאת, מהו ה"מתכון" שמצית שיר של אשר רייך. לכל משורר יש "מתכון" כזה (ומשוב שיתגלה בדיעבד ולא מראש). יתכן שאצל רייך המרווח בין הרצון להתעבר לעצמו לבין אי־היכולת לעשות זאת הוא שמוליד את השיר. "מה שירה כשאין פתר", הוא שואל, ואכבר באחד עם עצמו, הוקף מיד את הפתר הפרטי שלו: "זה... ילדותי הגדות/הנעורים היו נקיק ברמם/של בית אבראשא/... במקום שממנו שהיס לא יבוא לי" (הוא משלים בשורה מהשיר הבא).

פסקל כתב באחד מהגיגיו: "צריכים למצוא מחבר והכבאו כראוים". יש לי הרגשה, שכאשר רייך כותב, גם הוא מצפה למצוא משורר — אך מוצא בראשו... משל חיפש את האתנות ומצא מלוכה. עם השנים הוא מתרחק מתבניות ספרותיות לוקאליות ומתמצע, לטובה, מעבודות זרות. ובעצם כל שירתו היא עבודה זרה, בהתחשב עם העובדה, שעד גיל הצבא גילה בתחומי המושב של העדה החרדית בירושלים, "כבוי מן העולם... בתוך ענן של נפטלין/בגור בושה שהסתירה אותנו/מעצמנו כמו מפני זרים".

כשהוא מרחיק־לכת, תרתי משמע, הן מבחינה גאוגראפית והן מן הבחינה היצירתית (והא בהא תליא), הוא דווקא מתקרב לעצמו. הרג מסטראוטיפים של כתיבה, משירים מכוכבים־כביכול ועמוסים כדי — ומוצא את השקיפות של "מים אחרים". את "הפלג בנהר" (שני צירופים מתוך שיר).

בניו־יורק "הרחוק מארמת הדבש", מושפע רייך מאסכולת משוררי ניו־יורק — יותר מכולם, אולי, מפרנק או'הרה — ולפתע לא רק עטו קלה, גם השירים אווריריים, מנוערים מאימפרסיונאציות והרישומים מהר־רים הסיבובים עם כובד הראש המשורר.

בהליכתו החוצה, עקב בצד אגודל, של רייך אל הבוחן ה"יהודי", האמריקאי, לא רק שהוא מדבר אלי יותר, אלא בעיקר הוא עושה טובה לשירתו. המשורר האמריקאי הזר סנדגראס אמר, שמותנה "שירה וידויית" לא מתאים לו, מאחר שמתוודים על מעשה רע על חטא, ואילו הוא אינו מרגיש שהדברים שמתוודים אותו, שעליהם הוא כותב, הם מעשים אסורים. הוא כותב על רגשות פצועים, געגועים לבתו אחרי גירושים וכדו', עניינים שהכותרת "וידוי" אינה הולמת אותם.

אצל רייך, לעומת זה, לא הייתי ממהר לשים את המלה "וידוי" במרכאות. כשהוא כותב "כה רבות השנים הטובות ששיכלתי/כה רבים הספרים הטובים שלא קראתי... רבות הנשים שלא ידעתי/הן מתורבות מלילה ללילה/... בואי קסת־ביאה. פעם היה"ה ב/את אשתי וגם משורר רווק מאגא". נוצרת תחושה של וידוי, ממי אדם שאינו יכול להשתחרר מן ההרגשה שסורח.

אם ברוב שיריו, לשונו של רייך עטויה מחלצות, כאן, בשיריו החדשים הפתוחים אל האופק, הוא יורד מגובה הספרות אל הפרטים הצולמים את היומיום: "לתפארת השפה אני מפשיט אותה מכל מחלצות לשמותיה". אבל לרוב, כאמור, נוקט רייך לשון אחרת, כאילו ביקש להתרומם באמצעות השיר מעל פני הדברים הזולים — והשירים משמשים, בהקשר זה, תחליף לתפילות שהיו שגורות על פיו בילדותו ובימי נעוריו. הטון הביאליקי האלגי של ההזכרות כשבים שבהן היה "כבור בהשכבה", נראה כמתאים לו ביותר, ועל אף העקבות הברורים של ביאליק, הוא נשמע אותנטי לחלוטין: "כבוי מן העולם היה/הבית של תומי, שם גדלתי בתוך ענן של נפטלין/... אוב/דמי ניילון כיסה מרוכות וספות/ישנות.../שם עברו עלי/ימי ילדותי הבלתי־נודעים לי/שם לבי הכלא בבואות הדורים/צף על פני הימים הקודמים/כמו עלה ועוד בשלולית".

אולם בעוד שהמשורר ה"וידויי" מוקסם מתופעות המסיבות שלו (כפי שכתב רוברט קירנאן בספרו "כתיבה אמריקאית מאז 1945"), ומכאן שהמגיע להפוך את מצבו ל"טוטרי" יותר הוא מצומצם — שואף רייך — בגלל מורשתו הדתית — בין השיטין, לציור המטורי שהוא "קטאיאר" בעליל באי היכולת להשיגו.

פתחת לפני השטה של שיריו מחלחלת הבריאה "התריסים המוגפים היו פריסים לשמור הגבר־שבמם שלא יוזר". "ואני", הוא כותב, "באוור הבמאת של הילדות/כמה להרגשה אחרת, לקול אחר... /עד שבפמי של/צבוה תאוצה של רצועת אשם". הבניינות המודחקת, האסורה, הכבושה, היצר המדוכא באשר "ליד המיטה ערמת ספרים כבקבוקי תרופות", "אחון עולם אשר הלך/לבלי שוב". "הפנים התוגות של חיי" — אלה חומרי השירה היוצרים אצל רייך את הפן הנכון, הכן, הישר עם עצמו ועם העולם.

אאוג'ניו מונטאלה אמר פעם בראיון: "כשכתבתי את שירי הראשונים לדפוס, התביישתי בהם לזמן מה והנה אני יכול לדבר עליהם כמעט באדישות". רייך, אחרי שישה ספרים וקובץ "Selected Poems" עוד לא רואה פרעל, לדעתי, לכוונתו. בעוד שמונטאלה מעיד על עצמו "אינני מחפש את השירה, אני מחכה שהיא תבקר אותי", אפשר להגיד על אשר רייך את ההיפך — הוא מחפש את השירה, ויחד מה. בכל דבר. השירה היא המצפן, מהדהבנים שלי, שלא תמיד מורה את הכיוון, היא הקובעת "היכן הלילה יורד בי הנים. כמו אהבה שהיא אחרות מעולם אחר". ובאמת, תחושת הפצע, החוץ, הרגעיות, שפת הנוף הם עדיין "עולם אחר" לאשר רייך, ועודו תוהה על מרכיבי עולם משונה זה. ובזה ייחודו כמשורר: "בחלון הצעק חף מן אשה בכלואה/עובר עכשו לפני מראית הרגל".

ואכן, התהייה, שלא לומר תמיהה, על הצבה ותעת לומות דרכיה, היא הכוח המניע לשירי "הפיסה הראשה" הספר הלפני אחרון, ול"סדר נשים" שקדם לו, ובעיקר לפואמה "ארכימורה", שהיא, לטעמי, הנקודה הארכימדית של רייך ותבניות שירתו.

ב"ארכימורה" הוא התגבר על הקושי להסיר את רשת הפטואה, מהקשר שיש לשירו לבעיות שלו, לחיי האהבה שלו, להביך עם בני ביתו. ב"ארכימורה" משלים רייך עם העובדה, שהתערכלית באמצעות הכתיבה היתה מקבלת כאן ומעולם שהוא בהות בי־סד השירה משוחר יבוא.

כשהוא פותח בשורה: "אני הב לה את הבלת־הגמק את בתולי, לא ברור — ושוב יכבך — אם הכוונה לאשה או לשירה. "באתי כגוזל פצוע מקן הזעק/אהבה אכלתי לרב בפי ידה כמו יונה ברה... גלות אהבה הן נעוריי... ויודי קצר: ארכימורה אוהבתי... אינה עסודה בשום אופן".

ב"ארכימורה" במיוחד המבודר לעצמו אולי, שאינו בלי דעת, שהוא מתנדאהבים באמת, לא עם נושא אלא עם שירתו: "לא היה מן הזשה ולהתה, ארכימורה של חוסרת אתי לשון היום, ערפה מלים יפות...". האין להבין את הנגיע שלו לעבור את הקשר — פירה את הבל על קולו אתרי" — "לקים "שי הלר הרוזה הבאה: "אם יש מעיתה בהילה יהיה גם לבו וביהילה בכבודה בעידה־כשנב ינוה לרוב מים אחם יהסא אותי".

אשר רייך

כמו עלה לפני שהוא נופל

וַאֲנִי סִפַּרְתִּי לָהּ שֶׁבְּסוֹף
הַכְּאֵב אוּלַי
כְּמוֹ בְּכִיוֹ שֶׁל עָלֶה לִפְנֵי שֶׁהוּא נוֹפֵל
שְׁלֵמוּת שֶׁהוּא יוֹדֵעַ שֶׁהָאֲדָמָה קָרָה
הוּא יוֹדֵעַ שֶׁתָּבוֹא רוּחַ
וְשֶׁאֵין בְּרֵרָה
וְהַכִּי עָצוּב זֶה שֶׁהַכֹּל קוֹרֶה
בְּלִי כַּוָּנָה
זֶה פָּשׁוּט טִבְעָהּ שֶׁל הָרוּחַ
שֶׁעוֹבֶרֶת פֹּה בְּגַנָּה.

שבוע של ספרים
מאת בני ציפר

תרגום

הולדת יום, רומאן, ועוד שלושה סיפורים
מאת קולט
תרגמה מצרפתית והוסיפה אחרית-דבר: אביבה ברק
הספרייה למופתים 1986 (4), הוצאת הקיבוץ המאוחד, ספרי סימן קריאה והוצאת כתר, 152 ע'

סידוני גבריאל קולט (1954–1897) היתה ונשארה סופרת בשביל "לא-אינטלקטואלים", אם אפשר לכנות כך את השדרה התרבותית האוהבת לקרוא ספרים כדי להיות בהם את החלק הרכילותי בעיקר. החייה של קולט היו עתירי רכילות. מסופרת-הצללים של בעלה המו"ל והנוכל-למחצה ההולל-לגמרי וילי, עברה כפרפר בין שלושה בעלים ולא בחלה ביחסים הומוסקסואליים עם אשת המעמד העליון, שבתקופה שהתפארה בזיקה ראגם שלה, היו כמעט מהרים, מכל מקום במקום ספרות (עם פייר לואיס, ז'יד ושורה ארוכה של כתבים ידועים פחות). מקומה של קולט בספרות הצרפתית עמד תמיד בסימן שאלה, ואי-אפשר לתלות זאת רק בשוביניזם גברי של המבקרים, אלא להודות בערכם המועט של ספריה, בסופו של דבר.

"הולדת יום" האוטוביוגראפי נחשב תמיד משכמו ומעלה באופוס המתקתק של קולט, אולי מפני שאינו רומאן במלוא מובן המלה, אלא ניסיון לכתוב על חוויות אישיות בשקיפות מירבית, בטרם הספיקו להבשיל ולצבור עומק נפשי. קולט כתבה אותו בייסורים ובהיסוסים רבים, בניגוד לקלות שבה נהגה בכתיבת הרומאנים האחרים שלה, והגיעה בו לשקיפות סגנונית מיוחדת במינה, הגורמת שמבקרים אינם יודעים, בדרך-כלל, מה לומר על הספר, לבד מפאראפראזות על הנאמר בו במילא. את השלד לסיפור מספקים מכתביה של אמה המנוחה של קולט, שמהם שאבה קולט, המזדקנת בעצמה, הולדות וסיכומים חשובים בנוגע ליחסים עם הגברים שהיו בחייה, ובעיקר — בנוגע לפרשת אהבה בוערת עם גבר צעיר ממנה — והכל על רקע וילה שטופת שמש בפרובאנס, בחוג ידידים מטובי הבוהמה הפאריסאית, המגלים עם הגיבורה את דרי היום-יומיות, וגם זה אחד הנושאים החוזרים היום לאופנה.

אי-אפשר בלי לברך בחום על תרגומה של אביבה ברק, שמילאה אחר הציווי שלא לראות ב"הולדת יום" עוד רומאן, אלא פואמה סגנונית בפרוזה, מקבילתם הספרותית של גדולי האימפרסיוניזם, שאכן נזקקו לאור הים-תיכוני להשראתם. התרגום מדויק ועשיר, ואפשר להסתכן ולומר שבעברית הוא נראה מלוטש וחכם יותר מאשר המקור!

מטה אהרן, רומאן
מאת ד.ה. לורנס
מאנגלית: אהרן אמיר
הוצאת שוקן, 1986, 271 ע'

ד.ה. לורנס החל את כתיבת "מטה אהרן" בתום מלחמת העולם הראשונה — ימים שעמדו בסימנה של הבמיזה האופטימית לנתץ את העולם הישן, באליטות, ולבנות עולם חדש תחתיו, ולו במחיר פגיעה בקרוב ובאינטימי לך בחיים. אהרן, גיבור הרומאן, הוא יציר כפיה של הבמיזה הזאת. הרומאן כולו שיר, על פי הדולקה התרבית על מבקרי לורנס, ליצירת הרננות בעזיבה ובהתנתלות והיחודים: אהרן סיסון, עובד מכרות אפור ממידלנדס, עוזב את אשתו וילדיו בליל המולד אחד, ומחליט להיות לאמן ולהתפרנס בחליל בתזמורת של קובנט גרדן (וההולל), המשמש לו כרטיס כניסה לעולם האמנות. הוא ה"משורר" אהרן חודר אל חוגי הבוהמה הלונדונית, יוצא למסע לאיטליה ומקביל במרכיב למסע שעשה ד.ה. לורנס בעצמו לארץ זו ב-1919. ומתיידד עם לילי, המתפלסף, הנוזל... והמעמידה אותו מול השאלות האינדיבידואליות והחידות בדבר הרעות בירכבים העומדת מעל לנישואים, ובדבר התאמתו של מוסד הנישואים כפי שהוא לגבר בכלל.

"מטה אהרן" מבאר את עצמו, למרבה המבוכה, רכים מקרבתו וכביוגוג של לורנס באותם ימים מתוארים מבעד לערשת השומר, לפעמים בלי שלורנס אף טרח לשנות את שמם. הטיפול הבמעט-יתתנאי בסיפור בולט אף בסצינת המריבה בין אהרן לאשתו לוטי, המקבילה למריבה בין לורנס לאשתו, שהביאה לפירודם הזמני ולנסיעתם — היא לגרמניה והוא לאיטליה. אך הפרטים המזהים אינם אלא צד תפל בדרמאן. חשיבותו של גיבור "מטה אהרן" בהיותו אבטיפוס של המתלבט של דור בין-שתי-המלחמות: אהרן עוזב את משפחתו לא אחר מגדיר בין השאר מפני שהגיע למסקנה הניהיליסטית שהגיע סופו של דור אנגליה הישנה המוכרה, הנשטפת בגלי התמורות, השנאה בין אדם לחברו; גם מאחורי הקלעים של חיי הבוהמה, ומאחורי סיסמאות הסוציאליזם הסוחפות, מגלה אהרן רק זיוף ושקר. ידידותו עם לילי, האינטלקטואליסט הקיבצי, ומסעם המשותף לאיטליה, מעוררים אצל אהרן שאלות בדבר ערכו של האינדיבידואליזם בעידן של שינוי חברתי; סצנה המטולת בבית הקפה שבו הם יושבים, באיטליה, פוגעת בחלילו של אהרן, סמלו של האינדיבידואום שלו, שנמחץ לרסיסים על-ידי פאשיסטים אלימים.

"מטה אהרן" הוא ספר מעניין, ומן הסתם היה מעניין עוד יותר בזמנו, אך לא יותר מזה. הקורא בימינו ימצא את עצמו משועשע כהלכה ומתעייף מדי, למקרא הגיגיהם הפילוסופיים-הברותיים של הגיבורים הגודשים את הספר.

ביקורת

המלך ליר ושייקספיר — מבחר מאמרים
העורכת והמתרגמת: רלה מולי
הוצאת כתר, סדרת "יצירה ויוצרה" 1986, 216 ע'

סדרת "יצירה ויוצרה" היא מקבילתה של סדרת הספרים המצליחה Twentieth Century Views שבהוצאת פרנטיס-הול האמריקאית, המשמשת תלמידים לספרות באוניברסיטאות של העולם כולו, והמאגדת מבחר מאמרי ביקורת על יצירה קלאסית כלשהי. בסדרה העברית יצאו עד כה חמשה קבצים כאלה, שייחודם במגוון העצום של ההיבטים על היצירה, החורגים לפעמים מהתחום המסאי הקר, כמו כאן, בהבאת יומן שכתב צ'ארלס מארוביץ, שהשתתף בהפקת "המלך ליר" של פיטר ברוק בתור עוזר במאי.

הביקורת עמדה תמיד נבוכה מול "המלך ליר" של שייקספיר, מפני שבדרמה בה תמיד שאלת איכותו של המחזה. המבקרים תוהים, כפי שמציגה זאת העורכת, אם אין לפנינו יצירה רדודה ועגומה, המצליחה למרות זאת לעורר בקוראיה תגובות רגשיות עזות. אך מכיוון שלא קם עדיין מבקר שהעז לקבוע כי מחזה שייקספירי יכול להיות מחזה גרוע לחלוטין, מנסים לטשטש את הפגמים, או לראות בהם מעקשים מכוונים שמציב שייקספיר על דרכו של הקורא והצופה. בין הדעות המובאות בספר מציע למשל א"ס בראדלי לראות ב"מלך ליר" יצירת ספרות טובה, אך יצירה דראמטית גרועה, ואחרים פותרים את הבעיות בפרשנויות שלהם והמשפטים בנוסח "ייחודו המהותי של 'המלך ליר' הוא איכות הבלתי-הולמת שבו".

מאמרים אחרים נכנעים לחלוטין מדיון בעניין האיכות ועוסקים את "המלך ליר" כטכסט וכשדה-מחקר. מאמרו של מר בודק את ההתרוגגויות של חומרי המחזה ומוצא בהם אחדויות מופלאות. אלטון בודק את "המלך ליר" לנוכח המוסכמות האינטלקטואליות של התקופה האליזבתנית, והארבג, בנמהאה האחרים מציעים פירוש אלגורי למחזה, שלפיו ליר הוא כל-אדם המרים קול מחאה נגד כוחות הרשע, או סמלו של החיפוש הנוצרי אחר הגאולה. אסכולה אחרת של חוקרים טוענת כנגד התפיסה האלגורית, ובשער האחרון — דיונים על ענייני לשון והסגנון, ועל ביצועים בימתיים של "המלך ליר".

ארץ-ישראל

החסידות ושיבת ציון
מאת הד"ר יצחק אלפסי
ספריית מעריב, 1986, 268 ע'

מה שהחסידות אינה מצליחה להשיג במתק שפתיים, היא מנסה במתקה-גראפיקה. הרי לפנינו אלבום מרהיב-עין הנועד להוכיח את חלקה של חסידות מזרח אירופה בבניין הארץ — גם אם תוך התנגדות לציונות. הד"ר אלפסי, חוקר בעל חוש מסורתי-למחצה, הפיק בעבר את הספר הפופולארי "החסידות", והאלבום הנוכחי הוא המשך מסוים של מגמת הדה-ליטיזציה של החרדיות בעיני החילונים. לצד ההסתייגות העקבית של צדיקים רבים מן הצורך ביישוב ארץ ישראל, ומן המפעל הציוני בפרט, מביא אלפסי הוכחות חותכות בדבר קיומו של קו "פרו-ארץ-ישראלי" עקיב בתוך החסידות — מימי הבעל-שם-טוב, דרך חסידים חובבי-ציון ועד ימי הציונות המדינית — המתנפלים בכלי עם השוללים הגמורים של הציונות ויישוב הארץ, והמסמיך מעשה להלכה, על-ידי עלייה לארץ. הקו הזה מתחזק, לדעת אלפסי, לאחר הצהרת בלפור: מאחר שהציונות נהפכה לעובדה מוגמרת, מוטב לחסידים לעלות לארץ... והקימו בתרפ"ח את "חברת יישוב ארץ-ישראל", שהקימה סניפים בערי מזרח אירופה, גייסה כספים והעלתה משפחות חסידים לארץ. אלפסי מתאר את הימים כימי אופוריה התיישבותית, ומסתייע בצילומים נוסטאלגיים להמחשתה: אברכים בארבע-כנפות מניפים אתים ומעדרים ובונים את הזרוע רבי עקיבא בבני-ברק, יהודים בעלי כרס ליד המדרשה הרוחנית לפרדות בכפר חסידים.

בפרקים הנוספים מפרט אלפסי את היחס האידיאולוגי של החסידות לתנועת התחייה בכלל, ואת חבלי הקמתה של "אגודת ישראל". תעודות ותמונות אופפות את הטכסט מכל צד. בנוספים ימצא הקורא כל שהוא צה נפשו לדעת על חצרות החסידים בארץ, מהשכונות שהוקימו, ועד לישיבות ובתי הספר, הכל על-פי עיר המוצא ברומניה, הונגריה, טרנסילבניה, פולין וכיו"ב.

קולנוע

הקולנוע של אלין רנה
מאת רוי ארמס
עברית: בני הרמן
עריכה והשלמות: ד"ר חיים כלב
הוצאת כתר, 1986, 144 ע'

ביקורת הקולנוע, הנאלצת תכופות לשאול מונחים מן הסמאנטיקה של ביקורת הספרות, רואה בדרך כלל בבימאי-הקולנוע את מקבילו של הסופר, מתוך הנחה שהבימאי "עושה" את הסרט כדרך שהסופר "עושה" רומאן. על הרקע הזה, הקו המאפיין ביותר של הבימאי הצרפתי אלן רנה הוא התנגדותו המוצהרת לזיהוי של הבימאי עם הסופר, והעקשנות שבה חזר ודבק במשמעות המקורית והמצומצמת ביותר של ה-metteur en scene, משמע: מעמיד סצנות. ואין זו הצטנעות מלאכותית: בניגוד לבימאים בעלי היומרה הטוטליטארית, שסרטיהם טבועים בחותם מובהק ואחיד, קשה לדבר על "סרטיו" של אלן רנה בלי להזכיר את האנשים השונים שעבדו לצדו של רנה בכל סרט וסרט.

תרומתו החשובה הראשונה של רנה לסרטיו היתה דרישתו העקבית שכותבי התסריטים שלו יהיו סופרים ולא תסריטאים מקצועיים או מבקרי קולנוע — האהבה הלא-מתפשרת לספרות (ואחריה — למוסיקה) היא מן התחומים היותר אופייניים לרנה, המחבר מוצא לכך סימוכין ושורשים ביוגראפיים בילדות ובמשפחה. ארמס עוקב אחר שלבי הקריירה של רנה, החל בשלב הנישושים שהסרטיו ב-1948, דרך עשר שנות עשיית סרטים תעודיים (מ-1948 ואילך), שהיתה בבחינת כור מצרף לניסיונותיו הקולנועיים. רנה יצר סדרת סרטים על ציורים של אמנים צרפתים — ון גוך, גוגן, פיקאסו — וסרט התעודה "לילה וערפל" על מחנות הריכוז במלחמת-העולם השנייה. מה שמעניין הוא, שרנה השתמש בהישגי בסרטי התעודה ביסודיים לשיטות שיישם מאוחר יותר בסרטי העלילה המפורסמים שלו, מ"הירושימה אהובתי", ועד "הדוד מאמריקה" — הישענות מינימאלית על עלילה, הטלת משקל הכובד של הסרט על מקבצי מלים, מוסיקה ומראות ועל ביטול ממד הזמן.

ארמס, ברוח של רנה, משתדל לנתח את סרטיו בלי ליפול יותר מדי בתחום הספרותיות, ומצליח בכך. מה שמקלקל את השורה הוא התרגום, הנראה כמלמני וחסר מעוף.

כתב העת הגרמני "לישסאוס" מס' 37, היוצא במינכן בהוצאת "פיפר", מוקדש כולו לישראל ובו דברי שיר מאת יהודה עמיחי, דוד אביכן, ט. כרמי, משה דור, אבא קובנר, אמנון שמאס, יונה וולך, נתן זך ולדה. בסיפורת מביאה החוברת סיפורים מאת יצחק בן-נר, יעקב שבתאי, שלמית הראבן, דוד שחר, דוד גרוסמן ורות אלמוג.

את החוברת מלווה מסה מאת ענת פיינברג.

★

ערב לכבוד ספר השירים החדש של איל מגד "סערת אמבט" ייערך ביום שני ה-25.8 בשעה 09.00 בערב ב"מצודה", רחוב פינסקר 54, תל-אביב.

שירה

אור ההר, שירים
מאת זרובבל גלעד
הוצאת הקיבוץ המאוחד, 1986, 80 ע'

ספרו השלושה-עשר של זרובבל גלעד (לבד משני ספרי ילדים) הוא תוכנית למשורר מהקיבוץ ההוא שבעמק, המייצג לטוב ולרע את השירה הקיבוצית, השונה כל-כך ברטרוספקטיבה מזו שנוצרה בעיר. זו שירה של עקשנות וקלאסיות, המבקשת לחזור ולהדגש ארמה בזיקה בתקופה שתצמיח משהה, זו שירה של מהמונטיות נופית, הידועה כנראה רק למי שפותח בבוקר חלון ורואה תמיד את אותו הגלבוע על שלל האטמוספיריות ההיסטוריות-יום-יומיות שלו. כל זה רחוק להפליא מאי-שוויונותה של שירת העיר, העוסקת בעצמה כלומר: בתהיות על עשיית השירה — ובעצמה כלבד, ואין להתפלא על הורות השורות בין שני הקטבים הללו: הקטב שהתייאש מפראוות גבוהות ומטביע את תסכוליו בחרושת-מעבדה פואטית, ומול הקוטב של האף-על-פי-כן, של האמונה בממאפסיות של הקיום בארץ, הבאות ברמבים הדעבים של הסימבוליזם כדי להגן על עצמו.

גלעד מקדיש את הספר לזכרו של אמיר גלבע — שני משוררים הקרים על שמות הרים בארץ, ולא בלי שלנבע תהיה משמעות מיוחדת: ל"גלבוע" יש כמל מובן, המחזור הראשון בספר מספר על ביקור של אמיר גלבע בקיבוץ שלמרגלות הגלבוע, ואת היפע מותו מיראת-הקודש המגביתה את המקום. שאר השירים בספר, אם אפשר למתוח ביניהם קו גס, מתארים את האמונה והמלוה של גלעד: רובם מוקדשים לצמחים ולבעלי-חיים, שמתיאורם החיצוני-בלבד, פורש המשורר כנפיים אל ראייתם כסמלי מצבים-אנושיים: ארום החזה הוא סמל האהבה האירוטית, הצופית — התגלמות הנעורות והעקר — המחפש המבנה את העולם העתיק בקירותיו הקטנות אך העקביות, וכן הלאה ועוד. כיבורי השות הקטן המוקסים הזה (המכתב תחת כותרת-המשנה "פנקס קליפסודי" והמתעד שהיה של המשורר בטבע האפריקאי) הוא הישג יפה, מפני שגלעד אינו נותן בו סימנים פאתטיים וסמלים מטאפיסיים, אלא מסתפק באימאז', ברישום הקטן — מה שאי-אפשר לומר על השירים העוסקים בנופי הארץ, הגודשים אקליפטוסים וזבי-גילויי-שכינה ונבפים זקנות המסמנות כליה ואידאונים.

מעולם הספרות והאמנות

ניטשה: לקרוא את החיים בספרות

הלוך חדש אל הגותו של ניטשה קורע אלכסנדר נחמס, שספרו מקורי ומעורר שאלות.

ספרו של אלכסנדר נחמס "ניטשה: החיים כספרות" הוא הספר החשוב והמעניין ביותר שנכתב על ניטשה בשפה האנגלית — קובע מבקר טיל"ס מייקל טאנאר. אלכסנדר נחמס טוען את טיעוניו ברמת תחכום ומגיש לקורא תוכן רעום שכמותם נדירים בתחום זה. יש לו דעות תקיפות על האופן שבו צריך לגשת אל ניטשה, וטיעוניו אינם מותירים עוד ספק ביחס לערכו כהוגה.

הוגים גדולים נידונים לפרשנויות לאידיאות, הגם שהמסר שלהם לעתים פשוט למדי. כך, למשל, ניסה ישו להיות בהיר עד כמה שאפשר אבל אחד מהמשיגי הגדולים היה דווקא שהעסיק יותר מלומדים בפירוש דבריו משהעסיק אדם אחר. השקפותיו של ניטשה מסובכות יותר, אבל הוא התבונן שתהיינה לא פחות "אקויסטנציאליות" מאלה של ישו, ואבן אחד הדברים שלמד מחקר הבשורות היה האופן שבו ניתן לסלף ולעוות את דבריו של מורה גדול. הלקח המרשים ביותר של ספרו "האנטיכריסטוס" מוקדש לדיוקנו של ישו. דווקא דרשות אחרה לדמות שלא הובנה זה, דמות מופי נמת כליכך, הוליכה את ניטשה להזדהות עם מושא התקפתו: "היה רק נוצרי אחד והוא מת על הצלב" — זו האמירה התמציתית ביותר, המבטאת את זעמו של ניטשה נגד מה שהנצרות עשתה למייסדה. מי שיתבונן בהיסטוריה של האופן שבו התקבל ניטשה מאז החלו לשים לב אליו, יתקף ברגשות דומים. ניטשה, שהיה בעל מודעות חריפה, חזה מה שעשוי לקרות. "יש לי חשש נורא שיום אחד מישהו יקרא לי קדוש". ואכן בלווייתו אמר עליו דברים אלה בדיוק ידידו הקרוב פטר גאסט.

אבל למרות הפרשנויות הרבות לא היה היחס אל ניטשה אקדמי או סכולאסטי. אידיאולוגיות ופסבדו-דתות, דווקא אלה השתמשו בו כדי שיוכלו להתלות באילן אינטלקטואלי, ועל כן נחוץ היה שיקום מישהו ויוכיח בתקיפות ועל יסוד של היכרות מקרוב, שכל ההשקפות על ניטשה עד כה רחוקות מכל מה שכתב הוגה, כרחוק כנסיות בנות המאה ה-20 מישו. לרוע המזל, כותב מייקל טאנאר בטיל"ס, היה אדם זה ולטר קאופמן, מתרגם מצוין ופרשן גרוע. בספרו "ניטשה, פילוסוף, פסיכולוג, אנטיכריסטוס" שראה אור ב-1950 ויצא גם בתרגום עברי בהוצאת שוקן, הוא גיבש השקפה על ניטשה, אשר הוציאה מכלל חשבון באופן בטוח ביותר, כל אפשרות של פגיעה בניטשה מצד כל אדם בעל תפיסה הומאניסטית. קאופמן, כאיש פרינסטון, היה בעל כוונות טובות, אבל תיאורו את ניטשה הלם את הדעות שבגן החוקר הוא ועמיתיו בכל מה שנגע למוסר, גזע, חירות וכיו"ב. זאת ועוד, קאופמן ביסס הגמוניה כזאת עד שכל מי שהעז (בעולם האנגלו-סכסי) לכתוב על ניטשה, היה מוכרח ללכת בעקבותיו, אם לא חפץ לקיתונות שופכין מצדו או מצד תלמידיו. מצב זה התקיים עד מותו ב-1980, וגם עתה כמעט שאין מעזים לחלוק על דבריו.

נחמס משמש פרופסור לפילוסופיה בפיטסבורג והוא נטוע כקאופמן לפניו בעולם האקדמי, ולפיכך הרגיש צורך להשוות ולנגד כל דבר שהוא אומר על ניטשה עם מה שאמרו זולתו, מה שמכביד על הספר. יחד עם זאת, זה ספר חשוב בסוגו המציג גישה מרעננת ומקורית.

הרעיון הבסיסי של נחמס אומר, שציורו של ניטשה למן "כה אמר זרתוסטרה" ואילך עוסק בעיקרו של דבר בהבהרת השקפתו על העולם כמקביל לטכסט ספרותי. כמו יצירת אמנות, סבור ניטשה, הזקוקה לקריאה ולפירוש, כך העולם. "מות האלוהים" מאפשר לניטשה לשלול שהעולם משועבד לפרשנות אחת מוחלטת ההולמת את תפקיד האל או כוונתו. ומאידך, יצירת "הטכסט הספרותי" הזה על-ידי בני-האדם יוצרת השקפה פאראדוכסאלית ביותר, בשל העובדה שקוראי הטכסט הזה הם גם חלקיו, גם גיבוריו וגם אלה אשר בעצם קריאתם אותו ממשיכים את יצירתו.

לפי נחמס, השקפה כזאת מבהירה מיידית את רוב רעיונותיו המרכזיים של ניטשה. כך באים על פתרונם משפטים מפורסמים בעייתיים כמו "רק כפנומן אסתטי מוצדק הקיום" ("הולדת הטרגדיה") או ציווי כמו "היה את אשר הנך".

בדרך זו פותר נחמס גם את הבעייתיות של מושג כמו "האדם העליון". כאשר מסמיכים את המוסר באסתטיקה, כפי שנחמס סבור שניטשה עשה, נשאר כאן רק פירוש אחד. מיהו האדם העליון ומה על האדם לעשות כדי להגיע למעלה זו — התשובה על שאלה זו תהיה התשובה על שאלה נוספת: כיצד ניתן ליצור יצירת אמנות גדולה. ספרו של נחמס מעורר בעיות רבות, אבל כוונתו היתה לעורר מחלוקת ולהציג את ניטשה כמי שראוי לעורר מחלוקות. והאמת אי-אפשר לטפל בניטשה אלא בדרך זו, אומר המבקר, כי להקיף אותו בצורה שיטתית כמעט מן הנמנע. אחרי נחמס, מכל מקום, חקר ניטשה שוב לא יהיה כבעבר.

Nietzsche: Life as Literature
by Alexander Nehamas.
Harvard University Press, 14.95

דיכוי סופרים בדרום-אפריקה

במשך שנים עסק קומץ של סופרים דרום-אפריקאים בעלי פרסום בינלאומי כמו נאדין גורדימר, אנדרה בריינק, קוטזי ואלן פטון ובצדם המחזאי אתול פוגארד והמשורר ברייטן ברייטנבאך בהוקעת מעשי האכזריות של האפרטהייד. עתה בעקבות ההגבלות החדשות שהטיל משטרו של בוטה על כל מה שכרוך בכתיבה ובפרסום הם נדרשים להגנת עצמם. במכתב פתוח שפרסם אנדרה בריינק ב"ניו-יורק טיימס" אל הנשיא בוטה כתב "אתה בוחן שהצלחת סוף סוף להשתיק אותנו... אבל לא כך הדבר..." [illegible] על פרסומים, הפצת ספרים ועיתונים.

תנים להתעלם מאותם ספרים שיראו בעיניהם "תתרניים". עד כה השפיעו הגבלות אלה בעיקר על ספרות לא-בדיונית. "אבל", אומרת נאדין גורדימר, "אין פירוש הדבר שהסופרים מוגנים יותר". היא אומרת שסופרים נעשים מפעם לפעם אמיצים יותר ויותר במאבקם נגד מאמצי ההשתקה שמפעילה נגדם פרטוריה.

בעבר כבר האשימו הממשלה בהחרמת ספרים לא רצויים (בין השאר "אנה קרנינה" של טולסטוי), אבל ניתן היה לערער על ההחלטות [illegible].

חומר הנחשב [illegible] עשר שנות מאסר או שניהם גם יחד. בכמה מקרים סילקו כוחות הביטחון ספרים מחנויות. במקרים אחרים סירבו בתי הוצאה להדפיס ספרים או חומר ספרותי, וחנויות סירבו לקחתם. גם עיתונים דחו פרסומות או ראיונות הנוגעים לספרים מעוררי מחלוקת. ההגבלות מכבידות בעיקר על כמה בתי-הוצאה קטנים שתוכנם בשאלות האפרטהייד. בתי-הוצאה מסוימים היו קרבנות להטרדות ולהפחדה ואחרים לא הצליחו להפיץ את הספרים שהדפיסו. יש שמועות שהממשלה תכונן משרד [illegible].

אמצעים אלה מכבידים גם על עולם התיאטרון והקולנוע. בפסטיבל לאמנויות שהתקיים בגרהאמסטאון נאלצו לבטל שלוש הצגות, שני סרטים ותערוכת תצלומים. במכתב הפתוח אל הנשיא, אמר אנדרה בריינק שעל סופרי דרום-אפריקה להצטרף אל אותם מבריטי-המצבות ולהרת למחתרת. סופרים אחרים מקווים כי מחאותיהם תישא בה פרי דווקא משום שדרום-אפריקה אינה רוסיה. העובדה שדרום-אפריקה הוציאה מקרבה כל-כך הרבה יוצרים חשובים מעוררת תקווה שהמשטר יחזור בו מן ההגבלות, אומרים חברים במועדון "פאן" האפריקאי. (גרדיאן)

שוברט: המוסיקה והצער

ספרו של צ'ארלס אוסבורן, "שוברט ווינה שלו", אינו מסה מוסיקולוגית, אף אין בו ניתוחים מוסיקאליים, זהו ניסיון לספר את חייו של פראנץ שוברט על רקע העיר שבה חי ואשר אותה אהב. לפיכך, אין זה ספר למען המומחה, כי אם ספר למען הקורא ההדיוט אוהב המוסיקה. הספר מפגיש את הקורא בעיצומה של תקופת בידרמאייר, כשאירופה הבתר-נפוליאונית היתה נתונה בכפפו של מטרניך, נסיך שהלוחו היה להחזיר את אירופה לעידן שקדם למהפכה. המעמדות הבינוניים של אוסטריה, שנדחקו משליטה והשפעה מדינית, מצאו מקלט בהנאות השקטות של החיים, ובעיקר במוסיקה. וינה פיגרה במאות שנים אחרי לונדון ופאריס מבחינת המודעות הפוליטית, אבל היא היתה הבירה המוסיקאלית של אירופה. עידם של גלוק, היידן, מוצארט ובטהובן היתה את כשרונו הגאוני של שוברט הצעיר במסורת עשירה מאוד. מזלו גרם שיהיה בתקופת מעבר.

השיטה הישנה של פטרונים אריסטוקראטיים, ששירתה היטב כל כך את היידן והרעה כל כך למוצארט, הלכה והתפוררה, והמעמד הבינוני עדיין לא גיבש אמצעים שיביאו להחזקתו של אמן. קונצרטים פומביים, כדרך שאנו רגילים בהם, טרם היו מקובלים. לא היו שום זכויות שיגנו על שוברט ואף לא תמלוגים. הוא היה מוכר את חיבוריו מיד לאחר שכתבם והמו"לים היו משלמים שכר נמוך ביותר. שירים שלמים נמכרו במאות אלפי עותקים ובימ[illegible] את הוצאת המוסיקה האוסטרית-גרמנית, נמכרו על ידי שוברט בפרוטות, לעתים במחיר של ארוחה. הוא היה מודע לאי-הצדק שבדבר. אוסבורן מצטט מכתב להוריו שבו כתב: "אילו רק אפשר היה לעשות עסקים הגונים עם המו"לים הארורים האלה. אבל התקנות הנבונות והמבורכות של ממשלתנו בהחלט דאגו לכך שהאמן ישאר לנצח עבד והמסיר-הכספ[illegible] הללו."

האמן מילא תפקידים מגוונים בחברה של אירופה. רבנה ומילטון היו דמויות פוליטיות חשובות. ראסין וקורניי היו אנשי-חצר. ואן דייק וגויתה היו יועצים לנסיכים, הנדל היה איש עסקים מעולה, פלסטרינה ובאך היו מלחינים של הכנסייה הקתולית. אבל כשמגיעים לשוברט ולחבריו פוגשים בטיפוס חדש — האמן כבוהמיין, בעל החזות, מורד בנוהגי המוסכמות ובבציעות של החיים הבורגניים.

אוסבורן מרחיב את היריעה ביחס להיבטים של אישיותו של שוברט על ידי ציטוטות רבות ממכתביו ומיומניו וכן ממכתבי חבריו ויומניהם. אלה מציגים בבהירות את כשרונו הגדול של שוברט לידידות. הוא אסף סביבו חבורה קטנה של מעריצים וידידים — משוררים, ציירים, מורדים — והערכתם היתה בבחינת פיצוי לאי-ההבנה שגילה העולם למוסיקה שלו. שוב לא יכלו לסלול דרך אל החברה הגבוהה כגיונה הבמותב, תחת זאת חבר יחד בידידות אמיצה. במיוחד צבעוניים תיאורי אוסבורן בכל מה שנגע לשוברטיאדות, אותם ערבי מוסיקה ושירה שבהם נאספו כל ידידיו כדי לשמוע את חיבוריו החדשים.

ממכתביו ניתן ללמוד על השינוי שחל בו למן שנות ה-20 העליזות ועד לייאוש של שנותיו האחרונות, כשהעוני והאכזבה, שחברו להרס שקשתה בו מחלת העגבת, מכריעים אותו אט אט. "מה שיצרתי" — כתב — "נוצר מהבנתי את המוסיקה ומצערי האישי". ביחסי זה של אמנות עם הרגשות האינטימיים ביותר שלו, היה רומנטיקון אמיתי, וכמו קיטס, ביירון ושלי סייע להוות את רוח הרומנטיקה ששלטה באמנות אירופה במהלך המאה ה-19.

שוברט, שמת והוא בן 31 ב-1828, נעשה לאגדה. ליסט אמר עליו שהיה "המוסיקאי הפיוטי ביותר שנולד אי-פעם".

Schubert and His Vienna by Charles Osborne. Alfred A. Knopf. $ 18.95

רוח חדשה ב"הדואר"

לפני כשנה התחלפו המערכת וההנהלה של "הדואר" — ביטאונה של ההסתדרות העברית באמריקה — הקיים מזה 65 שנה. בשנות ה-30 וה-40 היתה זו אחת הבמות העבריות המכובדות, שבה פרסמו מפרי עטם משוררים ומספרים עבריים אמריקאים, כמו ישראל אפרת, שמעון הלקין, רגלסון ופרייל. בשנים האחרונות ניכרה ירידה באיכות העיתון, שהקבילה לירידה היצירתית העברית באמריקה, שכן רוב המשתתפים עלו לארץ.

בשנה האחרונה נעשה ניסיון על ידי העורכים החדשים — שלמה שמיר וד"ר יעל פלדמן — להחיות את פני העיתון, להורים רס חדש ולהפעיל כוחות מקומיים שעד עתה לא השתתפו בעיתון. שעריו של מדור הספרות והתרבות שבעריכת ד"ר יעל פלדמן נפתחו לכותבים אמריקאים וישראלים כאחד בכל תחומי התרבות העברית. מטרתו ליצור גשר ולהוות נקודת עברית תרבותית בתפוצה האמריקאית הגדולה בשנים האחרונות מפיזות מעמדה בתחום הפוליטי. בגליונות האחרונים התפרסמו בין השאר ראיונות עם פרופ' משה אידל, עם פרופ' גרשון שקד, עם א.ב. יהושע וכן סקירות על אמנים ישראלים בניו-יורק כמו יהושע נוישטיין, חנה אשל ובוקי שוורץ, ועוד סיפורת ושירה פרי עטם של כותבים ותיקים וחדשים, כמו רחל איתן, עוזר שישא, ענת בניין ויוסי גמזו.

שירי אסתר ראב

לרגל הוצאת כרך "כל שירי אסתר ראב", במלאת חמש שנים למותה, מתבקש כל מי שברשותו כתב-יד של שירים, או חומר אחר מפרי עטה או על אודותיה, שטרם פורסם, לשלוח זאת (בתצלום או במקור אשר יוחזר לאחר צילומו) לפי הכתובת: אהוד בן עזר, ת.ד. 22135, תל-אביב.

המלהב"ד: רות אלמוג

תערוכות

שלושה שנועדו יחד

דן גרוסמן, עמירם שמולר, מורין מיין — בית האמנים, ירושלים.

מאת ניצה מליניאק

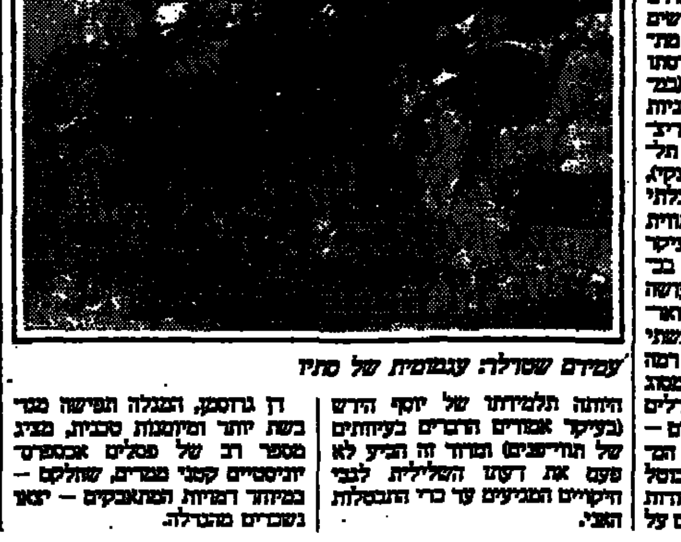

עמירם שמולר: עגמומית של סתיו

ציורים סתמיים מאפיינים את התערוכות בבית האמנים הנושאות בדרך כלל אופי אקלקטי והמבעות בתחום הבינתיים, אם לא למטה מזו. הפעם נמסרו השלושה לשני ציירים ופסל ההולכים בדרכים סלולות משכבר, עד להקבית תחושה של "ראו חי".

המעניין בין השלושה הוא עמירם שמולר, שציוריו והנוף הרגישים שלו, המשמשים באופן ברור מתפישות המופשט הלירי בגרסתו הישראלית והמסורתית (במיוחד הלוקות מיתוביות האופייניות לאקוואלים המפורסמים של זריצקי בנושא "מבט מעל גגות תל-אביב") וכתמויות אילה סטימאצקי, מגזרות איכויות ציוריות בלתי מבוטלות ומין עגמומיות סתווית שאינה חסרת קסם, הנכבשת בעיקר מן השימוש היפה שהוא עושה בכי הוות. לעומת זה מורין מיין עושה לעצמה שרות רע בקרבה אקוואר-לים וציורים על בד, כאשר בשתי הטכניקות כאחת היא מסגינה רמה בלתי אחידה. על אף נעימות מסוג מסוים המאפיינת את האקוואלים הייחודיים שלה — בעיקר דיוקנים — בולטת חולשתה הקולוריסטית המעיבה קשות על כשרון בלתי מבוטל בתחום הרישום. חלק מן העבודות מתאפיינות בסימני-היכר המעידים על היותה תלמידתו של יוסף הירש (בעיקר אמודים הרבים בעיתותים של תחריטים) ופרוד זה הביע לא פעם את דעתו השלילית לגבי חיקויים המגיעים עד כדי התבטלות האבי.

דן גרוסמן, המגלה תפישה מגובשת יותר ומיומנות טכנית, מציג מספר רב של פסלים אכספרסיוניסטיים קטני ממדים, שחלקם — במיוחד דמויות המתאבקים — יצאו נשכרים מהגדלה.

בס"ד

Perry's פרי'ס

מכירה פומבית של יודאיקה

תתקיים אי"ה ביום רביעי כ"ב באלול תשמ"ו (17.9.86) בשעה 17.00, בבית אסיה רח' ויצמן 4 תל-אביב.
קטלוג ניתן לרכוש בבית המכירות או ע"י פניה בכתב. מחיר קטלוג 25 ש"ח (כולל מע"מ)
תצוגה מוקדמת של הפריטים תתקיים אי"ה בתאריכים 14 – 15 – 16 לספטמבר 1986 בין השעות 11.00 – 20.00 בבית המכירות.
פריס מכירות פומביות בע"מ
רח' המאספים 6 תל-אביב 64736, 03–210140, 03–210147

משרד המשפטים — לשכת עורכי הדין

משפט עברי

סמינריון בדיני עונשין

יום ה'-מוצ"ש, כ"ג-כ"ה באב תשמ"ו (28–30.8.86), מלון לרום, ירושלים

דברי פתיחה: השופטת מרים בן-פורת, המשנה לנשיא בית המשפט העליון
מרצים: פרופ' ש"ז פלר, האוניברסיטה העברית ירושלים
פרופ' דב פרימר
הנושא: הגנת "צורך" בפלילים
הרב מרדכי הלפרין, מנהל מכון שלזינגר לרפואה והלכה
הנושא: הקפאת עוברים והקפאת בני-אדם
מנחים: ד"ר שמשון אטינגר, המכון לחקר המשפט העברי, האוניברסיטה העברית בירושלים
עו"ד רצון ערוסי, אוניברסיטת תל-אביב
סיכום: פרופ' נחום רקובר, המשנה ליועץ המשפטי לממשלה
★
פרטים והרשמה: משרד המשפטים 02-270266

אוניברסיטת תל-אביב

טקס הנחת אבן הפינה לבנין בית הספר לעבודה סוציאלית ע"ש בוב שאפל
במעמד מר משה קצב, שר העבודה והרווחה
הרצאה: ד"ר יוחנן ווזנר
ראש בית הספר לעבודה סוציאלית ע"ש בוב שאפל
"טיפול בחיילים נפגעי תגובות קרב"
ביום חמישי, כ"ג אב תשמ"ו, 28.8.86, בשעה 11.00
בבנין וולפסון להנדסה מכנית, אודיטוריום טאו, רח' קלאוזנר, רמת אביב.
הציבור מוזמן

אוניברסיטת תל-אביב

טקס הענקת התואר
ד"ר כבוד לפילוסופיה לד"ר ארמנד האמר
במעמד ממלא מקום ראש הממשלה ושר החוץ מר יצחק שמיר
דברי ד"ר האמר: "היבטים על תהליך השלום בעולם"
יום רביעי, כ"ב אב תשמ"ו, 27.8.86, שעה 18.30
בנין מקסיקו, אודיטוריום פאסטליכט
קרית האוניברסיטה, רמת-אביב.
כניסה לחניה דרך שער 8.
הזמנה זוגית
הציבור מוזמן

היי דרומה לדרום אפריקה!

בטיול המקיף והמרתק לדרום היבשת השחורה, היוצא ב-28/10, נותרו מקומות ספורים בלבד.
4 שבועות בחצי פנסיון, נופים מרהיבים, שמורות טבע וחי, מכרות יהלומים, יערות, והרבה קסם.

נא להזדרז! היציאה מובטחת!

פרטים והרשמה אצל עמוס באופיר טורס טל: 03-209777 ואצל סוכן הנסיעות שלך.
SAA
אופיר טורס

هكذا من الاصل

صكنا من الاهل

הטלוויזיה של השבוע / הדה בושס

פסים אדולסצנטיים

לא אפיקורסים, לא כורים — כלשון יעקב חזן שהביע בשעתו חשש לדור הבנים והנכדים — אלא מבולבלים. זו התמונה שנצטיירה בעיני ב"מבט הרוח" ליום ד', הפרופ' אניטה שפירא הנחתה את הדיון על חורבן הת־לישות, לאומיות, ריבונות יהו־דית ושנאת חינם. נקודת המוצא לדיון היו דברי העם של ברל כצנלסון, על חברי תנועת נוער שיצאו למחנה עבודה דווקא בתשעה באב. היו לדיון כמה ליקויים שהוגלו בו. אני מע־ריכה מאד ידענותה הרבה ואת רצינותה של הפרופ' שפירא, ואת יכולתה להעניק לדיונים היסטוריים משמעות אקטואלית מרתקת. אלא שהפעם נראתה ונשמעה דידאקטית מאד, כ־מורה. משום מה, לא הצליחה להטות את הדיון מן הפסים האדולסצנטיים שעליהם נתקע. מבוכה רבה שוררת בקרב הנוער, ולא רק בו, אבל אורח הביטוי של בני דור המייסדים עלול להטעות. עניין היהדות והישר־אליות אינו מוצא לו פתרון. הסתירות הרבות והקושות של קיומנו כאן מונחות בפני כולנו.

אניטה שפירא: דידאקטית

ציפיתי אישוא מאניטה שפירא, לא רק שתשאל שאלות, אלא שתרגיש בעיות יסוד ותתן כיוון למחשבות וללבטים.

אגב כך, מוטב היה להאזין לדברי מרגלית שגער, בתו של אחד האישים המרכזיים והמג־רעות של הכנענים, (עוזיה ג. הורון), הורה במשכנות מביכה על אמיתות כנעניות, שאיבדו ממשמעותן והמבטירות כיום כאגברותיים.

המשתתפים נוטים לנטון על עצמם מפני מחשבות כפירה — הורה בתשובה חיפוש אלוהים, הם מכריזים בקולי קולות, על היותם חילוניים לכל דבר. אך מתקבל רושם ברור שהם מחפשים אלוהים או משהו כמו אלוהים, להיאחז בו, שיעניק לחייהם משמעות. מכל מקום, איש מאלה לא הצליח להגדיר מה פירוש יהודיות יהודית, ומדוע ללא דת וללא שמירה על יהודיות זו, התבוללות אינה תשובה. רוב הזמן, ניסו המשתתפים הצעירים להסביר, איש בדרכו הנפתלת, מה פירוש של יחס מיוחד מבחינתם ליה־דות כתרבות, כהיסטוריה וכדת. אולי גם משום כך עמד הוויכוח בסימנה של מבוכה, מלל נפתל, בלבול מושגים וערכים, והיפוש־דרכים לא מגובש.

בסוף הדיון, כאשר הציגה להם אניטה שפירא, שאלה מסכמת: מה יקרה כאן בעוד חמישים שנה איזה סוג תרבות, אמונה וחברה עתידים לקום כאן? חשתי מין מלכוד. האם אניטה שפירא עצמה מסוגלת לענות על שאלה זו?

גאווה לאומית

האכזר הוא שדווקא בשמם של גאווה לאומית, ריבונות, שליטה, וכיוצא באלה, מלווים ומכתירים מאות שוטרים ואנשי מג"ב, את ארבעת הח"כים של התחיה, בסיורם בהר הבית ("מבט" יום ה). לנראה הדיון המשפיל המבזה, אני משתכנעת שהח"כים של התחיה משתוק־קים להוכיח בעליל כי הר הבית אינו בידינו, וכי יש להכריז מיד על מלחמה חדשה, כדי לכובשו. כמוהם, לא הערבים אלא חברי־כנסת אלה הם המפקפקים בר־יבונות הישראלית על ההר, ואינם מוכנים להשלים אתה. הם גם מבזבזים את זמנם ומרצם של המשטרה וצה"ל, לשם הנחת. הכתב של "מבט" מנסה לראיין את רפאל איתן דווקא, אך לשווא. וכאן, שלא כדרכה, מנסה גאולה כהן להשתחל לתוך הדברים ולהשמיע את דעתה. מחזה מביך כלשעצמו, כאשר לידה וסביבה צורחים אנשי "כך" — גם הם כוסות צה"ל — בהיסטריה פנאטית "ערבים הח־חוצה!" "הערבים כלבים!"

מה על הבהרתה של ח"כ כהן, שאין לה ולא יהיה לה שום שיח ושיג עם הרב כהנא, שכן הוא נתעב בעיניה הפנאטית מובהקת כנראה בגיוס מונים למישה. אבו כשאנחנו עם התחיה המופ־חות על פנינו. גאולה כהן נשארת עם אנשי "כך", שם הכחשה לא תועיל הפעם, לי מראה הבזיון.

אקטואליות מצחיקה

סוף־סוף ובשעה טובה חזרה אלינו אחת הסדרות הטובות ביותר שהפקו אי־פעם בבי־בי־סי, אם כי בשינויים — נוסח משמי עותה: לא עוד, "כן, אדוני השר", אלא השר הקר מודיענו הלך בג־דולות, וכיום שם הסדרה "כן, אדוני, ראש הממשלה". אני צוחקת, צוחקת בקול. יש שאני תוהה אם כותבי הסדרה האינט־ליגנטיים והמצולמים ביקרו אי־פעם בישראל. כיצד הם יודעים מה שמתרחש אצלנו? אם כי שמעון פרס עדיין אינו בן־דמותו של סר הקר, ראש הממשלה שבסדרה. ומה הפלא שמעטרש תאגד היא מוסדיתית.

כותבי סאטירה אצלנו יכולים ללמוד כיצד לבנות סיטואציה סאטירית אכסודרית במוחדת, שהיא באותה עת אמינה ומש־כנעת, ואינה נופלת על פניה. זו סיטואציה שבה כל הפאאנסות מורגשות במקומן המדויק וב־מידה הנכונה. אין הן מוחצנות אות לאות. זו סדרה אקטואלית ומקומית מאד, שאינה זקוקה להמלצה. ובכל זאת, אל תחמיצו.

לחנך וללמד

כשהייתי ילדה, אהבתי תמיד לקרוא ספרי מבוגרים. במידה רבה הזנחתי כך את ספרות הילדים, שלא עניינה אותי. כיום אני מעלעלת לעתים בספרות ילדים, קוראת ממנה לילדים שאני אוהבת. ואני תוהה תמיד לא על רמתה של ספרות זו, אלא בעיקר שפתה המליצית האנכרוניסטית, שפה שילדים אינם מדברים בה מכבר ואינם מסוגלים להבינה.

אמנם כן, בספרות ילדים כבספרות בכלל, קיימים הוא בין ספרות טובה לספרות רעה. אבל עקבה היא שסופרי ילדים מכוונים את ספריהם לתוכיבת גיל שונות; ומי שכתב לילדים, לדברי הד"ר מירי ברוך, צריך להביא בחשבון את הנמען. זה יותר שינוי מהותי בין ספרות יל־דים לספרות בכלל. אי־אפשר להתעלם מהיות ספרות הילדים ספרות מלמדת ומחנכת. חינוך, כדברי הד"ר ברוך, אין מ־ אלמנט מעליב. והרי כדי ל־ סמנים ילדים, ישנה הטלוויזיה.

כמי שגדלה וחונכה בילדותה ובבעודיה על ספריו של אליעזר שמאלי, שלא היו ספרי־ילדים של ממש — אני מסכימה לדבריה, שהוא היה גא לחנך לערכים. הד"ר ברוך אומרת, גם אם אין זה אקטואלי כיום — לדעתה, ישנה לחנך לערכים. וכמעשה חינוכי, מותרת גם סלקציה מסוימת. אבל גישתו של מנחם רגב, "בואו ונתקן את ספרות הילדים" היא גישה שמודידה, ומזכירה מנהגים מיס־יונריים.

ב"סוף ציטוט", היה הפעם דיון עניין במקצת. אמנם לא נשמעו בו דברי הבל, וגם ניתן לדיון מצא לו מקום הזמן לקריאת קטעים מובחרים, אבל בעיני דומה שכיוון הדיון השתבש. אם כבר דנים בספרי ילדים, רציתי לשמוע על ספרי ילדים או היום, על השני בגישה על ספרי ילדים פופולאריים; על תפיסתם וגישתם של ילדים לספרות, ולאו דווקא של מבו־גרים והורים. אבל מעיקרו של דבר, הנושא אינו מעניין אותי עד כדי כך. אני מוותרת מראש.

חשבון־נפש עם תלמידי חכמים

ערב תשעה באב הוקדש לחשבון־הנפש, כאילו אין חש־בון־הנפש רודף אותנו כל ימות השנה. לאולפן זומנו לדון "בסו־גיות תלמודיות". ארבעה חכ"ים — יוסי שריד, עוזי לנדאו, הפרופ' אבנר שאקי והפרופ' שבח וייס. חשרתי בארבעה דברים רבים, אבל לא העליתי בדעתי שכוחם רב להם בפלפול מעין זה. והנה הם נראים אינט־ליגנטיים פי־כמה מאשר בהופעתם על הדוכן בכנסת. לא עוד דמאגוגיה ופראזיולוגיה ריקה מתוכן, אלא ממש שעה מהורהרת, שעה של חשבון־נפש קיומי ולאומי. אם לשפוט על־פי האווירה באולפן, הם נהנו מכל רגע, אם כי העילה לדיון היתה חורבן הבית.

נושאי הדיון — קנאות ומי־תינות, שנאת חינם ואשמת החורבן, הדיון בסוגיות התלמו־דיות היה מלומד, ונתגלו בו שני תלמידי חכמים של ממש — חריפים ומפולפלים כדמותם של עוזי לנדאו ויוסי שריד. אבל מתוך הדברים נשתמעו השלכות ישירות ולא מעודדות, אקטו־אליות מאד. היה מעניין לשמוע עד כמה ידעו גדולי התלמוד לראות את הנולד, עד כמה היו בקיאים ויודעים בסיטואציות אנושיות ולאומיות. התמונה הי־חידה היא התקווה שבהיסטוריה אין אנאלוגיות סימטריות.

להסתכן עבור "הארץ"

שתי בימאיות צעירות, המתחיל־ות לעצמן כרצינות מירבית, הגיעו הפעם (יום ה') לאולפן "פרטים ביקור". אני מתחילה להבין שיש סיבה טובה להזמין לתכנית את הבימאים הצעירים של הסרטים הקצרים. שאלמלא כן, איך היה עלינו לנחש שהסרט הקרוי "תחתונים" הוא יצירה קומית בעלת רבדי משמע־עויות? אני, למשל, לא העליתי אף בדל חיוך על שפתי, לנראה האיש שירד בתחתוניו, בשעת בוקר מוקדמת, לקחת את עיתון "הארץ" ונקלע בעסיים של התחתונים לסדרה של מרדפים ואסרי שווא. בין פיהוק לפיהוק השכנתי, שאנשי "הארץ" צריכים להיות גאים, שלמען העיתון יש מי שמוכן להסתכן עד כדי כך, ולעבור סדרת תלאות כאלה. אני למשל מסתפקת בידיעה ש"הארץ" — במקרה שלי לפחות — הוא העיתון הנגנב ביותר מתיבות הדואר.

גם לא הייתי מבחינה ש"הבית השקוף" הוא סרט מתח, והטשר־תרות שהבימאית הכבירה עליו מלים נעשית דווקא לנד־ראות. גיליתי בעזרת הסרט הזה שמבלים, אפילו אינן סמליות, אלא תפקידן לשמש פתרון לתעלומה מפוקפקת — עשויות להיות פוסמביות כל כך. אבל גם זה מדיע שאפשר לוותר עליו ללא קושי. הסרט השלישי, "התופעה של האורחה ג'ינגיס כהן", היה כעין קטע מסרט ארוך יותר, אבל לפחות היה אפשר להבין את המשמעות והמסר שבו. הבימאי שיצא לחו"ל לא הוטס במיוחד לאולפן להאיר את עינינו.

כאשר הוקרנו סרטים קצרים אלה בשעתם, ניסו לפתותני לבוא ולצפות בהם. הובטח לי שהפעם אלה סרטים טובים מן הרגיל. אם כך, הרגיל המצוי הוא באמת מדכא מאד. מתברר שיוצרי סרטים צעירים אינם מסוגלים להתגבר על היומרות שלהם, אינם מסוגלים לספר סי־פור קצר. הם מתחילים הכל מן האמצע, ללא התחלה וללא סוף, ובעצם, ללא פואנטה.

אין כל הצדקה לאלץ את הצופים להשתתף בתרגילי־ניסוי עקרים של מי שעושף להיות בימאי קולנוע. והדבר חייב להישאר בתחומי המקום שבו לומדים בעלי היומרות. אבל אצלנו אהובים בכלמוס עידוד. מסתבר שכל הסרטים, ללא יוצא מן הכלל, זכו בפרסים ראשונים. כיצד נראים הסרטים שלא זכו בפרס?

דיוקן

איש תמים

. גברוש, הלא הוא גבריאל רפ־פורט "מבטב" — אם זו המלה הנכונה — בכתבה של מוטי קיר־שנבאום, ב"מבט" של ליל שבת. קירשנבאום בוחל כנראה בפולי־טיקה והוא בוחר באמירות. אפשר להוש בירוה לאמירותה של ארץ־ישראל אחרת, אם כי לאו דווקא נוסטאלגית. ואולי אין זו ארץ־ישראל כל כך אחרת. הרי גם היא נעדרה לאכזבות רבות ולכאב־לב.

קירשנבאום מגיע לקיבוצו של גברוש, בית אלפא, עם פרישתו מצה"ל. גברוש מזוהה עם המדינה. תמיד היה שם, בכל הקרבות הקשים, מאז מלחמת השחרור. ובאחרונה, במלחמת לבנון, במפקד היחידה להצלת חיי אדם. כשהוא אומר שרוב חברי הטובים שוכבים באדמה, זו אינה פראזה, סמל של מגב, אלא דברים קונקרטיים מאד.

גברוש הוא איש של דרכים. מאז דרך בורמה, הוא מפלס דרכים, בנתיבים לא־נתיבים. הדרכים המפורסמות ביותר במ־דינה קשורות בשמו. "גברוש הוא כמו הטבע", נאמר עליו. גברוש היה מפקדו של רפאל איתן בימי מלחמת השחרור. למשמע דברי הביקורת של גברוש על מלחמת לבנון, פורה איתן כי ממנו הוא מוכן לשמוע כל מלה וכל דבר ביקורת, "ואפילו לשנות את דעתו בגי־רוק". אומרים לי שבעניין זה יש להאמין לו.

גברוש מצטייר לי כאיש תמים, תמימות רבה נובעת מעיניו. איש אותנטי זה, המזוהה עם ארץ־ישראל, החולם עדיין על אוטוסטרדה בים, שתביא את השלום המיוחל — מלווה בהר־תושת כישלון. שלושת בניו חיים כיום בלוס אנג'לס. הוא מקווה שבבוא היום ישובו לארץ. אפשר לחוש בעליל את כאבו הגדול, כשהוא מספר על כך. אולי אין זה רק כישלונו האישי של גברוש, אלא כשלון גדול מיכמה כישלון הקיבוץ, כישלון החינוך, כישלונה של אמונה. למראה פניו של גברוש, אני שואלת את עצמי היכן נקודת התורפה האמיתית.

גברוש: איש הדרכים

איש אמין — הופעה לא־אמינה

אילו נדרשתי לסכם את הופעתו של הרמטכ"ל, רב־אלוף משה לוי, ב"מבט" של ליל שבת, היינו אומרת שלנגד עיניו, אדם סימפאטי, המעורר אמון בגישתו הישירה והבלתי־אמביציוזית. הבעיה תיוה הדברים לארוכים ולא־משכנעים. ואולי יועציו של הרמטכ"ל הם שהסיעו אותו ועצת אחיתופל בפיהם?

אם לא היה לרמטכ"ל מה לומר ומה להבהיר, מה הטעם בהופעתו? הרי כבר ידוע לכולנו מה פירוש מפו"ש. אין ספק שהיה שיקול־דעת בפרשת ה־ מינויים האחרונה בצה"ל, אבל החיכוח הציבורי והביקורת הוד־ רישה הם דווקא בעניין זה, של שיקול־דעת; כלומר, שיקול דעת מוטעה.

מבעד מאוד היה לראות את רב־אלוף משה לוי, בהופעה אומללה ולא הכרחית, מאבד את האשראי שלו — אפלי, לפחות. עצוב היה לראות הילך ומס־תבך, ללא טעם. אילו הייתי בין יועציו, הייתי אומרת לו שהר־בישתון הוא שחייב להופיע בט־לוויזיה. ואילו לוי, לטובתו, צריך להופיע רק יחד עם רבין. במקרה אחר, לטובתו, עליו להי־מנע מהופעה בטלוויזיה.

לוי: מאבד אשראי

מכתבים למערכת הארץ

משרד הכלכלה: כישורי המנכ"לים

אברהם טל כותב במאמרו "הוויית יום קיץ" ("הארץ", 18.8), כי אני "מקים את מקורבי אהוד גרא למנהל כוחהמשימה", ולא היא. לא התערבתי במינויו של גרא לתפקיד זה במישרין או בעקיפין. הוא נבחר בין מספר מועמדים לתפקיד על־ידי הנהלת כוחהמשימה בארץ ובעולם, שעמה נימנו מקס פישר, מורס מנדל, אלי הורביץ, דב לאוטמן ודני רוזליו. גרא נבחר על פי כישוריו: עורך־דין, סמנכ"ל משרד התחבורה לשעבר, מנכ"ל משרד הכלכלה הגיע בעל כישור ביצוע ומשא ומתן.

בעיני של זוהי "משרה קורצת", שיש עמה "הסתופפות בחוגי גבירים" ו"נסיעות חו"ל וכו'". זו ראייה מעוותת, שהרי נעשה מאמץ מרבי להגברת המעורבות של אנשי כלכלה ועסקים מחו"ל להגברת הייצוא מישראל, ההשקעות בישראל והתיירות לישראל.

במסגרת זו קמה כבר חברת השק־עות גדולה, הרחוב הייצוא הישראלי לארה"ב ולקנדה, מתארגנות שתי חברות השקעה נוספות, מוקמים כמה מפעלי תעשייה בישראל ומגד־ברת התיירות לישראל. מפעל זה זכה להערכת נשיא ארה"ב, הממשל האמריקאי ואנשי המשק בישראל.

המשרה שאותה גרא עזב עקב כך את תפקידו במשרד הכלכלה והתכנון, אך שמחתי שהוא נמצא מתאים לתפקיד זה על־ידי קבוצת האישים שמנו למעלה.

גם למשה רבות, הנועד לתפקיד מנכ"ל המשרד, הרביק טל כמה תארי־גנאי. לדבריו הוא "יועץ השר לענייני השקעות", "איש מפלגה" וגם "מאמנו של השר". משה רבות הוא יועץ ההשקעות במשרד ומייצג אותו גם במינהלת מרכז ההשקעות. הוא כיהן כראש באגף התקציבים באוצר, היה סמנכ"ל של מפעל תעשייתי ועובד בכיר בבנק הפוע־לים. הוא בוגר ומוסמך האוניבר־סיטה בכלכלה. כל אלה נעלמו מדרך תיאורו של טל.

גד יעקבי
שר הכלכלה והתכנון
ירושלים

אברהם טל מעיר: פרט לטענה שלא היתה לי יד במינוי מנכ"ל משרדו למטרת מנהל כוח המשימה, אין יעקבי מכחיש או מתקן עובד־ות. דבר מן הדברים שנכתבו במאמר.

נושא המאמר לא היו תכונותיהם האישיות והמקצועיות של ה"ה גרא ורבות, אלא הנוהג האנטי־מקצועי במינוי מנכ"ל למשרד הכלכלה והת־כנון — הוצעת קיומו של משרד זה. אני מבין, שבעניין האחרון שינה יע־קבי את דעתו לפני כשנתיים. אני עדיין סבור, כי דעתו הקודמת היתה נכונה.

בנק ישן

סניף בנק לאומי בבמל התעופה בן־גוריון, האמור לשרת נוסעים יוצאים, צועד עם הזמן רק בשעות העבודה המקובלות עליו. בשעות הבוקר המוקדמות, לדוגמה, פקיד הבנק גם את שנתו בחדר האחורי. רק אם מתאספת קבוצה גדולה של נוסעים בדלפק הבנק, ורעש הריסון מגיע לאוזניו, יש סיכוי שיתעורר וישרת את הקהל. "מדוע לא רפקחו על ההולך להעיר אותי"? ישנה אליכם בהשתתפות.

יהודה פרי
רמת גן

זה הזמן לחוק שעון הקיץ

אמנן על שיטות, עלול הרב פרץ לעשות שימוש מגונה בתאונות הדרכים הכואבות של הימים האח־רונים ולטעון כי אין תועלת בהנהגת שעון קיץ.

זה, אם כן, הזמן להקדים ולפעול כדי להחקק את חוק שעון הקיץ, וכך לבטל שלא נזדה תלויים בחסדי משרד הפנים.

ג. ל.
תל־אביב

בימבד ירמי ובנו 1974

שרותי נקיון כללי מתן שרותי כח עזר תחזוקת מבנים יעוץ והתאמת עובדים, ע"פ צרכי הלקוח, 24 שעות ביממה! 365 יום בשנה! בכל רחבי הארץ

- ☆ ביצוע כל שרותי הנקיון לכל מבנה (כולל נקוי חלונות).
- ☆ תיחזוק נקיון שוטף, למשך 24 שעות (כולל מתן עובד צמוד וקבוע)
- ☆ ביצוע כל סוג עבודה ובכל ענף
- ☆ הספקת עובדים לא מקצועיים (לתעשייה, לענף ההארחה ולחקלאות)
- ☆ ביצוע פוליש וקס (כולל בדירות פרטיות)
- ☆ ניקוי ורחצת שטיחים מקיר לקיר (כולל דירות פרטיות)
- ☆ החזקה שוטפת של מבנים
- ☆ מתן השרות בכל יום ובכל שעה
- ☆ אנו מעסיקים את מיטב העובדים ובעלי המקצוע הדרושים
- ☆ לרשותנו מאגר גדול של כח אדם
- ☆ השרות ניתן גם לאנשים פרטיים
- ☆ שרות מיוחד לוועדי בתים מעל 4 בניינים

שרות מקצועי, מהיר, אמין ובעלות נמוכה
כתובת: רחבת השקד 16/21, קריית אונו
מיקוד: 55000, טלפון: 03-349980

למוסדות, מפעלים, תעשיות ובתי מלון – הנחה מיוחדת